Graham Greene
Sfârşitul unei iubiri

Top lo-l
Capodopere ale literaturii de pretutindeni într-o colecţie a celor mai îndrăgite bestselleruri.
POLIROM

Graham Greene, *The End of the Affair*

Foto copertă: Entertainment Pictures/Northfoto

www.*polirom.ro*
Editura POLIROM

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României: GREENE, GRAHAM
Sfârşitul unei iubiri / Graham Greene; trad. din lb. eng. şi note de Doina Cerăceanu.
— Iaşi: Polirom, 2013
ISBN print: 978 – 973 – 46 – 3594 – 8 ISBN ePub: 978 – 973 – 46 – 3872 – 7 ISBN PDF: 978 – 973 – 46 – 3873 – 4
I. Cerăceanu, Doina (trad.)
821.111 – 31 = 135.1

Graham Greene
Sfârşitul unei iubiri
Traducere din limba engleză şi note de Doina Cerăceanu
POLIROM
2013
GRAHAM GREENE (1904 – 1991) a studiat la Balliol Collège, Oxford. După absolvire a fost, timp de patru ani, redactor la prestigiosul ziar *The Times* din Londra. Primul

său roman, *Omul dinăuntru*, apare în 1929, dar, deşi cartea este bine primită, succesul şi prestigiul vin odată cu al patrulea roman publicat, *Expresul de Stambul*, după care Twentieth Century Fox a făcut celebrul film *Orient Express*. După o călătorie în Liberia, întreprinsă în 1935, autorul britanic – totodată un cinefil împătimit – devine critic de film la prestigioasă publicaţie *The Spectator*, unde, în 1940, este numit redactor literar. Între 1941 şi 1943, Greene lucrează pentru Foreign Office. Printre cele mai cunoscute romane ale sale inspirate din activitatea în acest domeniu se numără celebrele *Omul nostru din Havana* (1958) şi *Americanul liniştit* (1955). Pe lângă romane, Graham Greene a publicat mai multe volume de nuvele, cărţi de călătorie, piese de teatru şi biografii, a lăsat în urmă sute de eseuri, cronici literare şi de film. A primit două înalte distincţii ale Marii Britanii: The Order of Merit şi Companion of Honour. În 1969 statul francez i-a conferit titlul de Cavaler al Legiunii de Onoare. La Editura Polirom i-au fost traduse până în prezent *Consulul onorific*, *EXpresul de Stambul*, *Factorul uman*, *Omul nostru din Havana*, *Brighton Rock*, *Puterea şi gloria*, *Ministerul groazei* şi *Al zecelea om*.

Pentru C.

„Omul are locuri în inimă care încă nu există, şi în ele pătrunde suferinţa spre a le face cu putinţă să existe”.

Leon Bloy

CARTEA ÎNTÂI

1

O poveste nu are nici început, nici sfârşit: în mod arbitrar cineva îşi alege un moment din experienţa sa de la care priveşte înapoi sau înainte. Spun „cineva îşi alege” cu mândria nejustificată a scriitorului profesionist care – atunci când a fost remarcat în chip serios – a fost lăudat pentru iscusinţa lui stilistică, dar oare eu am fost cel care *mi-am ales*, din proprie voinţă, acea noapte întunecată şi umedă din ianuarie 1946, din Common[1], când l-am văzut

1 Teren neîngrădit care se află în folosinţa comună a locuitorilor dintr-un district.

pe Henry Miles înaintând adus de spate prin rafalele de ploaie sau aceste imagini m-au ales pe mine? Este convenabil, este corect, conform normelor măiestriei mele artistice, să încep chiar de acolo, dar, dacă pe atunci aş fi crezut în Dumnezeu, aş fi putut, la fel de bine, să cred într-o mână care m-a tras de mânecă sugerându-mi: „Vorbeşte-i, el încă nu te-a văzut”.

Şi de ce i-aş fi vorbit? Dacă ura nu este un termen prea general spre a-l folosi în legătură cu orice fiinţă umană, aş putea să spun că l-am urât pe Henry – şi am urât-o şi pe soţia lui, Sarah. Iar el, presupun, a început, curând după evenimentele din acea seară, să mă urască: aşa cum, cu siguranţă, uneori trebuie să-şi fi urât soţia şi pe celălalt, în existenţa căruia eram destul de norocoşi să nu credem. Aşa că aceasta este mai degrabă o mărturie a urii decât a iubirii şi, dacă spun ceva în favoarea lui Henry şi a lui Sarah, pot fi crezut. Scriu fără să mă las influenţat de idei preconcepute pentru că mândria mea profesională mă determină să mă ţin cât mai aproape de adevăr decât să dau glas propriei un.

Era ciudat să-l văd pe Henry pe stradă într-o asemenea noapte; lui îi plăcea confortul şi, la urma urmelor – sau cel puţin aşa credeam –, o avea pe Sarah. Pentru mine confortul este ca o amintire nepotrivită într-un loc ori într-un moment nepotrivit: cel care trăieşte singur preferă disconfortul. Era prea mult confort chiar şi în garsoniera mea de pe latura mai urâtă a Common-ului – cea sudică –, în mobila rămasă de la alţi locatari. M-am gândit să fac o plimbare prin ploaie şi să beau ceva la cârciuma din cartier. Holul mic şi ticsit era plin de pălării şi haine străine – bărbatul de la etajul al doilea avea oaspeţi – şi am luat din greşeală umbrela altcuiva. Apoi am închis uşa cu vitraliu şi am coborât cu grijă treptele distruse de exploziile din 1944 şi pe care nimeni nu se obosise să le repare. Îmi puteam imagina ce se întâmplase şi cum vitraliul, solid, urât şi victorian, rezistase şocului, aşa cum şi bunicii noştri ar fi rezistat.

Imediat ce am început să traversez Common-ul, mi-

am dat seama că luasem altă umbrelă pentru că avea o gaură, iar ploaia mi se prelingea pe sub gulerul impermeabilului, şi atunci l-am zărit pe Henry. Aş fi putut să-l evit cu uşurinţă; el nu avea umbrelă şi în lumina felinarului cu gaz am văzut că ochii îi erau orbiţi de ploaie. Pomii cenuşii şi lipsiţi de frunze nu îl protejau deloc: se înălţau ca nişte burlane sparte şi ploaia îi şiroia de pe borul pălăriei tari, de culoare închisă, pe pardesiul negru, de funcţionar de stat. Dacă aş fi trecut pe lângă el, nu m-ar fi observat, şi aş fi putut s-o fac, coborând de pe trotuar; în schimb am spus: „Henry, mai-mai să nu te recunosc”, şi am văzut cum ochii i s-au luminat de parcă am fi fost vechi prieteni.

— Bendrix, a spus cu afecţiune. Şi totuşi lumea ar fi zis că *el* avea motive de ură, nu eu.

— Ce cauţi afară, Henry, pe o ploaie ca asta?

Sunt oameni care-ţi trezesc dorinţa irezistibilă de a-i tachina: oameni ale căror virtuţi nu le împărtăşeşti. A răspuns evaziv:

— O, am vrut să iau puţin aer.

Sub o rafală bruscă de vânt şi ploaie, şi-a prins la timp pălăria înainte să-i fie smulsă şi aruncată spre partea de nord a scuarului.

— Ce face Sarah? l-am întrebat pentru că ar fi părut ciudat dacă n-aş fi făcut-o, deşi nimic nu m-ar fi încântat mai mult decât dacă aş fi auzit că era bolnavă, nefericită, pe moarte. În acele zile îmi imaginam că orice suferinţă ar fi îndurat m-ar fi uşurat şi că, dacă ar muri, m-aş simţi eliberat: nu mi-aş mai închipui tot felul de lucruri pe care oricine, în starea mea jalnică, şi le imaginează. Aş putea chiar să-l plac pe bietul şi stupidul Henry dacă Sarah ar fi moartă, mi-am zis în gând.

El mi-a răspuns:

— Oh, a ieşit să-şi petreacă seara în oraş.

Cuvintele lui au stârnit diavolul acela din mintea mea, amintindu-mi alte zile când Henry, pesemne, ar fi răspuns exact la fel la întrebările altora, în vreme ce numai eu singur ştiam unde se afla Sarah.

— Bem ceva? l-am întrebat şi, spre surprinderea mea, şi-a potrivit pasul după al meu. Niciodată nu băusem împreună decât la mine acasă.

— Nu te-am văzut de mult, Bendrix.

Dintr-un motiv sau altul, toată lumea mă ştie după numele de familie – s-ar putea să nici nu fi fost botezat vreodată, ţinând cont de cât de puţin folosesc prietenii mei destul de afectatul Maurice pe care părinţii mei, de formaţie umanistă, mi l-au dat.

— Da, de mult.

— Da, trebuie să fie… mai bine de un an.

— Din iunie 1944, i-am spus.

— Atât de mult… măi, măi!

Prostul, mi-am zis eu în gând, prostul, să nu vadă nimic ciudat în intervalul de un an şi jumătate! mai puţin de cinci sute de iarzi de gazon despărţeau casele noastre. Nu i se întâmplase niciodată s-o întrebe pe Sarah: „Ce mai face Bendrix? Nu-l inviţi pe la noi?” Şi răspunsurile ei nu i se păruseră… ciudate, evazive, dubioase? Dispărusem din faţa ochilor lor la fel ca o piatră aruncată într-un heleşteu. Poate că undele făcute la suprafaţa apei o tulburaseră pe Sarah o săptămână, o lună, dar ochelarii de cal ai lui Henry erau bine fixaţi la locul lor. Urâsem acei ochelari de cal chiar şi atunci când profitasem de ei, ştiind că şi alţii puteau face acelaşi lucru.

— E la cinema? l-am întrebat.

— O, nu, rareori se mai duce.

— Altă dată mergea.

Barul Pontefract Arms încă mai păstra ornamentele de Crăciun, panglici şi clopoţei de hârtie, mov şi portocalii, relicve ale veseliei comerciale, iar tânăra patroană îşi sprijinea sânii de tejgheaua barului, privindu-şi clienţii dispreţuitor.

— Drăguţ, a spus Henry, fără s-o creadă nici el, privind în jur cu un aer pierdut, timid şi căutând un loc unde să-şi agaţe pălăria. Am avut impresia că singurul local public în care mai intrase vreodată până acum era restaurantul de pe Northumberland Avenue, unde lua

prânzul cu colegii săi de la minister.

— Ce iei?

— Nu mi-ar strica un whisky.

— Nici mie, dar va trebui să te mulţumeşti cu un rom.

Ne-am aşezat la o masă şi ne-am ciocnit uşor paharele. Niciodată n-am avut multe de vorbit cu Henry. Mă îndoiesc că m-aş fi deranjat vreodată să-i cunosc bine pe Henry sau pe Sarah dacă n-aş fi început, în 1939, să scriu o poveste care avea drept personaj principal un funcţionar de stat de rang superior. Cândva, într-o discuţie cu Walter Besant, Henry James a spus că o tânără cu un oarecare talent e suficient să treacă prin faţa ferestrelor popotei din cazarma regimentului de gardă şi să-şi arunce privirile înăuntru ca să scrie un roman despre acesta, dar eu cred că, într-un anume stadiu al cărţii, i-ar putea părea necesar să se culce cu un ofiţer din corpul de gardă, măcar pentru a se edifica asupra detaliilor. Eu nu m-am culcat cu Henry, dar am optat pentru cea mai bună variantă în situaţia dată şi, în prima seară când am invitat-o pe Sarah la restaurant, am plănuit cu sânge rece să-mi culeg informaţiile de la soţia unui funcţionar de stat. Ea nu ştia ce pusesem la cale; sunt sigur că se gândea că mă interesează, într-adevăr, viaţa ei de familie şi, probabil, asta a făcut-o să mă placă din capul locului. La ce oră mânca Henry micul dejun? am întrebat-o. Mergea la birou cu metroul, cu autobuzul sau cu taxiul? îşi lua de lucru pentru acasă? Avea o servietă cu blazonul regal pe ea? Prietenia noastră a înflorit graţie întrebărilor mele: ea era atât de încântată că exista cineva care îl lua pe Henry în serios. Henry era important, dar, mai degrabă, aşa cum este important un elefant, prin dimensiunile sale; sunt unele feluri de importanţă care rămân condamnate iremediabil la neseriozitate. Henry era un important subsecretar în Ministerul Pensiilor – mai apoi avea să ajungă la Ministerul Securităţii Interne. Securitate Internă – obişnuiam să râd de asta mai târziu, în acele momente când îţi urăşti interlocutorul şi cauţi orice armă… A venit un moment când, în mod deliberat, i-am spus lui Sarah că

Henry mă interesa doar ca model pentru un personaj care era elementul ridicol şi comic din cartea la care lucram. Atunci ei a început să-i displacă romanul meu. Avea o loialitate colosală faţă de Henry (niciodată n-aş putea tăgădui asta) şi în acele ore posomorâte, când demonul punea stăpânire pe creierul meu şi nu-l mai puteam suferi nici pe inofensivul Henry, obişnuiam să mă folosesc de roman şi să inventez episoade prea crude pentru a le putea aşterne pe hârtie... Odată, când Sarah îşi petrecuse toată noaptea cu mine (aşteptasem cu nerăbdare asta, aşa cum un scriitor îşi aşteaptă ultimul cuvânt al cărţii sale), stricasem brusc totul printr-o vorbă spusă la întâmplare, care a spulberat starea de spirit ce uneori părea de iubire totală. Adormisem supărat în jurul orei două, mă trezisem la trei şi, punându-mi mâna pe braţul lui Sarah, am sculat-o. Cred că voisem să îndrept lucrurile până în clipa în care victima şi-a întors faţa spre mine, frumoasă, cu ochii împăienjeniţi de somn şi plină de încredere. Uitase cearta şi am găsit până şi în uitarea ei o nouă pricină. Cât de întortocheaţi suntem noi, oamenii, şi totuşi se spune că un Dumnezeu ne-a creat; dar mi-e greu să-mi închipui un Dumnezeu care nu este la fel de simplu şi perfect ca o ecuaţie, la fel de limpede ca aerul. I-am spus: „Am stat treaz gândindu-mă la *Capitolul cinci*. Mănâncă Henry vreodată boabe de cafea înaintea unei conferinţe importante pentru a-şi împrospăta respiraţia?” Ea a clătinat din cap şi a început să plângă în tăcere, iar eu, bineînţeles, m-am prefăcut a nu înţelege motivul – era o simplă întrebare, mă îngrijora personajul meu, nu era o luare în derâdere a lui Henry, cei mai drăguţi oameni mănâncă uneori boabe de cafea... Şi-am ţinut-o tot aşa. Ea a plâns o vreme, apoi a adormit. Adormea foarte uşor, şi eu am luat chiar şi puterea ei de a adormi drept o ofensă în plus.

Henry şi-a băut rapid romul, privirea-i tristă rătăcind printre panglicile de hârtie mov şi portocalie. L-am întrebat:

— Aţi petrecut un Crăciun frumos?

— Foarte frumos, foarte frumos, mi-a răspuns.

— Acasă?

Henry şi-a ridicat ochii de parcă inflexiunea glasului meu i s-ar fi părut ciudată.

— Acasă? Da, bineînţeles.

— Şi Sarah se simte bine?

— Da.

— Mai bei un rom?

— E rândul meu.

Cât timp Henry a adus băuturile, eu m-am dus la toaletă. Pereţii erau mâzgăliţi cu fraze ca: „Să te ia naiba, cârciumarule, cu ţâţoasa de nevastă-ta", „Pentru toţi peştii şi curvele, sifilis şi blenoragie fericite". Am ieşit repede, înapoi la panglicile vesele de hârtie şi la clinchetul paharelor. Uneori, pentru a mă consola, mă văd oglindit în alţi bărbaţi şi atunci mă apucă o dorinţă enormă să cred în sfinţi şi în virtuţi eroice.

I-am reprodus lui Henry cele două rânduri pe care le văzusem. Voiam să-l şochez şi m-a surprins când mi-a răspuns simplu:

— Gelozia este un lucru îngrozitor.

— Te referi la cea cu nevasta ţâţoasă?

— La amândouă. Când te simţi mizerabil, eşti invidios pe fericirea celorlalţi.

— Nu m-aş fi aşteptat să aud aşa ceva de la cineva din Ministerul Securităţii Interne. Şi aici – în această frază – amărăciunea se prelinge din nou din peniţa mea. Cât de anostă şi searbădă este această amărăciune. Dacă aş putea, aş scrie cu dragoste, dar dacă aş putea să scriu cu dragoste, aş fi alt om: niciodată n-aş fi pierdut iubirea. Şi totuşi, dintr-odată, peste suprafaţa lucioasă de faianţă a mesei de bar am simţit plutind ceva, nu atât de extrem ca iubirea, ci mai curând ca o simplă camaraderie în nefericire. I-am spus lui Henry:

— Şi tu te simţi mizerabil?

— Bendrix, sunt îngrijorat.

— Povesteşte-mi.

Cred că romul îl făcea să vorbească. Să fi fost oare

conştient de cât de multe ştiam despre el? Sarah îi era loială, dar într-o relaţie cum fusese a noastră nu poţi să nu afli de ici, de colo, un lucru sau altul… Ştiam că el avea o aluniţă în stânga buricului pentru că, odată, un semn al meu din naştere îi amintise lui Sarah de acea aluniţă; ştiam că era miop, dar că nu purta ochelari în prezenţa străinilor (şi eu eram destul de străin ca să-l fi văzut vreodată cu ei); ştiam că-i place să-şi bea ceaiul la zece; ştiam chiar şi felul în care dormea. Îşi dădea, oare, seama că eu ştiam deja atât de multe şi că un fapt în plus nu mai conta pentru a strica relaţia noastră?

— Bendrix, sunt îngrijorat în legătură cu Sarah.

Uşa de la bar s-a deschis şi în dâra de lumină am văzut cum şfichiuia ploaia afară. Un bărbat mărunţel şi cherchelit a dat buzna înăuntru şi a strigat: „Salutare tuturor”, dar nu i-a răspuns nimeni.

— E bolnavă? Parcă spuneai că…

— Nu. Nu e bolnavă. Nu cred. S-a uitat nefericit în jur – acesta nu era *mediul* lui. Am observat că ochii îi erau injectaţi; probabil că nu-şi mai pusese de mult ochelarii – întotdeauna sunt atât de mulţi străini – sau poate că era efectul lacrimilor. A continuat:

— Bendrix, nu pot să vorbesc aici, de parcă ar fi avut vreodată obiceiul să vorbească undeva. Vino acasă la mine.

— Sarah o să se întoarcă?

— Nu cred.

Am plătit eu băuturile şi ăsta a fost încă un indiciu al stării de tulburare a lui Henry – niciodată nu accepta cu uşurinţă ospitalitatea altora. Într-un taxi el era întotdeauna primul care avea banii pregătiţi în palmă, în vreme ce noi ceilalţi ne scotoceam prin buzunare. Afară tot mai turna cu găleata, dar locuinţa lui Henry nu era departe. A descuiat uşa de la intrare deasupra căreia se afla o fereastră în formă de evantai, stil Queen Anne, şi a strigat:

— Sarah! Sarah!

Speram şi totodată mă temeam că voi auzi un răspuns, dar n-a venit niciunul. Mi-a zis:

— E încă în oraş. Hai la mine în birou.

Nu mai intrasem niciodată în biroul lui: eu fusesem prietenul lui Sarah şi când îl întâlneam pe Henry era întotdeauna pe teritoriul acesteia, în livingul ei, aranjat la întâmplare, unde nimic nu se potrivea, nimic nu fusese gândit dinainte, nimic nu aparţinea unei perioade anume, totul părea achiziţionat chiar în acea săptămână, pentru că nimic nu era lăsat să rămână ca o dovadă a unui gust sau a unui sentiment din trecut. Acolo, totul era folosit; în schimb, acum, când am păşit în biroul lui Henry, am simţit că foarte puţin din ceea ce era aici fusese folosit vreodată. Mă îndoiam că volumele lui Gibbon fuseseră vreodată deschise şi dacă Scott se afla acolo, asta era doar pentru că aparţinuse – probabil – tatălui său, asemenea copiei din bronz a discobolului. Şi totuşi el era mai fericit în camera lui nefolosită, pentru că, pur şi simplu, era a lui: proprietatea lui. M-am gândit cu amărăciune şi cu invidie: dacă cineva posedă un lucru bine pus la adăpost, nu are niciodată nevoie să-l folosească.

— Un whisky? m-a întrebat Henry.

Mi-am amintit de ochii lui injectaţi şi m-am întrebat dacă nu bea mai mult ca pe vremuri. Cu siguranţă în paharele pe care le-a umplut cu generozitate erau porţii duble.

— Ce te nelinişteşte, Henry?

Abandonasem de mult romanul despre funcţionarul superior de stat: nu mai căutam un model.

— Sarah, a răspuns el.

M-aş fi speriat dacă ar fi spus asta, exact în acest mod, în urmă cu doi ani? Nu, cred că aş fi fost extrem de bucuros – decepţia te oboseşte până la urmă în mod iremediabil. Aş fi acceptat din toată inima lupta deschisă fie şi numai pentru că ar fi putut exista vreo şansă, oricât de infimă, ca, printr-o eroare de tactică din partea lui, să fi câştigat. Şi niciodată în viaţă nu mi-am dorit atât de mult ca victoria să fie de partea mea. Nici măcar dorinţa de a scrie o carte mai bună nu a fost mai puternică.

Şi-a ridicat spre mine ochii aceia injectaţi şi a spus:

— Bendrix, mi-e teamă.

Am simţit că nu-l mai pot trata cu condescendenţă; era unul dintre colegii de suferinţă, urmaşe aceeaşi şcoală şi, pentru prima dată, mă gândeam la el ca la un egal. Îmi amintesc că pe biroul lui era una dintre acele fotografii de demult, colorată în sepia, în ramă de Oxford, fotografia tatălui său, şi privind-o, m-am gândit cât de mult seamănă cu Henry (poza fusese făcută cam la aceeaşi vârstă, pe la vreo patruzeci de ani), şi totuşi cât de mult diferă. Şi nu din cauza mustăţii, ci a expresiei de încredere tipic victoriană de pe chipul lui, de degajarea proprie celui care se simte în largul lui în lume şi îşi cunoaşte drumul pe care îl are de urmat şi, brusc, m-a cuprins din nou acel sentiment amical, de camaraderie. Pe el îl plăceam mai mult decât l-aş fi plăcut pe tatăl lui (care lucrase la Trezorerie). Noi doi eram tovarăşi de suferinţă.

— De ce îţi este teamă, Henry?

S-a trântit pe un scaun de parcă cineva i-ar fi făcut vânt şi a spus cu dezgust:

— Bendrix, întotdeauna m-am gândit la cele mai rele lucruri, chiar cele mai rele, pe care un bărbat le-ar putea face…

Altă dată, cu siguranţă, aş fi stat ca pe ghimpi: cât de ciudată şi cât de infinit de jalnică este seninătatea inocenţei.

— Ştii că poţi să ai încredere în mine, Henry.

M-am gândit că s-ar fi putut ca ea să fi păstrat vreo scrisoare, deşi îi scrisesem atât de puţine. Este un risc profesional pe care scriitorii şi-l asumă. Femeile sunt capabile să exagereze importanţa iubiţilor lor fără a le trece vreodată prin gând că va veni o zi nefericită când o scrisoare indiscretă va fi notată ca „interesantă” într-un catalog de autografe şi evaluată la cinci şilingi.

— Atunci, uită-te la asta, a spus Henry.

Mi-a întins o scrisoare: nu era scrisul meu.

— Haide. Citeşte-o, a adăugat.

Era de la un prieten al lui Henry care îi scria: „Îţi sugerez ca bărbatul pe care vrei să-l ajuţi să se adreseze unui tip cu numele de Savage, de pe Vigo Street nr. 159.

Mi s-a părut capabil şi discret, iar angajaţii lui mi s-au părut mai puţin scârboşi decât sunt de obicei acei indivizi”.

— Nu înţeleg, Henry.

— I-am scris acestui om şi i-am spus că o cunoştinţă de-a mea mi-a cerut un sfat în privinţa unor agenţii de detectivi particulari. E îngrozitor, Bendrix. Şi-a dat cu siguranţă seama ce se ascunde sub acest pretext.

— Chiar vrei să…?

— Încă n-am făcut nimic în direcţia asta, dar scrisoarea stă acolo pe biroul meu şi-mi aminteşte… Pare atât de stupid, nu-i aşa, că am absolută încredere în ea că n-o s-o citească, deşi intră aici de zeci de ori pe zi. Nici măcar n-am pus-o într-un sertar. Şi, totuşi, nu pot să am încredere… acum a ieşit în oraş la o plimbare. O *plimbare*, Bendrix! Ploaia îi trecuse prin pardesiu şi el îşi ţinea mâneca de la haină deasupra lămpii.

— Îmi pare rău.

— Bendrix, între voi a fost întotdeauna o prietenie cu totul specială. Dintotdeauna se spune, nu-i aşa, că soţul este ultima persoană care să cunoască, cu adevărat, o femeie… În seara asta, când te-am văzut în Common, mi-am zis că, dacă îţi voi povesti şi tu ai să râzi de mine, voi putea să ard scrisoarea asta.

Stătea acolo cu braţul udat de ploaie, întins spre lampă, fără să mă privească. Niciodată n-am avut mai puţin chef să râd şi, totuşi, aş fi vrut să râd, dacă aş fi putut. I-am spus:

— Nu este genul de situaţie în care cineva să râdă, chiar dacă mi se pare incredibil să te gândeşti că…

A întrebat cu ardoare:

— *Este* incredibil. Crezi, într-adevăr, că sunt un dobitoc, nu-i aşa…?

Cu o clipă mai înainte aş fi râs din toată inima, şi totuşi acum, când trebuia doar să mint, toate vechile gelozii mi-au revenit. Chiar sunt bărbatul şi nevasta într-adevăr un singur trup încât, dacă cineva urăşte soţia, automat trebuie să-l urască şi pe soţ? Întrebarea lui mi-a amintit de cât de uşor fusese înşelat: atât de uşor încât îmi

păruse genul de soţ care închide ochii la dovezile de infidelitate ale soţiei, aidoma bărbatului care lasă la îndemâna oricui într-o cameră de hotel bancnote care îndeamnă la furt, şi l-am urât chiar pentru acea calitate care mi-a fost cândva de folos în povestea mea de dragoste.

Din mâneca hainei ieşeau aburi şi el a repetat, evitând în continuare să mă privească:

— Bineînţeles, sunt sigur că mă crezi un prost.

Atunci demonul din mine a vorbit:

— O, nu, nu cred că eşti prost, Henry.

— Chiar crezi că e… posibil?

— Bineînţeles că e posibil. Sarah e şi ea om.

— Şi eu întotdeauna am crezut că eşti prietenul ei, a spus el indignat, ca şi cum eu aş fi fost cel care scrisese scrisoarea.

— Bineînţeles, am zis. O cunoşti mult mai bine decât am cunoscut-o eu vreodată.

— În unele privinţe, a spus el abătut şi am ştiut că se referea chiar la modurile în care o cunoscusem cel mai bine.

— M-ai întrebat, Henry, dacă cred că eşti un prost. Eu n-am spus decât că nu există nimic prostesc în această idee. N-am zis nimic de rău în privinţa lui Sarah.

— Ştiu, Bendrix. Îmi pare rău. N-am dormit bine în ultimul timp. Mă trezesc noaptea şi mă întreb ce să fac cu nenorocita asta de scrisoare.

— Arde-o.

— Aş vrea să pot.

Încă o avea în mână şi, pentru o clipă, am crezut că îi va da foc.

— Sau du-te la domnul Savage, i-am zis.

— Dar nu mă pot preface în faţa lui că nu sunt soţul ei. Numai gândeşte-te, Bendrix, să stau acolo, în faţa unui birou, pe un scaun pe care au stat toţi ceilalţi soţi geloşi şi să-i spun aceeaşi poveste… Crezi că există o sală de aşteptare ca să ne vedem unii altora chipurile în timp ce ne perindăm pe acolo?

Ciudat, mi-am zis în sinea mea, era gata-gata să cred că Henry avea imaginaţie. Mi-am simţit superioritatea spulberată şi mi s-a trezit vechea dorinţă de a hărţui. Am spus:

— Ce-ar fi să mă duc eu, Henry?

— Tu?

M-am întrebat pentru o clipă dacă nu cumva mersesem prea departe, dacă nu era posibil ca până şi Henry să înceapă să mă suspecteze.

— Da, am răspuns eu jucându-mă cu focul. Ce mai conta acum dacă Henry afla ceva despre trecut? Ar fi spre binele lui şi, probabil, l-ar învăţa să-şi controleze mai bine nevasta.

— Aş putea să pretind că sunt un iubit gelos, am continuat eu. Iubiţii geloşi sunt mai respectabili, mai puţin ridicoli decât soţii geloşi. În sprijinul lor vine o întreagă literatură. Iubiţii trădaţi sunt tragici, niciodată comici. Gândeşte-te la Troilus. N-o să-mi pierd *l'amour propre* când o să stau de vorbă cu domnul Savage. Mâneca lui Henry se uscase, dar el încă o ţinea lângă flacără şi stofa începuse să se pârlească.

A spus:

— Chiar ai face asta pentru mine, Bendrix? Şi în ochii lui s-au ivit lacrimi, ca şi cum niciodată nu s-ar fi aşteptat sau n-ar fi meritat acest gest suprem de prietenie.

— Bineînţeles că aş face-o. Ţi se arde mâneca, Henry.

S-a uitat la ea de parcă ar fi aparţinut altcuiva.

— Dar asta este de neconceput, a continuat el. Nu ştiu ce a fost în capul meu. Mai întâi să-ţi spun şi apoi să-ţi cer… una ca asta. Nu se poate să-ţi spionezi nevasta printr-un prieten – şi acel prieten să pretindă că este iubitul ei.

— Ah, fapta nu s-a comis, am spus eu, dar nu este nici adulter, nici furt, nici fugă din faţa focului inamicului. Lucruri de acest soi se petrec în fiecare zi, Henry. Este o parte a vieţii moderne. Eu însumi le-am făcut pe mai toate dintre ele.

— Eşti un tip de treabă, Bendrix, a zis. Tot ce-am avut

nevoie a fost o discuţie adevărată – ca să-mi limpezesc mintea.

Şi de data asta, chiar a ţinut scrisoarea deasupra flăcării. După ce a pus ultima bucăţică în scrumieră, am spus:

— Numele era Savage, Vigo Street, 159 sau 169.

— Las-o baltă, a zis Henry. Uită ce ţi-am spus. N-are nicio noimă. Am avut mari dureri de cap în ultimul timp. O să mă duc la doctor.

— S-a auzit uşa, am spus. A venit Sarah.

— Ah, trebuie să fie servitoarea. A fost la cinematograf.

— Nu, erau paşii lui Sarah.

S-a dus la uşă, a deschis-o şi automat chipul lui a căpătat o expresie absurdă, de blândeţe şi afecţiune. Întotdeauna fusesem iritat de această reacţie mecanică la prezenţa ei, pentru că nu însemna nimic – nimeni nu poate să întâmpine întotdeauna cu bucurie o femeie, chiar dacă este îndrăgostit, şi am crezut-o pe Sarah când mi-a spus că ei n-au fost niciodată îndrăgostiţi. Cred că eu o întâmpinam mai bucuros în momentele mele de ură şi neîncredere. Cel puţin pentru mine ea era o persoană de sine stătătoare – nu o parte din casă, ca un bibelou de porţelan pe care trebuie să-l ţii în mână cu grijă.

— Sar-ah, Sar-ah, a silabisit cu o falsitate insuportabilă.

Cum aş putea să-l fac pe un străin să o vadă cum s-a oprit în hol, la picioarele scării, şi s-a întors spre noi? Niciodată n-am fost capabil să-mi descriu nici măcar personajele mele fictive altfel decât prin acţiunile lor. Întotdeauna mi s-a părut că într-un roman cititorul trebuie lăsat să-şi imagineze un personaj după cum doreşte: nu vreau să-i furnizez o imagine de-a gata. Acum sunt trădat de propria tehnică, pentru că nu vreau ca orice femeie să o substituie pe Sarah, vreau ca posibilul cititor să vadă o frunte înaltă şi o gură îndrăzneaţă, conformaţia capului, dar nu reuşesc să evoc decât o figură neclară, într-o haină de ploaie, şiroind de apă, care a spus: „Da, Henry?” şi

apoi: „Tu?” Ea întotdeauna mi-a spus „tu”. „Tu eşti?” îmi spunea la telefon. „Vrei tu?”, „Poţi tu?”, „Faci tu?”. Aşa că de fiecare dată, preţ de câteva minute, îmi imaginam ca un prost că nu era decât un singur „tu” pe lume şi acela eram eu.

— Mă bucur să te văd, i-am spus – acesta era unul dintre momentele de ură. Ai fost la plimbare?

— Da.

— E o noapte mizerabilă, am spus pe un ton acuzator şi Henry a adăugat cu o vădită îngrijorare:

— Eşti udă leoarcă, Sarah. Într-o zi ai să răceşti de moarte.

Un clişeu cu înţelepciunea lui populară poate uneori să sune într-o conversaţie ca o premoniţie, deşi, dacă am fi ştiut că spunea adevărul, mă întreb dacă vreunul din noi ar fi simţit o nelinişte reală pentru ea, care să răzbată prin nervii, neîncrederea şi ura noastră.

2

Nu pot să spun câte zile au trecut. Vechea nelinişte revenise şi în acea stare de întunecime nu poţi să înregistrezi zilele mai mult decât un orb care nu vede variaţiile de lumină. A fost în cea de a şaptesprezecea zi sau în a douăzeci şi una când am hotărât cum să acţionez? Acum, după trei ani, îmi amintesc vag cum stăteam la prânz pe liziera Common-ului, urmărindu-le casa de la distanţă, de lângă heleşteu sau de sub porticul bisericii din secolul al XVIII-lea, sperând să am şansa ca uşa să se deschidă şi Sarah să coboare treptele acelea rămase neatinse de explozii şi foarte curate. Dar norocul nu mi-a surâs niciodată. Zilele ploioase se terminaseră şi nopţile geroase erau plăcute, dar nici bărbatul, nici femeia nu au ieşit, ca şi cum ar fi fost o casă pustie; niciodată nu l-am mai văzut pe Henry traversând Common-ul după lăsarea întunericului. Poate că îi era ruşine de ceea ce îmi povestise, pentru că era un om foarte convenţional. Scriu acest adjectiv cu un rânjet batjocoritor, şi totuşi, dacă mă examinez mai bine, nu am decât admiraţie şi încredere faţă de convenţional, ca, de pildă, faţă de satele pe care le vezi

de pe şosea, din fuga automobilului, arătând atât de liniştite, cu casele lor de piatră acoperite cu stuf, şi care-ţi sugerează tihna.

Îmi amintesc că am visat-o mult pe Sarah în acele zile sau săptămâni obscure. Uneori mă trezeam cu o senzaţie de durere, alteori de plăcere. Când cineva se gândeşte toată ziua la o femeie, n-ar mai trebui s-o viseze şi noaptea. Încercam să scriu o carte, dar pur şi simplu, nu-mi ieşea. Scriam cele cinci sute de cuvinte zilnice, dar personajele nu prindeau deloc viaţă. În scris depinzi atât de mult de aspectele mărunte ale existenţei cotidiene. Poţi să fii preocupat de cumpărături, de impozite, de conversaţii întâmplătoare, dar subconştientul continuă să lucreze netulburat, rezolvând probleme, făcând planuri de viitor; poţi să stai la masa de lucru abătut şi cu mintea goală şi, dintr-odată, cuvintele îţi vin ca din senin: situaţii care păreau blocate într-un impas iremediabil încep să se mişte – munca a fost făcută în timp ce ai dormit, sau ai fost la cumpărături, sau ai stat de vorbă cu prietenii. Dar această ură şi suspiciune, această pasiune de a distruge a trecut dincolo de carte – în schimb, subconştientul a lucrat asupra ei până într-o dimineaţă când m-am trezit şi am ştiut, de parcă mi-aş fi făcut planuri peste noapte, că în acea zi aveam să-i fac o vizită domnului Savage.

Ce colecţie ciudată formează profesiile care cer confidenţialitate! Te încrezi în avocatul tău, în doctorul tău, în preotul tău, presupun, dacă eşti catolic, şi acum îl adaug pe listă pe detectivul tău particular. Ideea lui Henry că toţi ceilalţi clienţi te-ar examina scrutător a fost total greşită. Biroul avea două camere de aşteptare şi am fost condus într-una din ele, unde eram singur. În mod curios, nu te-ai fi aşteptat să găseşti aşa ceva în Vigo Street – avea aerul demodat din anticamera unui avocat, combinat cu ultimele numere ale revistelor mondene care te trimiteau cu gândul la sala de aşteptare a unui dentist – ca, de pildă, *Harper's Bazaar*, *Life* şi o mulţime de reviste de modă franţuzeşti, iar bărbatul care m-a condus aici era un pic prea amabil şi prea bine îmbrăcat. Mi-a aşezat un scaun

lângă foc şi a închis uşa cu foarte mare grijă. M-am simţit ca un pacient şi cred că şi eram un pacient, destul de bolnav ca să încerc faimosul tratament-şoc pentru gelozie.

Primul lucru pe care l-am observat la domnul Savage a fost cravata: cred că reprezenta o veche asociaţie de foşti colegi de şcoală. Al doilea – cât de bine îi era bărbierită faţa, sub stratul fin de pudră. Apoi, fruntea care-i strălucea acolo unde părul blond se retrăsese şi expresia de înţelegere, simpatie şi solicitudine care i se citea pe chip. Am observat că atunci când ne-am dat mâna mi-a strâns degetele în mod ciudat. Cred că trebuie să fi fost francmason şi, dacă i-aş fi putut întoarce gestul, probabil că m-aş fi bucurat de o atenţie specială.

— Domnul Bendrix? a spus. Vă rog să luaţi loc. Cred că acesta este scaunul cel mai confortabil. A netezit perna şi a rămas în picioare plin de solicitudine până m-am aşezat. Apoi şi-a tras un scaun cu spătar drept şi s-a aşezat alături de mine ca şi cum ar fi vrut să-mi ia pulsul. Acum, vă rog să-mi povestiţi totul cu propriile dumneavoastră cuvinte, a continuat el.

Nu-mi pot închipui ce alte cuvinte aş fi putut folosi dacă nu pe ale mele. M-am simţit încurcat şi mâhnit: nu venisem aici pentru compasiune, ci ca să plătesc, dacă îmi puteam permite, pentru un serviciu. Am început:

— Care sunt tarifele dumneavoastră pentru supraveghere?

Domnul Savage şi-a atins uşor cravata şi a spus:

— Nu vă faceţi acum griji în privinţa asta, domnule Bendrix. Onorariul pentru această consultaţie preliminară este de trei guinee, dar, dacă nu doriţi să mergem mai departe, nu cer absolut nimic. Cea mai bună reclamă, ştiţi – a strecurat clişeul ca pe un termometru –, este un client mulţumit.

Într-o situaţie obişnuită, presupun că toţi ne comportăm foarte asemănător şi folosim aceleaşi cuvinte. Am spus:

— Este un caz foarte simplu. Şi mi-am dat seama, cu mânie, că domnul Savage ştia totul despre el înainte să

încep să vorbesc. Nimic din ceea ce aveam să-i spun nu-i era străin domnului Savage, nimic din ceea ce putea el dezgropa nu fusese deja scos la iveală de atâtea zeci de ori în acel an. Chiar şi un doctor este uneori derutat de un pacient, dar domnul Savage era un specialist care se ocupa de o singură boală căreia îi cunoştea fiecare simptom.

Spuse cu o blândeţe exagerată:

— Nu vă grăbiţi, domnule Bendrix.

Deveneam confuz ca toţi ceilalţi pacienţi ai săi.

— De fapt, nu am prea multe dovezi, i-am explicat eu.

— O, asta este meseria mea, a spus domnul Savage. Dumneavoastră îmi descrieţi doar starea sufletească, atmosfera. Presupun că discutăm despre doamna Bendrix.

— Nu chiar.

— Dar aşa o cheamă, nu?

— Nu, aţi înţeles greşit. E soţia unui prieten.

— Şi el v-a trimis?

— Nu.

— Poate că dumneavoastră şi doamna sunteţi… intimi?

— Nu. Din 1944, n-am văzut-o decât o singură dată.

— Mă tem că nu prea înţeleg. Aţi spus că este un caz de supraveghere.

Până în această clipă nu-mi dădusem seama că mă înfuriase atât de mult.

— Cineva nu poate doar să iubească sau să urască, şi atâta tot? am izbucnit. Dar nu vă faceţi o părere greşită. Sunt doar unul dintre clienţii dumneavoastră geloşi, nu pretind c-aş fi diferit de restul, dar în cazul meu există un decalaj.

Domnul Savage şi-a lăsat mâna pe mâneca mea ca şi cum aş fi fost un copil capricios.

— Nu este nimic ruşinos în gelozie, domnule Bendrix. Eu o consider întotdeauna un semn de iubire. Această doamnă despre care discutăm, aveţi motive să credeţi că are o legătură… intimă cu un altul?

— Soţul ei crede că îl înşală. Ea îşi dă întâlniri. Minte în privinţa locurilor unde a fost. Are… secrete.

— Ah, secrete, da.

— S-ar putea să nu fie nimic la mijloc, bineînţeles.

— În îndelungata mea experienţă, domnule Bendrix, aproape invariabil este. Ca şi cum mi-ar fi adus suficiente asigurări pentru a continua tratamentul, domnul Savage s-a întors la biroul lui şi s-a pregătit de scris. Nume. Adresă. Ocupaţia soţului. Cu creionul pregătit pentru a-şi nota, domnul Savage m-a întrebat: Domnul Miles ştie de această întrevedere?

— Nu.

— Omul nostru nu trebuie să fie remarcat de domnul Miles?

— Categoric, nu.

— Asta complică lucrurile.

— Îi pot arăta rapoartele dumneavoastră mai târziu. Nu ştiu.

— Puteţi să-mi daţi unele detalii despre casă? Există şi o servitoare?

— Da.

— Ce vârstă are?

— Nu ştiu. Treizeci şi opt?

— Nu ştiţi dacă are iubiţi?

— Nu. Şi nu ştiu nici cum o cheamă pe bunică-sa.

Domnul Savage mi-a aruncat un zâmbet răbdător. Am crezut pentru o clipă că intenţionează să-şi părăsească biroul ca să mă mângâie iar părinteşte pe braţ.

— Îmi dau seama, domnule Bendrix, că nu aveţi deloc experienţă în materie de investigaţii. O servitoare este foarte importantă. Ea ne poate spune atât de multe despre obiceiurile stăpânei – dacă vrea. O să fiţi surprins cât de multe amănunte *sunt* importante chiar şi pentru cea mai simplă investigaţie.

Cu siguranţă, în dimineaţa aceea a făcut dovada acestui lucru: a acoperit pagini întregi cu scrisul lui mic şi mâzgălit. Odată s-a oprit să mă întrebe:

— Aţi avea ceva împotrivă dacă omul meu, în cazul în care ar fi absolut necesar, ar veni la dumneavoastră acasă?

I-am răspuns că nu mă deranjează, dar imediat am

simţit ca şi cum aş permite să-mi fie infectată propria mea cameră.

— Dacă s-ar putea totuşi evita…

— Bineînţeles. Bineînţeles. Vă înţeleg.

Şi, într-adevăr, am fost convins că înţelegea. Puteam să-i spun că prezenţa omului său ar fi ca praful pe mobilă sau ca funinginea pe cărţile mele şi el nu s-ar fi arătat surprins ori iritat. Aveam o adevărată pasiune de a scrie pe coli de hârtie curate şi o pată de ceai pe o pagină o făcea inutilizabilă; brusc m-a pălit gândul că trebuie să-mi pun sub lacăt hârtia în cazul unui vizitator insipid. I-am spus:

— Ar fi mai simplu dacă m-ar anunţa…

— Cu siguranţă, dar nu întotdeauna este posibil. Adresa dumneavoastră, domnule Bendrix, şi numărul de telefon?

— Nu sunt singur pe fir. Proprietăreasa mea are o derivaţie.

— Toţi oamenii mei sunt foarte discreţi. Doriţi rapoarte săptămânal sau preferaţi să primiţi rezultatul final al investigaţiei?

— Săptămânal. S-ar putea să nici nu fie un rezultat final. Probabil că nu este nimic de aflat.

— Vi s-a întâmplat deseori să mergeţi la doctorul dumneavoastră fără a găsi nimic în neregulă? Ştiţi, domnule Bendrix, faptul că un bărbat simte nevoia să apeleze la serviciile noastre înseamnă aproape în mod invariabil că există ceva de raportat.

Presupun că eram norocos că-l alesesem pe domnul Savage să se ocupe de asta. El îmi fusese recomandat ca fiind mai puţin dezagreabil decât sunt de obicei bărbaţii din branşa lui, dar, cu toate acestea, siguranţa lui de sine îmi era insuportabilă. Dacă stai să te gândeşti, detectarea inocenţei nu este o afacere destul de respectabilă, pentru că nu sunt oare îndrăgostiţii aproape întotdeauna inocenţi? Ei nu au comis nicio crimă, sunt absolut convinşi că nu au făcut nimic rău „atâta vreme cât nimeni, ci doar eu însumi sunt rănit”, vechiul aforism este prezent pe buzele lor şi iubirea, bineînţeles, scuză totul – aşa cred ei şi aşa

credeam şi eu pe vremea când eram îndrăgostit.

Şi, când am ajuns la onorariu, domnul Savage a fost surprinzător de moderat: trei guinee pe zi şi cheltuielile „care trebuie să fie aprobate, bineînţeles”. Mi le-a explicat:

— Ştiţi, de obicei, cafea, iar uneori omul trebuie să ia o băutură.

Am făcut o glumă, că nu sunt de acord cu whisky-ul, dar domnul Savage nu s-a prins.

— Am avut un caz, a spus el, când o investigaţie de o lună a fost salvată de o porţie dublă de whisky la momentul potrivit – cel mai ieftin whisky pe care clientul meu l-a plătit vreodată.

Mi-a spus că unii clienţi vor un raport zilnic asupra cheltuielilor, dar eu l-am asigurat că mă voi mulţumi cu unul săptămânal.

Întreaga afacere mersese foarte rapid: aproape că mă convinsese atunci când am ieşit în Vigo Street că acest gen de întrevedere li se întâmplă tuturor bărbaţilor, mai devreme sau mai târziu.

„Mai există ceva care ar putea fi relevant?” îmi amintesc că mă întrebase domnul Savage – probabil, pentru un detectiv este tot atât de important ca pentru un romancier să-şi adune mai întâi materialul său cel mai banal înainte de a alege pista corectă. Dar cât de dificil se dovedeşte acest lucru – găsirea adevăratului subiect. Presiunea enormă a lumii exterioare apasă asupra noastră ca o *peine forte et dure*[2]. Acum, când am început să scriu propria mea poveste, problema rămâne aceeaşi, ba chiar mai rău – acum există mult mai multe fapte pe care nu trebuie să le inventez. Cum pot să scot la iveală personajul dintr-o scenă atât de încărcată – ziarul de fiecare zi, masa zilnică, traficul scurgându-se cu scrâşnet de roţi spre Battersea, pescăruşii care vin dinspre Tamisa în căutarea hranei şi vara timpurie a lui 1939 strălucind peste parcul unde copiii şi-au lansat bărcuţele la apă – una din acele veri luminoase şi condamnate, dinainte de război? Mă întreb dacă, gândindu-mă îndeajuns de mult, l-aş putea

2 Suferinţă puternică şi grea (fr.).

detecta la petrecerea dată de Henry pe viitorul ei iubit. Prima oară ne-am văzut în timp ce beam un sherry prost, adus din Africa de Sud din pricina războiului din Spania. Cred că am remarcat-o pe Sarah pentru că era fericită: în anii aceia fericirea aproape că dispăruse din cauza furtunii ce se aduna la orizont. O mai puteai afla la oamenii beţi, la copii şi rareori altundeva. Am plăcut-o imediat pentru că mi-a spus că îmi citise cărţile, fără a mai adăuga nimic altceva – brusc, m-am simţit tratat ca o fiinţă umană, şi nu ca un scriitor. Nu mi-a trecut câtuşi de puţin prin minte că am să mă îndrăgostesc de ea. În primul rând, era frumoasă şi femeile frumoase, mai ales dacă sunt şi inteligente, îmi creează un anume sentiment de inferioritate. Nu ştiu dacă psihologii l-au numit deja complexul Cophetua, dar întotdeauna mi-a venit greu să simt o atracţie sexuală dacă nu am avut un sentiment de superioritate intelectuală sau fizică. Tot ce-am observat la ea atunci când am văzut-o prima dată a fost frumuseţea şi fericirea ei şi modul de a atinge oamenii cu mâinile, ca şi cum i-ar fi iubit. Nu-mi pot aminti decât un singur lucru pe care mi l-a spus, în afară de acea afirmaţie cu care a început: „Am impresia că nu agreezi o mulţime de oameni”. Pesemne că-i vorbisem arogant despre colegii mei de breaslă, scriitorii. Nu-mi amintesc.

Ce vară a fost! Nu am de gând să încerc să-mi amintesc exact luna – ar trebui să mă întorc în trecut prin atât de multă durere, dar îmi aduc aminte că, după ce am băut prea mult sherry prost, am părăsit camera aglomerată şi sufocantă şi am ieşit la o plimbare prin Common cu Henry. Soarele cădea direct peste Common şi din cauza asta iarba se îngălbenise. Casele din depărtare erau în stil victorian, mici, precis desenate şi liniştite: doar undeva, la mare distanţă, se auzea un copil plângând. Biserica din secolul al XVIII-lea se înălţa ca o jucărie în mijlocul unei insule de verdeaţă – jucăria putea fi lăsată afară, în întuneric şi arşiţă. Era ceasul din zi când faci confidenţe unui străin.

Henry a spus:

— Cât de fericiţi am putea fi cu toţii!

— Da.

Am simţit o enormă simpatie pentru el, cum stătea acolo, în Common, departe de propria petrecere, cu lacrimi în ochi.

— Al o casă foarte frumoasă, i-am zis.

— Soţia mea a găsit-o.

Îl cunoscusem doar cu o săptămână în urmă – la o altă petrecere; pe atunci el lucra la Ministerul Pensiilor şi eu îl ţinusem de vorbă anume pentru materialul meu. După două zile am primit invitaţia. Mai târziu am aflat că Sarah îl făcuse s-o trimită.

— Eşti căsătorit de multă vreme? l-am întrebat.

— De zece ani.

— Cred că ai o soţie încântătoare.

— Îmi este de mare ajutor, a spus el. Bietul Henry. Dar de ce spun eu bietul Henry? În fond, nu el avea cărţile câştigătoare – cărţile blândeţii, umilinţei şi încrederii?

— Trebuie să mă întorc, a continuat el. Nu se cade să las totul în seama ei, Bendrix, a adăugat şi şi-a pus mâna pe braţul meu, de parcă ne-am fi cunoscut de ani de zile. Învăţase gestul de la ea? Oamenii căsătoriţi ajung să semene unul cu altul. Ne-am întors împreună şi, când am deschis uşa de la hol, am văzut reflectată în oglinda din alcov imaginea a doua persoane care se despărţeau ca dintr-un sărut – una dintre ele era Sarah. M-am uitat la Henry. Fie că nu văzuse, fie că nu-i păsa – sau, mi-am zis în gând, ce bărbat nefericit trebuie să fie!

Ar fi considerat domnul Savage această scenă relevantă? Mai târziu am aflat că nu un iubit o săruta; era unul dintre colegii lui Henry din Ministerul Pensiilor a cărui soţie fugise cu un marinar în urmă cu o săptămână. Ea îl întâlnise pentru prima oară în ziua aceea şi e puţin probabil ca el să facă parte dintr-un decor din care eu fusesem atât de ferm exclus. Iubirea nu durează atât de mult încât să se stingă de la sine.

Aş fi preferat să nu răscolesc acel trecut, pentru că, pe măsură ce scriu despre anul 1939, simt cum toată ura

mea se reîntoarce. Se pare că ura porneşte din aceleaşi glande ca şi iubirea: ba chiar determină fapte identice. Dacă nu am fi fost învăţaţi cum să interpretăm povestea Patimilor, am fi putut spune, judecând numai după acţiunile lor, dacă gelosul Iuda sau laşul Petru a fost cel care l-a iubit pe Hristos?

Când m-am întors acasă de la domnul Savage şi proprietăreasa mi-a spus că doamna Miles m-a căutat la telefon, am simţit aceeaşi bucurie ca pe vremea când auzeam uşa de la intrare închizându-se şi paşii ei în hol. M-a apucat o speranţă turbată că revederea mea de acum câteva zile îi trezise nu iubirea, bineînţeles, ci un sentiment, o amintire pe care eu aş fi putut să le exploatez. Atunci mi s-a părut că, dacă aş putea s-o mai am măcar o dată – oricât de repede şi de grosolan şi nesatisfăcător –, mi-aş fi dobândit din nou liniştea: aş fi scos-o total din organismul meu şi după aceea eu aş fi fost cel care a părăsit-o, şi nu ea.

Era ciudat ca, după optsprezece luni de tăcere, să formez acel număr: Macaulay 7753, şi mai ciudat că a trebuit să mă uit în agendă pentru că nu eram sigur de ultima cifră. Am ascultat sunetul telefonului şi mă întrebam dacă Henry se întorsese deja de la minister şi ce să-i spun dacă ar răspunde el. Apoi mi-am dat seama că nu mai era nimic rău dacă-i spuneam adevărul. Minciunile mă părăsiseră şi mă simţeam atât de singur de parcă ele ar fi fost unicii mei prieteni.

Vocea unei slujnice bine educate a repetat numărul în receptor. Am întrebat:

— Doamna Miles e acasă?

— Doamna Miles?

— Nu e 7753 Macaulay?

— Ba da.

— Vreau să vorbesc cu doamna Miles.

— Aţi greşit numărul, a spus ea şi a închis. Niciodată nu mi-a trecut prin minte că lucrurile mărunte se schimbă şi ele cu timpul.

Am căutat în cartea de telefon familia Miles, dar

vechiul număr era acelaşi: cartea de telefon nu mai era valabilă de mai bine de un an. Mă pregăteam să sun la Informaţii când telefonul s-a auzit din nou; era Sarah însăşi. A spus cu o oarecare stinghereală:

— Tu eşti?

Nu-mi spusese niciodată pe nume şi acum, lipsind vechii termeni de afecţiune, nu ştia ce să zică. Am spus:

— Bendrix la telefon.

— Sunt eu, Sarah. N-ai primit mesajul meu?

— O, voiam să te sun, dar a trebuit să termin un articol. Apropo, nu cred că mai am numărul tău. Presupun că e în carte, nu?

— Nu, nu încă. Ni s-a schimbat. Este Macaulay 6204. Voiam să te rog ceva.

— Da?

— Nu e nimic groaznic. Vreau să iau prânzul cu tine, asta-i tot.

— Bineînţeles. Sunt încântat. Când?

— Ai putea mâine?

— Nu. Nu mâine. Ştii, pur şi simplu trebuie să termin acest articol…

— Miercuri?

— Joi ar fi bine?

— Da, a spus ea, şi aproape că puteam percepe dezamăgirea dintr-o monosilabă – atât de mult ne înşală mândria noastră.

— Atunci ne vedem la Café Royal, la ora unu.

— Drăguţ din partea ta, a spus ea şi, din vocea ei, îmi puteam da seama că exact asta a vrut să spună. Pe joi.

— Pe joi.

Am rămas cu receptorul în mână privind la propria-mi ură ca la un om hâd şi tâmpit pe care nu vrei să-l cunoşti. Am format numărul ei, pesemne că am prins-o înainte să fi avut timp să plece de lângă telefon, şi am spus:

— Sarah. Mâine e-n ordine. Uitasem ceva. În acelaşi loc. La aceeaşi oră.

Şi stând acolo, cu degetele pe aparatul tăcut,

aşteptând ceva cu nerăbdare, mi-am zis: Îmi amintesc. Asta e starea pe care ţi-o dă speranţa.

Am întins ziarul pe masă şi am citit aceeaşi pagină iar şi iar, pentru că nu voiam să-mi ridic privirile spre uşă. Oamenii intrau continuu şi nu aveam chef să fiu unul dintre aceia care, prin înălţarea şi coborârea capului, trădează o aşteptare prostească. Ce avem cu toţii de aşteptat ca să ne lăsăm cuprinşi de o asemenea dezamăgire? În ziarul de seară erau relatări obişnuite, despre o crimă şi o ciorovăială în parlament în legătură cu raţionalizarea dulciurilor, şi iată că ea întârziase deja cinci minute. Am avut ghinionul să mă surprindă când mă uitam la ceas. I-am auzit vocea:

— Îmi pare rău. Am venit cu autobuzul şi traficul a fost aglomerat.

I-am spus:

— Metroul era mai rapid.

— Ştiu, dar n-am vrut să vin mai repede.

Adeseori mă deconcertase prin rostirea fermă a adevărului. Pe vremea când eram îndrăgostiţi, încercam s-o fac să spună mai mult decât adevărul – că iubirea noastră n-o să se sfârşească niciodată, că într-o zi ne vom căsători. N-aş fi crezut-o, dar mi-ar fi plăcut să aud aceste cuvinte de pe buzele ei, poate doar ca să am satisfacţia de a le respinge. Numai că ea n-a jucat niciodată acest joc de a se preface că ar crede, iar apoi, brusc şi pe neaşteptate, îmi spulbera orice reticenţă printr-o frază atât de tandră şi de profundă…

Îmi amintesc că odată, când eram amărât din cauza calmului cu care spusese că într-o bună zi relaţia noastră se va termina, am auzit-o, cu o incredibilă bucurie, rostind: „Niciodată, absolut niciodată, n-am iubit un bărbat aşa cum te iubesc pe tine şi niciodată n-o să mai iubesc pe altcineva”. Ei bine, mi-am zis, n-avea cum s-o ştie, dar şi ea juca acelaşi joc de a se preface că ar crede.

S-a aşezat lângă mine şi a cerut o halbă de bere *lager*[3].

---

3 Bere tare (germ.).

— Am rezervat o masă la Rules, i-am spus.
— Nu putem rămâne aici?
— Acolo ne duceam întotdeauna.
— Da.
Pesemne că ne purtam ciudat, din moment ce am observat că atrăsesem atenţia unui bărbat mic de statură care stătea pe o sofa, nu departe de noi. Am încercat să mă uit fix la el să-l fac să ne dea pace, ceea ce n-a fost greu. Avea o mustaţă lungă şi ochi blânzi şi a privit grăbit în altă parte: a atins paharul de bere cu cotul şi l-a răsturnat pe podea, aşa că a fost teribil de stânjenit. Mi-a părut rău, gândindu-mă că s-ar putea să fie unul dintre puţinii mei cititori şi să mă fi recunoscut din fotografii. Avea un băieţel care stătea cu el şi cât de crud e să umileşti un tată în prezenţa fiului său. Băiatul s-a făcut roşu ca racul când ospătarul a venit în grabă şi tatăl lui a început să se scuze cu o insistenţă inutilă.
I-am spus lui Sarah:
— Bineînţeles, putem lua prânzul unde vrei.
— Ştii, n-am mai trecut niciodată pe acolo.
— Ei bine, niciodată n-a fost restaurantul tău, nu-i aşa?
— Tu te duci des acolo?
— Pentru mine e convenabil. De două-trei ori pe săptămână.
S-a ridicat brusc în picioare şi a spus:
— Hai să mergem. Şi dintr-odată a apucat-o o criză de tuse. Părea o tuse mult prea puternică pentru trupul ei micuţ: fruntea i s-a acoperit de broboane de transpiraţie din cauza efortului.
— Sună cam urât.
— O, nu-i nimic. Iartă-mă.
— Luăm un taxi?
— Prefer să mergem pe jos.
Cum urci pe Maiden Lane, pe partea stângă, se află o uşă şi un grătar în faţa ei peste care am trecut fără să scoatem o vorbă. După prima masă pe care o luaserăm împreună la restaurant, când o descususem în legătură cu

obiceiurile lui Henry şi ea se entuziasmase de interesul meu, o sărutasem destul de stângaci chiar aici, în drum spre metrou. Nu ştiu de ce-am făcut-o, poate din cauza acelei imagini din oglindă care mi-a venit în minte, pentru că nu aveam niciun gând să fac dragoste cu ea: nu aveam nici măcar intenţia de a o revedea. Era prea frumoasă ca să mă excite ideea de accesibilitate.

Când ne-am aşezat, unul dintre vechii ospătari mi-a spus:

— De mult nu v-am mai văzut pe aici, domnule.

În momentul acela mi-am dorit să n-o fi minţit pe Sarah.

— O, am răspuns, acum iau prânzul sus.

— Şi pe dumneavoastră, doamnă, nu v-am mai văzut de mult…

— De aproape doi ani, a spus ea cu o precizie pe care uneori o uram.

— Dar ţin minte că luaţi un *lager* mare.

— Ai o memorie bună, Alfred, iar el a radiat de bucurie că nu i-a fost uitat numele. Întotdeauna avusese mici trucuri prin care câştiga simpatia ospătarilor.

Mâncarea a întrerupt schimbul nostru de banalităţi plictisitoare la culme şi abia când am terminat masa mi-a dat unele indicii asupra motivului pentru care se afla aici.

— Am ţinut să iau prânzul cu tine, a spus ea, pentru că voiam să te întreb de Henry.

— Henry? am repetat încercând să-mi ascund dezamăgirea din glas.

— Mă îngrijorează. Cum l-ai găsit alaltăieri seară? Nu ţi s-a părut ciudat?

— N-am observat nimic nelalocul lui, am spus.

— Voiam să te rog – o, ştiu că eşti foarte ocupat – dacă n-ai putea să-l vizitezi din când în când. Cred că este foarte singur.

— Cu tine?

— Ştii că niciodată n-a ţinut cont de prezenţa mea.

— Poate că o face când nu stai pe-acasă.

— Oricum nu ies prea mult, a spus ea şi tusea i-a

izbucnit într-un moment convenabil spre a schimba direcţia pe care o apucase discuţia. Când accesul de tuse s-a terminat, a schimbat subiectul, deşi nu-i stătea în obicei să evite adevărul.

— Lucrezi la o carte nouă? m-a întrebat. Vorbea ca un străin, genul de străin pe care îl cunoşti la un cocteil. Nu pusese niciodată o asemenea întrebare, nici măcar când ne întâlnisem prima oară, la paharul de sherry sud-african.

— Bineînţeles.

— Ultima nu mi-a plăcut prea mult.

— A fost o luptă s-o scriu chiar atunci... Pacea venea... Şi aş fi putut la fel de bine să spun „pacea dispărea”, am adăugat în gând.

— Uneori mi-a fost teamă că ai să te întorci la ideea aceea veche – aceea pe care o detestam. Unii bărbaţi ar fi făcut-o.

— O carte îmi ia un an s-o scriu. E prea multă muncă pentru o răzbunare.

— Dacă ai şti ce puţin aveai de răzbunat...

— Bineînţeles că glumesc. Ne-am simţit bine împreună; suntem adulţi, ştiam că într-o bună zi trebuie să se termine. Acum, vezi tu, ne putem întâlni ca doi prieteni şi discuta despre Henry.

Am achitat nota de plată şi am ieşit, şi la vreo douăzeci de metri în josul străzii erau uşa şi grătarul. M-am oprit pe trotuar şi am spus:

— Bănuiesc că mergi spre Ştrand?

— Nu. Leicester Square.

— Eu merg spre Ştrand.

Ea stătea în dreptul uşii şi strada era pustie.

— O să ne luăm rămas-bun aici. Mi-a făcut plăcere să te văd.

— Da.

— Sună-mă oricând ai vreme.

Am făcut un pas spre ea. Simţeam grătarul sub picioare.

— Sarah, am spus.

Şi-a răsucit brusc capul ca şi cum ar fi vrut să vadă

dacă venea cineva, să vadă dacă mai era timp… dar când şi l-a întors la loc, a apucat-o din nou tusea. S-a încovoiat şi a tuşit, şi a tuşit. Ochii îi erau roşii din cauza tusei. În haina ei de blană arăta ca un mic animal încolţit.

— Iartă-mă.

Am spus cu amărăciune ca şi cum aş fi fost frustrat de ceva:

— Asta trebuie tratată.

— E o simplă tuse. A întins mâna şi mi-a spus: La revedere, Maurice.

Numele suna ca o insultă. I-am spus „la revedere”, dar nu i-am dat mâna. Am luat-o repede din loc, fără să-mi mai întorc capul, încercând să dau impresia că sunt ocupat şi uşurat că am plecat, iar când am auzit tusea începând din nou, am vrut să fluier o melodie, ceva vesel, aventuros, fericit, dar nu aveam deloc ureche muzicală.

Când eşti tânăr, îţi formezi obiceiuri de lucru despre care crezi că o să dureze toată viaţa şi o să reziste oricărei catastrofe. De peste douăzeci de ani probabil că am scris în medie cinci sute de cuvinte pe zi, cinci zile pe săptămână. Pot să scriu un roman într-un an şi-mi rămâne timp pentru revizuirea şi corectarea dactilogramei. Am fost întotdeauna foarte meticulos şi, când mi-am terminat cantitatea zilnică de lucru, mă opresc, chiar dacă mă aflu la mijlocul unei scene. Din când în când, în timpul lucrului matinal, număr cuvintele pe care le-am aşternut pe hârtie şi notez sutele pe manuscris. Niciun tipograf nu este nevoit să facă o evaluare migăloasă a muncii mele pentru că pe prima pagină a textului bătut la maşină există trecută cifra – 83 764. Când eram tânăr, nici măcar o legătură amoroasă nu-mi schimba programul. O întâlnire amoroasă trebuia să aibă loc după prânz şi, oricât de târziu m-aş fi dus la culcare – dacă dormeam în propriul meu pat –, întotdeauna citeam ce lucrasem dimineaţa şi adormeam cu ceea ce scrisesem în minte. Nici măcar războiul nu mi-a afectat cine ştie ce acest obicei. Din cauza infirmităţii de la picior nu am fost încorporat, aşa că lucram în Apărarea Civilă şi tovarăşii mei de muncă erau mai mult decât bucuroşi că

niciodată nu ceream să fiu de serviciu în cursul dimineţilor, care erau relativ liniştite. Ca atare, am căpătat o falsă reputaţie de om zelos, dar nu eram zelos decât la masa mea de lucru, în faţa foii de hârtie, cu acea normă de cuvinte care se scurgeau încet, metodic, din tocul meu. A trebuit să apară Sarah ca să-mi dea peste cap această disciplină autoimpusă. Bombele dintre acele prime raiduri din zori şi rachetele V1[4] ale anului 1944 şi-au păstrat convenabilele lor obiceiuri nocturne, dar se întâmpla atât de des să n-o pot vedea pe Sarah decât dimineţile, pentru că după-amiaza nu putea scăpa aproape niciodată de prietenele care, după ce-şi făcuseră cumpărăturile, erau dornice să mai stea la o bârfă înaintea sirenelor de seară. Uneori venea între două cozi şi făceam dragoste – între coada de la prăvălia de zarzavaturi şi fructe şi coada de la măcelărie.

Dar îmi venea destul de uşor să mă reîntorc la masa mea de scris chiar şi în acele condiţii. Atâta vreme cât eşti fericit, poţi să suporţi orice disciplină: nefericirea este cea care îţi face pulbere obiceiurile de lucru. Când am început să-mi dau seama cât de des ne certam, cât de des o necăjeam revărsându-mi nervii asupra ei, am devenit conştient că iubirea noastră era sortită pieirii: iubirea se transformase într-o legătură amoroasă cu început şi sfârşit. Puteam spune exact momentul în care începuse şi ştiam că într-o zi am să ştiu ceasul final. Când pleca de la mine, nu mă mai puteam aşeza la masa de lucru: rememoram ceea ce ne spuseserăm unul celuilalt şi mă apuca furia sau remuşcarea. Şi tot timpul ştiam că forţam nota. Alungam din viaţa mea singurul lucru pe care-l iubeam. Atâta vreme cât am putut să mă conving că iubirea nu are sfârşit, am fost fericit – cred că se putea convieţui chiar bine cu mine, şi aşa iubirea a dăinuit. Dar, dacă iubirea trebuia să moară, voiam să moară repede. Era ca şi cum iubirea noastră ar fi fost o micuţă creatură, prinsă într-o capcană şi sângerând de moarte: trebuie să

4 V1, V2 - rachete folosite de nemţi spre sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial.

închid ochii şi să-i sucesc gâtul.

Şi în tot acel timp n-am putut să lucrez. După cum am spus, în cazul unui romancier scrisul are loc mai ales în subconştient: în acele adâncuri este imprimat ultimul cuvânt, înainte ca primul cuvânt să apară pe foaia de hârtie. Ne amintim detaliile poveştii noastre, nu le inventăm. Războiul n-a tulburat acele abisuri marine, dar în momentul de faţă era ceva de o infinit mai covârşitoare importanţă pentru mine decât războiul, decât romanul meu – sfârşitul iubirii. Acesta era lucrat şi cizelat acum asemenea unei poveşti: cuvântul usturător care o făcuse să plângă şi care părea a-mi fi venit atât de spontan pe buze fusese ascuţit în acele caverne submarine. Romanul meu întârzia, dar iubirea mea se grăbea, asemenea inspiraţiei, spre final.

Nu mă mir că nu-i plăcuse ultima mea carte. Fusese scrisă tot timpul în silă, fără nicio cizelare, fără niciun motiv decât acela că trebuie să-ţi duci viaţa mai departe. Recenzenţii au spus că este opera unui artizan: asta era tot ce mi-a rămas din ceea ce fusese o pasiune. Am crezut că, poate, la următorul roman pasiunea se va reîntoarce, că emoţia se va redeştepta la amintirea a ceea ce niciodată n-ai ştiut în mod conştient, dar, timp de o săptămână după ce am luat prânzul cu Sarah la Rules, n-am mai putut să lucrez deloc. Poftim, iar o iau de la capăt – Eu, Eu, Eu, de parcă asta ar fi povestea mea, şi nu povestea lui Sarah, a lui Henry şi a celui de al treilea pe care l-am urât fără să-l cunosc sau măcar să cred în existenţa lui.

În dimineaţa aceea încercasem să lucrez şi nu reuşisem; la prânz am băut prea mult, aşa că şi după-amiaza a fost pierdută; după lăsarea întunericului am stat la fereastră, cu luminile stinse, şi am privit, peste întunecatul şi întinsul Common, ferestrele luminate ale caselor de pe latura de nord. Era foarte frig şi soba mea cu gaz mă încălzea doar dacă mă înghesuiam lângă ea şi atunci mă pârlea. Câţiva fulgi de zăpadă pluteau peste felinarele de pe latura sudică şi atingeau geamul cu degete umede şi groase. N-am auzit când a sunat soneria.

Proprietăreasa mi-a bătut la uşă şi a spus: „Un domn Parkis doreşte să vă vadă”, indicând astfel prin articolul gramatical statutul social al vizitatorului meu. Nu auzisem niciodată acest nume, dar i-am spus să-l poftească înăuntru.

M-am întrebat unde mai văzusem acei ochi blânzi ce păreau a-şi cere iertare şi mustaţa aceea lungă, demodată, umedă din cauza vremii? Abia aprinsesem lampa de citit şi el s-a îndreptat spre ea, scrutând miop încăperea; nu mă putea distinge în întuneric. A spus:

— Domnul Bendrix?

— Da.

— Numele meu este Parkis, a spus el, de parcă asta ar fi însemnat ceva pentru mine. A adăugat: Omul domnului Savage, domnule.

— Ah, da. Ia loc, te rog. O ţigară?

— Ah, nu, domnule, a spus el. Nu în timpul serviciului – afară doar, bineînţeles, din motive de acoperire.

— Dar acum nu sunteţi în timpul serviciului, nu?

— Într-un fel, da, domnule. Am fost învoit doar pentru o jumătate de oră, cât îmi prezint raportul. Domnul Savage a spus că l-aţi dori săptămânal – inclusiv cheltuielile.

— Este ceva de raportat? N-aş fi putut spune dacă eram dezamăgit sau nerăbdător.

— Nu este chiar o foaie goală, domnule, a spus el mulţumit de sine şi a scos un număr impresionant de foi şi plicuri din buzunar în căutarea celui care-i trebuia.

— Vă rog să luaţi loc. Mă faceţi să mă simt prost.

— Cum doriţi, domnule. Aşezându-se, m-a putut vedea ceva mai de aproape. Nu ne-am mai întâlnit undeva, domnule?

Scosesem prima foaie din plic: era lista cheltuielilor, scrisă foarte citeţ, parcă de o mână de şcolar. Am spus:

— Scrieţi foarte citeţ.

— Este scrisul băiatului meu. Îl pregătesc în meserie. A adăugat grăbit: Nu pun la socoteală nimic pentru el, domnule, doar dacă îl las de serviciu, ca acum.

— Acum el este de serviciu?

— Doar cât îmi prezint eu raportul, domnule.

— Câţi ani are?

— A trecut de doisprezece, a spus el de parcă băiatul lui era un ceas. Un băieţandru poate fi folositor şi nu costă nimic, afară doar de câte o revistă cu benzi desenate, din când în când. Şi nici nu-l observă nimeni. Băieţii, de felul lor, cresc mai încet.

— Mi se pare o muncă ciudată pentru un copil.

— Ei bine, domnule, el nu înţelege adevărata semnificaţie. Dacă ar trebui să dau buzna într-un dormitor, nu l-aş lua cu mine.

Am citit:

18 ianuarie Două ziare de seară 2 d[5].

Întoarcere metrou 1/8 d.

Cafea 2/Mă urmărea atent în timp ce citeam.

— Localul în care am băut cafeaua a fost mai scump decât îmi puteam permite, dar altceva mai ieftin nu aveam cum să iau fără să atrag atenţia.

19 ianuarie Metrouri 2/4 d.

Bere la sticlă 3/Cocteil 2/6 d.

Halbă bere amară 1/6 d.

M-a întrerupt din nou din citit:

— Mă cam frământ din cauza berii, domnule, pentru că, din neatenţie, am răsturnat un pahar. Dar eram puţin nervos, acolo fiind ceva de raportat. Ştiţi, domnule, uneori trec săptămâni fără să apară nimic, dar de data asta, în cea de a doua zi...

Bineînţeles că mi-am amintit de el şi de băieţelul lui stânjenit. Sub 19 ianuarie am citit (dintr-o privire am văzut că în 18 ianuarie nu au fost mişcări semnificative): „Persoana în cauză s-a dus cu autobuzul până în Piccadilly Circus. Părea agitată. A luat-o pe Air Street către Café Royal, unde o aştepta un domn. Eu şi băiatul meu...” Nu voia deloc să mă lase în pace:

— Veţi observa, domnule, că este un alt scris. Eu nu-l las niciodată pe băiatul meu să scrie un raport în caz că

5 Denarius = dinar (monedă de argint din vechea Romă ; de aici prescurtarea „d“ pentru moneda engleză penny).

există ceva cu caracter intim.

— Ai mare grijă de el, am spus.

„Eu şi băiatul stăteam în apropierea lor, pe o sofa”, am citit eu în continuare. „Persoana şi domnul erau evident foarte apropiaţi şi se purtau unul cu celălalt cu o lipsă de ceremonie afectuoasă şi cred că la un moment dat s-au ţinut de mână pe sub masă. N-aş putea fi sigur de asta, dar mâna stângă a persoanei nu era la vedere, la fel şi mâna dreaptă a domnului, ceea ce, de obicei, indică o atingere de acest gen. După o scurtă conversaţie intimă, au pornit pe jos spre un restaurant liniştit şi retras, cunoscut clienţilor săi sub numele de Rules. Au ales un separeu, nu o masă, şi au comandat două cotlete de porc”.

— Faptul că au comandat cotlete de porc e important?

— Ar putea fi semne de identificare, domnule, dacă este ceva frecvent.

— Deci, nu l-ai identificat pe bărbat?

— O să vedeţi, domnule, dacă citiţi mal departe.

„Eu beam un cocteil la bar când au comandat cotlete de porc, dar n-am putut afla, nici de la vreunul dintre ospătari, nici de la doamna de la bar, identitatea domnului. Deşi mi-am lansat întrebările într-o manieră vagă şi nonşalantă, le-am trezit în mod sigur curiozitatea şi m-am gândit că este mai bine s-o las baltă. Totuşi, împrietenindu-mă cu portarul de la intrarea actorilor de la Teatrul de revistă, am putut să ţin restaurantul sub observaţie”.

— Cum te-ai împrietenit cu el? l-am întrebat.

— La barul de la Bedford Head, domnule, văzând că persoanele erau ocupate să comande cotlete şi, după aceea, l-am însoţit până la teatru, unde intrarea actorilor…

— Cunosc locul.

— Am încercat să-mi condensez raportul, domnule, la lucruri esenţiale.

— Foarte bine.

Raportul continuă: „După ce-au servit prânzul, persoanele au plecat împreună pe Maiden Lane în sus şi s-au despărţit în faţa unei băcănii. Am avut impresia că

treceau printr-o mare emoţie şi m-am gândit că, pesemne, se despărţeau pentru totdeauna, un sfârşit fericit pentru această investigaţie, dacă pot să zic aşa”.

Din nou m-a întrerupt nerăbdător:

— O să-mi iertaţi observaţiile personale, domnule?

— Bineînţeles.

— Chiar şi în meseria noastră, domnule, uneori ne lăsăm cuprinşi de emoţii, iar eu am plăcut-o pe doamna, adică persoana în chestiune. Am şovăit dacă să-l urmăresc pe domn sau persoana, dar am decis că instrucţiunile nu-mi permiteau să-l urmăresc pe cel dintâi. Aşa că am urmărit persoana. A mers puţin către Charing Cross Road şi îmi părea foarte agitată. Apoi a intrat la National Portrait Gallery, dar n-a stat decât câteva minute…

— Este ceva important acolo?

— Nu, domnule. Cred că, de fapt, căuta doar un loc unde să se aşeze, pentru că următorul lucru pe care l-a făcut a fost să intre într-o biserică.

— O biserică?

— O biserică romano-catolică, domnule, pe Maiden Lane. O să găsiţi acolo totul. Nu ca să se roage, domnule. Doar să stea.

— Până şi pe asta o ştiţi!

— Aşa cum era normal, am intrat şi eu după persoană. Am îngenuncheat la câteva strane în spatele ei, ca să par un creştin *bona fide* şi pot să vă asigur, domnule, că nu s-a rugat. Nu este romano-catolică, domnule, nu-i aşa?

— Nu.

— A intrat ca să stea în întuneric, domnule, până când se calmează.

— Poate că se întâlnea cu cineva?

— Nu, domnule. N-a stat decât trei minute şi n-a vorbit cu nimeni. Dacă mă întrebaţi, cred că voia să tragă un plâns zdravăn.

— Posibil. Dar te înşeli în privinţa mâinilor, domnule Parkis.

— În privinţa mâinilor, domnule?

M-am mişcat astfel încât lumina să-mi dezvăluie mai bine chipul.

— Nu ne-am atins deloc mâinile.

Mi-a părut rău pentru el, acum, după ce-mi sfârşisem gluma – mi-a părut rău că am timorat şi mai mult pe cineva care deja era atât de timid. Mă privea cu gura întredeschisă, ca şi cum ar fi fost rănit brusc şi acum aştepta paralizat următoarea lovitură. Am spus:

— Cred că o asemenea greşeală se întâmplă des, domnule Parkis. Domnul Savage ar fi trebuit să ne facă cunoştinţă.

— O, nu, domnule, a spus el amărât, a fost vina mea. Apoi şi-a aplecat capul şi a rămas aşa uitându-se la pălăria care-i zăcea pe genunchi. Am încercat să-l înveselesc:

— Nu este nimic grav, am spus. Văzut din afară, de fapt, este chiar amuzant.

— Dar eu sunt înăuntru, domnule. Îşi răsucea pălăria şi a continuat pe o voce tot atât de mohorâtă şi tristă ca vremea de afară. Nu în privinţa domnului Savage îmi fac eu griji, domnule. El este un om înţelegător, aşa cum o să întâlniţi mulţi în această profesie – este vorba despre băiatul meu. El a pornit cu idei măreţe despre mine. Din străfundurile suferinţei sale, a reuşit să scoată la suprafaţă un zâmbet dezaprobator şi speriat. Ştiţi ce fel de cărţi citesc ei, domnule. Nick Carters şi alţii asemenea.

— De ce trebuie să afle vreodată despre asta?

— Cu un copil trebuie să joci corect, domnule, şi, cu siguranţă, o să pună întrebări. O să vrea să ştie cum s-a terminat – acesta este lucrul pe care îl învaţă, să ducă urmărirea la bun sfârşit.

— N-ai putea să-i spui că eu l-am identificat pe bărbat – doar atât – şi că nu m-a interesat?

— Sunteţi amabil că-mi sugeraţi aşa ceva, domnule, dar chestiunea trebuie privită sub toate aspectele. Nu spun că n-aş face-o, chiar pentru copilul meu, dar ce-o să creadă el dacă va da vreodată peste dumneavoastră în cursul investigaţiei?

— Nu-i obligatoriu.

— Dar s-ar putea întâmpla, domnule.

— De ce nu-l laşi acasă de data asta?

— Asta ar complica şi mai mult lucrurile, domnule. El nu are mamă şi acum este în vacanţă şi întotdeauna l-am iniţiat în acest domeniu în vacanţe – cu deplina aprobare a domnului Savage. Nu. De data asta m-am făcut de râs şi trebuie să suport consecinţele. Măcar dacă el n-ar lua-o atât de în serios, domnule, dar întotdeauna pune la inimă când fac o gafă. Într-o zi, domnul Prentice – adjunctul domnului Savage, un om destul de dur, domnule – a spus în prezenţa băiatului: „Încă una din gafele tale, Parkis”. Asta l-a făcut să fie atent în primul rând. S-a ridicat în picioare plin de hotărâre (cine suntem noi să măsurăm curajul altui om?) şi a spus: Vă reţin, domnule, cu problemele *mele*.

— Mi-a făcut plăcere, domnule Parkis, am spus eu fără urmă de ironie. Încearcă să nu-ţi faci griji. Băiatul dumitale pesemne că-ţi seamănă.

— Are mintea mamei sale, domnule, a spus el trist. Trebuie să mă grăbesc. Este frig afară, deşi i-am găsit un adăpost bun înainte s-o pornesc încoace. Dar el este atât de pasionat, că nu cred că l-a răbdat inima să nu iasă. Vreţi să-mi semnaţi cheltuielile, domnule, dacă sunteţi de acord cu ele?

L-am privit de la fereastră, în pardesiul lui subţire, cu pulpanele bătute de vânt şi cu pălăria trasă peste ochi; ninsoarea se înteţise şi în dreptul celui de-al treilea felinar arăta deja ca un mic om de zăpadă stropit cu noroi.

Am constatat cu uimire că zece minute nu mă mai gândisem la Sarah sau la gelozia mea; devenisem aproape destul de uman, încât să mă gândesc la necazurile unei alte persoane.

7

Gelozia, sau cel puţin aşa am crezut întotdeauna, există doar laolaltă cu dorinţa. Cei care au scris Vechiul Testament au fost pasionaţi de sintagma „un Dumnezeu gelos” şi pesemne că acesta era modul lor rudimentar şi indirect de a-şi exprima credinţa în dragostea lui Dumnezeu pentru om. Dar presupun că dorinţa este de mai

multe feluri. Dorinţa mea acum este mai aproape de ură decât de iubire, şi aveam motive să cred, din ceea ce îmi spusese cândva Sarah, că Henry încetase de mult să mai simtă vreo dorinţă fizică pentru ea. Şi totuşi, în acele zile, cred că era tot atât de gelos pe cât eram şi eu. Îşi dorea, pur şi simplu, să aibă pe cineva lângă el: se simţea pentru prima oară exclus dintre cei în care Sarah avea încredere: era îngrijorat şi disperat – nu ştia ce se întâmplă sau ce avea să se întâmple. Trăia într-o nesiguranţă îngrozitoare. Din acest punct de vedere, situaţia lui era mai proastă ca a mea. Eu mă simţeam în siguranţă pentru că nu aveam nimic. Nu puteam avea mai mult decât pierdusem, în vreme ce el se bucura totuşi de prezenţa ei la masă, de zgomotul paşilor ei pe trepte, de deschiderea şi închiderea uşilor, de sărutul ei pe obraz – mă îndoiesc că acum mai era şi altceva, dar cât de mult înseamnă acest puţin pentru acela care tânjeşte. Şi ceea ce făcea situaţia şi mai greu de suportat era faptul că el se bucurase cândva de acest sentiment de siguranţă pe care eu nu l-am încercat niciodată. De aceea, când domnul Parkis a plecat de la mine şi traversa Common-ul, habar nu avea că eu şi Sarah am fost cândva amanţi. Şi când scriu acest cuvânt mintea mi se întoarce, împotriva voinţei mele, către momentul în care a început suferinţa.

Trecuse o săptămână întreagă de la acel sărut stângaci de pe Maiden Lane până când am sunat-o pe Sarah. La restaurant îmi spusese că lui Henry nu-i plăcea să meargă la cinema, aşa că nici ea nu se ducea decât rareori. La Warner’s rula un film făcut după una dintre cărţile mele şi, în parte, „ca să-mi dau aere”, în parte, pentru că acel sărut trebuia cumva să aibă o continuare, măcar de dragul curtoaziei şi, în parte, pentru că încă mă interesa viaţa de familie a unui funcţionar public, am invitat-o pe Sarah să mă însoţească.

— Presupun că n-are rost să-l invit şi pe Henry.

— Câtuşi de puţin, a spus ea.

— Ar putea după aceea să vină cu noi la restaurant?

— Îşi aduce foarte mult de lucru acasă. Un nenorocit

de liberal o să pună întrebări săptămâna viitoare în Cameră în legătură cu văduvele.

În consecinţă, s-ar putea spune că liberalul – cred că era vorba de un galez pe nume Lewis – ne-a pregătit patul în acea seară.

Filmul n-a fost cine ştie ce, şi în unele momente mi s-a părut cumplit de dureros să văd situaţii atât de autentice pentru mine transformate pe ecran într-o grămadă de clişee. Aş fi vrut să o fi dus pe Sarah altundeva. La început îi spusesem: „Ştii, eu n-am scris aşa ceva”, dar nu puteam s-o ţin astfel până la sfârşitul filmului. Ea m-a atins cu mâna plină de înţelegere şi din acea clipă am stat cu mâinile împreunate, în inocenta îmbrăţişare a copiilor şi a îndrăgostiţilor. La un moment dat, pe neaşteptate, doar pentru câteva minute, filmul a căpătat viaţă. Am uitat că aceasta era povestea scrisă de mine şi că, în sfârşit, acesta era dialogul meu şi am fost autentic mişcat de o scurtă scenă într-un restaurant ieftin. Iubitul comandase biftec cu ceapă şi fata a ezitat pentru o clipă să mănânce ceapă, deoarece soţului ei nu-i plăcea mirosul; amantul s-a simţit jignit şi s-a înfuriat, pentru că şi-a dat seama ce se ascunde în spatele şovăielii ei, iar asta i-a adus în minte inevitabila îmbrăţişare pe care ea o va primi la întoarcerea acasă. Scena era foarte reuşită: voisem să sugerez pasiunea într-un episod simplu, obişnuit, fără nicio retorică în cuvinte sau acţiune şi izbutisem. Pentru câteva secunde am fost fericit – aceasta era plăcerea scrisului: nu mă mai interesa nimic altceva pe lume. Voiam să merg acasă şi să recitesc scena: voiam să lucrez la ceva nou: voiam, o, cât voiam să n-o fi invitat pe Sarah Miles la cină.

După aceea – eram la Rules şi abia ce ni se serviseră cotletele – ea a spus:

— A fost o singură scenă pe care ai scris-o, *într-adevăr*, tu.

— Scena cu ceapa?

— Da.

Şi chiar în acel moment o farfurie cu ceapă a fost pusă pe masă. Am întrebat-o – deşi nici măcar nu-mi

trecuse prin minte în seara aceea că aş dori-o pe Sarah:

— Şi pe Henry îl deranjează ceapa?

— Da. N-o poate suporta. Ţie îţi place?

— Da.

M-a servit cu ceapă şi apoi şi-a pus şi în farfuria ei.

Este posibil să te îndrăgosteşti la o farfurie cu ceapă? Pare improbabil şi, totuşi, aş putea jura că exact atunci m-am îndrăgostit. Motivul n-a fost, bineînţeles, ceapa – a fost conştientizarea bruscă a unicităţii acelei femei şi a francheţei ei care mai târziu avea să mă facă fericit şi nenorocit. I-am căutat genunchiul sub faţa de masă şi ea şi-a lăsat mâna peste a mea. Am spus: „Este bun cotletul" şi răspunsul ei a sunat ca o poezie: „Este cel mai bun cotlet pe care l-am mâncat vreodată".

N-a fost nici ceva premeditat şi nici n-am căutat s-o seduc. Ne-am lăsat jumătate din cotlet în farfurii şi cea de a treia sticlă de bordo şi am ieşit amândoi pe Maiden Lane cu acelaşi gând. Exact în acelaşi loc ca mai-nainte, în dreptul uşii cu grătar, ne-am sărutat. Am spus:

— M-am îndrăgostit.

— Şi eu.

— Nu putem merge acasă.

— Nu.

Am luat un taxi de lângă gara Charing Cross şi i-am spus şoferului să ne ducă pe Arbuckle Avenue – sub numele acesta era cunoscută Eastbourne Terace cu ale sale hoteluri de lux, ca Ritz, Carlton şi altele asemănătoare, ce străjuiau partea dinspre gara Paddington. Uşile acestor hoteluri erau întotdeauna deschise şi puteai lua o cameră la orice oră din zi pentru un ceas sau două. Acum o săptămână am fost din nou acolo. Jumătate din stradă dispăruse – acea jumătate unde se înălţau hotelurile fusese bombardată, iar în locul unde am făcut dragoste în noaptea aceea nu mai rămăsese decât un petic de cer. Numele hotelului era Bristol; în hol se afla o ferigă într-un ghiveci şi noi am fost conduşi în cea mai bună cameră de către o patroană cu un păr ce bătea în albastru: o adevărată cameră edwardiană, cu un imens pat

dublu, aurit, cu draperii de catifea roşie şi o oglindă în care te vedeai în mărime naturală. (Oamenii care veneau în Arbuckle Avenue nu cereau niciodată camere cu două paturi.) Îmi amintesc cele mai neînsemnate detalii: cum patroana ne-a întrebat dacă dorim să rămânem peste noapte; cum am plătit 15 şilingi pentru câteva ore; cum contorul electric nu accepta decât şilingi şi noi nu aveam niciunul, dar nu-mi mai amintesc nimic altceva – cum arăta Sarah prima oară sau alte amănunte, afară de faptul că eram amândoi nervoşi şi am făcut dragoste jalnic. N-a contat. Făcusem primul pas – asta era important. Aveam o întreagă viaţă înainte de care să ne bucurăm. O, şi mai este un lucru pe care mi-l amintesc întotdeauna. La uşa camerei noastre („camera noastră" – după o jumătate de oră), când am sărutat-o din nou şi i-am spus cât urăsc faptul că se duce acasă la Henry, mi-a răspuns:

— Nu-ţi face griji. El este ocupat cu văduvele.

— Urăsc chiar şi ideea că el o să te sărute, i-am spus.

— N-o s-o facă. Nu detestă nimic mai mult decât ceapa.

Am condus-o acasă. Pe sub uşa biroului lui Henry se prelingea o dâră de lumină şi noi am urcat la etaj. În living ne-am îmbrăţişat lung, fiindu-ne cu neputinţă să ne dezlipim unul de celălalt.

— Henry o să urce în orice moment, am spus eu.

— O să-l auzim, a răspuns ea şi a adăugat cu o luciditate înspăimântătoare: Una dintre trepte întotdeauna scârţâie.

N-am avut timp să-mi scot pardesiul. Ne sărutam, când am auzit scârţâitul scării, şi am privit cu tristeţe calmul aşternut pe chipul ei în clipa în care a intrat Henry. Sarah a spus:

— Speram c-o să urci ca să ne oferi ceva de băut.

Henry a răspuns:

— Bineînţeles. Ce doreşti, Bendrix?

I-am răspuns că nu vreau să beau pentru că aveam de lucru.

— Parcă ştiam că nu lucrezi niciodată noaptea.

— O, asta nu se pune. Este o recenzie.

— O carte interesantă?

— Nu foarte.

— Mi-ar plăcea şi mie să scriu, ca tine.

Sarah m-a condus până la uşă şi ne-am sărutat din nou. În acel moment l-am plăcut pe Henry, nu pe Sarah. A fost ca şi cum toţi bărbaţii din trecut şi toţi bărbaţii din viitor şi-au proiectat umbrele peste prezent.

— Ce s-a întâmplat? m-a întrebat ea. Întotdeauna a ştiut să descifreze cu iuţeală semnificaţia unui sărut sau freamătul gândurilor.

— Nimic, i-am răspuns. Am să te sun dimineaţă.

— Ar fi mai bine să-ţi telefonez eu, mi-a spus ea.

Precauţie, mi-am zis în gând, precauţie, cât de bine ştie ea să aranjeze lucrurile de felul ăsta, şi mi-am amintit din nou treapta care întotdeauna – „întotdeauna” a fost cuvântul pe care îl folosise – scârţâie.

CARTEA A DOUA

1

Nefericirea este mult mai uşor de exprimat decât fericirea. Amărăciunea ne face conştienţi de propria noastră existenţă, chiar dacă aceasta se manifestă sub forma unui monstruos egoism: durerea mea este unică, nervul care tresare este al meu şi al nimănui altcuiva. Dar fericirea ne anihilează: ne pierdem identitatea. Cuvintele care descriu iubirea omenească au fost folosite de sfinţi pentru a înfăţişa viziunea lor despre Dumnezeu, de aceea cred că am putea recurge la ideea de rugăciune, de meditaţie, de contemplaţie pentru a sugera intensitatea iubirii faţă de o femeie. Asemenea sfinţilor, ne abandonăm amintirile, şi raţiunea, şi intelectul şi ne pierdem propria identitate, *noche oscura*, iar din când în când suntem răsplătiţi cu un sentiment de linişte. Iubirea însăşi a fost descrisă ca o moarte, iar îndrăgostiţii au avut parte uneori şi de puţină linişte. Ce ciudat să mă trezesc scriind aceste fraze de parcă aş iubi, când, de fapt, urăsc. Uneori nu-mi recunosc propriile gânduri. Ce ştiu eu despre expresii ca „noapte obscură” sau despre cel care se roagă şi nu ştie

decât o singură rugăciune? Eu le-am moştenit, asta-i tot, ca un soţ care, după decesul soţiei, a rămas cu lucrurile ei inutile, haine femeieşti, parfumuri, cosmeticale... Şi totuşi a existat această pace...

Aşa îmi apar acum primele luni de război – a fost o pace falsă, precum şi un război fals? Acum acele luni de incertitudine şi aşteptare par învăluite în tihnă şi linişte, dar cred că pacea, la vremea respectivă, a fost întreruptă de neînţelegeri şi suspiciuni. Şi aşa cum m-am întors acasă în acea primă noapte fără nicio bucurie, ci doar cu un sentiment de tristeţe şi resemnare, tot astfel m-am întors acasă, în zilele ce au urmat, cu certitudinea că eu eram doar unul dintre mulţi bărbaţi – iubitul preferat în momentul de faţă. Această femeie pe care o iubeam atât de obsesiv încât, dacă mă trezeam în toiul nopţii, imediat îmi răsărea în minte gândul la ea şi nu mai puteam dormi, părea a-şi sacrifica tot timpul de care dispunea pentru mine. Şi, cu toate acestea, nu puteam să am încredere în ea: iubirea mă făcea orgolios, dar, când rămâneam singur, nu trebuia decât să mă uit în oglindă ca să văd îndoiala sub forma unui chip brăzdat de riduri şi a unui picior beteag, şi să mă întreb: de ce eu? Au fost zile când nu ne-am putut întâlni – ore la dentist sau la coafor, ocazii când Henry avea musafiri, când ei erau singuri. În zadar îmi spuneam că în propria ei casă nu avea cum să mă înşele (cu egotismul îndrăgostitului, eu foloseam deja acel cuvânt în sensul unei datorii non-existente), în timp ce Henry lucra la pensiile văduvelor – dat fiind că în curând a fost mutat din serviciu –, la distribuirea măştilor de gaz şi la aprobarea designului cutiilor de carton, pentru că nu ştiam deja că se poate face dragoste în cele mai periculoase circumstanţe, dacă există dorinţa? Neîncrederea creşte odată cu succesul îndrăgostitului. Pentru că, chiar data următoare când ne-am întâlnit, exact aşa s-a întâmplat, într-un mod căruia i-aş spune imposibil.

M-am trezit năpădit de tristeţe, gândindu-mă cum mă sfătuia să-mi iau măsuri de precauţie şi, după trei minute, vocea ei la telefon mi-a spulberat amărăciunea. Niciodată

până atunci sau de atunci încolo n-am cunoscut o femeie care să-mi schimbe starea de spirit doar vorbind la telefon; iar când intra în cameră şi mă atingea, îmi crea imediat sentimentul de încredere absolută pe care îl pierdeam odată cu fiecare despărţire.

— Bună, a spus ea. Dormeai?

— Nu. Când pot să te văd? În dimineaţa asta?

— Henry a răcit. Rămâne acasă.

— Măcar dacă ai putea să vii aici…

— Trebuie să stau acasă ca să răspund la telefon.

— Doar pentru că el este răcit?

Seara trecută avusesem sentimente de prietenie şi simpatie pentru Henry, dar acum îmi devenise duşman, unul pe care să-l iei în zeflemea, să-l dispreţuieşti şi să-l jigneşti.

— Şi-a pierdut complet vocea.

Am simţit o bucurie răutăcioasă gândindu-mă la absurditatea bolii sale: un funcţionar public fără voce, care să hârâie în şoaptă, răguşit şi ineficient, despre pensiile văduvelor. Am spus:

— Nu există nicio posibilitate să te văd?

— Ba da, bineînţeles.

A urmat un moment de tăcere şi am crezut că s-a întrerupt. Am spus:

— Alo! Alo!

Dar ea se gândea, asta era tot, se gândea cu grijă, atent, rapid ca să-mi dea pe loc răspunsul corect.

— La ora unu o să-i duc lui Henry o tavă cu mâncare la pat. Am putea şi noi să servim sandviciuri în living. O să-i spun că vrei să discuţi despre film – sau despre cartea aceea a ta.

Imediat ce a închis, sentimentul de încredere mi-a dispărut şi m-am întrebat de câte ori până acum procedase exact în acelaşi mod? Când am ajuns la ea acasă şi am sunat la uşă, mă simţeam ca un duşman – sau ca un detectiv care-i urmărea cuvintele, la fel cum Parkis şi fiul lui aveau să-i urmărească mişcările câţiva ani mai târziu. Şi apoi uşa s-a deschis şi încrederea mi-a revenit.

În acele zile niciodată nu s-a pus problema cine pe cine dorea – ne doream amândoi, unul pe altul, în aceeaşi măsură. Henry şi-a primit tava, stând în capul oaselor, rezemat de două perne, în halatul său verde de lână, iar noi, în camera de jos, pe parchetul tare, sprijiniţi pe o singură pernă şi cu uşa întredeschisă, am făcut dragoste. În momentul culminant, a trebuit să-i astup uşor gura cu palma ca să amortizez acel strigăt ciudat, trist şi furios, de abandonare totală, de teamă să nu-l audă Henry.

Şi când mă gândesc că nu intenţionasem decât să aflu de la ea informaţiile care mă interesau. M-am ghemuit pe podea lângă ea şi am privit-o, iar şi iar, ca şi cum ar fi fost ultima oară – părul de un castaniu nedefinit, ca un strop de lichior pe parchet, transpiraţia de pe fruntea ei, respiraţia grea de parcă ar fi alergat într-o cursă şi acum, ca o tânără atletă, zăcea epuizată de victorie.

Şi apoi treapta a scârţâit. Pentru o clipă niciunul dintre noi nu ne-am mişcat. Sandviciurile stăteau neatinse pe masă, paharele nu fuseseră umplute. Mi-a spus în şoaptă:

— S-a dus jos.

Apoi s-a aşezat pe un scaun, şi-a pus o farfurie în poală şi un pahar alături.

— Dacă a auzit când a trecut? am întrebat eu.

— Tot n-ar fi ştiut ce este.

Pesemne că arătam neîncrezător, pentru că mi-a explicat cu blândeţe melancolică:

— Bietul Henry. Niciodată nu s-a întâmplat – în toţi cei zece ani.

Dar, cu toate astea, noi nu mai eram atât de siguri că nu vom fi descoperiţi: am rămas acolo tăcuţi, cu urechile ciulite, până când scara a scârţâit din nou. Vocea mea mi s-a părut mie însumi spartă şi falsă când am spus destul de tare: „Mă bucur că ţi-a plăcut scena cu ceapa” şi Henry a împins uşa şi a aruncat o privire înăuntru. Avea în mână o sticlă cu apă fierbinte, învelită într-un flanel gri.

— Bună, Bendrix, mi-a spus el în şoaptă.

— Nu trebuia să te duci tu să ţi-o iei, i-a spus ea.

— N-am vrut să vă deranjez.

— Vorbeam despre filmul de aseară.

— Sper că ţi-a ieşit aşa cum ai vrut, mi-a spus el gâjâit. A aruncat o privire spre vinul de Bordeaux pe care Sarah îl scosese pentru mine. Ar fi trebuit să-i oferi unul din ’29, a adăugat el cu vocea-i abia şoptită şi s-a strecurat afară strângând la piept sticla cu apă fierbinte, învelită în flanel, şi din nou eram singuri.

— Te deranjează? am întrebat-o eu şi ea a clătinat din cap. De fapt, nu ştiam ce-am vrut să zic – m-am gândit probabil că vederea lui Henry i-a trezit vreo remuşcare, dar ea avea un mod uimitor de a elimina remuşcările. Spre deosebire de noi ceilalţi, ea nu era bântuită de vinovăţie. După părerea ei, când un lucru era făcut, rămânea bun făcut: remuşcarea murea odată cu actul în sine. Dacă Henry ne-ar fi prins, ea ar fi considerat nerezonabil din partea lui să fie furios mai mult de o clipă. Despre catolici întotdeauna s-a spus că sunt eliberaţi în confesional de păcatele trecutului – din acest punct de vedere, cu siguranţă, ai fi putut s-o numeşti o bună catolică, deşi ea credea în Dumnezeu tot atât de puţin ca şi mine. Sau aşa gândeam eu pe atunci, iar acum mă întreb dacă-i aşa.

Dacă această carte a mea nu reuşeşte să-şi găsească drumul drept este din cauza faptului că m-am rătăcit într-un teritoriu necunoscut şi nu am nicio hartă. Uneori mă întreb dacă tot ce aştern pe hârtie este adevărat. În după-amiaza aceea mi-a spus dintr-odată, fără să o fi întrebat: „N-am iubit niciodată pe nimeni şi nimic aşa cum te iubesc pe tine”, şi am simţit că am încredere deplină în ea. A fost ca şi cum, stând acolo pe scaun, ţinând în mână sandviciul pe jumătate mâncat, mi se abandona total, aşa cum făcuse cu cinci minute în urmă pe duşumeaua tare. Cei mai mulţi dintre noi ezităm să facem o declaraţie atât de categorică – ne amintim, anticipăm şi ne îndoim. Ea nu avea îndoieli. Nu conta decât momentul prezent. S-a spus că eternitatea nu este o prelungire a timpului, ci o absenţă a lui, şi uneori mi se părea că abandonul ei atingea acel ciudat punct matematic al infinitului, un punct fără nicio dimensiune,

care nu ocupă niciun spaţiu. Ce conta timpul – tot trecutul şi toţi ceilalţi bărbaţi pe care ea poate că i-a cunoscut (iar acest cuvânt!) din când în când, sau tot viitorul în care poate că ea o să facă aceeaşi declaraţie, tot atât de adevărată? Când i-am răspuns că şi eu o iubeam la fel de mult, eu eram mincinosul, nu ea, pentru că eu niciodată nu pierd conştiinţa timpului: pentru mine prezentul nu este niciodată aici; întotdeauna este anul trecut sau săptămâna viitoare.

Ea nu minţea nici măcar atunci când a spus: „Pe nimeni altcineva. Niciodată”. Sunt contradicţii în timp, asta-i tot, care nu există pe acel punct matematic. Ea avea mult mai mult. Capacitatea ei de a iubi era mult mai mare decât a mea – eu nu puteam să trag cortina peste clipa de faţă, nu puteam să uit şi nu puteam *să nu mă tem*. Chiar şi în momentul când făceam dragoste, mă simţeam ca un ofiţer de poliţie care adună probele unei crime ce încă nu se comisese şi când, peste mai bine de şapte ani, am deschis scrisoarea lui Parkis, toate dovezile erau acolo, în memoria mea, sporindu-mi amărăciunea.

2

„Dragă domnule”, începea scrisoarea, „sunt bucuros să vă aduc la cunoştinţă că eu şi băiatul meu am stabilit o relaţie amicală cu slujnica de la numărul 17. Aceasta a făcut ca investigaţia să progreseze cu viteză mai mare pentru că uneori pot să-mi arunc privirea peste agenda cu întâlnirile persoanei şi în acest fel să-i cunosc mişcările şi, de asemenea, din când în când să inspectez conţinutul hârtiilor din coşul de gunoi, din care vă trimit alăturat o probă interesantă, pe care vă rog să mi-o returnaţi cu observaţiile de rigoare. De asemenea, persoana în chestiune ţine un jurnal şi face asta de câţiva ani de zile, dar până acum slujnica, pe care, din motive de siguranţă, o voi numi prietenul meu, nu a putut pune mâna pe el, întrucât persoana le ţine pe toate acestea sub cheie, ceea ce poate însemna sau nu ceva suspect. În afară de proba importantă pe care o anexez alături, persoana pare a-şi petrece o mare parte din timp nerespectându-şi întâlnirile

din agendă, ceea ce trebuie privit fie drept o lipsă neintenţionată de voinţă în a lua decizii, fie drept o manevră pentru a deruta o investigaţie de acest tip, în care adevărul riguros este cerut în interesul tuturor părţilor”.

Nu numai tragedia ne afectează în mod dureros; şi grotescul îşi are armele lui, arme ridicole şi nedemne. Aveam momente când îmi venea să-i îndes în gură domnului Parkis rapoartele-i dezlânate, evazive şi ineficiente, de faţă cu băiatul acela al lui. Era ca şi cum, în încercarea mea de a o prinde în cursă pe Sarah (dar cu ce scop? Pentru a-l răni pe Henry sau pe mine însumi?), permisesem unui clovn să dea buzna în intimitatea noastră. Intimitate. Chiar şi acest cuvânt pare desprins din rapoartele domnului Parkis. N-a scris el odată: „Deşi nu am nicio probă directă a existenţei unor relaţii intime în Cedar Road nr. 16, persoana, cu siguranţă, şi-a arătat această intenţie pentru a induce în eroare”? Dar asta a fost mai târziu. Din acest raport al lui nu am aflat decât că, în două rânduri, când Sarah îşi notase două programări în agendă, la dentist şi la croitoreasă, nu şi le respectase, dacă ele chiar existaseră, într-adevăr; scăpase de sub urmărire. Şi apoi, răsfoind documentul plin de cruzime al domnului Parkis, cu scrisul lui lăbărţat şi şovăielnic, cu cerneală mov, pe o hârtie ieftină, am dat peste scrisul lui Sarah, ordonat şi îndrăzneţ. N-am crezut că am să-l recunosc după aproape doi ani.

Era o bucată de hârtie prinsă pe spatele raportului, pe care era notat cu creion roşu un A mare. Sub A, domnul Parkis scrisese: „Important, în vederea unor posibile investigaţii, ca toate probele să fie returnate, spre a fi păstrate la dosar”. Recuperase peticul de hârtie de la coş şi îl netezise cu grijă, aşa cum fac îndrăgostiţii. Şi, cu siguranţă, el trebuie să fi fost adresat unui iubit: „Nu este nevoie să-ţi scriu sau să-ţi vorbesc, tu ştii totul înainte ca eu să deschid gura, dar, când iubeşti, simţi mereu nevoia să recurgi la aceleaşi căi folosite dintotdeauna. Ştiu că abia încep să iubesc, deja vreau să abandonez totul, absolut totul, în afară de tine: numai teama şi obişnuinţa

mă opresc. Dragă...” Nu era decât atât. Cuvintele se uitau la mine fix şi cu cutezanţă şi n-am putut să nu mă gândesc cum uitasem fiecare rând din toate biletele pe care mi le trimisese cândva. Nu le-aş fi păstrat oare dacă mi-ar fi făcut vreodată o mărturisire atât de totală? Or, de teamă că am să le păstrez, nu-mi scrisese ea întotdeauna, în acele zile, cu mare grijă, aşa cum spunea ea, „spre a citi printre rânduri”? Dar această ultimă iubire ţâşnise afară din colivia rândurilor. Refuzase să rămână ascunsă printre ele. Şi totuşi era un cuvânt codificat pe care, într-adevăr, mi-l amintesc – „ceapă”. Acel cuvânt fusese îngăduit în corespondenţă pentru a aminti discret pasiunea noastră. A iubi şi chiar a face dragoste deveniseră „ceapă”. „Deja vreau să abandonez totul, absolut totul, în afară de tine” şi ceapa, am adăugat eu în gând cu ură, ceapa – aşa comunicam pe atunci.

Am scris „Fără comentarii” pe fragmentul de scrisoare, l-am băgat într-un plic şi i l-am trimis domnului Parkis, dar, când m-am trezit noaptea, am putut să-l reproduc în întregime, iar în mintea mea cuvântul „abandonez” a născut nenumărate imagini concrete. Am zăcut în pat fără să mai pot dormi, torturat de amintirile care-mi trezeau ura şi dorinţa pătimaşă: părul ei răsfirat în evantai pe duşumea şi treapta scârţâind, o zi la ţară, când am făcut dragoste ascunşi într-un şanţ, şi puteam zări strălucirea brumei de pe pământul tare, printre şuviţele ei de păr, şi un tractor a trecut duduind pe lângă noi chiar în momentul culminant, iar bărbatul nici nu s-a uitat. De ce ura nu omoară dorinţa? Aş fi dat orice să pot dormi. M-aş fi comportat ca un şcolar dacă aş fi crezut că mă voi mulţumi cu un substitut. Dar a fost o vreme când încercasem să găsesc un substitut, însă nu mersese.

Sunt un bărbat gelos – pare stupid să scriu aceste cuvinte în ceea ce cred că este o lungă poveste despre gelozie, gelozie pe Henry, gelozie pe Sarah, gelozie pe acel celălalt pe care-l urmăreşte într-un mod atât de stângaci domnul Parkis. Acum când toate astea aparţin trecutului, mă cuprinde gelozia faţă de Henry doar atunci când

amintirile devin deosebit de vii (pentru că jur, dacă am fi fost căsătoriţi, date fiind loialitatea ei şi dorinţa mea, am fi putut fi fericiţi toată viaţa), dar încă rămâne gelozia faţă de rivalul meu – un cuvânt melodramatic, dureros de neadecvat pentru a exprima insuportabila dăruire, încrederea şi succesul de care el se bucură pe deplin. Uneori cred că el nici măcar n-ar considera că fac parte din cadru şi simt o copleşitoare dorinţă de a atrage atenţia asupra mea, de a-i striga în urechi: „Nu mă poţi ignora. Sunt aici. Indiferent de ce s-a întâmplat mai târziu, Sarah pe atunci m-a iubit”.

Eu şi Sarah aveam lungi certuri din motive de gelozie. Eram gelos chiar şi pe trecutul despre care ea mi-a vorbit cu francheţe, exact cum se întâmplase – aventuri care n-au însemnat absolut nimic pentru ea (cu excepţia, probabil, a acelei dorinţe inconştiente de a atinge spasmul final pe care Henry, într-un chip atât de jalnic, nu reuşise să-l provoace). Ea le era credincioasă iubiţilor ei, aşa cum îi era şi lui Henry, dar acest fapt care mi-ar fi putut asigura o oarecare linişte (pentru că, fără îndoială, ea mi-ar fi fost şi mie credincioasă) mă întărâta şi mai mult. A fost o vreme când ea obişnuia să râdă de mânia mea, refuzând, pur şi simplu, să creadă că este autentică, aşa cum refuza să creadă în propria ei frumuseţe, iar furia mea creştea cu atât mai mult, cu cât ea nu voia să fie geloasă pe trecutul meu sau pe posibilul meu viitor. Refuzam să cred că iubirea putea îmbrăca o altă formă decât a mea: eu măsuram iubirea prin dimensiunea geloziei mele şi, bineînţeles, raportat la acest standard, ea nu mă iubea deloc.

Certurile erau întotdeauna asemănătoare şi am să descriu doar una anume, pentru că atunci cearta s-a terminat cu o acţiune – o acţiune stupidă, care n-a dus nicăieri, afară doar, eventual, la această îndoială care mă cuprinde mereu când încep să scriu şi am sentimentul că, la urma urmelor, poate că ea avea dreptate şi eu mă înşel.

Îmi amintesc că i-am spus cu mânie:

— Asta nu este decât o reminiscenţă a vechii tale

frigidităţi. O femeie frigidă nu este niciodată geloasă, tu, pur şi simplu, n-ai cunoscut emoţii fireşti, umane.

Faptul că n-a avut nicio obiecţie m-a scos din sărite.

— S-ar putea să ai dreptate. Tot ce vreau este să fii fericit. Nu-mi place că eşti nefericit. Orice ai face, nu-mi pasă, de vreme ce asta te face fericit.

— Asta nu-i decât o scuză. Dacă mă culc cu altcineva, simţi că poţi să procedezi la fel – oricând.

— Nu-i niciuna, nici alta. Eu vreau să fii fericit, asta-i tot.

— Mi-ai face şi patul ca să mă culc cu alta?

— Poate.

Nesiguranţa este cel mai îngrozitor sentiment pe care îl trăiesc îndrăgostiţii: uneori mariajul cel mai banal şi lipsit de pasiune pare mai bun. Nesiguranţa deformează sensurile şi otrăveşte încrederea. Într-un oraş asediat din toate părţile, fiecare santinelă este un potenţial trădător. Chiar înainte de a-l cunoaşte pe domnul Parkis eu încercam s-o verific: căutam s-o prind cu mici minciuni, cu eschivări care nu însemnau altceva decât teama ei de mine. Fiecare minciună o simţeam ca pe o trădare şi în cea mai deschisă şi sinceră afirmaţie găseam sensuri ascunse. Pentru că nu suportam nici măcar gândul că ea ar atinge un alt bărbat, mă temeam de asta tot timpul şi vedeam gesturi de intimitate în cele mai banale mişcări ale mâinii.

— Tu n-ai vrea mai degrabă să mă vezi fericită decât nenorocită? mă întreba ea cu o logică de nesuportat.

— Mai bine să mor sau să te văd moartă decât cu un alt bărbat, îi răspundeam eu. Nu sunt un excentric. Asta este iubirea obişnuită. Întreabă pe oricine. Toţi o să spună la fel – dacă au iubit cât de cât, îi răspundeam eu cu ostilitate. Oricine iubeşte este gelos.

Ne aflam în garsoniera mea. Venisem aici într-un moment sigur al zilei, într-o după-amiază de primăvară târzie ca să facem dragoste; o dată aveam şi noi ceasuri întregi la dispoziţie şi s-a ales praful de ele cu cearta mea, aşa că de amor nici n-a mai fost vorba. Ea s-a aşezat pe pat şi a spus:

— Îmi pare rău. N-am vrut să te înfurii. Cred că ai dreptate.

Dar nu voiam s-o las în pace. O uram pentru că doream să cred că nu mă iubeşte: voiam s-o scot din gândurile şi inima mea. Mă întreb acum ce motiv de nemulţumire aveam faţă de ea, dacă mă iubea sau nu? Îmi fusese credincioasă aproape un an, îmi dăruise multă bucurie, îmi suportase toanele şi eu ce-i dădusem în schimb, în afara unei plăceri de moment? Eu intrasem în această poveste cu ochii deschişi, ştiind că într-o zi trebuie să se termine, şi totuşi, atunci când sentimentul de nesiguranţă, raţionamentul logic privind lipsa oricărui viitor s-au abătut asupra mea ca o melancolie, am început s-o bat la cap şi s-o pisez, de parcă aş fi vrut să aduc viitorul aici şi acum, ca pe un oaspete nedorit, sosit înainte de vreme. Iubirea şi teama mea acţionau ca o conştiinţă. Dacă am fi crezut în păcat, comportarea noastră n-ar fi fost cu mult diferită.

— Al putea fi geloasă pe Henry, i-am spus eu.

— Nu. N-aş putea. Este absurd.

— Dacă a-l vedea mariajul vostru ameninţat…

— N-o să fie niciodată, a răspuns ea tristă, iar eu i-am luat cuvintele ca pe o insultă şi am ieşit imediat din cameră, am coborât scările şi apoi am ajuns în stradă. Să fie acesta sfârşitul? m-am trezit eu vorbind cu mine însumi. Nu mai este nevoie să te mai întorci vreodată. Dacă reuşesc să mi-o scot din minte, n-aş putea oare să contractez un mariaj liniştit şi amical, care să meargă aşa mereu? Atunci, probabil, că n-aş mai simţi nicio gelozie, pentru că n-aş iubi destul: aş fi doar în siguranţă, iar mila faţă de mine însumi şi ura ar merge mână în mână prin Common-ul peste care se aşterne întunericul, asemenea unor cretini fără un supraveghetor.

Când am început să scriu, mi-am zis că asta este o poveste despre ură, dar nu sunt convins că-i aşa. Poate că ura mea este, de fapt, tot atât de neputincioasă ca iubirea. Chiar acum mi-am ridicat ochii de pe foaia de hârtie, mi-am zărit chipul în oglinda de lângă birou şi m-am întrebat

dacă ura arată, într-adevăr, aşa? Pentru că mi-am amintit de acel chip pe care toţi l-am văzut în copilărie privindu-ne în vitrina unui magazin, cu trăsăturile estompate din cauza propriei noastre respiraţii, în timp ce ne zgâiam cu atâta jind la obiectele de acolo, strălucitoare şi imposibil de obţinut.

Trebuie să fi fost în mai 1940 când a izbucnit această ceartă. Războiul ne ajutase în multe feluri şi astfel ajunsesem aproape să-l privesc ca pe un complice destul de neonorabil şi nedemn al aventurii mele amoroase. (Deliberat mi-am pus sodă caustică pe limbă folosind acel cuvânt „aventură" cu implicaţiile lui de început şi sfârşit.) Cred că pe atunci Germania invadase deja Ţările de Jos: primăvara emana un miros dulceag de cadavru prevestind sfârşitul, dar nimic nu conta pentru mine, în afară de două lucruri – Henry fusese transferat la Ministerul Securităţii de Interne şi lucra până târziu, iar proprietăreasa mea se mutase la demisol de teama raidurilor aeriene şi nu mai stătea la pândă la etajul de deasupra, urmărind peste balustradă vizitatorii nedoriţi. Propria mea viaţă nu se schimbase deloc din cauza infirmităţii mele (am rămas cu un picior mai scurt decât celălalt, în urma unui accident din copilărie); numai atunci când au început raidurile aeriene am simţit nevoia să lucrez ca voluntar în ajutorul civililor. Era, pentru moment, ca şi cum aş fi semnat să fiu în afara războiului.

Când am ajuns în Piccadilly în seara aceea eram încă plin de ură şi neîncredere. Mai mult decât orice pe lume doream s-o rănesc pe Sarah. Voiam să-mi găsesc o femeie şi să mă culc cu ea în acelaşi pat în care făcusem dragoste cu Sarah; de parcă singurul mod de a o răni era să mă rănesc pe mine însumi. La ora aceea străzile erau cufundate în tăcere şi întuneric, deşi sus, pe cerul fără lună, se mişcau puzderia de raze şi luminiţe ale proiectoarelor. Nu puteai distinge chipurile femeilor care stăteau în pragul uşilor şi la intrările adăposturilor nefolosite. Ele trebuiau să semnalizeze cu lanternele, ca nişte licurici. De-a lungul străzii Sackville luminiţele se

aprindeau şi se stingeau. M-am trezit întrebându-mă ce făcea acum Sarah. Plecase acasă sau aştepta să mă întorc?

O femeie şi-a aprins lanterna şi mi-a zis:

— Vrei să vii cu mine acasă, drăguţule?

Am clătinat din cap şi mi-am văzut de drum. Ceva mai încolo, o fată vorbea cu un bărbat: şi-a luminat faţa cu lanterna şi am zărit un chip tânăr, brun, fericit şi încă proaspăt: un animal care încă nu-şi dă seama că se află în captivitate. Am trecut mai departe, dar apoi m-am întors; când m-am apropiat, bărbatul a plecat şi eu am întrebat-o:

— Vrei să bei ceva?

— Apoi vii cu mine acasă?

— Da.

— Aş vrea una mică.

Am intrat în birtul din capul străzii şi am comandat două pahare de whisky, dar, în timp ce bea, nu aveam în faţa ochilor decât chipul lui Sarah. Ea era mai tânără decât Sarah, nu cred că avea mai mult de nouăsprezece ani, era mai frumoasă, s-ar fi putut spune chiar că arăta mai puţin obosită, dar asta doar pentru că nu prea mai era cine s-o obosească. Deodată mi-am dat seama că aveam nevoie de ea aşa cum îţi doreşti compania unui câine sau a unei pisici, nimic mai mult. Ea îmi povestea că are un apartament frumos la ultimul etaj, pe strada asta, la numai câteva case mai jos. Mi-a spus ce chirie plătea, câţi ani are, unde s-a născut şi că a lucrat un an într-un restaurant. Mi-a zis că nu se ducea acasă cu nimeni care o agăţa, dar îşi dăduse seama imediat că eu eram un gentleman. Mi-a mai spus că avea un canar pe care îl chema Jones, după numele celui care i-l dăruise. A început să-mi vorbească despre cât de greu reuşeşte să-i procure hrană în Londra. M-am gândit: dacă Sarah mai este încă la mine, aş putea s-o sun. Am auzit-o pe fată întrebându-mă dacă mi-aş aminti uneori de canarul ei, în cazul în care aş avea o grădină.

— Nu te superi că te întreb, nu? a zis ea.

Uitându-mă la ea peste paharul meu de whisky, m-am gândit cât de ciudat era că n-o doream absolut deloc. Ca şi cum, brusc, după atâţia ani de promiscuitate, mă

maturizasem. Pasiunea mea pentru Sarah, pur şi simplu, îmi omorâse poftele trupeşti. Niciodată n-o să mă mai pot bucura de o femeie pe care n-o voi iubi.

Şi cu toate astea, nu iubirea mă adusese în această cârciumă; tot drumul, din Common până acolo, îmi spusesem că nu eram mânat decât de ură, aşa cum îmi spun şi acum când scriu această poveste, încercând să mi-o scot pe Sarah din minte şi din suflet, pentru că întotdeauna am crezut că, dacă ar muri, aş putea s-o uit.

Am ieşit din cârciumă lăsând-o pe fată să-şi termine paharul de whisky, după ce i-am dat o bancnotă de o liră pentru a-i salva mândria, şi am pornit-o în sus pe New Burlington Street să caut o cabină telefonică. Nu aveam nicio lanternă la mine şi a trebuit să aprind chibrit după chibrit până am reuşit să formez numărul meu. Apoi am auzit telefonul sunând şi mi-l puteam imagina pe biroul meu şi ştiam exact câţi paşi ar trebui să facă Sarah să ajungă la el, dacă stătea pe un scaun sau era lungită pe pat. Şi totuşi telefonul a sunat în camera goală o jumătate de minut. Apoi am telefonat la ea acasă şi slujnica mi-a spus că încă nu se întorsese. Cu ochii minţii am văzut-o mergând prin Common-ul adăpostit în beznă – un loc nu foarte sigur în acele zile – şi uitându-mă la ceas, m-am gândit că, dacă n-aş fi fost atât de prost, am mai fi avut trei ceasuri de stat împreună. M-am întors acasă şi am încercat să citesc o carte, dar tot timpul am stat încordat, aşteptând în zadar să sune telefonul. Mândria m-a oprit s-o sun din nou. În cele din urmă m-am dus să mă culc şi am luat o doză dublă de somnifer, iar primul lucru pe care l-am auzit dimineaţa a fost vocea lui Sarah la telefon care îmi vorbea ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Mi-am redobândit iarăşi liniştea în clipa în care am pus receptorul jos şi demonul din mintea mea mi-a şoptit că pierderea celor trei ore nu a însemnat absolut nimic pentru ea.

Niciodată n-am înţeles de ce oamenii care pot să înghită enorma improbabilitate a unui Dumnezeu personal se sperie de un Demon personal. Eu cunoşteam atât de bine modul în care acel demon lucrează în imaginaţia mea.

Nicio afirmaţie pe care o făcea vreodată Sarah nu era imună la îndoielile lui perfide, deşi, de obicei, mi le azvârlea după ce ea pleca acasă. Demonul stârnea certurile noastre cu mult înainte ca ele să se pornească: el nu era atât duşmanul lui Sarah, cât al iubirii, şi nu e oare asta definiţia diavolului? Îmi imaginez că, dacă ar exista un Dumnezeu al iubirii, diavolul ar căuta să distrugă chiar şi cea mai slabă şi mai nereuşită imitaţie a acelei iubiri. Nu i-ar fi lui teamă că nevoia de a iubi ar putea creşte şi n-ar încerca el să ne prindă pe toţi în capcană, să ne oblige să trădăm, pentru a-l ajuta să nimicească iubirea? Dacă există un Dumnezeu care se foloseşte de noi şi-şi face sfinţii dintr-un lut asemenea celui din care suntem făcuţi, diavolul poate şi el să aibă ambiţiile lui; poate visa să instruiască un om ca mine, ori chiar ca bietul Parkis pentru a deveni sfinţii lui, gata oricând, cu un fanatism de împrumut, să distrugem iubirea oriunde o găsim.

3

Iar asta deoarece mi s-a părut că descopăr în următorul raport al lui Parkis un entuziasm autentic pentru acest joc al diavolului. În cele din urmă adulmecase, într-adevăr, mirosul iubirii şi acum stătea la pândă în aşteptarea vânatului, cu băiatul lângă el, ca un câine dresat pentru aport. Descoperise unde îşi petrecea Sarah atâta timp: mai mult, ştia că vizitele ei se făceau pe ascuns. Trebuie să recunosc că domnul Parkis se dovedise a fi un detectiv perspicace. Aranjase cu ajutorul băiatului ca slujnica familiei Miles să fie în faţa casei chiar atunci când „persoana în chestiune” se îndrepta pe Cedar Road către nr. 16. Sarah s-a oprit şi a vorbit cu servanta, care avea zi liberă şi aceasta i l-a prezentat pe tânărul Parkis. Apoi Sarah a plecat şi a dat colţul, unde o aştepta Parkis însuşi. El a văzut-o cum a mai mers puţin şi apoi s-a întors. Când slujnica şi tânărul Parkis nu s-au mai zărit deloc, ea a sunat la nr. 16. Apoi domnul Parkis s-a aşternut pe treabă spre a depista cine locuieşte la nr. 16. Asta n-a fost uşor, pentru că în acea casă erau mai multe apartamente şi el încă nu avea cum să ştie la care dintre cele trei sonerii a

sunat Sarah. El a promis un raport final peste câteva zile. Tot ceea ce trebuia să facă data următoarei întâlniri era să i-o ia înainte lui Sarah şi să acopere cu pudră cele trei sonerii. „Bineînţeles, în afară de probă A, nu există nicio dovadă de infidelitate conjugală a persoanei în chestiune. Dacă se cer dovezi care să întărească aceste rapoarte în vederea procedurilor legale, s-ar putea să fie necesar ca, după un anume interval de timp, să urmărim persoana în clădire. Ar fi util un al doilea martor care să identifice persoana. Nu este nevoie ca persoana să fie surprinsă în flagrant; o anume agitaţie sau dezordine a hainelor ar putea fi considerate suficiente de Curte”. Ura este foarte asemănătoare cu iubirea fizică: are momente de criză şi apoi perioade de acalmie. Biata Sarah, puteam să mă gândesc, citind raportul domnului Parkis, pentru că în acel moment se produsese orgasmul urii mele şi eu eram satisfăcut. Îmi părea rău pentru ea, aşa încolţită cum era, din toate părţile. Nu se făcuse vinovată de nimic altceva decât de iubire, şi iată-i pe Parkis şi băiatul lui urmărindu-i fiecare mişcare, complotând cu slujnica ei, punând pudră pe sonerii, plănuind acţiuni violente în probabil singurul loc liniştit de care ea se bucura în aceste zile. Ceva din mine mă îndemna să rup în bucăţele raportul şi să-mi chem iscoadele înapoi. Probabil că aşa aş fi făcut, dacă, la clubul prăpădit la care eram înscris, n-aş fi deschis un *Tatler* şi n-aş fi văzut fotografia lui Henry. Acum Henry se bucura de succes: la ultima aniversare regală fusese distins cu ordinul Commander of the British Empire pentru merite deosebite la minister: fusese numit preşedinte al unei Comisii Regale. Aici, în poză, se afla la premiera filmului britanic *Ultima sirenă*, palid şi cu ochii aţintiţi la aparatul de fotografiat, ţinând-o pe Sarah de braţ. Ea – şi coborâse privirea pentru a evita lumina bliţului, dar, oricum, i-aş fi recunoscut părul acela încâlcit, în care ţi se încurcau degetele. Am avut impulsul să întind mâna şi să o ating, să-i ating părul care-i încadra capul şi pe acela din zonele ascunse, voiam s-o am lângă mine întinsă în pat, voiam să-mi întorc capul pe pernă şi să-i vorbesc, doream

parfumul aproape imperceptibil şi gustul pielii ei şi, iată, aici, în faţa mea, era Henry privind în aparatul de fotografiat al ziaristului cu siguranţa şi mulţumirea de sine a şefului unui departament.

M-am aşezat sub un cap de cerb, trofeu donat de Sir Walter Besant în 1898, şi i-am scris lui Henry. I-am scris că aveam ceva important să discut cu el şi-l invitam să ia prânzul cu mine – putea să-şi aleagă orice zi în cursul săptămânii următoare. Era tipic pentru Henry să sune cu mare promptitudine şi în acelaşi timp să-mi sugereze să iau eu masa cu el – niciodată n-am întâlnit un om care să fie un oaspete mai dificil ca el. Nu-mi amintesc exact care a fost scuza, dar m-a înfuriat. Cred că a spus că la clubul lui aveau un porto deosebit de bun, dar adevăratul motiv era că sentimentul de a fi obligat faţă de cineva îl irita – chiar şi mica obligaţie a unei mese gratuite. Încă nu avea habar cât de mică îi va fi obligaţia. El alesese o sâmbătă şi în acea zi clubul meu era aproape gol. Jurnaliştii de la cotidiene nu aveau niciun ziar de scos, inspectorii şcolari plecaseră acasă, în Bromley şi Streatham, niciodată n-am ştiut ce se întâmplă în această zi cu clericii – pesemne că stau în casă şi-şi pregătesc predicile. Cât despre scriitori (pentru care acest club fusese fondat), aproape toţi sunt agăţaţi pe pereţi – Conan Doyle, Charles Garvice, Stanley Weyman, Nat Gould – cu un chip bine cunoscut şi ilustru; pe cei vii îi poţi număra pe degetele de la o mână. Întotdeauna m-am simţit acasă la club, pentru că exista o atât de mică probabilitate de a te întâlni cu un coleg de breaslă.

Îmi amintesc că Henry a ales un biftec vienez – ceea ce era un semn al inocenţei sale. Sunt convins că habar n-avea ce comandase şi se aştepta la ceva în genul şniţelului vienez. Lăsând să se înţeleagă că nu este de-al casei, el era prea stânjenit ca să facă vreun comentariu asupra mâncării, cu chiu, cu vai, a reuşit să înghită tocătura rozalie şi neprăjită. Mi-am amintit chipul pompos din faţa bliţurilor şi n-am făcut nicio încercare de a-l preveni când a ales budincă de fructe uscate. În timpul oribilei mese (în

ziua aceea clubul se întrecuse pe sine însuşi) am vorbit cu elocinţă, despre nimic. Henry s-a străduit din răsputeri să învăluie în aparenţa unui secret de stat procedurile de la Comisia Regală, care erau zilnic relatate în presă. Ne-am dus în salon să ne bem cafeaua şi ne-am pomenit singuri lângă foc, într-un pustiu cu canapele negre din păr de cal. Mi-a trecut prin minte cât de bine se potriveau cu situaţia coarnele înşirate pe pereţi şi, punându-mi picioarele pe grătarul demodat, l-am prins pe Henry în colţul său. Am amestecat cu linguriţa în cafea şi am spus:

— Ce face Sarah?

— Destul de bine, a răspuns Henry evaziv. Sorbea din porto cu grijă şi suspiciune: cred că nu uitase biftecul vienez.

— Încă mai eşti îngrijorat? l-am întrebat.

Mi-a evitat privirea nefericit.

— Îngrijorat?

— *Erai* îngrijorat. Aşa mi-ai spus tu.

— Nu-mi amintesc. Sarah este destul de bine, mi-a explicat el anemic, de parcă eu m-aş fi referit la sănătatea ei.

— Ai fost să vorbeşti cu detectivul acela?

— Speram c-ai uitat. Nu mă simţeam bine, ştii, Comisia asta îţi mănâncă nervii. Eram extenuat.

— Îţi aminteşti că eu m-am oferit să-l văd în locul tău?

— Pesemne că amândoi eram surmenaţi. Îşi înălţase privirile spre coarnele de deasupra capului, mijindu-şi ochii în încercarea de a citi numele donatorului. A spus prosteşte: Se pare că aveţi o mulţime de capete.

N-aveam de gând să-i dau drumul cu una, cu două, aşa că am spus:

— M-am dus la el în urmă cu câteva zile.

Henry şi-a pus paharul jos şi a spus:

— Bendrix, tu nu ai absolut niciun drept…

— Plătesc eu toate cheltuielile.

— Este o neobrăzare incredibilă. S-a ridicat în picioare, dar eu îl încolţisem şi nu putea să scape decât

printr-un act violent, iar violenţa nu era în firea lui Henry.

— Cu siguranţă ai fi vrut să-ţi clarifici nişte lucruri, am spus eu.

— Nu este nimic de clarificat. Vreau să plec, te rog.

— Cred că ar trebui să citeşti rapoartele.

— N-am nicio intenţie…

— Atunci cred că ar trebui să-ţi citesc eu câte ceva despre vizitele făcute pe furiş. Scrisoarea ei de amor am returnat-o detectivului pentru a o pune la dosar. Dragul meu Henry, pur şi simplu, ai fost dus de nas.

Am crezut, pe bună dreptate, că o să mă pocnească. Dacă o făcea, l-aş fi lovit şi eu cu plăcere, l-aş fi pocnit pe nătărăul acesta căruia Sarah îi rămăsese stupid de credincioasă atâţia ani de zile, dar în clipa aceea a venit secretarul clubului. Era un ins cu o barbă lungă, sură, care, deşi arăta ca un poet victorian, nu scrisese decât scurte povestiri, amintiri triste despre câinii pe care-i cunoscuse. (*Credincios pentru totdeauna* se bucurase de mare succes în 1912.)

— A, Bendrix, a spus el, nu te-am văzut pe aici de multă vreme.

I l-am prezentat lui Henry şi el i-a zis cu o rapiditate de frizer:

— Vă urmăresc rapoartele în fiecare zi.

— Ce rapoarte? Pentru prima dată, lui Henry nu-i venise în minte munca lui în clipa în care cuvântul fusese rostit.

— De la Comisia Regală.

Când, în cele din urmă, secretarul a plecat, Henry mi-a spus:

— Acum, te rog, dă-mi rapoartele şi lasă-mă să plec.

Am crezut că se răzgândise în timpul cât secretarul stătuse cu noi, aşa că i-am dat ultimul raport. El l-a aruncat drept în foc şi l-a îndesat cu vătraiul. N-am putut să nu mă gândesc că gestul lui avea demnitate.

— Ce-ai de gând să faci? l-am întrebat.

— Nimic.

— De fapte n-ai scăpat.

— Să le ia dracu' de fapte, a spus Henry. Până atunci nu-l auzisem înjurând.

— Oricum, îţi pot da o copie.

— Acum vrei să mă laşi? a spus Henry.

Demonul îşi făcuse treaba, simţeam cum mă curăţasem de venin. Mi-am ridicat picioarele de pe grătar şi l-am lăsat pe Henry să treacă. A ieşit glonţ din club, uitându-şi pălăria, pălăria aceea neagră, de funcţionar superior, de pe care se prelingea ploaia în Common – mi se părea acum un veac, nu doar cu câteva săptămâni în urmă.

4

Mă aşteptasem să-l prind din urmă sau cel puţin să-l zăresc de departe, către Whitehall, aşa că i-am luat pălăria cu mine, dar el nu se vedea nicăieri. M-am întors, neştiind încotro s-o pornesc. Asta-i cel mai rău în ziua de azi – şi ni se întâmplă tot mai des. M-am uitat în mica librărie de lângă staţia de metrou Charing Cross şi m-am întrebat dacă în clipa asta Sarah îşi pusese mâna pe soneria acoperită cu pudră, în timp ce domnul Parkis aştepta după colţ. Dacă aş fi putut să dau timpul înapoi, cred că l-aş lăsa pe Henry să treacă pe lângă mine orbit de ploaie. Dar încep să mă îndoiesc că, dacă aş fi procedat altcumva, asta ar fi putut vreodată să schimbe cursul evenimentelor. Eu şi cu Henry suntem acum, în felul nostru, aliaţi, dar suntem noi aliaţi împotriva timpului fără de sfârşit?

Am traversat strada, am trecut pe lângă vânzătorii ambulanţi de fructe şi am intrat în Victoria Gardens. Din cauza vremii mohorâte şi vântoase, nu era prea multă lume şi l-am zărit pe Henry aproape imediat, dar mi-au trebuit câteva clipe să-l recunosc. Afară şi fără pălărie, el părea a fi unul din mulţimea de anonimi năpăstuiţi, oameni care vin din suburbii mai sărace, pe care nu-i cunoaşte nimeni – bătrânul care hrăneşte vrăbiuţele, femeia cu un pachet învelit în hârtie maronie pe care scrie Swan & Edgar's. El stătea acolo pe o bancă, cu capul plecat, privindu-şi pantofii. Îmi plânsesem singur de milă de atâta amar de vreme şi atât de egoist, că mi se părea ciudat să simt compasiune pentru duşmanul meu. Am pus pălăria încet pe

bancă, lângă el, şi aş fi plecat, dar şi-a ridicat ochii şi am văzut că plângea. Pesemne că străbătuse un drum foarte lung. Lacrimile aparţin altei lumi decât cea a Comisiilor Regale.

— Îmi pare rău, Henry, i-am spus. Cât de uşor credem că putem scăpa de propria vină printr-un gest de căinţă.

— Stai jos, mi-a poruncit Henry cu autoritatea lacrimilor sale şi eu i-am dat ascultare. El a spus: M-am gândit. Voi aţi fost amanţi, Bendrix?

— Cum de ţi-a trecut prin minte?

— Este singura explicaţie.

— Nu ştiu despre ce vorbeşti.

— Este şi singura scuză, Bendrix. Nu-ţi dai seama că ceea ce ai făcut este monstruos? În timp ce vorbea şi-a întors pălăria şi a verificat numele fabricantului. Al crezut că sunt prea idiot să fi bănuit ceva. De ce nu m-a părăsit?

Oare trebuia să-i descifrez eu caracterul propriei soţii? Otrava începea din nou să lucreze în mine. I-am spus:

— Tu ai un venit bun şi sigur. Şi-a făcut obiceiul de a te şti lângă ea. Tu însemni siguranţă. Henry asculta serios şi atent, de parcă eu aş fi fost un martor ce-şi rostea depoziţia sub jurământ în faţa Comisiei. Am continuat iritat: Tu n-ai fost pentru noi un impediment mai mult decât pentru ceilalţi.

— Au mai fost şi alţii?

— Uneori am crezut că ştiai totul despre asta şi că nu-ţi pasă. Uneori voiam să dau cărţile pe faţă – aşa cum fac acum, când este prea târziu. Voiam să-ţi spun ce credeam despre tine.

— Ce credeai?

— Că erai codoşul ei. Că ai codoşit pentru mine cum ai codoşit şi pentru ceilalţi şi cum faci pe codoşul şi pentru amantul ei de acum. Eternul codoş. De ce nu te înfurii, Henry?

— N-am ştiut niciodată.

— Ai codoşit prin ignoranţa ta. Ai codoşit pentru că n-ai ştiut niciodată cum să faci dragoste cu ea, aşa că a

trebuit să caute în altă parte. Ai codoşit pentru că i-ai dat ocazia… Ai codoşit pentru că eşti un plicticos şi un prost şi acum cineva care nu este nici plictisitor, nici prost se distrează cu ea în Cedar Road.

— Pe tine de ce te-a părăsit?

— Pentru că am devenit şi eu un prost şi un plicticos. Dar eu n-am fost aşa, Henry. Tu m-ai adus în halul ăsta. Ea n-a vrut cu niciun chip să te părăsească, aşa că eu am devenit un plicticos, agasând-o cu pretenţiile şi gelozia mea.

El a spus:

— Oamenii au o părere foarte bună despre cărţile tale.

— Şi despre tine spun că eşti un preşedinte de primă clasă. Dar ce dracu' contează munca noastră?

Şi-a înălţat trist privirile spre norii cenuşii ce treceau peste malul sudic al Tamisei:

— Eu nu ştiu nimic altceva care să conteze.

Pescăruşii zburau jos, pe deasupra şlepurilor şi turnul de pază se înălţa negru în lumina iernatică printre depozitele în ruină. Bărbatul care hrănea vrăbiile plecase, la fel şi femeia cu pachetul învelit în hârtie maro, vânzătorii de fructe strigau ca animalele în amurg în faţa staţiei de metrou. Aveam senzaţia că obloanele urmau să fie trase asupra întregii lumi; în curând o să fim cu toţii lăsaţi în voia sorţii.

— M-am întrebat de ce n-ai mai trecut să ne vezi în tot acest timp, a spus Henry.

— Cred – într-un fel – că noi am ajuns în punctul în care iubirea s-a sfârşit. Ea putea să facă cumpărături, să gătească şi să doarmă cu tine, dar cu mine nu putea decât să facă dragoste.

— Ea ţine foarte mult la tine, a spus el de parcă treaba lui era să mă consoleze *pe mine*, de parcă ochii mei erau injectaţi din cauza lacrimilor.

— Nu te poţi mulţumi cu afecţiunea.

— Eu m-am mulţumit.

— Eu voiam ca iubirea să dureze, să nu-şi piardă

niciodată din intensitate… Nu vorbisem niciodată cu nimeni astfel, în afară de ea, dar răspunsul lui Henry a fost diferit de al lui Sarah. Mi-a spus:

— Nu este în firea omenească. Trebuie să te mulţumeşti…

Dar Sarah nu spusese asta şi stând acolo, lângă Henry, în Victoria Gardens, privind ziua cum moare, mi-am amintit cum se sfârşise iubirea noastră.

5

Ea îmi spusese – au fost aproape ultimele cuvinte pe care le auzisem din gura ei, până la acel „Tu?” din seara când îşi făcuse apariţia în hol, udă leoarcă, venind de la întâlnirea pe care o avusese:

— Nu trebuie să fii atât de speriat. Iubirea nu se sfârşeşte. Doar pentru că nu ne mai vedem… Luase deja hotărârea, deşi eu n-am ştiut nimic până în ziua următoare, când telefonul a rămas tăcut, aidoma gurii deschise şi mute a unui mort. A adăugat: Dragul meu, dragul meu. Oamenii continuă să-L iubească pe Dumnezeu toată viaţa, deşi nu-L văd, nu-i aşa?

— Nu acest fel de iubire ne-a legat pe noi.

— Eu uneori nu cred că există un alt fel de iubire.

Ar fi trebuit să-mi dau seama că era deja sub influenţa unui străin – niciodată nu-mi vorbise astfel când eram împreună. Căzusem de acord să-l eliminăm pe Dumnezeu din lumea noastră. În timp ce-i luminam cu grijă drumul cu lanterna prin holul devastat, a spus din nou:

— Totul trebuie să fie bine. Dacă noi ne iubim îndeajuns.

— Eu nu mă mai pot aprinde, am spus eu. Ţi-am oferit ţie totul.

— Nu ai de unde să ştii, a spus ea. Nu ai de unde să ştii.

Cioburile geamurilor se sfărâmau sub picioarele noastre. Numai vitraliul de deasupra uşii rămăsese intact. Sticla se transformase într-o pulbere albă, asemenea gheţii pe care copiii o sparg pe câmpurile ce mustesc de apă sau la margine de drum. Ea mi-a spus din nou:

— Să nu-ţi fie teamă.

Ştiam că nu se referea la armele acelea noi şi ciudate care, după cinci ore, continuau încă să vină prin văzduh, dinspre sud, ca roiurile de albine.

A fost prima noapte din iunie 1944 cu rachete care mai târziu aveau să se cheme V1. Ne dezobişnuiserăm de raidurile aeriene. În afară de scurtul interval din februarie 1944, nu mai fusese nimic de la marile bombardamente aeriene din 1941. Când au început să sune sirenele şi au fost lansate primele rachete, am crezut că au fost câteva avioane care străpunseseră apărarea noastră nocturnă. După o oră, când încă nu s-a dat semnalul de încetare a pericolului, simţi că te cuprinde nemulţumirea. Îmi amintesc că i-am spus lui Sarah:

— Probabil că i-a apucat lenea. Mare lucru n-au făcut.

Şi în acel moment, cum zăceam în întuneric pe pat, am văzut prima noastră rachetă teleghidată. A trecut pe jos, razant, peste Common şi am crezut că este un avion în flăcări, iar uruitul lui ciudat l-am luat drept sunetul unui motor avariat. Apoi au urmat al doilea şi al treilea. Ne-am schimbat părerea despre sistemul nostru de apărare.

— Îi împuşcă exact ca pe porumbei, am spus eu. Trebuie să fie nebuni să continue.

Dar ei au ţinut-o tot aşa, ore în şir, chiar şi după ce a început să se crape de ziuă şi abia atunci ne-am dat seama că asta era ceva nou.

Când a început raidul, stăteam lungiţi în pat. Pentru noi n-avea nicio importanţă. Moartea niciodată n-a contat în acele timpuri – în primele zile chiar obişnuiam să mă rog să vină: însemna nimicirea totală, care m-ar fi oprit pentru totdeauna să mă mai scol, să-mi pun hainele pe mine şi să urmăresc cum raza lanternei înaintează încet de cealaltă parte a Common-ului, asemenea farurilor din spate ale unui automobil care se îndepărtează greoi. Mă întrebam uneori dacă eternitatea, la urma urmelor, n-ar putea fi ca o prelungire nesfârşită a momentului morţii şi acela era momentul pe care l-aş fi ales, pe care încă l-aş alege, dacă

ea ar mai fi în viaţă, momentul de absolută încredere şi de plăcere absolută, momentul în care îţi este imposibil să te cerţi, pentru că îţi este imposibil să gândeşti. M-am plâns de precauţia ei şi am comparat, cu amărăciune, felul în care foloseam noi cuvântul „ceapă" cu fragmentul de scrisoare salvat de domnul Parkis, dar, citindu-i mesajul către succesorul meu necunoscut, m-ar fi durut mai puţin dacă nu aş fi cunoscut capacitatea ei de a se abandona. Nu, rachetele V1 nu ne-au tulburat deloc până când n-am terminat de făcut dragoste. Eram epuizat şi zăceam cu capul pe stomacul ei şi cu gustul ei – tot atât de vag şi imperceptibil ca al apei – pe buze, când una dintre rachete a lovit Common-ul şi am auzit geamurile spărgându-se departe, pe latura de sud.

— Cred că ar trebui să mergem la subsol, am spus.

— Proprietăreasa ta o să fie acolo. Nu vreau să dau ochii cu nimeni.

După posesiune vine tandreţea responsabilităţii, când uiţi că nu eşti decât un amant şi n-ai nicio datorie. Am spus:

— Poate că este plecată. Cobor să văd.

— Nu te duce. Te rog, nu te duce.

— Mă întorc într-o clipă. Era o frază pe care lumea continua s-o folosească, deşi în acele zile ştiam că o clipă putea dura cât eternitatea. Mi-am pus halatul şi am luat lanterna. Aproape că nu aveam nevoie de ea: acum cerul era cenuşiu şi în camera neluminată puteam distinge conturul chipului ei.

Ea a spus:

— Întoarce-te repede.

În timp ce coboram în fugă scările am auzit venind următoarea rachetă şi apoi tăcerea s-a aşternut brusc, o scurtă clipă de aşteptare, în care mecanismul era decuplat. Încă nu avuseserăm când să aflăm că acesta era momentul de risc, când trebuie să te lipeşti de pământ, să nu te afli în direcţia de spulberare a geamurilor. N-am auzit deloc explozia şi m-am trezit după cinci secunde într-o altă lume. Credeam că sunt încă în picioare şi eram ameţit din pricina

întunericului: cineva părea că îmi îndeasă un pumn rece în obraz, iar în gură simţeam gustul sărat al sângelui. Pentru câteva momente mintea mi-a rămas complet goală, şi nu aveam decât o senzaţie de oboseală, ca şi cum aş fi fost într-o lungă călătorie. Nu îmi aminteam nimic despre Sarah şi mă simţeam eliberat total de nelinişte, gelozie, nesiguranţă, ură: mintea mea era o foaie albă de hârtie, pe care cineva chiar atunci fusese pe punctul de a scrie un mesaj de fericire. Eram sigur că, atunci când memoria îmi va reveni, scrisul avea să continue şi eu voi fi fericit.

Dar când mi-am recăpătat memoria, n-a fost aşa. În primul rând, mi-am dat seama că zăceam pe spate şi că ceea ce se balansa deasupra mea, luându-mi lumina, era uşa de la intrare: alte bucăţi de cărămidă o prinseseră şi o suspendaseră la câţiva ţoli deasupra trupului meu, deşi mai târziu, în mod straniu, m-am trezit cu vânătăi de la umeri până la genunchi, care păreau a fi urmele acelui balans. Pumnul pe care îl simţeam în obraz era mânerul de porţelan al uşii şi el îmi scosese câţiva dinţi. După aceea, bineînţeles, mi-am amintit de Sarah şi Henry şi de teama sfârşitului acestei iubiri.

Am ieşit de sub uşă şi m-am scuturat de moloz. Am strigat în direcţia subsolului, dar acolo nu era nimeni. Prin golul lăsat de uşa spulberată vedeam lumina cenuşie a dimineţii şi am avut senzaţia unui vid imens care se revărsa din holul în ruină: mi-am dat seama că pomul care se aflase în faţa uşii, pur şi simplu, nu mai exista – nu era nici măcar o urmă de trunchi căzut. În depărtare se auzeau fluierele patrulelor. Am urcat la etaj. Scările ce duceau la primul nivel rămăseseră fără balustradă şi piciorul ţi se înfunda în moloz, dar casă, raportând la standardele acelor zile, nu fusese rău avariată: cea a vecinilor noştri primise lovitura în plin. Uşa camerei mele era deschisă şi, cum veneam pe coridor, o puteam vedea pe Sarah; se dăduse jos din pat şi era ghemuită pe duşumea – de teamă, cred. Părea absurd de tânără, ca un copil gol. Am spus:

— Au aruncat în aer casa de alături.

Ea s-a întors rapid şi s-a holbat spre mine îngrozită.

Nu-mi dădusem seama că halatul meu era ferfeniţă şi plin de moloz; şi părul îmi era alb din cauza lui şi aveam sânge pe gură şi pe obraji.

— O, Doamne, a spus ea, trăieşti!

— Pari dezamăgită.

S-a ridicat de jos şi s-a întins să-şi ia hainele. I-am spus:

— N-are rost să pleci încă. În curând trebuie să se dea încetarea alarmei.

— Trebuie să plec, a spus ea.

— Două bombe nu cad în acelaşi loc, am spus eu, dar în chip automat, pentru că această expresie care circula se dovedise deseori falsă.

— Eşti rănit.

— Mi-am pierdut doi dinţi, asta-i tot.

— Vino aici, lasă-mă să-ţi curăţ faţa.

Terminase de îmbrăcat înainte ca eu să apuc să mai zic ceva – nicio femeie pe care o cunoscusem vreodată nu se îmbrăca atât de repede. Mi-a curăţat faţa foarte încet şi cu grijă.

— Ce făceai pe duşumea? am întrebat-o.

— Mă rugam.

— Cui?

— Oricui ar putea să existe.

— Ar fi fost mai practic să vii jos. Seriozitatea ei mă înspăimânta. Voiam s-o scot din starea aceea, şicanând-o.

— Am coborât.

— Nu te-am auzit.

— Nu era nimeni acolo. Nu te-am văzut până nu ţi-am zărit mâna ieşind de sub uşă. Am crezut că eşti mort.

— Ai fi putut să vii şi să încerci.

— Am făcut-o. N-am putut să ridic uşa.

— Era loc să mă mişti. Uşa nu se sprijinea pe mine. M-aş fi trezit.

— Nu înţeleg. Eram sigură că eşti mort.

— Atunci nu aveai pentru ce să te rogi, nu-i aşa? am tachinat-o eu. Doar pentru un miracol.

— Când nu mai ai nicio speranţă, a spus ea, poţi să te

rogi pentru miracole. Ele se întâmplă celor necăjiţi, nu-i aşa, şi eu eram necăjită.

— Rămâi până se dă încetarea alarmei. Ea a clătinat din cap şi a pornit-o direct spre uşă. Am coborât după ea pe scări şi am început, împotriva voinţei mele, s-o bat la cap: O să te văd în după-amiaza asta?

— Nu. Nu pot.

— Mâine, cândva...

— Henry se întoarce.

Henry. Henry. Henry – acel nume care răsuna ca un clopot în relaţia noastră, spulberând orice stare de fericire, sau de amuzament, sau de voie bună, amintindu-ţi că iubirea moare, iar obişnuinţa şi afecţiunea sunt cele care câştigă.

— Nu trebuie să fii atât de speriat, a spus ea, iubirea nu se sfârşeşte... şi au trecut aproape doi ani până la acea întâlnire din hol şi acel „Tu?"

6

Bineînţeles, zile în şir după aceea, am tot sperat. M-am gândit că nu era decât o coincidenţă că nu răspundea nimeni la telefon şi, după o săptămână, când m-am întâlnit cu slujnica şi am întrebat-o despre soţii Miles, am aflat că ea plecase la ţară şi mi-am zis că pe timp de război scrisorile se pierd. Dimineţi în şir am auzit zgomotul cutiei de scrisori, dar intenţionat rămâneam sus până când proprietăreasa îmi aducea corespondenţa. Nu voiam să mă uit prin scrisori – dezamăgirea trebuie amânată şi speranţa păstrată vie cât mai mult posibil; obişnuiam să citesc scrisorile pe rând şi numai când ajungeam la ultima din teanc puteam să fiu sigur că nu era nimic de la Sarah. Apoi viaţa pălea până la poşta de la ora patru şi după aceea trebuia să trec din nou prin noapte.

Aproape o săptămână nu i-am scris: mândria m-a oprit, până când, într-o dimineaţă, am abandonat-o complet şi m-am apucat să-i scriu neliniştit şi plin de amărăciune, specificând pe plicul ce avea ca adresă partea de nord a scuarului „Urgent" şi „A se reexpedia". N-am primit niciun răspuns şi atunci mi-am pierdut orice

speranţă şi mi-am amintit exact ce-mi spusese ea: „Oamenii continuă să-L iubească pe Dumnezeu toată viaţa, fără să-L vadă, nu-i aşa?” M-am gândit plin de mânie că ea întotdeauna trebuie să arate bine în propria-i oglindă: amestecă religia cu părăsirea spre a-i da un iz de nobleţe pentru ea însăşi. N-o să recunoască în ruptul capului că acum preferă să se culce cu X.

Asta a fost cea mai proastă perioadă dintre toate: profesia mea este să-mi imaginez, să gândesc în imagini: de cincizeci de ori pe zi şi imediat ce mă trezeam în timpul nopţii, o cortină se ridică şi piesa începea: întotdeauna aceeaşi piesă, Sarah făcând dragoste, Sarah cu X făcând aceleaşi lucruri pe care le făceam noi doi, Sarah sărutându-se aşa cum numai ea ştia să o facă, Sarah arcuindu-se în timp ce făcea dragoste şi scoţând acel strigăt ca de durere. Obişnuiam să iau pastile noaptea ca să adorm repede, dar n-am aflat nicio pilulă care să aibă efect până la ziuă. Numai rachetele îmi distrăgeau atenţia în cursul zilei: pentru câteva secunde, între momentul de tăcere şi cel al exploziei, mintea mea se elibera de Sarah. Au trecut trei săptămâni şi imaginile erau tot atât de clare şi dese ca la început şi părea că nu există niciun motiv ca ele să dispară vreodată şi am început să mă gândesc destul de serios la sinucidere. Chiar am stabilit o dată şi mi-am păstrat hapurile de dormit aproape cu un sentiment de speranţă. La urma urmelor, nu trebuia să o ţin tot aşa la infinit, îmi spuneam mie însumi. Apoi ziua stabilită a venit şi piesa a continuat iar şi iar, şi eu nu m-am mai sinucis. N-a fost laşitate: m-a oprit o amintire – amintirea expresiei de dezamăgire de pe chipul lui Sarah când am intrat în cameră, după ce căzuse racheta V1. Nu sperase ea, în adâncul inimii, să fiu mort, pentru ca noua ei aventură cu X să îi tulbure conştiinţa mai puţin, pentru că, totuşi, avea un fel de conştiinţă elementară. Dacă eu mă omoram acum, ea n-avea să-şi mai facă griji în privinţa mea absolut deloc şi, bineînţeles, după patru ani cât fuseserăm noi împreună, aveau să fie momente de îngrijorare chiar şi cu X. Nu aveam de gând să-i dau satisfacţie. Dacă aş fi ştiut, i-

aş fi sporit îngrijorarea până într-atât, încât să cedeze nervos, iar neputinţa mea mă înfuria. Cât de mult o uram!

Bineînţeles, există un sfârşit al urii, după cum există un sfârşit al iubirii. După şase luni mi-am dat seama că nu mă gândisem la Sarah o zi întreagă şi că fusesem fericit. Nu putea să fie chiar sfârşitul urii, pentru că imediat m-am dus într-o papetărie să cumpăr o carte poştală ilustrată şi să aştern pe ea un mesaj plin de exuberanţă care poate – cine ştie? – va produce momentan o durere, dar, după ce i-am scris adresa, mi-am pierdut dorinţa de a o răni şi am aruncat ilustrata pe stradă. Era ciudat că ura a reînviat din cauza acelei întâlniri cu Henry. Îmi amintesc că, în timp ce deschideam următorul raport al domnului Parkis, m-am gândit că ar fi bine să poată şi iubirea reînvia astfel.

Domnul Parkis îşi făcuse treaba: pudra dăduse rezultate şi apartamentul fusese localizat – apartamentul de la ultimul etaj din Cedar Road nr. 16: ocupanţi – o domnişoară Smythe şi fratele ei, Richard. M-am întrebat dacă domnişoara Smythe era o soră tot atât de comodă pe cât era Henry ca soţ, şi tot snobismul meu latent s-a trezit din cauza numelui – acel y şi e-ul din final. M-am întrebat dacă ajunsese tot atât de jos ca un Smythe din Cedar Road? Să fi fost el capătul unui lung şir de iubiţi din ultimii doi ani sau, când aveam să-l văd (şi eram hotărât să-l cunosc într-un mod mai puţin vag decât cel din rapoartele domnului Parkis), voi avea în faţa ochilor bărbatul pentru care ea mă părăsise în iunie 1944?

— Să sun la sonerie, să intru direct şi să dau ochii cu el ca un soţ înşelat? l-am întrebat pe domnul Parkis (cu care stabilisem să mă întâlnesc într-o cofetărie – fusese sugestia lui, pentru că îl luase şi pe băiat cu el şi nu-l putea duce într-un bar).

— Nu sunt de acord cu aşa ceva, domnule, a spus domnul Parkis punându-şi a treia linguriţă de zahăr în ceai. Băiatul lui stătea la o masă, de unde nu ne putea auzi, cu un pahar de limonadă şi o chiflă cu stafide. Îi privea pe toţi cei care intrau cum îşi scutură zăpada de pe pălării şi paltoane, îi urmărea cu ochii lui, căprui şi atenţi, de parcă

ar fi trebuit să întocmească un raport mai târziu – poate chiar trebuia, asta făcând parte din educaţia lui Parkis.

— Vedeţi, domnule, a continuat Parkis, asta complică lucrurile la tribunal, afară doar dacă doriţi să aduceţi o dovadă.

— N-o să ajungă niciodată la tribunal.

— O înţelegere amicală?

— O lipsă de interes, am spus eu. Nu poţi, zău, să faci caz în legătură cu un bărbat pe care-l cheamă Smythe. Mi-ar plăcea doar să-l văd – asta-i tot.

— Cel mai sigur lucru, domnule, ar fi să spuneţi că verificaţi contorul.

— Nu-mi pot pune cascheta aia cu cozoroc.

— Vă înţeleg sentimentele, domnule. Este un lucru pe care încerc să-l evit. Şi mi-ar plăcea ca şi băiatul meu să-l evite când va veni vremea. Ochii lui trişti urmăreau fiecare mişcare pe care o făcea băiatul. El a vrut o îngheţată, domnule, dar eu i-am spus nu, nu pe o vreme ca asta, a continuat Parkis şi a tremurat un pic, de parcă ar fi fost străbătut de un fior numai gândindu-se la îngheţată. Pentru o clipă n-am înţeles ce-a vrut să spună când a zis: Fiecare profesie îşi are demnitatea ei, domnule.

L-am întrebat:

— Ai vrea să-mi împrumuţi băiatul?

— Dacă mă asiguraţi că nu va fi nimic neplăcut, domnule, a răspuns el plin de îndoieli.

— Nu vreau să sun când doamna Miles este acolo. Această scenă va avea valoare testimonială.

— Şi ce rol are băiatul, domnule?

— Voi spune că se simte rău. Din păcate, am nimerit la altă adresă. N-o să poată să nu-l lase să stea puţin.

— Asta poate s-o facă, a spus domnul Parkis cu mândrie. Şi nimeni nu-i rezistă lui Lance.

— Lance îl cheamă?

— După Sir Lancelot, domnule. Din Cavalerii Mesei Rotunde.

— Sunt surprins. Povestea lui Lancelot e cam neplăcută.

— El a găsit Sfântul Graal, a spus Parkis.

— Acela a fost Galahad. Lancelot a fost găsit în pat cu Guinevere.

De ce avem noi această dorinţă de a-i necăji pe cei inocenţi? Din invidie? Domnul Parkis a spus trist, privind încurcat spre băiatul său, de parcă l-ar fi trădat.

— N-am ştiut.

7

În ziua următoare – ca să-i fac în ciudă tatălui – i-am cumpărat băiatului o îngheţată pe High Street, înainte de a merge în Cedar Road. Henry Miles dădea un cocteil – aşa mă informase domnul Parkis, deci aveam cale liberă. Mi-a lăsat băiatul după ce i-a netezit cu grijă hainele. Lance purta cele mai bune haine în cinstea primei lui apariţii pe scenă cu un client, în vreme ce eu eram îmbrăcat în ceea ce aveam mai prost. Un strop din îngheţata de căpşuni i-a căzut din linguriţă şi i-a făcut o pată pe costum. Am aşteptat tăcut până a sorbit şi ultima picătură. Apoi l-am întrebat:

— Mai vrei una?

El a dat din cap.

— Tot de căpşuni?

Mi-a răspuns:

— De vanilie. Şi după o pauză lungă, a adăugat: Vă rog.

A mâncat cea de a doua îngheţată cu mare grijă, lingând atent linguriţa de parcă ar fi vrut să şteargă amprentele. Apoi am traversat Common-ul către Cedar Road ţinându-ne de mână ca un tată cu fiul său. Nici eu, nici Sarah nu aveam copii, mi-a trecut mie prin gând. Nu ar fi fost mai înţelept să ne căsătorim, să facem copii şi să ducem o viaţă liniştită împreună, într-o pace dulce şi plicticoasă, decât să fi trăit povestea asta cu întâlniri pe ascuns, pline de patimă şi gelozie şi cu rapoartele lui Parkis?

Am sunat la uşa apartamentului de la ultimul etaj din Cedar Road. I-am spus băiatului:

— Nu uita. Te simţi rău.

— Dacă ei îmi dau îngheţată... a început el: Parkis îl instruise să fie pregătit pentru orice.

— N-o să-ţi dea.

Am presupus că aceea care a venit să ne deschidă era domnişoara Smythe – o femeie de vârstă mijlocie, cu un păr cărunt, pleoştit, genul bazarurilor de caritate. Am întrebat-o:

— Domnul Wilson locuieşte aici?

— Nu. Mă tem că...

— Nu ştiţi cumva dacă nu stă la etajul de dedesubt?

— Nu locuieşte nimeni cu numele de Wilson în această casă.

— O, vai de mine, am spus eu. Am adus băiatul tot acest drum şi i s-a făcut rău.

N-am îndrăznit să mă uit la băiat, dar din modul în care domnişoara Smythe îl privea fix, am fost sigur că el îşi juca rolul tăcut şi eficient: domnul Savage ar fi fost mândru să-l recunoască drept membru al echipei sale.

— Intraţi, vă rog, şi luaţi loc, a spus domnişoara Smythe.

— Sunteţi foarte amabilă.

Mă întrebam cât de des trecuse Sarah prin acel hol micuţ, plin cu tot felul de lucruri. Iată-mă în casa lui X. Probabil că pălăria maro şi moale din cuier era a lui. Degetele succesorului meu – degete care o atingeau pe Sarah – apăsau zilnic mânerul acestei uşi care acum se deschidea lăsând să se vadă flacăra gălbuie a aragazului, o sumedenie de huse lălâi de creton şi lămpile cu abajururi roz ce luminau în după-amiaza cenuşie, plină de zăpadă.

— Pot să-i aduc băieţelului dumitale un pahar cu apă?

— Sunteţi foarte amabilă. Mi-am amintit că i-o spusesem şi înainte.

— Sau suc de portocale?

— Nu trebuie să vă deranjaţi.

— Suc de portocale, a spus cu fermitate băiatul: din nou a urmat o pauză lungă şi apoi „vă rog”, când ea ieşea pe uşă.

Acum eram singuri şi m-am uitat la el: într-adevăr,

arăta bolnav, aşa cum stătea chircit pe husa de creton. Dacă mi-ar fi făcut cu ochiul, m-aş fi întrebat dacă nu cumva... Domnişoara Smythe s-a întors cu sucul de portocale şi eu am spus:

— Spune mulţumesc, Arthur.

— Numele lui este Arthur?

— Arthur James, am răspuns eu.

— Este un nume cam de modă veche.

— Noi suntem o familie de modă veche. Mamei lui îi plăcea Tennyson.

— Ea a...?

— Da, am spus eu, iar femeia i-a aruncat băiatului o privire plină de compătimire.

— Copilul este probabil o consolare pentru dumneata.

— Şi o nelinişte, am spus eu. A început să-mi fie ruşine: femeia nu bănuia nimic şi la ce bun mă aflam aici? Nu eram mai aproape de a-l întâlni pe X şi aş fi oare mai fericit dacă aş cunoaşte chipul bărbatului cu care s-a culcat Sarah? Mi-am schimbat tactica. Am spus: Ar trebui să mă prezint. Numele meu este Bridges.

— Al meu este Smythe.

— Am sentimentul că v-am mai întâlnit pe undeva.

— Nu cred. Am o memorie foarte bună a feţelor.

— Poate că v-am văzut în Common.

— Merg acolo deseori cu fratele meu.

— Nu cumva este John Smythe?

— Nu, a spus ea. Richard. Cum se simte băieţelul?

— Mai rău, a spus fiul lui Parkis.

— Credeţi că ar trebui să-i iau temperatura?

— Mi-aţi mai putea da un pahar de oranjadă?

— Nu-i poate face niciun rău, nu-i aşa? a întrebat domnişoara Smythe. Bietul copil. Probabil că are febră.

— V-am deranjat destul.

— Fratele meu nu mi-ar ierta niciodată, dacă nu v-aş face să mai staţi. Lui îi plac foarte mult copiii.

— Este acasă fratele dumneavoastră?

— Trebuie să vină din clipă în clipă.

— De la muncă?

— Ei bine, de fapt, ziua lui de lucru este duminica.

— Este preot? am întrebat eu cu o răutate mascată şi am primit un răspuns care m-a intrigat:

— Nu chiar.

O expresie de îngrijorare s-a aşternut ca o cortină între noi, în spatele căreia ea s-a retras cu propriile-i necazuri. Când s-a ridicat în picioare, uşa de la hol s-a deschis şi iată-l pe X. În semiîntunericul holului am avut impresia că e un bărbat cu chip frumos ca de actor – un chip care se uita prea des la sine în oglindă, cu o tentă de vulgaritate, şi m-am gândit cu tristeţe şi nemulţumire că Sarah ar fi putut să aibă gusturi mai bune. Apoi bărbatul a ajuns în lumina lămpii. Petele mari, vineţii ce-i acopereau obrazul stâng erau aproape ca nişte semne din naştere – îl ponegrisem degeaba, nu putea avea nicio mulţumire când îşi privea chipul în oglindă.

Domnişoara Smythe a spus:

— Fratele meu, Richard. Domnul Bridges. Băieţelul domnului Bridges nu se simte bine. I-am poftit înăuntru.

El mi-a strâns mâna fără a-şi dezlipi ochii de pe băiat. I-am simţit căldura şi asprimea mâinilor. El a spus:

— V-am mai văzut băiatul.

— În Common.

— Probabil.

El era prea puternic, dacă îl raportai la această încăpere; nu se potrivea cu cretonul. Aici stătea sora lui, în vreme ce ei, în cealaltă cameră… sau o trimiteau la plimbare când făceau dragoste?

Ei bine, văzusem bărbatul; nu mai aveam pentru ce să stau – cu excepţia noianului de întrebări, care se dezlănţuiseră odată cu venirea lui: Unde s-au cunoscut? Ea făcuse prima mişcare? Ce văzuse la el? De când erau amanţi şi cât de des se întâlneau? Cuvintele pe care ea le scrisese le ştiam pe dinafară: „Nu este nevoie să-ţi scriu sau să-ţi vorbesc… Ştiu doar că încep să iubesc, dar deja vreau să abandonez totul, absolut totul, în afară de tine”. Mi-am ridicat privirile spre petele de pe obraz şi m-am

gândit că nu există nicăieri niciun fel de siguranţă: un ghebos, un schilod – toţi ştiu să apese pe trăgaciul care declanşează iubirea.

— Care este, de fapt, scopul vizitei dumitale? mi-a întrerupt el brusc gândurile.

— I-am spus domnişoarei Smythe – caut un bărbat pe nume Wilson…

— Nu-mi amintesc chipul dumitale, dar mi-l amintesc pe-al fiului dumitale. A făcut un scurt gest frustrat, ca şi cum ar fi vrut să atingă mâna băiatului: ochii lui exprimau un fel de tandreţe abstractă. A continuat: Nu trebuie să-ţi fie teamă de mine. Sunt obişnuit ca oamenii să vină aici. Te asigur că nu vreau nimic altceva decât să fiu de folos.

Domnişoara Smythe a explicat:

— Oamenii sunt adeseori atât de timizi.

Nu-mi puteam da seama în ruptul capului despre ce era vorba.

— Eu doar îl căutam pe un bărbat pe nume Wilson.

— Dumneata ştii foarte bine că eu ştiu că nu există niciun asemenea bărbat.

— Dacă mi-aţi da cartea dumneavoastră de telefon, aş putea verifica adresa lui…

— Vă rog, mai luaţi loc, a spus el şi şi-a oprit trist şi gânditor privirile asupra băiatului.

— Trebuie să plecăm. Arthur se simte mai bine şi Wilson…

Ambiguitatea lui m-a făcut să mă simt stânjenit.

— Dacă vrei, poţi să pleci, bineînţeles, dar nu poţi lăsa băiatul aici – măcar pentru o jumătate de oră? Vreau să vorbesc cu el.

M-am gândit că poate îl recunoscuse pe ajutorul lui Parkis şi avea de gând să-i pună tot felul de întrebări. I-am spus:

— Tot ce doreşti să-l întrebi pe el, mă poţi întreba pe mine.

De fiecare dată când întorcea spre mine obrazul fără semne, mânia mea creştea, de fiecare dată când îi vedeam obrazul urât, cu pete vineţii, mânia mea se stingea şi nu

puteam să cred – nu mai puteam să cred că pofta trupească exista aici, printre cretoanele înflorate, cu domnişoara Smythe pregătind ceaiul. Dar disperarea îţi poate furniza un răspuns şi disperarea m-a întrebat acum: contează atât de mult că a fost iubire şi nu poftă trupească?

— Dumneata şi cu mine suntem prea bătrâni, a spus el. Dar învăţătorii şi preoţii – ei abia au început să-l corupă cu minciunile lor.

— Nu ştiu ce dracu' vrei să spui, am zis eu şi am adăugat repede către domnişoara Smythe: Vă rog să mă iertaţi.

— Iată-te, vezi, a spus el. Dracu', şi, dacă te-aş înfuria, mai mult ca sigur că ai spune Dumnezeul meu.

Am avut impresia că-l şocasem: s-ar putea ca el să fie un preot nonconformist. Domnişoara Smythe spusese că lucra duminica, dar cât de teribil de bizar era ca un bărbat ca ăsta să fie iubitul lui Sarah. Brusc, importanţa ei s-a diminuat, aventura ei amoroasă a devenit o glumă: Sarah însăşi ar putea fi folosită ca o anecdotă comică la următoarea mea petrecere. Pentru o clipă m-am simţit eliberat de ea. Băiatul a spus:

— Îmi este rău. Aş putea să mai beau o oranjadă?

Domnişoara Smythe i-a răspuns:

— Dragul meu, cred că mai bine nu.

— Într-adevăr, acum trebuie să iau băiatul şi să plecăm. A fost foarte amabil din partea dumitale, am spus eu încercând să am petele cât mai la vedere. Îmi pare rău că te-am ofensat într-o oarecare măsură. N-a fost cu intenţie. Din întâmplare, eu nu împărtăşesc credinţele dumitale religioase.

El s-a uitat la mine surprins.

— Dar eu n-am niciuna. Eu nu cred în nimic.

— M-am gândit că ai obiectat…

— Urăsc capcanele care au rămas. Iartă-mă. Ştiu că merg prea departe, domnule Bridges, dar uneori mă tem că oamenilor li se va reaminti chiar prin cuvinte convenţionale – la revedere, de pildă. Barem dacă aş putea

crede că nepotul meu nici măcar n-o să ştie ce a însemnat pentru noi un cuvânt ca Dumnezeu, nu mai mult decât un cuvânt în swahili.

— Ai un nepot?

A răspuns posomorât:

— Nu am copii. Te invidiez pentru băiatul dumitale. Este o mare datorie şi o mare responsabilitate.

— Ce-ai vrut să-l întrebi?

— Voiam să se simtă ca acasă, aici, pentru că astfel s-ar putea întoarce. Sunt atât de multe lucruri pe care vrei să le spui unui copil. Cum s-a format lumea. Voiam să-i vorbesc despre moarte. Voiam să-l scap de toate minciunile pe care i le vâră pe gât la şcoală.

— Cam multe de făcut într-o jumătate de oră.

— Poţi sădi o sământă.

Am spus cu maliţiozitate:

— Asta este din Biblie.

— O, şi eu am fost corupt. Nu este nevoie să-mi aminteşti asta.

— Chiar vin oamenii la dumneata – pe ascuns?

— O să fiţi surprins, a spus domnişoara Smythe. Oamenii tânjesc după un mesaj de speranţă.

— Speranţă?

— Da, speranţă, a spus Smythe. Nu-ţi dai seama câtă speranţă am avea dacă toţi oamenii de pe această lume ar şti că nu există nimic altceva decât ceea ce avem aici? Nicio compensaţie în viitor, nici recompense, nici pedepse. Chipul bărbatului avea nobleţe nebună când un obraz îi era ascuns. Atunci am începe să facem din această lume un rai.

— Sunt teribil de multe de explicat mai întâi, am spus eu.

— Pot să-ţi arăt biblioteca mea?

— Este cea mai raţionalistă bibliotecă din sudul Londrei, a intervenit domnişoara Smythe.

— Nu este nevoie să fiu convertit, domnule Smythe. Eu nu cred în nimic, pur şi simplu. În afară doar de unele momente.

— De aceste „momente” trebuie să ne ocupăm noi.

— Lucru ciudat este că acestea sunt clipe de speranţă.

— Mândria se poate deghiza în speranţă. Sau în egoism.

— Nu cred că are vreo legătură cu asta. Se întâmplă dintr-odată, fără niciun motiv… e ceva vag…

— O, a spus Smythe, alcătuirea unei flori, felul în care a fost creată, toată povestea aceea despre ceasul care are nevoie de un ceasornicar. Este demodat. Schwenigen a răspuns la toate acestea acum douăzeci şi cinci de ani. Dă-mi voie să-ţi arăt…

— Nu astăzi. Chiar trebuie să-l duc pe băiat acasă.

A avut iarăşi acel gest de tandreţe frustrată, ca un iubit care a fost respins. M-am întrebat brusc, de la căpătâiul câtor muribunzi fusese alungat? M-am trezit că vreau să-i dau şi eu o rază de speranţă, dar atunci şi-a întors obrazul şi i-am văzut doar chipul arogant de actor. Îl plăceam mai mult când era demn de milă, inadecvat, demodat. Ayer, Russell – ei erau astăzi la modă, dar mă îndoiam că existau mulţi pozitivişti în biblioteca lui. El îi avea doar pe cruciaţi, nu pe cei indiferenţi şi detaşaţi.

La uşă – am observat că n-a folosit cuvântul periculos „la revedere” şi am ţintit direct în obrazul lui de actor:

— Ar trebui să o cunoaşteţi pe o prietenă de-a mea, doamna Miles. Ea este interesată… Şi apoi m-am oprit. Lovitura îşi atinsese ţinta. Petele au părut să se facă stacojii şi am auzit-o pe domnişoara Smythe spunând: „O, vai de mine”, în timp ce el s-a răsucit brusc pe călcâie şi a plecat. Nu era nicio îndoială că-i provocasem durere, dar durerea era deopotrivă a mea, şi a lui. Cât aş fi vrut ca lovitura să nu-şi fi nimerit ţinta.

Afară, băiatului i s-a făcut rău. L-am lăsat să vomite în rigolă, stând lângă el şi întrebându-mă dacă şi Smythe o pierduse. Povestea asta nu are niciun sfârşit? Va trebui acum să-l descopăr pe Y?

8

Parkis a spus:

— Într-adevăr, a fost foarte uşor, domnule. A fost atâta îmbulzeală şi doamna Miles a crezut că sunt unul dintre prietenii lui de la minister, iar domnul Miles a fost convins că sunt unul dintre prietenii ei.

— A fost o petrecere reuşită? l-am întrebat eu amintindu-mi acea primă întâlnire şi cum o văzusem pe Sarah cu străinul acela.

— Foarte reuşită, aş zice, domnule, dar doamna Miles părea a nu prea fi în apele ei. Avea o tuse foarte supărătoare.

Îl ascultam cu plăcere: probabil că la petrecerea asta nu se sărutase şi nu se mângâiase cu nimeni în alcov. Parkis a aşezat pe biroul meu un pachet învelit în hârtie maronie şi a spus cu mândrie:

— Ştiam drumul către camera ei de la slujnică. Dacă m-ar fi observat cineva, aş fi întrebat unde-i toaleta, dar nu m-a văzut nimeni. L-am găsit acolo pe biroul ei; pesemne că îşi notase în el în ziua aceea. Bineînţeles, se poate să fi scris cu multe precauţii, dar, din experienţa mea în jurnale, ştiu că întotdeauna dezvăluie tot felul de lucruri. Oamenii îşi inventează micile lor coduri, dar în curând ajungi să vezi prin ele, domnule. Sau omit cu bună ştiinţă unele lucruri, însă în scurtă vreme afli ce-au omis. În timp ce vorbea a despachetat caietul şi l-a deschis. Este în firea omenească, domnule: dacă ţii un jurnal, vrei să-ţi aminteşti tot felul de lucruri. Altfel de ce l-ai mai ţine?

— Te-ai uitat prin el? l-am întrebat.

— M-am asigurat de natura lui, domnule, şi dintr-o singură aruncătură de ochi mi-am dat seama că persoana nu este tipul precaut.

— Nu este de anul ăsta, i-am spus eu. Este de acum doi ani.

Pentru o clipă el a părut încurcat.

— O să servească scopului meu, am spus.

— Şi o să ne ajute, domnule, dacă nimic n-a fost trecut cu vederea.

Jurnalul era scris într-un registru mare, de contabilitate, o scriere apăsată, familiară, intersectată de

linii roşii şi albastre. Nu erau însemnări zilnice, aşa că l-am liniştit din nou pe Parkis:

— Acoperă mai mulţi ani.

— Cred că ceva a făcut-o să-l scoată şi să-l citească.

Se putea, m-am întrebat, ca vreo amintire despre mine sau despre povestea noastră să-i fi trecut prin minte chiar în această zi, şi să-i fi tulburat liniştea? I-am spus lui Parkis:

— Mă bucur că sunt în posesia acestui jurnal, mă bucur foarte mult. Cred că acum am putea să ne încheiem conturile.

— Sper că sunteţi mulţumit, domnule.

— Foarte mulţumit.

— Şi sper că o să-i scrieţi asta domnului Savage, domnule. El primeşte de la clienţi numai rapoartele proaste, cele bune niciodată nu ajung să fie scrise. Clientul, cu cât este mai mulţumit, cu atât vrea să uite mai repede; să ne scoată din mintea lui. Şi cu greu îl poţi învinovăţi pentru asta.

— Am să-i scriu.

— Şi vă mulţumesc, domnule, că aţi fost drăguţ cu băiatul. I-a fost un pic rău, dar ştiu cum se întâmplă – este dificil să fii ferm în privinţa îngheţatelor cu un băiat ca Lance. Te face să i le cumperi doar cu o vorbă.

Ardeam de nerăbdare să citesc jurnalul, dar Parkis tot mai zăbovea. Probabil nu a crezut că, într-adevăr, îmi voi aminti de el şi ţinea să-mi întipăresc mai bine în memorie ochii aceia de câine bătut şi mustaţa aia pricăjită.

— Mi-a făcut plăcere să vă cunosc, domnule – dacă se poate vorbi de plăcere în împrejurări triste. Rareori se întâmplă să lucrăm pentru gentlemeni adevăraţi, chiar dacă au titluri de nobleţe. Odată am avut client un lord, domnule, care a izbucnit într-o furie cumplită când i-am dat raportul, de parcă eu însumi eram vinovat. Este de-a dreptul descurajant, domnule. Cu cât reuşita ta este mai mare, cu atât sunt mai bucuroşi să nu mai dea ochii cu tine.

Eram foarte conştient că nu mai voiam să-l văd câtuşi

de puţin pe Parkis şi cuvintele lui mi-au trezit un sentiment de vinovăţie. Nu mă simţeam în stare să-l expediez. El a continuat:

— Mă gândeam, domnule, mi-ar plăcea să vă dau o mică amintire – dar, pe de altă parte, poate că asta ar fi exact ce n-aţi dori să primiţi.

Ce ciudat este să te placă cineva! Automat trezeşte în tine o anumită loialitate. Aşa că l-am minţit pe Parkis:

— Întotdeauna mi-au făcut plăcere conversaţiile noastre.

— Care au început cu stângul, domnule. Cu acea greşeală stupidă.

— I-ai spus vreodată băiatului?

— Da, domnule, dar numai după câteva zile, după succesul cu biletul recuperat din coşul de hârtii, care m-a scăpat de ruşine.

Mi-am coborât privirile în caiet şi am citit: „Sunt atât de fericită. M. se întoarce mâine”. M-am întrebat o clipă cine era M. şi cât de ciudat şi neobişnuit este să te gândeşti că cineva fusese iubit, că la un moment dat prezenţa cuiva avusese puterea de a face diferenţa între fericire şi plictiseală în viaţa altcuiva.

— Dar dacă, într-adevăr, nu v-ar displăcea o amintire, domnule…

— Bineînţeles că nu, Parkis.

— Am ceva aici, domnule, care poate prezenta un anume interes şi poate fi de folos. A scos din buzunar un obiect învelit în hârtie de mătase şi l-a împins timid pe birou, spre mine. L-am despachetat. Era o scrumieră ieftină, pe care era gravat Hotel Metropole, Brightlingsea.

— Este o întreagă istorie cu asta, domnule. Vă amintiţi cazul Bolton.

— Nu prea.

— A făcut mare vâlvă, domnule, la vremea aceea. Lady Bolton, slujnica ei şi bărbatul. Descoperiţi laolaltă. Scrumiera asta s-a aflat lângă pat. Pe partea doamnei.

— Cred că ai adunat un mic muzeu.

— Asta ar fi trebuit s-o dau domnului Savage – el era

deosebit de interesat de acel caz –, dar acum sunt bucuros, domnule, că n-am făcut-o. O să vedeţi că inscripţia va stârni comentarii când prietenii dumneavoastră îşi vor stinge ţigările în ea şi dumneavoastră veţi veni cu răspunsul: Cazul Bolton. Toţi vor dori să audă mai multe despre asta.

— Pare senzaţional.

— Este în firea omenească, domnule, şi în iubire, nu-i aşa? Cu toate astea, am fost într-adevăr surprins. Nu mă aşteptasem la a treia persoană. Şi camera nu era mare sau elegantă. Doamna Parkis trăia pe atunci, dar preferam să nu-i dau detalii. Asemenea lucruri o tulburau.

— Am să păstrez cu mare grijă acest suvenir.

— Dacă scrumierele ar putea vorbi, domnule.

— Aşa-i, într-adevăr.

Dar Parkis, cu această reflecţie profundă, terminase tot ce avea de spus. O ultimă strângere de mână, puţin lipicioasă (pesemne că fusese în contact cu mâna lui Lance) şi dus a fost. El nu era omul pe care să doreşti să-l revezi.

Apoi am deschis jurnalul lui Sarah. La început m-am gândit să caut acea zi din iunie 1944 când totul s-a sfârşit şi să descopăr motivul principal – deoarece mai erau multe alte însemnări din care puteam afla exact, comparându-le cu cele din jurnalul meu – pentru care iubirea ei s-a stins. Voiam să tratez acest jurnal aşa cum trebuie tratat un document dintr-un dosar – unul dintre dosarele lui Parkis –, dar n-am avut calmul necesar, pentru că ceea ce am găsit când l-am deschis n-a fost nimic din ceea ce mă aşteptam. Ura, şi suspiciunea, şi invidia mă împinseseră atât de departe, încât i-am citit cuvintele ca pe o declaraţie de dragoste adresată unui străin. Mă aşteptasem la o mulţime de probe împotriva ei – n-o prinsesem eu atât de des cu minciuni? – şi acum, aici, în vorbele aşternute pe hârtie, în care puteam să cred, dar în care nu crezusem când le-am auzit rostite de gura ei, se afla răspunsul complet. Pentru că la început am citit ultimele pagini, iar la sfârşit le-am citit din nou ca să fiu sigur. Este un lucru ciudat să

descoperi şi să crezi că eşti iubit, când tu ştii că în tine nu există nimic să fie iubit, afară doar de un părinte sau de Dumnezeu.

CARTEA A TREIA

1

...atunci când totul s-a terminat, n-a mai rămas nimic în afară de Tine. Pentru niciunul din noi. Aş fi putut să-mi petrec toată viaţa cu câte o mică escapadă, umplând golurile, ici şi colo, cu un bărbat sau altul. Dar chiar de prima dată, în hotelul de lângă Paddington, am ars complet. Tu erai acolo şi ne învăţai să risipim, cum l-ai învăţat pe omul bogat, aşa că într-o zi s-ar putea să nu mai avem nimic decât iubirea Ta. Dar Tu eşti prea bun cu mine. Când eu îţi cer suferinţă, Tu îmi dai pace. Dă-i-o lui. Dă-i lui pacea mea – el are mai multă nevoie de ea.

12 februarie 1946

Cu două zile în urmă, am avut o senzaţie extraordinară de pace, de linişte, de iubire. Viaţa avea să fie din nou fericită, dar noaptea trecută am visat că urcam o scară lungă, ca să-l întâlnesc în vârf pe Maurice. Eram încă fericită, pentru că atunci când ajungeam la capătul scării urma să facem dragoste. L-am strigat să-i spun că vin, dar cea care mi-a răspuns n-a fost vocea lui Maurice, ci a unui străin, răsunând ca o sirenă de ceaţă ce avertizează vapoarele rătăcite şi m-am speriat. Am crezut că a plecat de-acasă şi nu ştiam unde este şi, coborând din nou treptele, apa mi s-a urcat mai sus de talie şi holul era învăluit într-o pâclă groasă. Apoi m-am trezit. Pacea mea s-a spulberat. Îl vreau doar pe el, aşa cum eram pe vremuri. Vreau să mănânc sandviciuri cu el. Vreau să beau cu el într-un bar. Sunt obosită şi nu mai vreau nicio suferinţă. Îl vreau pe Maurice. Vreau o iubire omenească obişnuită, deşănţată. Doamne, Tu ştii că vreau să sufăr ca Tine, dar nu acum. Ia-mi suferinţa pentru o vreme şi dă-mi-o altă dată.

După asta, m-am apucat să citesc caietul de la început. Ea nu-şi notase zilnic în jurnal şi nu aveam niciun chef să citesc fiecare însemnare în parte. Piesele de teatru

la care fusese cu Henry, restaurantele, petrecerile – toată viaţa aceea despre care nu ştiam nimic avea încă puterea de a mă răni.

2

12 iunie 1944

Uneori obosesc să tot încerc să-l conving că-l iubesc şi că-l voi iubi întotdeauna. El se năpusteşte asupra cuvintelor mele ca un avocat şi le răstălmăceşte. Ştiu că îi este teamă de pustiul care o să-l înconjoare dacă iubirea noastră s-ar sfârşi, dar nu-şi dă seama că şi eu simt exact acelaşi lucru. Vorbele pe care el le rosteşte cu voce tare eu mi le spun mie însămi în tăcere şi le aştern aici. Ce poţi clădi în deşert? Uneori, după o zi în care am făcut dragoste de mai multe ori, mă întreb dacă nu este posibil ca legătura fizică să se sfârşească şi ştiu că şi el se întreabă acelaşi lucru şi că îi este frică de acel punct de unde începe deşertul. Ce-o să facem în deşert dacă ne pierdem unul pe celălalt? Cum o să trăim fiecare după asta?

El este gelos pe trecut, pe prezent şi pe viitor. Iubirea lui este ca o centură de castitate medievală: se simte în siguranţă numai atunci când este cu mine, în mine. Măcar dacă aş putea să-l fac să se simtă în siguranţă, atunci ne-am iubi în pace, fericit, nu cu sălbăticie, haotic şi deşertul s-ar retrage din faţa ochilor. Poate pentru toată viaţa.

Dacă am crede în Dumnezeu, am putea umple acest deşert?

Întotdeauna am vrut să fiu iubită de cei din jur, să fiu admirată. Mă simt teribil de singură dacă un om mă tratează cu indiferenţă, dacă pierd un prieten. Nu vreau nici măcar să pierd un soţ. Vreau totul, tot timpul, pretutindeni. Mi-e frică de deşert. Dumnezeu te iubeşte, se spune în biserică, Dumnezeu este totul. Persoanele care cred nu au nevoie de admiraţie, nu au nevoie să se culce cu un bărbat, ele se simt în siguranţă. Dar eu nu pot să inventez o credinţă.

Toată ziua Maurice a fost drăguţ cu mine. Îmi spune mereu că n-a iubit niciodată o altă femeie atât de mult. Are impresia că, spunând-o atât de des, o să mă facă să-l cred.

Dar eu îl cred, pur şi simplu, pentru că îl iubesc exact în acelaşi fel. Dacă aş înceta să-l iubesc, nu aş mai putea să cred în dragostea lui. Dacă l-aş iubi pe Dumnezeu, atunci aş crede în dragostea Lui pentru mine. Nu este suficient să ai nevoie de asta. Noi trebuie mai întâi să iubim şi eu nu ştiu cum. Dar am nevoie, o cât am nevoie de iubire!

Toată ziua a fost drăguţ. Doar o dată, când a fost pomenit numele unui bărbat, l-am văzut cum tresare. El crede că mă culc şi cu alţi bărbaţi, dar, dacă aş face-o, ar conta atât de mult? Dacă el se culcă uneori cu altă femeie, eu mă plâng? Nu l-aş priva de o companie lipsită de importanţă în deşert, dacă noi nu ne putem avea unul pe celălalt acolo. Uneori mă gândesc că, dacă ar veni vremea, el nu mi-ar da niciun pahar cu apă; m-ar împinge într-o izolare atât de completă, că aş fi singură, fără nimic şi fără nimeni – ca un pustnic, dar ei nu sunt niciodată singuri, sau aşa se spune. Sunt atât de dezorientată. Ce ne facem unul celuilalt? Pentru că ştiu că eu îi fac lui exact ce îmi face el mie. Suntem uneori atât de fericiţi, şi totuşi niciodată în viaţa noastră nu am cunoscut mai multă nefericire. Este ca şi cum am lucra împreună la aceeaşi statuie, dăltuind-o fiecare din suferinţa celuilalt. Dar eu nici măcar nu ştiu schiţa după care o dăltuiesc.

17 iunie 1944

Ieri am mers acasă la el şi am făcut ceea ce facem de obicei. Nu am curajul să aştern pe hârtie, dar mi-ar plăcea, pentru că acum, când scriu, este deja mâine şi îmi este teamă să ajung la sfârşitul lui ieri. Atâta vreme cât continuu să scriu, ieri este astăzi şi noi suntem încă împreună.

În timp ce-l aşteptam ieri, oratorii erau în plină vervă în Common: cel de la I.L.P., şi cel de la Partidul Comunist, şi bărbatul care nu face altceva decât să spună glume, şi mai era un bărbat care ataca creştinismul, reprezentând Societatea Raţionaliştilor din Sudul Londrei sau ceva de genul ăsta. Insul ar fi arătat bine dacă n-ar fi avut petele acelea care-i acopereau un obraz. Auditoriul lui era format din câţiva oameni şi nimeni care să-l şicaneze cu

întreruperi. El lovea în ceva mort deja şi eu mă întrebam de ce se mai ostenea. Am stat şi l-am ascultat câteva minute: perora împotriva existenţei unui Dumnezeu. De fapt, eu habar n-avusesem că ar exista vreunul – afară doar de această nevoie laşă de a nu fi singură.

Brusc, m-a apucat teama că Henry s-ar putea să se fi răzgândit şi să fi trimis o telegramă să anunţe că se va întoarce acasă. Niciodată nu ştiu de ce mă tem mai mult – de dezamăgirea mea sau de dezamăgirea lui Maurice. Amândoi suntem croiţi la fel: căutăm cearta. Eu sunt furioasă pe propria-mi persoană şi el e furios pe mine. M-am dus acasă şi nu era nicio telegramă şi am întârziat zece minute la întâlnirea cu Maurice. Am început să mă înfurii ca o contrapondere pentru furia lui Maurice care, pe neaşteptate, a fost drăguţ cu mine.

Niciodată până atunci nu am avut la dispoziţie întreaga zi căreia avea să-i urmeze întreaga noapte. Am cumpărat salată şi chifle şi raţia de unt – nu ţineam neapărat să mâncăm şi apoi era foarte cald. Şi acum este cald: probabil toată lumea spune „ce vară” frumoasă şi eu mă aflu într-un tren ce merge în provincie la Henry şi totul s-a sfârşit pentru totdeauna. Sunt speriată: acesta este într-adevăr deşertul, şi mile, şi mile în jur nu există nimeni şi nimic. În Londra aş putea fi omorâtă pe loc, dar, dacă aş fi în Londra, m-aş duce la telefon şi aş suna la singurul număr pe care-l ştiu pe dinafară. Pe al meu îl uit, deseori: Probabil Freud ar spune că vreau să-l uit, pentru că este şi numărul lui Henry. Dar eu îl iubesc pe Henry: vreau să fie fericit. Îl urăsc doar astăzi, pentru că el chiar este fericit, şi eu nu sunt, şi nici Maurice nu este, iar el n-o să ştie absolut nimic. O să spună că arăt obosită şi o să creadă că sunt la ciclu – el nu se mai deranjează să ţină socoteala acelor zile.

În seara asta sirenele s-au pornit – adică seara trecută, bineînţeles, dar ce contează? În deşert nu există timp. Dar eu pot să ies din deşert dacă vreau. Pot să iau un tren spre casă mâine şi să-l sun. Henry o să fie tot în provincie şi noi o să ne putem petrece noaptea împreună.

Un jurământ nu este chiar atât de important – un jurământ către cineva pe care nu l-am cunoscut niciodată, către cineva în care, de fapt, nu cred. Nimeni n-o să ştie că am încălcat un jurământ, afară de mine şi El – şi El nu există, nu-i aşa? El nu are cum să existe. Nu poţi să ai un Dumnezeu milostiv şi această disperare.

Dacă m-aş întoarce, de unde am continua-o? De acolo de unde am rămas ieri înainte de a se porni sirenele şi de acolo de unde am rămas cu un an înainte de asta. Furioşi unul pe celălalt de teama sfârşitului, întrebându-ne ce-o să facem cu viaţa când nu va mai fi nimic între noi. Nu mai am de ce să mă mai întreb – nu mai am de ce să-mi fie frică. Acesta este sfârşitul. Dar, iubite Doamne, ce-o să fac cu această dorinţă de a iubi?

De ce scriu eu „iubite Doamne”? Nu-l iubesc – eu una nu-l iubesc. Dacă există, atunci el a sădit gândul acestui jurământ în mintea mea şi îl urăsc pentru asta. Urăsc. La fiecare câteva minute, câte o biserică cenuşie din piatră şi câte o cârciumă îmi trec în goană prin faţa ochilor, de-a lungul liniei ferate: deşertul este plin de biserici şi cârciumi. Şi de o mulţime de prăvălii, şi bărbaţi pe biciclete, şi iarbă, şi vaci, şi coşuri de fabrici. Le vezi înotând prin nisip ca peştele într-un acvariu. Şi Henry aşteaptă într-un acvariu, cu botul ridicat să primească sărutul meu.

Noi n-am dat nicio atenţie sirenelor. Nu aveau nicio importanţă. Nu ne era frică să murim astfel. Dar apoi atacul aerian a început şi a ţinut-o aşa întruna. Nu era un raid obişnuit: ziarele n-aveau permisiunea să o spună, dar toată lumea ştia. Aceasta era noua armă despre care fuseserăm avertizaţi. Maurice s-a dus jos să vadă dacă mai era cineva la subsol – el se temea pentru mine şi eu mă temeam pentru el. Eu ştiam că urma să se întâmple ceva.

Plecase de vreo două minute când s-a auzit o explozie în stradă. Camera lui se află în spate şi n-a fost afectată, doar uşa s-a trântit de perete şi a căzut ceva tencuială, dar eu ştiam că el se afla în partea din faţă a casei când a picat bomba. Am coborât scările: erau acoperite de-a valma cu

moloz şi bucăţi din balustradă, iar holul era într-o harababură îngrozitoare. La început nu l-am văzut pe Maurice, apoi i-am zărit braţul ieşind de sub uşă. I-am atins mâna: aş fi putut să jur că era o mână moartă. Când doi oameni s-au iubit, nu pot ascunde lipsa de tandreţe dintr-un sărut, şi n-aş fi recunoscut eu viaţa, dacă ar mai fi existat măcar o scânteie, atunci când i-am atins mâna? Ştiam că, dacă i-aş lua mâna şi i-aş trage-o spre mine, ea va ieşi de sub uşă, dar singură, desprinsă de restul trupului. Acum, bineînţeles, îmi dau seama că era isterie. M-am înşelat. Nu era mort. Este cineva răspunzător pentru ceea ce promite într-o criză de isterie? Sau dacă nu-şi ţine promisiunile? Acum, când aştern toate astea pe hârtie, sunt isterică. Dar nu există nimeni nicăieri, căruia să-i pot spune că sunt nefericită, pentru că m-ar întreba de ce şi întrebările s-ar ţine lanţ şi aş claca. Nu trebuie să clachez, trebuie să-l protejez pe Henry. O, la naiba cu Henry, la naiba cu Henry! Vreau pe cineva care să accepte adevărul despre mine şi să nu aibă nevoie de ocrotire. Dacă eu sunt o stricată şi o prefăcută, nu există nimeni care să iubească o stricată şi o prefăcută?

Am îngenuncheat pe duşumea. Eram nebună să fac un asemenea lucru: niciodată, nici măcar în copilărie, n-a trebuit s-o fac – părinţii mei nu credeau mai mult decât mine în rugăciune. Habar nu aveam ce să spun. Maurice era mort. Mort pentru totdeauna. Sufletul nu există. Chiar şi jumătatea de fericire pe care i-am dat-o s-a scurs din el ca sângele. El n-o să mai aibă niciodată şansa să fie fericit. Cu nimeni, mi-am zis în gând: altcineva l-ar fi putut iubi şi l-ar fi putut face mai fericit decât am reuşit eu, dar acum n-o să mai aibă acea şansă. Am îngenuncheat cu fruntea sprijinită pe pat şi mi-am dorit să pot crede. Iubite Doamne, am spus – de ce „iubite”, de ce „iubite”? –, ajută-mă să cred. Ajută-mă. Am spus: sunt o târfă şi o prefăcută şi mă urăsc. Nu sunt în stare de nimic. *Fă-mă* să cred. Am închis ochii şi mi-am înfipt unghiile în podul palmelor până n-am mai simţit decât durere şi am spus: o să cred. Fă-l să fie viu şi o să cred.

Dă-i o şansă. Lasă-l să-şi aibă fericirea. Fă asta şi eu o să cred. Dar asta nu era de-ajuns. Nu-i suficient doar să crezi. Aşa că am spus: îl iubesc şi voi face orice, dacă tu îl readuci la viaţă. Am spus foarte rar: o să renunţ la el pentru totdeauna, numai lasă-i şansa să trăiască, şi mi-am înfipt unghiile în palmă mai mult şi mai mult până am simţit că-mi străpung pielea şi am spus: oamenii pot să iubească fără să se vadă unul pe altul, nu-i aşa, ei Te iubesc pe Tine toată viaţa fără să te vadă, şi atunci el a apărut în uşă, şi era viu, şi mi-am zis în gând că acum începe agonia de a fi fără el şi mi-am dorit să fie din nou mort, sub uşă.

9 iulie 1944

Am prins trenul de 8: 30 cu Henry. Vagonul de clasa întâi – gol. Henry a citit cu voce tare Procedurile Comisiei Regale. Am luat taxiul de la Paddington şi l-am lăsat pe Henry la Minister. L-am făcut să promită că diseară va fi acasă. Taximetristul a greşit şi a apucat-o pe latura de sud, pe lângă numărul 14. Uşa fusese reparată şi ferestrele erau acoperite cu scânduri. Este îngrozitor să te simţi mort. Vrei să fii din nou viu în orice fel. Când am ajuns pe latura de nord, am găsit scrisori venite mai demult care nu fuseseră reexpediate, pentru că eu am cerut să nu reexpedieze, nimic. Cataloage vechi, note de plată vechi, o scrisoare pe care era scris: „Urgent. A se reexpedia”. Am vrut s-o deschid şi să văd dacă eu eram totuşi vie, dar am rupt-o şi am aruncat-o laolaltă cu cataloagele.

3

10 iulie 1944

M-am hotărât să nu-mi calc promisiunea dacă, întâmplător, am să-l întâlnesc pe Maurice prin Common, aşa că am ieşit la o plimbare după micul dejun, şi din nou după-prânz, şi iar seara devreme, dar nu l-am văzut. Nu puteam să mai stau afară după ora şase, pentru că Henry avea oaspeţi la cină. Oratorii se aflau iarăşi acolo, ca în iunie, iar bărbatul cu pete ataca în continuare creştinismul şi nimeni nu se sinchisea. Mi-am zis că ar fi bine dacă ar putea să mă convingă că nu e nevoie să-ţi ţii o promisiune

faţă de cineva în care nu crezi şi că nu există miracole, aşa că l-am ascultat o vreme, dar tot timpul m-am uitat în toate părţile, în caz că Maurice ar fi putut să apară. A vorbit despre data scrierii Evangheliilor şi despre faptul că cea mai veche n-a fost scrisă mai devreme de o sută de ani după naşterea lui Hristos. Niciodată nu mi-am dat seama că ele datau de atâta vreme, dar nu cred că asta conta prea mult atunci când a început legenda. Şi apoi ne-a spus că în Evanghelii Hristos n-a pretins niciodată a fi Dumnezeu, dar că Hristos a existat ca om şi, în orice caz, ce contează Evangheliile în comparaţie cu durerea de a aştepta întruna fără a-l vedea pe Maurice? O femeie cu părul cărunt a împărţit cărţi de vizită pe care era tipărit numele lui, Richard Smythe, şi adresa din Cedar Road, şi o invitaţie pentru oricine de a veni şi discuta cu el în particular. Unii oameni au refuzat să ia cărţile de vizită şi şi-au văzut mai departe de drum, de parcă femeia le-ar fi cerut bani pentru o subscripţie, iar alţii le-au aruncat în iarbă (am observat că femeia a adunat câteva, probabil pentru a le folosi altă dată). Atmosfera părea foarte tristă – petele oribile, şi discuţia despre ceva ce nu interesa pe nimeni, şi cărţile de vizită aruncate erau ca oferta unei prietenii refuzate. Am pus cartea de vizită în buzunar şi am sperat că el m-a văzut făcând asta.

Sir William Mallock a venit la cină. El a fost unul dintre consilierii lui Lloyd George la Asigurările Naţionale, foarte bătrân şi important. Henry, bineînţeles, nu mai are nimic de-a face cu pensiile, dar subiectul continua să-l intereseze şi-i place să-şi amintească de acele vremuri. Nu lucra el la pensiile văduvelor atunci când eu şi Maurice am luat cina împreună la restaurant şi când a început totul? Henry s-a lansat într-o lungă discuţie cu Mallock, plină de statistici, despre faptul că, dacă pensiile văduvelor ar creşte cu încă un şiling, ele ar atinge acelaşi nivel ca acum zece ani. N-au căzut de acord asupra nivelului minim de trai şi a fost o controversă foarte academică, pentru că amândoi ştiau că, oricum, ţara nu-şi putea permite să le mărească. Eu m-am văzut nevoită să fac conversaţie cu

şeful lui Henry de la Ministerul Securităţii Interne şi nu ştiam ce subiect să abordez în afara rachetelor V1 şi, brusc, m-a copleşit o dorinţă de a le povesti tuturor cum am coborât la subsol şi l-am găsit pe Maurice îngropat sub dărâmături. Voiam să le spun că eram goală, bineînţeles, pentru că nu avusesem timp să mă îmbrac. Şi-ar fi întors Sir William Mallock capul, ori Henry ar fi auzit? El are un talent extraordinar de a nu auzi nimic în afara subiectului în discuţie şi subiectul din acel moment era indicele nivelului minim de trai pentru 1943. Eram goală, voiam să le spun, pentru că eu şi Maurice făcuserăm dragoste toată seara.

M-am uitat la şeful lui Henry. Îl chema Dunstan. Avea un nas turtit şi faţa-i zbârcită arăta ca o greşeală a unui modelator în lut – un chip respins la export. Ar fi fost suficient să zâmbească, mi-am zis în sinea mea, n-ar fi furios sau indiferent – ar accepta-o ca pe ceva firesc pentru fiinţele umane. Am avut senzaţia că, dacă aş schiţa un gest, ar reacţiona. M-am întrebat: de ce n-aş face-o? De ce n-aş fugi din acest deşert măcar pentru o jumătate de oră? N-am promis nimic în legătură cu străinii, doar în privinţa lui Maurice. Nu pot să fiu singură cu Henry pentru tot restul vieţii, să nu mă admire nimeni, să nu-şi piardă nimeni capul după mine, iar eu să-l ascult pe Henry cum vorbeşte cu alţi oameni şi să mă fosilizez sub ploaia cuvintelor ca stalagmitele din grotele din Cheddar.

15 iulie 1944

Am luat prânzul cu Dunstan la Jardin des Gourmets. El a spus…

21 iulie 1944

Am băut cu Dunstan acasă, în timp ce l-a aşteptat pe Henry. Totul a mers spre…

22 iulie 1944

Am luat cina la restaurant cu D. Apoi a venit acasă la încă un pahar de băutură. Dar n-a mers, n-a mers.

23 iulie 1944 – 30 iulie 1944

D. a telefonat. I-am spus că plec. Am pornit într-un tur cu Henry. Apărarea Civilă în sudul Angliei. Conferinţe

cu şefii agenţilor de circulaţie care ajută populaţia civilă în timpul raidurilor aeriene şi cu inginerii din administraţia locală. Probleme legate de explozii. Probleme grave privind adăposturile. Problema de a te preface că eşti în viaţă. Eu şi Henry dormeam unul lângă celălalt, noapte de noapte, precum basoreliefurile pe pietrele funerare. În noul adăpost fortificat de la Bigwell-on-Sea, inspectorul-şef de la apărarea civilă m-a sărutat. Henry pornise înainte, în cea de a doua încăpere cu primarul şi inginerul, iar eu l-am oprit pe inspector atingându-i braţul şi punându-i o întrebare despre paturile de campanie, ceva stupid, de ce nu există paturi de campanie duble. Am vrut să mă sărute. El m-a răsucit, rezemându-mă de un pat, astfel că bara metalică mi-a apăsat dureros spatele şi m-a sărutat. Apoi s-a arătat foarte ruşinat că eu am izbucnit în râs şi l-am sărutat. Dar nimic nu mergea. N-o să mai meargă niciodată? Primarul s-a întors cu Henry. El spunea: „La nevoie putem adăposti două sute”. În seara aceea, când Henry a fost la o masă oficială, eu am cerut centralistei să-mi formeze numărul lui Maurice. Stăteam lungită pe pat şi aşteptam să-mi facă legătura. Îi spusesem lui Dumnezeu: mi-am ţinut promisiunea şase săptămâni. Nu pot să cred în tine, nu te pot iubi, dar mi-am ţinut promisiunea. Dacă nu revin la viaţă, o să ajung o târfă, o târfă, nimic mai mult. O să mă distrug cu bună ştiinţă. Cu fiecare an voi fi şi mai depravată. Îţi va plăcea asta mai mult decât dacă-mi calc făgăduinţa? O să fiu ca acele femei din baruri care râd prea mult, însoţite de câte trei bărbaţi, care le pipăie fără ca ele să simtă ceva. Deja mă prăbuşesc.

Ţineam receptorul sprijinit de umăr şi centralista a spus: „Acum vă facem legătura”. I-am zis lui Dumnezeu: „Dacă răspunde, mâine mă întorc”. Ştiam exact unde stătea telefonul lângă patul lui. Odată l-am doborât în somn cu mâna. O voce de fată a răspuns: „Alo” şi primul impuls a fost să închid. Voisem ca Maurice să fie fericit, dar dorisem să-şi găsească fericirea chiar atât de repede? Am simţit că mi se face rău de la stomac până ce logica mi-a venit în ajutor şi creierul a început să se certe cu mine:

De ce n-ar fi fericit? Tu l-ai părăsit, tu ai vrut ca el să fie fericit. Am spus: „Aş putea vorbi cu domnul Bendrix?” Dar totul devenise fără noimă. Poate că el nici măcar nu mai voia să-mi calc promisiunea: poate că îşi găsise pe cineva care stătea cu el, lua masa cu el, se ducea în diverse locuri cu el, se culca cu el noapte de noapte, atâta timp cât era ceva foarte plăcut ce ţinea de obişnuinţă, răspundea la telefon în locul lui. Apoi vocea a spus: „Domnul Bendrix nu este aici. A plecat din oraş pentru câteva săptămâni şi mi-a închiriat locuinţa”.

Am închis. La început am fost fericită şi apoi m-am simţit iar mizerabil. Nu ştiam unde era. Nu puteam lua legătura unul cu celălalt. Ne aflam în acelaşi deşert, căutând probabil aceleaşi ochiuri de apă, ascunse privirii, şi eram mereu singuri. Pentru că deşertul n-ar mai exista dacă am fi împreună. I-am spus lui Dumnezeu: „Deci asta este. Încep să cred în Tine şi, dacă voi crede în Tine, am să te urăsc. Am libertatea de a nu-mi ţine promisiunea, nu-i aşa? Dar nu câştig nimic încălcând-o. Tu m-ai lăsat să-i telefonez, dar apoi mi-ai închis uşa în nas. M-ai lăsat să păcătuiesc, dar îmi iei fructele păcatului. M-ai lăsat să încerc o escapadă cu D., dar nu mi-ai permis să mă bucur de ea. Mă faci să renunţ la iubire şi apoi îmi spui că nici pe Tine nu Te pot iubi. Ce vrei de la mine, Doamne? Încotro s-o apuc?”

Când eram la şcoală am învăţat despre un rege – unul dintre mulţii Henrici, cel care a ordonat asasinarea lui Becket – care a jurat, când şi-a văzut locul de naştere ars de către duşmani, că, dacă Dumnezeu îi făcuse una ca asta, atunci „pentru că Tu mi-ai prăduit oraşul pe care-l iubeam cel mai mult, locul în care m-am născut şi am crescut, atunci şi eu o să te jefuiesc pe Tine de ceea ce Tu iubeşti cel mai mult în mine”. Ciudat cum îmi aminteam acest legământ după şaisprezece ani. Un rege a făcut acel jurământ, călare pe calul său, în urmă cu şapte sute de ani şi eu mă rog acum într-o cameră de hotel din Bigwell-on-Sea, Bigwell Regis. Am să te lipsesc, Doamne, de ceea ce iubeşti cel mai mult în mine. N-am ştiut niciodată *Tatăl*

Nostru pe dinafară, dar asta mi-o amintesc – este cumva o rugăciune? Ceea ce iubeşti cel mai mult în mine.

Ce iubeşti cel mai mult? Dacă aş crede în Tine, aş crede probabil în nemurirea sufletului, dar asta iubeşti Tu? Poţi, într-adevăr, să vezi ce este dincolo de învelişul de piele? Nici măcar un Dumnezeu nu poate iubi ceva ce nu există, nu poate iubi ceva ce nu vede. Când se uită la mine, vede ceva ce eu nu pot vedea? Trebuie să fie frumos să poată iubi ceva ce nu vede. Asta îmi cere mie să cred prea mult, să cred că există ceva frumos în mine. Vreau să mă admire bărbaţii, dar astea sunt trucuri pe care le înveţi la şcoală – o mişcare a ochilor, o nuanţă a vocii, o atingere a mâinii pe umăr sau pe cap. Dacă ei au impresia că îi admiri, o să te admire, pentru că ai gusturi şi, când ei te admiră, ai pentru moment iluzia că există ceva de admirat. Toată viaţa am încercat să trăiesc cu această iluzie – un drog care alină şi mă face să uit că sunt o stricată şi o prefăcută. Dar atunci ce poţi iubi Tu la o stricată şi o prefăcută? Unde găseşti acel suflet nemuritor despre care se vorbeşte? Unde găseşti în mine lucrul acela minunat – tocmai în mine, dintre toţi oamenii? Pot să înţeleg că ai cum să-l găseşti în Henry – în Henry al meu, vreau să spun. El este blând, şi bun, şi răbdător. Poţi să-l găseşti în Maurice, care crede că urăşte, dar iubeşte, iubeşte tot timpul. Chiar şi pe duşmanii lui. Dar în această târfă prefăcută, ce găseşti Tu de iubit?

Spune-mi asta, Doamne, şi o să te lipsesc de acel ceva pentru totdeauna.

Cum şi-a ţinut regele făgăduinţa? Aş vrea să-mi pot reaminti. Nu-mi amintesc nimic în afară de faptul că i-a lăsat pe călugări să-l biciuiască peste mormântul lui Becket. Ăsta nu e un răspuns. Trebuie să se fi întâmplat mai înainte.

Henry a ieşit în seara asta. Dacă cobor la bar, şi agăţ un bărbat, şi-l duc pe plajă, şi mă culc cu el printre dunele de nisip, nu înseamnă oare că te voi lipsi de ceea ce iubeşti cel mai mult? Dar nu merge. Nu mai merge. Nu te pot răni, atâta vreme cât asta nu-mi produce nicio plăcere. Aş putea

la fel de bine să-mi înfig ace în mine ca oamenii aceia din deşert. Deşertul. Vreau să fac ceva care să mă bucure pe mine şi să te doară pe Tine. Altfel nu este decât mortificare, iar asta seamănă cu o afirmare a credinţei. Şi, crede-mă, Doamne, eu încă nu cred în Tine, eu încă nu cred în Tine.

4

12 septembrie 1944

Am luat prânzul la Peter Jones şi am cumpărat o lampă nouă pentru biroul lui Henry. Un prânz foarte formal în compania altor femei. Niciun bărbat nicăieri. Mă simţeam de parcă aş fi făcut parte dintr-un regiment. Aproape o senzaţie de pace. După aceea m-am dus la un cinematograf în Piccadilly să urmăresc jurnalul de ştiri şi am văzut ruine în Normandia şi sosirea unui politician american. Nimic de făcut până la şapte, când Henry urma să se întoarcă. Am băut vreo două pahare de una singură. A fost o greşeală. Va trebui să renunţ şi la băutură? Dacă elimin totul, cum o să mai exist? Eram o femeie care l-a iubit pe Maurice, şi a ieşit cu bărbaţi, şi i-a făcut plăcere să bea un pahar-două. Ce se întâmplă dacă renunţi la toate lucrurile care-ţi conferă o anume identitate? Henry s-a întors. Mi-am dat seama că era foarte încântat de ceva: era evident că voia să-l întreb despre ce este vorba, dar nu l-am întrebat. Aşa că, până la urmă, a trebuit să-mi spună:

— M-au propus pentru O.B.E.[6]

— Ce-i asta? l-am întrebat.

A fost uluit că nu ştiam. Mi-a explicat că treapta următoare, peste un an sau doi, când o să ajungă şeful departamentului, o să fie un C.B.E.[7] şi, după aceea, a spus el, „când mă voi pensiona, probabil că-mi vor da un K.B.E.[8]"

— Este derutant, am spus eu, n-ai putea să rămâi la aceleaşi litere?

— Nu ţi-ar plăcea să fii lady Miles? a întrebat Henry

6 Officer (of the Order) of the British Empire.

7 Commander (of the Order) of the British Empire.

8 Knight Commander (of the Order) of the British Empire.

şi eu mi-am zis în gând furioasă că tot ce-aş dori pe lume este să fiu doamna Bendrix şi că am renunţat la această speranţă pentru totdeauna. Lady Miles, care nu are un iubit şi care nu bea, dar care discută cu Sir William Mallock despre pensii. Şi *eu* unde o să fiu în tot acest timp?

Noaptea trecută l-am privit pe Henry în timp ce dormea. Atâta vreme cât am fost, după cum considera legea, partea vinovată, puteam să-l privesc cu afecţiune, ca şi cum ar fi fost un copil care are nevoie de protecţia mea. Acum, când eu sunt ceea ce oamenii numesc inocentă, mă exasperează continuu. El avea o secretară care îl suna acasă uneori şi obişnuia să întrebe: „Vai, doamnă Miles, H.M. este acasă?” Toate secretarele foloseau acele iniţiale insuportabile, nu intime, dar denotând un anume grad de sociabilitate. H.M., mi-am zis în gând, privindu-l cum doarme. H.M. – His Majesty[9] şi consoarta Maiestăţii Sale. Uneori zâmbea în somn, un zâmbet moderat, scurt, de funcţionar de stat, atât cât să spui, da, foarte amuzant, dar acum mai bine ne-am vedea de treabă, nu-i aşa?

Odată l-am întrebat:

— Ai avut vreodată o aventură cu o secretară?

— Aventură?

— Aventură amoroasă.

— Nu, bineînţeles că nu. Ce te face să crezi un asemenea lucru?

— Nu ştiu. Doar am întrebat.

— N-am iubit niciodată o altă femeie, a spus el şi a început să citească ziarul de seară.

Nu m-am putut abţine să nu mă întreb: este bărbatul meu atât de neatractiv că nicio femeie nu l-a vrut vreodată? În afară de mine, bineînţeles. Probabil că eu l-am vrut cândva, într-un fel, dar am uitat de ce şi eram prea tânără ca să ştiu ce alegeam. Este atât de nedrept. În timp ce-l iubeam pe Maurice, îl iubeam şi pe Henry, şi acum sunt ceea ce se cheamă o nevastă bună şi nu mai iubesc deloc pe nimeni. Şi pe Tine cel mai puţin dintre toţi.

9 Maiestatea Sa (engl.).

5

8 mai 1945

Seara ne-am dus în St James's Park să vedem festivităţile cu prilejul Zilei Victoriei. Era foarte linişte pe malul apei luminat de reflectoare, între palat şi Horse Guards. Nimeni nu striga, nu cânta, nu bea. Oamenii stăteau pe iarbă, perechi-perechi, ţinându-se de mână. Cred că erau fericiţi, pentru că era pace şi nu mai erau bombe. I-am spus lui Henry:

— Nu-mi place pacea.

— Mă întreb unde o să fiu mutat de la Ministerul Securităţii Interne.

— Ministerul Informaţiilor? am întrebat eu încercând să par interesată.

— Nu, nu. N-aş accepta. Este plin de funcţionari publici angajaţi temporar. Ce-ai zice de Ministerul de Interne?

— Orice îţi place ţie, Henry, i-am răspuns. Apoi familia regală a ieşit în balcon şi mulţimea a cântat foarte decent. Ei nu erau lideri ca Hitler, Stalin, Churchill, Roosevelt: ei erau doar o familie care nu făcuse niciun rău nimănui. Aş fi vrut să-l am pe Maurice lângă mine. Voiam să o iau de la început. Voiam să fim şi noi o familie.

— Foarte mişcător, nu-i aşa? a spus Henry. Ei bine, acum putem să dormim cu toţii liniştiţi la noapte, a adăugat el, de parcă noi am fi făcut vreodată altceva noaptea, decât să dormim liniştiţi.

10 septembrie 1945

Trebuie să fiu cu scaun la cap. Acum două zile, când îmi scoteam lucrurile din vechea geantă – Henry mi-a dăruit pe nepusă masă una nouă, care trebuie să-l fi costat o groază de bani, ca „un cadou de pace" –, am dat peste o carte de vizită pe care scria „Richard Smythe, Cedar Road nr. 16, orele 16 – 18 zilnic, pentru sfaturi personale. Oricine este bine-venit". Mi-am zis în gând: „Am trăit fără rost destulă vreme. Acum voi urma altă reţetă. Dacă el mă poate convinge că nu s-a întâmplat nimic, că promisiunea mea nu contează, am să-i scriu lui Maurice şi am să-l rog,

dacă vrea, să fim din nou împreună. Poate chiar am să-l părăsesc pe Henry. Nu ştiu. Dar mai întâi de toate trebuie să fiu cu judecată. Nu voi mai fi isterică. Am să fiu raţională”. Aşa că m-am dus şi am sunat la uşa din Cedar Road.

Acum încerc să-mi amintesc ce s-a întâmplat. Domnişoara Smythe a făcut ceai şi după ceai a plecat şi m-a lăsat singură cu fratele ei. El m-a întrebat ce probleme am. Eu stăteam pe o canapea cu o husă de creton, iar el pe un scaun destul de incomod, cu o pisică în poală. Mângâia pisica, avea mâini frumoase, dar nu mi-au plăcut. Mai degrabă mi-au plăcut petele, dar el s-a aşezat în aşa fel încât să-i văd doar obrazul teafăr. L-am întrebat:

— Vreţi să-mi spuneţi de ce sunteţi atât de sigur că nu există Dumnezeu?

Şi-a privit mâinile care mângâiau pisica şi mi s-a făcut milă de el, pentru că era mândru de mâinile lui. Dacă chipul nu i-ar fi fost însemnat, pesemne că n-ar fi avut pic de orgoliu.

— M-aţi auzit vorbind în Common?

— Da, i-am răspuns.

— Acolo trebuie să expun lucrurile foarte simplu. Să-i fac pe oameni să gândească singuri. Dumneata ai început să gândeşti singură?

— Cred că da.

— În ce credinţă ai fost crescută?

— În niciuna.

— Deci nu eşti creştină?

— Probabil că am fost botezată – este o convenţie socială, nu-i aşa?

— Dacă nu ai nicio credinţă, de ce vrei ajutorul meu?

De ce, într-adevăr? Nu puteam să-i povestesc despre Maurice, cum l-am găsit sub uşă şi despre promisiunea mea. Nu încă. Şi asta nu era totul, pentru că, în fond, câte promisiuni nu făcusem la viaţa mea şi nu le ţinusem? De ce această promisiune rămâne, ca o vază urâtă pe care ţi-a dăruit-o un prieten şi aştepţi ca slujnica s-o spargă, şi an după an ea sparge alte obiecte pe care le preţuieşti, iar

vaza urâtă rămâne? De fapt, niciodată nu-mi pusesem acea întrebare şi acum el a trebuit s-o repete.

I-am răspuns:

— Nu sunt sigură că nu cred. Dar nu vreau să cred.

— Povesteşte-mi, a zis el şi, pentru că a uitat frumuseţea propriilor mâini şi şi-a întors spre mine obrazul urât, uitându-se pe sine din dorinţa de a ajuta, m-am trezit vorbind – despre acea noapte, despre bomba care a căzut şi stupidul jurământ.

— Şi acum dumneata crezi, într-adevăr, că poate… a spus el.

— Da.

— Gândeşte-te la miile de oameni din toată lumea care acum se roagă şi nu primesc niciun răspuns la rugăciunile lor.

— În Palestina mii de oameni au murit când Lazăr…

— Dar noi nu credem în povestea aceea, nu-i aşa? a spus el cu un fel de complicitate.

— Bineînţeles că nu, dar milioane de oameni au crezut. Probabil li s-a părut rezonabil…

— Oamenii nu cer ca un lucru să fie rezonabil, atunci când sunt implicate sentimentele lor. Îndrăgostiţii nu sunt rezonabili, nu-i aşa?

— Puteţi explica şi iubirea? l-am întrebat.

— O, da, a răspuns el. La unii, e dorinţa de a poseda, la fel ca avariţia; la alţii, dorinţa de a capitula, de a-şi pierde sentimentul responsabilităţii, dorinţa de a fi admiraţi. Uneori doar dorinţa de a putea vorbi cu cineva, de a te descărca în faţa cuiva care nu va fi plictisit să te asculte. Dorinţa de a-ţi regăsi un tată sau o mamă. Şi, bineînţeles, la baza tuturor e motivaţia biologică.

M-am gândit că totul este adevărat, dar nu există ceva mai presus de asta? Toate acestea le-am căutat în mine însămi, şi în Maurice; am forat adânc, dar tot n-am reuşit să dau de rocă.

— Dar iubirea faţă de Dumnezeu? l-am întrebat.

— E acelaşi lucru. Omul l-a creat pe Dumnezeu după chipul şi asemănarea sa, aşa că este firesc să-l iubească.

Ştii oglinzile acelea care deformează, de la bâlciuri. Omul a făcut şi o oglindă care să înfrumuseţeze, în care să se vadă frumos, şi puternic, şi drept, şi înţelept. Este imaginea lui despre sine însuşi. Aşa se recunoaşte mai uşor decât în oglinda distorsionantă care doar îl face să râdă. Dar cât de mult se iubeşte pe sine în cealaltă!

În timp ce-mi vorbea despre oglinzi care înfrumuseţează şi deformează, nu mi-am mai putut aduce aminte despre ce discutam, pentru că gândul mi-a zburat spre vremea adolescenţei lui, când se uitase în oglinzi şi încercase să le facă să-l înfrumuseţeze şi nu să-l deformeze, pur şi simplu, prin felul în care îşi ţinea capul. M-am întrebat de ce nu-şi lăsa barba să crească atât cât să-i ascundă petele; pentru că nu creştea părul în zona aceea sau pentru că ura înşelătoria? M-am gândit că era un om care, într-adevăr, iubea adevărul, dar iată din nou acel cuvânt, iubire, şi era prea evident în câte dorinţe putea fi divizată iubirea lui pentru adevăr. O compensaţie pentru semnul din naştere, dorinţa de putere, dorinţa de a fi admirat, cu atât mai mult cu cât sărmanul chip chinuit n-avea să stârnească în veci nicio dorinţă. Am simţit o nevoie enormă să-l mângâi, să-l consolez cu cuvinte de dragoste veşnică precum semnele de pe obraz. Era la fel ca atunci când l-am văzut pe Maurice sub uşă. Voiam să mă rog: să fac un sacrificiu peste măsură, numai să se vindece, dar acum nu-mi mai rămăsese niciun sacrificiu pe care să-l pot oferi.

— Draga mea, a spus el, nu amesteca ideea de Dumnezeu în povestea asta. Aici este vorba doar de iubitul şi de soţul dumitale. Nu confunda acest lucru cu ceva ce nu există.

— Dar cum să-mi dau seama dacă iubirea există sau nu?

— Va trebui să decizi care va fi cea mai fericită soluţie pentru tine până la urmă.

— Credeţi în fericire?

— Nu cred în nimic în mod absolut.

M-am gândit că singura fericire de care va avea parte

vreodată este aceasta: faptul că poate consola, ajuta, da un sfat, faptul că poate fi de folos. Asta îl face să se ducă în fiecare săptămână în Common, să le vorbească oamenilor care-şi văd de drumul lor, nu-i pun niciodată întrebări şi-i aruncă nepăsători cărţile de vizită pe gazon. Cât de des se întâmplă să vină cineva, aşa cum am venit eu astăzi? L-am întrebat:

— Aveţi mulţi vizitatori?

— Nu, mi-a răspuns. Iubirea lui de adevăr era mai mare decât propria mândrie. Apoi a adăugat: Dumneata eşti primul – după o foarte lungă perioadă de timp.

— Mi-a prins bine să stau de vorbă cu dumneavoastră, i-am spus. Mi-aţi limpezit mintea într-o anumită măsură. Aceasta era singura consolare pe care i-o putea oferi cineva – să-i hrănească propria iluzie.

A răspuns cu timiditate:

— Dacă dumneata ai avea vreme, am putea, într-adevăr, să începem cu începutul şi să ajungem la rădăcina lucrurilor. Argumente filosofice şi dovezi istorice, vreau să spun.

Cred că am răspuns cam evaziv, pentru că a continuat:

— Este, într-adevăr, important. Nu trebuie să ne desconsiderăm duşmanii. Au argumente.

— Chiar au?

— Nu unele solide, doar superficiale. Plauzibile numai în aparenţă.

M-a privit cu nelinişte. Cred că se întreba dacă eram unul dintre aceia care n-o să revină niciodată. Părea o nimica toată să-l întreb, când el a spus nervos:

— O oră pe săptămână. O să fie de mare folos.

Şi eu mi-am zis în gând: „Nu am acum tot timpul la îndemână? Pot să citesc o carte sau să merg la cinematograf, dar nu sunt în stare nici să citesc cuvintele, nici nu-mi amintesc filmele. Urechile şi ochii nu văd altceva decât propria-mi mizerie şi propria-mi imagine. Pentru o clipă în această după-amiază le-am uitat”.

— Da, am spus. Am să vin. Sunteţi drăguţ că-mi

acordaţi din timpul dumneavoastră, am adăugat eu azvârlindu-i în poală toată speranţa de care eram capabilă, rugându-mă lui Dumnezeu, de care el promisese că mă va vindeca: „Ajută-mă să-i fiu de folos”. acasă şi n-aveam chef să-l văd. Încerc să ţin minte să fiu amabilă cu el la micul dejun, la prânz, când vine acasă, să fiu amabilă la cină şi uneori uit şi el se poartă atunci cu amabilitate. Doi oameni care sunt amabili unul cu altul de o viaţă întreagă. Am intrat, m-am aşezat, am privit în jur şi mi-am dat seama că este o biserică romano-catolică, plină de statui din ghips şi artă proastă, realistă. Detestam statuile, crucifixul, tot accentul pus pe corpul uman. Eu încercam să scap de trup şi de dorinţele lui. M-am gândit că aş putea crede într-un fel de Dumnezeu care nu are nicio relaţie cu noi, ceva vag, amorf, cosmic, căruia eu îi promisesem ceva şi care-mi dăduse ceva în schimb – ceva ce pornea din vag, extinzându-se în viaţa concretă, umană, ca un abur puternic ce se mişca printre scaune şi ziduri. Într-o zi şi eu am să devin o parte din acel abur – voi scăpa de mine însămi pentru totdeauna. Şi atunci am intrat în biserica aceea întunecoasă din Park Road şi am văzut trupurile care stăteau în jurul meu pe toate altarele – statui oribile din ghips, cu chipurile lor împăcate cu sine şi mi-am amintit că ei credeau în învierea trupului, trup pe care eu îl visam nimicit pentru totdeauna. Făcusem atât de mult rău cu acest trup. Cum aş putea să doresc să păstrez ceva din el pentru eternitate şi, brusc, mi-am amintit o frază a lui Richard despre fiinţele umane care inventează doctrine spre a-şi satisface propriile dorinţe, şi m-am gândit cât de mult se înşela. Dacă eu aş inventa o doctrină, ar fi aceea că trupul n-ar mai învia niciodată, că ar putrezi odată cu ultimii viermi. Este ciudat cum mintea umană pendulează încolo şi încoace, de la o extremă la alta. Se află oare adevărul într-un anume punct de pe traiectoria pendulului, într-un punct unde pendulul nu se opreşte niciodată, nu pe mediana perpendiculară şi anostă, unde se bălăbăneşte, în cele din urmă, ca un steag lipsit de adierea vântului, ci într-un unghi mai aproape de o extremă decât de cealaltă?

Numai dacă un miracol ar putea opri pendulul la un unghi de şaizeci de grade, ai crede că adevărul se află acolo. Ei bine, pendulul s-a balansat astăzi şi eu, în loc să mă gândesc la propriul meu trup, m-am gândit la al lui Maurice. M-am gândit la anumite linii pe care viaţa le-a sculptat pe chipul lui, conferindu-i aceeaşi personalitate pe care i-o conferă şi scrisul lui aparte. M-am gândit la o cicatrice destul de nouă de pe umărul lui care nu s-ar fi aflat acolo dacă n-ar fi încercat odată să salveze un om din faţa unui zid ce se prăbuşea. El nu mi-a spus de ce a fost în spital în acele trei zile. Am aflat de la Henry. Cicatricea aceea făcea parte din caracterul lui, la fel ca gelozia. Şi aşa, am ajuns să mă întreb dacă vreau într-adevăr ca acel trup să fie abur (al meu da, dar al lui?) şi am ştiut că voiam ca acea cicatrice să existe în veci de veci. Dar ar putea aburul meu să iubească cicatricea lui? Atunci am început să-mi vreau trupul pe care-l uram, dar numai pentru că el putea iubi acea cicatrice. Noi putem iubi cu mintea, dar putem iubi *numai* cu mintea? Iubirea se extinde de la sine tot timpul, aşa că putem să iubim chiar cu unghiile, care sunt lipsite de orice senzaţii; iubim chiar cu hainele, aşa că o manşetă poate simţi o altă manşetă.

Richard are dreptate, mi-am zis în gând, noi am inventat învierea trupului, pentru că avem nevoie de propriile noastre trupuri şi, imediat ce am recunoscut că avea dreptate şi că aceasta era o poveste pe care o spuneam unul altuia pentru consolare, n-am mai simţit nicio ură faţă de acele statui. Ele erau ca nişte poze prost colorate din Hans Andersen; erau ca nişte poezii proaste, dar cineva a simţit nevoia să le scrie, cineva care nu era atât de mândru încât să le ascundă, în loc să-şi expună propria-i prostie. Am pornit-o prin biserică uitându-mă la fiecare statuie în parte: în faţa celei mai urâte dintre toate – nu ştiu pe cine reprezenta –, un bărbat de vârstă mijlocie se ruga. Îşi pusese melonul lângă el şi în melon, învelite într-un ziar, erau câteva fire de ţelină.

Şi, bineînţeles, şi pe altar era un trup – un trup atât de familiar, mai familiar decât al lui Maurice, care

niciodată până atunci nu mă făcuse să-l privesc ca pe un trup, cu toate părţile unui trup, chiar şi acelea ascunse de fâşia de pânză legată în jurul şalelor. Mi-am adus aminte de o statuie dintr-o biserică spaniolă pe care o vizitasem cu Henry, din ochii şi mâinile căreia şiroia sângele într-o dâră de vopsea stacojie. Mi se făcuse rău. Henry voia ca eu să admir pilaştrii din secolul al XII-lea, dar mie mi se făcuse greaţă şi voiam să ies la aer. Mi-am zis în gând că aceşti oameni iubesc cruzimea. Un abur nu te-ar putea şoca prin sânge şi ţipete.

Atunci când am ieşit în piaţă, i-am spus lui Henry:

— Nu suport rănile astea pictate.

Henry a fost foarte înţelegător – el întotdeauna este înţelegător. A spus:

— Bineînţeles, este o credinţă foarte materialistă. Multă magie...

— Magia este materialistă? l-am întrebat eu.

— Da. Ochiul tritonului şi degetul de la piciorul broaştei, degetul copilului strangulat la naştere. Nu există nimic mai materialist decât asta. În Misă ei încă mai cred în transsubstanţiere.

Ştiam totul despre asta, dar aveam impresia că se terminase mai mult sau mai puţin, odată cu Reforma, excepţie făcând săracii, bineînţeles. Henry m-a corectat (cât de des făcea Henry ordine în harababura din gândurile mele):

— Materialismul nu este o atitudine proprie doar celor săraci, a spus el. Câteva dintre cele mai luminate minţi au fost materialiste: Pascal, Newman. Atât de subtile în unele direcţii, atât de imatur superstiţioase în altele. Într-o zi poate vom şti şi de ce: s-ar putea să fie o deficienţă glandulară.

Aşa că astăzi m-am uitat la acel trup material, de pe acea cruce materială, şi m-am întrebat cum a putut lumea să crucifice, acolo, un abur? Un abur n-a simţit, bineînţeles, nicio durere şi nicio plăcere. Nu a fost decât superstiţia mea care şi-a imaginat că el ar putea răspunde rugăciunilor mele. Iubite Doamne, spusesem eu. Ar fi

trebuit să spun: Iubite Abur. Am spus că te urăsc, dar poate cineva să urască un abur? Aş putea urî figura aceea de pe cruce, care-mi pretinde recunoştinţă – „Am suferit pentru tine” – dar un abur... Şi, totuşi, Richard credea în ceva ce era chiar mai nesemnificativ decât un abur. El ura o născocire, el lupta împotriva unei născociri, el luase în serios o născocire. Eu n-aş putea să-i urăsc pe Hansel şi Gretel, n-aş putea urî casa lor de zahăr, aşa cum ura el legenda proniei cereşti. Când eram copil, o uram pe maştera cea rea din Albă-ca-Zăpada, dar Richard nu-l ura pe Diavolul din poveste. Diavolul nu exista şi nici Dumnezeu nu exista, dar toată ura lui era îndreptată spre partea bună din poveste, nu spre cea rea. De ce? Mi-am ridicat privirile spre trupul acela arhicunoscut, răstignit pe cruce într-o durere imaginară, cu capul căzut, ca un om adormit. Mi-am zis în gând că uneori l-am urât pe Maurice, dar l-aş fi urât dacă nu l-aş fi iubit? O, Doamne, dacă aş putea, într-adevăr, să te urăsc, ce-ar însemna asta?

Sunt o materialistă, la urma urmelor? m-am întrebat. Sufăr de vreo deficienţă glandulară dacă nu mă interesează deloc lucrurile şi cauzele, într-adevăr, importante, lipsite de orice superstiţie – precum Comisia de Caritate, şi indicele nivelului de trai, şi mai multe calorii pentru clasa muncitoare? Sunt o materialistă pentru că cred în existenţa independentă a bărbatului aceluia cu melon, a metalului din care este făcută crucea, a acestor mâini cu care eu nu mă pot ruga? Să presupunem că Dumnezeu ar exista, să presupunem că el ar fi un trup ca acela; ce este greşit în a crede că trupul lui ar exista, aşa cum există al meu? Ar putea cineva să-l iubească sau să-l urască, dacă n-ar avea un trup? Eu nu l-aş putea iubi pe Maurice, dacă ar fi un abur. E vulgar, e animalic, e materialist, ştiu, dar de ce n-aş fi eu animalică, şi vulgară, şi materialistă? Am ieşit din biserică furioasă-foc şi, în ciuda lui Henry şi a tuturor oamenilor rezonabili şi indiferenţi, am făcut ceea ce văzusem că se face în bisericile spaniole: mi-am cufundat degetul în aşa-numita apă sfinţită şi mi-am făcut un fel de cruce pe frunte.

6

10 ianuarie 1946

N-am mai suportat casa în seara asta, aşa că am ieşit în ploaie. Mi-am amintit de ziua când mi-am înfipt unghiile în palme şi, deşi eu n-am ştiut-o, pe Tine durerea te-a mişcat. Am spus: „Fă-l să fie viu”, fără să cred în Tine. Şi ţie nu ţi-a păsat de necredinţa mea şi ai primit-o în iubirea Ta şi ai acceptat-o ca pe o ofrandă, şi în seara asta ploaia mi-a pătruns prin haine, până la piele şi eu am tremurat de frig şi a fost pentru prima oară când parcă Te iubeam. Am umblat pe sub ferestrele Tale prin ploaie şi am vrut să aştept sub ele toată noaptea numai ca să arăt că, până la urmă, aş putea să învăţ să iubesc şi nu mi-a mai fost frică de deşert pentru că Tu erai acolo. M-am întors acasă şi acolo erau Maurice cu Henry. A fost pentru a doua oară când Tu mi l-ai dat înapoi: prima oară te-am urât pentru asta şi Tu mi-ai primit ura, aşa cum îmi primiseşi necredinţa, în iubirea Ta, păstrându-le ca să-mi arăţi mai târziu, ca să putem râde amândoi – aşa cum uneori râdeam cu Maurice, spunându-i: „Îţi aminteşti ce proşti am fost...?”

7

18 ianuarie 1946

Am luat prânzul cu Maurice pentru prima oară după doi ani – i-am telefonat şi l-am rugat să ne întâlnim – şi autobuzul meu a rămas blocat în trafic la Stockwell şi am întârziat zece minute. Pentru o clipă am simţit teama, pe care o încercam întotdeauna în zilele de demult, că ceva o să se întâmple ca să ne strice ziua, că el va fi furios pe mine. Dar nu aveam nicio dorinţă să mă ocup mai întâi de furia mea. Ca o mulţime de alte lucruri, capacitatea de a mă înfuria pare moartă în mine. Voiam să-l văd şi să-l întreb despre Henry. Henry s-a purtat ciudat astăzi. Nu-i stătea în obicei să iasă în oraş şi să bea într-o cârciumă cu Maurice. Henry nu bea decât acasă sau la clubul lui. M-am gândit că poate o fi discutat cu Maurice. M-aş mira să fie îngrijorat în privinţa mea. Niciodată n-a existat nici cel mai mic motiv de îngrijorare de când ne-am căsătorit. Dar pe vremea când eram cu Maurice, nu cred că am avut un alt

motiv de a fi cu el decât acela de a fi cu el. N-am aflat ce-avea Henry. Din când în când, a încercat să mă rănească şi a reuşit, pentru că, în realitate, se rănea pe sine însuşi şi nu suport să mă uit la el cum se autoflagelează.

Am încălcat acel vechi jurământ mergând la restaurant cu Maurice? În urmă cu un an aş fi crezut că da, dar acum nu mai cred asta. În acele zile interpretam totul *ad litteram*, pentru că îmi era teamă, pentru că nu ştiam despre ce este vorba, pentru că nu aveam încredere în iubire. Am luat prânzul la Rules şi am fost fericită chiar pentru simplul fapt de a fi cu el. Dar am fost un pic nefericită, când ne-am spus la revedere deasupra grătarului; am crezut c-o să mă sărute, şi-mi doream foarte mult, dar pe mine m-a apucat o criză de tuse şi momentul a trecut. Când a plecat, am ştiut că gândea tot felul de lucruri neadevărate care-l răneau şi pe mine mă durea pentru că suferea.

Voiam să plâng de una singură şi am intrat în The National Portrait Gallery, dar era ziua gratuită pentru studenţi şi era prea multă lume, aşa că m-am întors în Maiden Lane şi am intrat în biserica unde întotdeauna este prea întuneric ca să-ţi poţi vedea vecinul. M-am aşezat pe o bancă. Biserica era aproape goală. În afară de mine şi un bărbat mic de statură, care a intrat şi s-a rugat în linişte într-o strană din spate. Mi-am amintit când fusesem prima oară într-o biserică şi cât o urâsem. Nu m-am rugat. Mă rugasem o dată şi se alesese praful. I-am spus lui Dumnezeu, aşa cum i-aş fi spus tatălui meu, dacă mi-aş fi amintit vreodată că am unul: „Iubite Doamne, sunt obosită”. discuţii în contradictoriu în legătură cu o născocire? Când am înţeles ceva cât de cât, a fost un fapt ciudat pe care nu l-am ştiut şi care părea puţin probabil să sprijine teoria lui. Precum dovada că existase un om cu numele de Hristos. Am ieşit în stradă obosită şi fără speranţă. Mă dusesem la el să scap de o superstiţie, dar, de fiecare dată când mergeam, fanatismul lui fixa superstiţia şi mai adânc. Eu îl ajutam pe el, dar el nu mă ajuta pe mine. Sau poate că da? Timp de o oră, aproape că

nu mă gândisem la Maurice şi apoi, deodată, iată-l, traversa pe la capătul străzii.

L-am urmărit tot drumul fără să-l pierd din ochi. De atâtea ori fuseserăm împreună la Pontefract Arms. Ştiam în ce bar va intra şi ce va comanda. Să intru după el, m-am întrebat, să comand şi eu ceva şi să-l văd cum se întoarce spre mine şi totul să o pornească de la început? Dimineţile vor fi pline de speranţă, pentru că o să pot să-i telefonez imediat ce Henry va fi plecat şi vor fi şi serile pe care le voi aştepta cu nerăbdare când Henry mă va anunţa că va veni acasă târziu. Şi probabil că de data asta am să-l părăsesc pe Henry. Am făcut tot ce-am putut. Nu aveam bani, iar Maurice, din cărţile lui, câştiga un pic mai mult decât era necesar să se întreţină pe sine; dar bătând singur la maşină şi cu ajutorul meu, am putea economisi cincizeci de lire pe an. Nu mi-e teamă de sărăcie. Uneori este mai uşor să te întinzi cât ţi-e plapuma decât să dormi aşa cum ţi-ai aşternut.

Am rămas la uşă şi l-am privit cum urcă la bar. Dacă se întoarce şi mă vede, i-am spus lui Dumnezeu, am să intru şi eu, dar el nu s-a întors. Am pornit-o spre casă, dar nu mi l-am putut scoate din minte. De aproape doi ani fuseserăm ca nişte străini. Eu nu ştiam ce făcea la nicio oră din zi, dar acum el nu mai era un străin, pentru că ştiam, ca în vremurile de altă dată, unde se afla. El va mai comanda încă o bere şi apoi se va întoarce să scrie în cameră. Obiceiurile zilnice îi rămăseseră neschimbate şi eu le iubeam, aşa cum iubeşti o haină veche. Mă simţeam protejată de obiceiurile lui. Nu vreau să mai am parte niciodată de această înstrăinare.

Şi mi-am zis în gând, ce fericit îl pot face şi cât de uşor. Tânjeam să-l văd iar râzând fericit. Henry era în oraş. După ce plecase de la birou, luase masa cu cineva la restaurant şi telefonase să-mi spună că n-o să ajungă acasă înainte de şapte. Am să aştept până la şase şi jumătate şi apoi am să-l sun pe Maurice. Am să-i spun că vreau să rămân la tine noaptea asta şi în celelalte nopţi. M-am săturat să stau fără tine. Îmi fac geamantanul mare

albastru şi cel mic, maro. O să-mi iau destule haine pentru o vacanţă de o lună. Henry e un om civilizat şi până la sfârşitul lunii aspectele legale vor fi stabilite, amărăciunea de moment va trece şi orice altceva îmi va trebui de acasă va fi adus cu uşurinţă. N-o să fie multă amărăciune: doar nu eram încă îndrăgostiţi. Mariajul devenise prietenie şi prietenia, după puţin timp, putea să continue ca şi înainte.

Brusc, m-am simţit liberă şi fericită. N-o să mai îmi fac griji în privinţa ta, i-am spus lui Dumnezeu în timp ce traversam Common-ul, fie că exişti sau nu exişti, fie că i-ai dat lui Maurice a doua şansă, fie că eu mi-am imaginat totul. Pesemne că asta este a doua şansă pe care am cerut-o pentru el. Am să-l fac fericit, acesta este cel de-al doilea jurământ al meu, Doamne, opreşte-mă dacă poţi, opreşte-mă, dacă poţi.

Am urcat în camera mea şi am început să-i scriu lui Henry. „Iubitul meu Henry”, am scris, dar asta suna ipocrit. Iubit era o minciună, aşa că trebuia să sune ca şi cum te-ai adresa unei cunoştinţe. „Dragă Henry”. Deci, „Dragă Henry”, am scris. „Mă tem că va fi un şoc pentru tine, dar în ultimii cinci ani eu am fost îndrăgostită de Maurice Bendrix. De doi ani aproape că nu ne-am văzut, nici nu ne-am scris, dar tot degeaba. Nu pot fi fericită fără el, aşa că am plecat. Ştiu că nu ţi-am fost o adevărată soţie de multă vreme şi nici amanta altuia n-am mai fost din iunie 1944, aşa că a ieşit cum nu se poate mai prost pentru toată lumea. M-am gândit cândva că aş putea avea o aventură şi se va sfârşi de la sine, încet şi fericit, dar n-a fost să fie aşa. Îl iubesc pe Maurice mai mult decât în 1939. Am fost naivă, cred, dar acum îmi dau seama că, mai devreme sau mai târziu, trebuie să alegi, altfel faci un talmeş-balmeş în toate direcţiile. La revedere. Dumnezeu să te binecuvânteze. ** Am tăiat „Dumnezeu să te binecuvânteze” foarte îngroşat ca să nu se poată citi. Suna infatuat şi, în orice caz, Henry nu credea în Dumnezeu. Apoi am vrut să scriu „Cu dragoste*, dar cuvântul suna nepotrivit, deşi ştiam că era adevărat. Eu îl iubeam totuşi pe Henry, în felul meu ticălos.

Am pus scrisoarea într-un plic şi am scris pe el „Foarte personal. Am socotit că asta îl va avertiza pe Henry să nu-l deschidă în prezenţa cuiva – pentru că s-ar putea să vină acasă cu vreun prieten şi nu voiam să-i rănesc mândria. Am scos un geamantan şi am început să-mi împachetez lucrurile şi apoi, brusc, m-am întrebat unde am lăsat scrisoarea? Am găsit-o imediat, dar pe urmă m-am gândit că e posibil, în graba mea, să uit s-o pun în hol şi Henry aşteaptă şi aşteaptă ca eu să vin acasă. Aşa că am dus-o jos, în hol. Valiza era aproape gata – nu mai aveam decât o rochie de seară de împachetat, iar Henry nu trebuia să se întoarcă mai devreme de o jumătate de oră.

Abia pusesem scrisoarea pe masa din hol, deasupra corespondenţei de după-amiază, când am auzit cheia în uşă. Am înşfăcat-o imediat, nu ştiu de ce, şi Henry a intrat. Părea bolnav şi obosit. M-a întrebat: „O, eşti aici?” şi a trecut pe lângă mine direct în biroul lui. Am aşteptat o clipă, apoi m-am dus după el. M-am gândit: va trebui să-i dau acum scrisoarea, o să am nevoie de mai mult curaj. Când am deschis uşa, l-am văzut stând pe scaunul lui de lângă foc, dar nu îl aprinsese şi plângea.

— Ce-ai păţit, Henry? l-am întrebat.

— Nimic, a spus el. Am o durere de cap cumplită, asta-i tot.

I-am aprins focul. I-am spus:

— O să-ţi aduc nişte Venganin.

— Nu te deranja, mi-a spus el. Mă simt deja mai bine.

— Ce fel de zi ai avut?

— O, ca de obicei. Un pic obositoare.

— Cu cine ai luat prânzul?

— Cu Bendrix.

— Cu Bendrix? am spus eu.

— De ce nu cu Bendrix? M-a invitat la clubul lui. A fost o masă oribilă.

M-am dus în spatele lui şi i-am pus mâna pe frunte. Era ciudat să fac aşa ceva chiar înainte de a-l părăsi pentru totdeauna. El obişnuia să-mi facă asta mie după ce ne-am căsătorit, când eu aveam dureri teribile de cap pe

fond nervos, pentru că nimic nu mergea cum trebuie. Am uitat pentru moment că eu doar mă *prefăceam* că mi-a trecut. El şi-a ridicat mâna punând-o peste a mea şi presând-o pe frunte.

— Te iubesc, a spus el. Ştii asta?

— Da, i-am răspuns. L-aş fi putut urî pentru ceea ce-mi spusese: era ca o rugăminte. Dacă, într-adevăr, m-ai iubi, mi-am zis în gând, te-ai comporta ca orice soţ înşelat. Te-ai înfuria, iar mânia ta m-ar elibera.

— Nu pot trăi fără tine, a spus el.

O, ba da, poţi, am vrut eu să protestez. Va fi incomod, dar poţi. Odată ţi-ai schimbat ziarul şi în scurt timp te-ai obişnuit cu asta. Acestea sunt cuvinte, cuvinte convenţionale, ale unui soţ convenţional, şi ele nu înseamnă absolut nimic. Apoi mi-am ridicat privirile şi i-am văzut chipul în oglindă şi el încă mai plângea.

— Henry, l-am întrebat, ce s-a întâmplat?

— Nimic. Ţi-am spus.

— Nu te cred. S-a întâmplat ceva la birou?

El a răspuns cu o amărăciune neobişnuită:

— Ce s-ar putea întâmpla acolo?

— Te-a necăjit cu ceva Bendrix?

— Bineînţeles că nu. Cum ar putea?

Am vrut să-i dau mâna la o parte, dar el a ţinut-o acolo. Îmi era teamă de ceea ce avea să spună: de poverile insuportabile pe care le va aşterne asupra conştiinţei mele. Maurice trebuie să fi ajuns deja acasă. Dacă Henry nu s-ar fi întors, eu aş fi fost cu el peste cinci minute. Aş fi avut în faţa ochilor fericirea, nu suferinţa. Dacă nu vezi suferinţa, nu crezi în ea. Poţi să produci suferinţă cuiva de la distanţă. Henry a spus:

— Draga mea, n-am fost un soţ bun.

— Nu înţeleg ce vrei să spui, i-am răspuns.

— Sunt prea plicticos pentru tine. Prietenii mei sunt plictisitori. Noi nu ne mai – ştii tu –, nu ne mai culcăm unul cu altul.

— Asta, în orice mariaj, cândva trebuie să înceteze, i-am spus eu. Noi suntem buni prieteni. Asta urma să fie

portiţia mea de ieşire. Când el va încuviinţa, eu îi voi da scrisoarea, îi voi spune ce am de gând să fac şi voi pleca din casă. Dar el a ratat replica şi eu sunt încă aici şi uşa s-a închis din nou pentru Maurice. Numai că de data asta nu pot să dau vina pe Dumnezeu. Eu însămi am închis uşa. Henry a spus:

— Niciodată n-o să pot să mă gândesc la tine ca la un prieten. Poţi trăi fără un prieten. Şi m-a privit în oglindă şi a continuat: Nu mă părăsi, Sarah. Mai rezistă câţiva ani. Am să încerc…

Dar ştia ce-o să încerce. O, ar fi fost mai bine pentru amândoi dacă l-aş fi părăsit cu ani în urmă, dar nu-l pot lovi acum, aşa cum stă acolo, şi el mereu va fi acolo, pentru că am văzut cum arată suferinţa lui.

I-am spus:

— N-o să te părăsesc. Îţi promit. Altă promisiune de ţinut şi, chiar în clipa în care am făcut-o, nu mai suportam deloc să fiu cu el. El câştigase şi Maurice pierduse şi-l uram pentru victoria lui. L-aş fi urât şi pe Maurice pentru a lui? Am urcat la etaj şi am rupt scrisoarea în bucăţi atât de mici ca nimeni să nu le mai poată pune laolaltă şi am împins cu piciorul geamantanul sub pat, pentru că eram prea obosită ca să despachetez şi am început să scriu cele de faţă. Durerea lui Maurice se scurge în scrisul lui: îi auzi nervii cum se răsucesc în frazele lui. Ei bine, dacă durerea te poate face scriitor, o să învăţ şi eu, Maurice. Aş vrea să pot vorbi cu tine chiar acum. Cu Henry nu pot să discut. Nu pot sta de vorbă cu nimeni. Doamne, ajută-mă să pot vorbi.

Ieri am cumpărat un crucifix, unul ieftin şi urât, pentru că a trebuit s-o fac repede. Am roşit când l-am cerut. S-ar putea ca cineva să mă fi văzut în magazin. Ar trebui să aibă geamuri opace la uşi, ca la prăvăliile cu prezervative. Când încui uşa camerei mele, pot să-l scot afară de la fundul casetei cu bijuterii. Aş vrea să ştiu o rugăciune în care să nu existe *eu* şi toate derivatele lui. Ajută-mă Fă-mă să fiu fericită. Ajută-mă să mor curând. Pe mine, pe mine, pe mine.

Ajută-mă să mă gândesc la petele acelea îngrozitoare de pe obrazul lui Richard. Ajută-mă să văd chipul lui Henry cu lacrimile şiroind. Ajută-mă să uit de mine. Doamne, eu am încercat să iubesc şi a ieşit o asemenea harababură din asta. Dacă aş putea să te iubesc pe Tine, aş şti cum să-i iubesc pe ei. Cred născocirea. Cred că Te-ai născut. Cred că ai murit pentru noi. Cred că Tu eşti Dumnezeu. Învaţă-mă să iubesc. Nu-mi pasă de durerea mea. Durerea lor este cea pe care n-o pot suporta. Fă ca durerea mea să nu se termine niciodată, dar opreşte-o pe a lor. Doamne, măcar dacă ai putea coborî de pe crucea Ta pentru o vreme şi m-ai lăsa pe mine să urc în locul Tău. Dacă aş putea să sufăr ca Tine, aş putea să vindec ca Tine.

4 februarie 1946

Henry şi-a luat o zi liberă de la birou. Nu ştiu de ce. M-a invitat la prânz la restaurant şi ne-am dus la National Gallery, am luat cina devreme şi am mers la teatru. Era ca un părinte care vine la şcoală şi-şi scoate copilul în oraş. Dar copilul este el. aş putea iubi chinurile unui lepros, n-aş putea iubi plicticoşenia lui Henry? Dar cred că m-aş îndepărta de lepros, dacă ar fi aici, aşa cum mă izolez de Henry. Întotdeauna vreau dramă. Îmi imaginez că sunt gata pentru durerea cuielor tale şi nu pot să suport douăzeci şi patru de ore de hărţi şi ghiduri Michelin. Doamne, nu sunt bună de nimic. Rămân aceeaşi stricată şi prefăcută. Şterge-mă cât mai repede de pe faţa pământului.

6 februarie 1946

Astăzi am avut o scenă cumplită cu Richard. El îmi vorbea despre contradicţiile din sânul bisericilor creştine şi eu încercam să ascult, dar nu reuşeam foarte bine şi a observat. M-a întrebat brusc: „De ce vii aici?” şi înainte să mă pot aduna i-am răspuns:

— Să te văd.

— Am crezut că vii să înveţi, a spus el şi i-am zis că asta am vrut să spun şi eu.

Am ştiut că nu m-a crezut şi m-am gândit că mândria i-a fost rănită şi că va fi furios, dar el nu s-a mâniat deloc.

S-a ridicat de pe scaunul cu husă de creton şi s-a aşezat lângă mine pe sofa, în partea unde nu i se vedea obrazul. Mi-a spus:

— Pentru mine a însemnat mult să te văd în fiecare săptămână. Şi atunci am ştiut că voia să facă dragoste cu mine. M-a prins de încheietura mâinii şi m-a întrebat: Mă placi?

— Da, Richard, bineînţeles, altfel n-aş fi aici, i-am răspuns eu.

— Vrei să te căsătoreşti cu mine? m-a întrebat el şi mândria l-a făcut s-o spună ca şi cum m-ar fi întrebat dacă mai doresc o cană de ceai.

— S-ar putea ca Henry să obiecteze, am răspuns eu încercând s-o dau pe glumă.

— N-o să te facă nimic să-l părăseşti pe Henry? Şi eu m-am gândit furioasă, dacă nu-l părăsisem pentru Maurice, de ce dracu' se aştepta să-l părăsesc pentru el?

— Sunt măritată.

— Asta nu înseamnă nimic pentru mine sau pentru tine.

— O, ba da, înseamnă, i-am răspuns eu. Trebuia să i-o spun cândva. Cred în Dumnezeu şi în toate celelalte, am continuat eu. Tu m-ai învăţat asta. Tu şi Maurice.

— Nu înţeleg.

— Întotdeauna ai spus că preoţii te învaţă să nu crezi. Ei bine, poate să fie şi invers.

Şi-a privit mâinile frumoase – doar acelea îi mai rămăseseră. A spus foarte încet:

— Nu-mi pasă de credinţa ta. Poţi să crezi în toată grămada aia de tâmpenii şi şmecherii, din partea mea. Te iubesc, Sarah.

— Îmi pare rău, i-am spus eu.

— Pe tine te iubesc mai mult decât urăsc toate astea. Dacă aş avea copii cu tine, te-aş lăsa să-i perverteşti.

— N-ar trebui să spui asta.

— Nu sunt un om bogat. Singura mită pe care ţi-o pot oferi este renunţarea la credinţa mea.

— Sunt îndrăgostită de altcineva, Richard.

— Nu poţi să-l iubeşti chiar atât de mult dacă te simţi legată de jurământul acela stupid.

Am spus cu tristeţe:

— Am făcut tot ce-am putut să-l încalc, dar n-a mers.

— Mă crezi prost?

— Dar atunci din ce cauză?

— Nimeni nu se aşteaptă să iubeşti un bărbat cu un chip ca ăsta. Şi-a întors obrazul cu pete spre mine. Tu crezi în Dumnezeu, a spus el. Pentru tine este uşor. Tu eşti frumoasă. Nu ai de ce te plânge, dar de ce aş iubi eu un Dumnezeu care i-a făcut asta unui copil?

— Dragă Richard, am spus eu, nu este chiar atât de rău… Am închis ochii şi mi-am lipit gura de obrazul lui. Pentru o clipă mi s-a făcut silă, deoarece am simţit diformitatea şi el a stat liniştit şi m-a lăsat să-l sărut şi eu mi-am zis în gând că sărut suferinţa şi că suferinţa îţi aparţine Ţie, după cum fericirea nu-ţi aparţine niciodată. Te iubesc pe Tine prin suferinţa Ta. Aproape că am simţit gustul metalic şi sărat al pielii şi mi-am zis în gând: Cât de bun eşti Tu. Tu ai fi putut să ne omori cu fericire, dar Tu ne-ai lăsat să fim cu Tine în suferinţă.

L-am simţit cum se îndepărtează brusc şi mi-am deschis ochii. El a spus:

— La revedere.

— La revedere, Richard.

— Să nu mai vii, a spus el. Nu suport mila ta.

— Nu este milă.

— M-am făcut de râs.

Am plecat. N-avea niciun rost să mai rămân. Nu puteam să-i spun că-l invidiez pentru că poartă pretutindeni cu el semnul suferinţei, pentru că Te vede pe Tine în oglindă în fiecare zi, în locul acestui lucru uman searbăd pe care noi îl numim frumuseţe.

10 februarie 1946

Nu este nevoie să-ţi scriu sau să-ţi vorbesc; aşa începeam o scrisoare către Tine cu puţin timp în urmă şi mi-a fost ruşine de mine însămi şi am rupt-o în bucăţi pentru că mi s-a părut un lucru atât de prostesc să-ţi scriu

Ţie o scrisoare, Tu care ştii totul înainte de a-mi trece mie prin minte. L-am iubit vreodată pe Maurice atât de mult, înainte de a Te iubi pe Tine? Sau ai fost, de fapt, Tu cel pe care l-am iubit tot timpul? Te-am atins pe Tine atunci când l-am atins pe el? Te-aş fi putut atinge pe Tine, dacă nu l-aş fi atins pe el mai întâi, aşa cum nu l-am atins niciodată pe Henry şi, pe nimeni altcineva? Şi el m-a iubit şi m-a atins cum n-a făcut-o cu nicio altă femeie. Dar pe mine m-a iubit, sau pe Tine? Pentru că el m-a urât în lucrurile pe care Tu le urăşti. El a fost de partea Ta tot timpul fără s-o ştie. Tu ai vrut despărţirea noastră, dar şi el a vrut-o. El a lucrat pentru ea cu mânia şi cu gelozia lui şi a lucrat pentru ea cu iubirea lui. Pentru că el mi-a dăruit atât de multă iubire şi eu i-am dăruit atât de multă iubire, încât atunci când totul s-a terminat, n-a mai rămas nimic, în afară de Tine. Pentru niciunul dintre noi. Aş fi putut să-mi petrec toată viaţa cu câte o mică escapadă, umplând golurile, ici şi colo, cu un bărbat sau altul. Dar chiar de prima dată, în hotelul de lângă Paddington, am ars complet. Tu erai acolo şi ne învăţai să risipim, cum l-ai învăţat pe omul bogat, aşa că într-o zi s-ar putea să nu mai avem nimic decât iubirea Ta. Dar Tu eşti prea bun cu mine. Când îţi cer suferinţă, Tu îmi dai pace. Dă-i-o lui. Dă-i lui pacea mea – el are mai multă nevoie de ea.

12 februarie 1946

Cu două zile în urmă, am avut o senzaţie extraordinară de pace, de linişte, de iubire. Viaţa avea să fie din nou fericită, dar noaptea trecută am visat că urcam o scară lungă, să-l întâlnesc în vârf pe Maurice. Eram încă fericită, pentru că atunci când ajungeam la capătul scării urma să facem dragoste. L-am strigat să-i spun că vin, dar cea care mi-a răspuns n-a fost vocea lui

Maurice, ci a unui străin, răsunând ca o sirenă de ceaţă ce avertizează vapoarele rătăcite şi m-am speriat. Am crezut că a plecat de-acasă şi nu ştiam unde este şi, coborând din nou treptele, apa mi s-a urcat mai sus de talie şi holul era învăluit într-o pâclă groasă. Apoi m-am trezit. Pacea mea s-a spulberat. Îl vreau doar pe el, aşa

cum eram pe vremuri. Vreau să mănânc sandviciuri cu el. Vreau să beau cu el într-un bar. Sunt obosită şi nu mai vreau nicio suferinţă. Îl vreau pe Maurice. Vreau o iubire omenească obişnuită, deşănţată. Doamne, Tu ştii că vreau să sufăr ca Tine, dar nu acum. Ia-o pentru o vreme şi dă-mi-o altă dată.

CARTEA A PATRA

1

N-am mai putut citi. Sărisem de nenumărate ori pasajele care mă răneau prea tare. Voisem să fac descoperiri în legătură cu Dunstan, deşi nu doream să descopăr prea multe, dar acum, după ce citisem, asta rămânea departe, în trecut, ca o dată anostă din istorie. Nu avea nicio importanţă pentru prezent. Ziua la care mă oprisem era doar cu o săptămână în urmă. „Îl vreau pe Maurice. Vreau o iubire omenească obişnuită, deşănţată".

Asta-i tot ce-ţi pot da, mi-am zis în gând. Nu cunosc alt fel de iubire, dar, dacă tu crezi că pe aceasta am consumat-o în totalitate, te înşeli. A rămas destulă pentru vieţile noastre, ale amândurora. Şi m-am gândit la ziua aceea când îşi pusese lucrurile în geamantan şi eu am stat aici şi am lucrat, neştiind că fericirea era atât de aproape. Eram bucuros că n-o ştiusem şi eram bucuros că o ştiam. Acum puteam să acţionez. Dunstan nu conta. Inspectorul de la apărarea civilă nu conta. M-am dus la telefon şi am format numărul lui Sarah.

A răspuns slujnica. Am spus:

— Aici domnul Bendrix. Vreau să vorbesc cu doamna Miles.

Ea mi-a spus să rămân la telefon. În timp ce aşteptam să aud vocea lui Sarah, simţeam că mi se opreşte respiraţia ca şi cum aş fi fost la capătul unei curse lungi, dar vocea care s-a auzit a fost a slujnicei care mi-a spus că doamna Miles este în oraş. Nu ştiu de ce n-am crezut-o. Am stat cinci minute şi apoi, acoperind bine microfonul cu o batistă, am sunat din nou.

— Domnul Miles este acasă?

— Nu, domnule.

— Atunci aş putea vorbi cu doamna Miles? Sunt Sir William Mallock.

N-a urmat decât o scurtă pauză înainte ca Sarah să răspundă.

— Bună seara. Doamna Miles.

— Ştiu, am spus eu. Îţi cunosc vocea, Sarah.

— Tu… Am crezut…

— Sarah, am spus. Vin să te văd.

— Nu, te rog, nu. Ascultă, Maurice. Sunt în pat. Chiar din pat vorbesc acum.

— Cu atât mai bine.

— Nu fi nebun, Maurice. Vreau să spun că sunt bolnavă.

— Atunci va trebui să mă primeşti. Ce s-a întâmplat, Sarah?

— O, nimic. O răceală păcătoasă. Ascultă, Maurice. A spaţiat cuvintele, rostindu-le rar, ca o guvernantă, şi asta m-a înfuriat. Te rog, nu veni, nu pot să te primesc.

— Te iubesc, Sarah, şi vin chiar acum.

— N-o să fiu aici. O să mă ridic din pat.

Mi-am zis în gând: Dacă alerg, nu-mi vor trebui decât patru minute să traversez Common-ul; ea nu se poate îmbrăca în acest timp.

— O să-i spun slujnicei să nu lase pe nimeni înăuntru, a adăugat ea.

— Nu-i atât de solidă ca să mă scoată afară cu forţa. Şi eu va trebui să fiu dat afară cu forţa, Sarah.

— Te rog, Maurice… Te rog. Nu te-am rugat nimic de multă vreme.

— Afară de un prânz la restaurant.

— Maurice, mă simt rău. Pur şi simplu, nu te pot primi azi. Săptămâna viitoare…

— Au trecut cumplit de multe săptămâni. Vreau să te văd acum. În seara asta.

— De ce, Maurice?

— Pentru că mă iubeşti.

— De unde ştii?

— N-are importanţă. Vreau să te rog să pleci cu

mine.

— Dar, Maurice, la asta îţi pot răspunde la fel de bine chiar la telefon. Răspunsul este nu.

— Nu-ţi pot atinge pielea, nu te pot simţi prin telefon, Sarah.

— Maurice, dragul meu, te rog. Promite-mi că n-ai să vii.

— Vin.

— Ascultă, Maurice. Mă simt îngrozitor de rău. Şi durerea se înteţeşte seara. Nu vreau să mă dau jos din pat.

— Nu va trebui s-o faci.

— Jur c-o să mă scol şi-o să mă îmbrac, şi-am să plec de acasă, dacă nu-mi promiţi…

— Asta este mai important pentru noi amândoi, decât o răceală, Sarah.

— Te rog, Maurice, te rog. Henry va veni în curând acasă.

— Să vină. Am pus receptorul în furcă.

Era o noapte mai câinoasă decât cea în care l-am întâlnit pe Henry luna trecută. De data asta, în loc de ploaie, era lapoviţă: picăturile transformate în măzăriche îşi croiau drum, şfichiuind prin butonierele de la haina de ploaie; învăluiau într-o perdea întunecată felinarele din Common, aşa că-mi era imposibil să alerg şi oricum n-aş fi putut să merg mai repede din cauza piciorului. Păcat că nu mi-am luat lanterna din timpul războiului, pentru că aş fi ajuns în opt minute la casa de pe latura de nord. Chiar în momentul în care coboram de pe trotuar să traversez strada, uşa s-a deschis şi Sarah a ieşit afară. Mi-am spus fericit în gând că acum o s-o prind. Ştiam cu o certitudine absolută că, înainte ca noaptea să se fi terminat, noi vom fi făcut iar dragoste. Şi odată ce vom fi reluat acest obicei, orice se putea întâmpla. N-o cunoscusem deloc înainte şi niciodată n-am iubit-o atât de mult. Cu cât ne vom cunoaşte mai bine, cu atât ne vom iubi mai mult, mi-am zis în gând. Mă întorceam pe tărâmul încrederii.

Era prea grăbită ca să mă vadă prin lapoviţă pe cealaltă parte a străzii late. A cotit la stânga şi a pornit-o în

fugă. Va trebui să se oprească undeva, mi-am zis în gând, şi atunci o voi fi prins. M-am ţinut în urma ei la douăzeci de iarzi, dar nu s-a uitat deloc înapoi. A luat-o pe o scurtătură prin Common, pe lângă eleşteu şi librăria bombardată, părând a se îndrepta spre metrou. Ei bine, dacă era necesar, eram pregătit să vorbesc cu ea chiar şi în trenul aglomerat. A coborât treptele spre staţia de metrou şi a apucat-o spre casa de bilete, dar nu avea geanta cu ea şi a constatat că nici în buzunare nu avea niciun ban – nici măcar trei firfirici de o jumătate de penny cu care ar fi putut să călătorească în subteran până la miezul nopţii. A urcat din nou scările şi a traversat strada pornind spre linia de tramvai. O vizuină fusese blocată, dar, în mod evident, o alta îi venise în minte. Eram triumfător. Îi era frică, dar nu de mine, îi era frică de ea însăşi şi de ceea ce se putea întâmpla când ne vom întâlni. Am simţit că deja am câştigat partida şi-mi puteam permite un sentiment de milă faţă de victima mea. Voiam să-i spun: „Nu te îngrijora, nu ai de ce să te temi, amândoi vom fi în curând fericiţi, coşmarul s-a terminat”.

Şi atunci am pierdut-o. Fusesem prea încrezător şi îi permisesem un avans prea mare. Ea traversase strada la douăzeci de iarzi în faţa mea (eu întârziasem din nou la urcatul scărilor din cauza piciorului), a trecut un tramvai şi n-am mai văzut-o. Poate a luat-o la stânga pe High Street sau a mers drept înainte pe Park Road, dar n-o mai zăream. Nu eram foarte îngrijorat – dacă n-o găseam astăzi, o s-o găsesc în zilele următoare. Acum ştiam toată povestea absurdă cu jurământul, acum eram sigur de ea. Dacă doi oameni se iubesc, se culcă unul cu altul; este o regulă matematică, testată şi dovedită de experienţa umană.

Era un A.B.C. pe High Street şi am încercat aici, dar ea nu era. Atunci mi-am amintit de biserica de la intersecţia cu Park Road şi am ştiut imediat că se dusese acolo. Am pornit-o în direcţia aceea destul de sigur şi iat-o într-una din navele laterale, lângă o coloană şi o statuie oribilă a Fecioarei. Nu se ruga. Pur şi simplu, stătea acolo

cu ochii închişi. Am văzut-o doar mulţumită luminii de la lumânările din faţa statuii, pentru că tot locul era foarte întunecat. M-am aşezat în spatele ei ca domnul Parkis şi am aşteptat. Acum aş fi putut aştepta ani, pentru că ştiam sfârşitul poveştii. Îmi era frig, eram ud leoarcă şi eram fericit. Puteam chiar să mă uit cu milă către altar şi la personajul care atârna acolo. Ea ne iubeşte pe amândoi, mi-am zis în gând, dar, dacă este să existe un conflict între o imagine şi un bărbat, ştiu cine va câştiga. Eu puteam să-i ating coapsa sau să-mi lipesc gura de sânii ei: el era întemniţat în spatele altarului şi nu se putea mişca să-şi pledeze cauza.

Brusc, a început să tuşească ţinându-se cu mâna de piept. Ştiam că suferă şi n-o puteam lăsa singură în suferinţă. M-am aşezat lângă ea şi mi-am pus mâna pe genunchiul ei când tuşea. Mi-am zis în gând: „Măcar de-ar exista cineva care să poată vindeca printr-o atingere”. Când criza s-a terminat, ea a spus:

— Te rog să-mi dai pace.

— Niciodată n-o să-ţi dau pace.

— Ce te-a apucat, Maurice? Nu erai astfel mai deunăzi la restaurant.

— Eram amărât. Nu ştiam că mă iubeşti.

— De ce crezi că te iubesc? a întrebat ea, dar mi-a lăsat mâna să zăbovească pe genunchiul ei. Apoi i-am povestit cum îi furase jurnalul domnul Parkis – nu voiam ca între noi să mai existe vreo minciună.

— N-a fost un lucru frumos ce-a făcut, a spus ea.

— Nu.

A început din nou să tuşească şi apoi, epuizată, s-a rezemat de umărul meu.

— Draga mea, i-am spus, acum totul s-a terminat. Aşteptarea, vreau să spun. O să plecăm împreună.

— Nu, a spus ea.

Mi-am pus braţul pe umărul ei şi i-am atins sânul.

— De aici o luăm de la început, i-am spus eu. Am fost un iubit mizerabil, Sarah. Nesiguranţa a fost de vină. N-am avut încredere în tine. N-am ştiut destule despre tine. Dar

acum sunt sigur.

Ea n-a spus nimic, dar a rămas tot rezemată de mine. Era ca o încuviinţare. Am continuat:

— Am să-ţi spun ce-ar fi mai bine să faci. Te duci acasă şi rămâi în pat câteva zile – nu poţi să călătoreşti cu o răceală ca asta. Am să te sun în fiecare zi să văd cum te simţi. Când te vei pune destul pe picioare, voi veni şi te voi ajuta să-ţi strângi lucrurile. Nu vom mai rămâne aici. Am un văr în Dorset care are o casă goală, pe care o pot folosi. Vom sta acolo câteva săptămâni şi ne vom odihni. Eu voi putea să-mi termin cartea. După aceea ne-am putea ocupa de avocaţi. Avem nevoie de odihnă, amândoi. Sunt obosit şi bolnav de moarte de cât am stat fără tine, Sarah.

— Şi eu la fel. A vorbit atât de încet că n-aş fi auzit-o dacă nu mi-ar fi fost cunoscută, dar era ca un leitmotiv care răsunase ca un ecou prin toată relaţia noastră, începând cu prima zi când făcusem dragoste în hotelul din Paddington. „Şi eu la fel” însemna singurătatea, mâhnirile, dezamăgirile, bucuriile şi disperarea, dorinţa de a împărţi totul.

— Bani o să fie puţini, am spus eu, dar nu foarte puţini. Am semnat un contract să scriu despre *Viaţa generalului Gordon* şi avansul este suficient ca să ne asigure trei luni confortabile. Între timp mă pot ocupa de roman şi pot primi un avans pe el. Ambele cărţi vor fi publicate în acest an şi ele ar trebui să ne asigure existenţa până la următoarea carte. Avându-te lângă mine, pot să lucrez. Ştii, am de gând să folosesc orice moment de acum încolo. Va fi un succes vulgar totuşi, şi ţie îţi va displăcea, şi mie la fel, dar noi ne vom cumpăra lucruri, vom fi extravaganţi, şi va fi vesel, pentru că o să fim împreună.

Brusc, mi-am dat seama că adormise. Epuizată de alergătură, adormise cu capul pe umărul meu, ca de atâtea ori în taxiuri, în autobuze sau pe o bancă în parc. Am rămas nemişcat şi am lăsat-o să se odihnească. Nimic n-o putea deranja în întunericul din biserică. Lumânările pâlpâiau în jurul Fecioarei şi nu mai era nimeni acolo.

Durerea pe care o simţeam crescând uşor în braţul de care se rezemase era cea mai mare plăcere pe care o cunoscusem vreodată.

Se crede că, de obicei, copiii sunt influenţaţi de ceea ce le spui în şoaptă când dorm şi am început să-i murmur lui Sarah, nu atât de tare ca s-o trezesc, sperând că vorbele mele vor cădea hipnotic în mintea ei inconştientă.

— Te iubesc, Sarah, i-am spus în şoaptă. Nimeni nu te-a iubit vreodată atât de mult. O să fim fericiţi. Henry n-o să fie rănit decât în mândria lui şi mândria se vindecă repede. O să-şi găsească un obicei nou cu care să te înlocuiască – probabil că o să colecţioneze monede greceşti. Noi o să plecăm, Sarah, o să plecăm. Nimeni nu ne poate opri acum. Tu mă iubeşti, Sarah. Şi am tăcut când am început să mă gândesc dacă trebuia să-mi cumpăr un geamantan nou. Apoi s-a trezit.

— Am adormit, a spus ea.

— Acum trebuie să mergi acasă, Sarah. Eşti răcită.

— Nu există acasă pentru mine, Maurice, a spus ea. Nu vreau să plec de aici.

— Este frig.

— Nu-mi pasă de frig. Şi este întuneric. Eu pot să cred orice în întuneric.

— Crede doar în noi.

— Asta am vrut să spun. A închis ochii din nou şi, ridicându-mi privirile spre altar, m-am gândit triumfător, ca şi cum El ar fi un rival în carne şi oase: „Vezi, acestea sunt argumentele care înving” şi mi-am trecut blând degetele peste pieptul ei.

— Eşti obosită, nu-i aşa? am întrebat-o.

— Foarte obosită.

— N-ar fi trebuit să fugi de mine în halul ăsta.

— Nu de tine fugeam. Şi-a mişcat umărul. Te rog, Maurice, pleacă acum.

— Trebuie să fii în pat.

— O să fiu curând. Nu vreau să mă întorc cu tine. Vreau doar să ne luăm rămas-bun aici.

— Promiţi că n-o să stai mult?

— Promit.

— Şi o să-mi telefonezi?

Ea a dat din cap, dar, coborându-mi privirile spre mâna care-i zăcea în poală ca ceva abandonat, am văzut că avea degetele încrucişate. Am întrebat-o cu suspiciune:

— Îmi spui adevărul? I-am desfăcut degetele şi am întrebat-o: Ai de gând să fugi de mine din nou?

— Maurice, dragă Maurice, a spus ea. Nu am puterea. A început să plângă vârându-şi pumnii în ochi, ca un copil. Îmi pare rău, a spus ea. Pleacă. Te rog, Maurice, ai un pic de milă.

Pisălogeala are o limită: n-am mai putut să aud în urechi rugămintea aceea. Am sărutat-o pe părul sârmos şi încâlcit şi când am dat să plec, m-am trezit cu buzele ei, sărate şi lipicioase, pe colţul gurii mele.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, a spus ea şi eu mi-am zis în gând: asta este fraza pe care a şters-o în scrisoarea pe care i-a scris-o lui Henry. Spui la revedere ca răspuns la un la revedere al altcuiva, numai dacă nu eşti un Smythe, şi a fost un act involuntar când i-am repetat şi eu la rândul meu binecuvântarea pe care mi-o făcuse ea. Dar întorcându-mi capul când am ieşit din biserică şi văzând-o ghemuită lângă lumânări, ca un cerşetor care a intrat să se încălzească, mi-am putut imagina un Dumnezeu care o binecuvânta sau un Dumnezeu care o iubea. Când am început să aştern pe hârtie povestea noastră, am fost convins că scriu o mărturie despre ură, dar, cumva, ura s-a pierdut şi tot ce ştiu este că, în ciuda greşelilor ei şi a inexactităţilor din vorbele sale, ea a fost mai bună decât noi toţi. Atâta doar că unul din noi trebuia să creadă în ea: ea n-a crezut niciodată în ea însăşi.

2

În următoarele câteva zile a trebuit să fac un mare efort ca să rămân cu capul pe umeri. Acum lucram pentru amândoi. Dimineaţa mă aşterneam pe muncă pentru minimum şapte sute cincizeci de cuvinte la roman, dar, de obicei, ajungeam la o mie până la ora unsprezece. Este uluitor efectul speranţei: romanul care se târâse anevoios

de-a lungul ultimului an galopa spre final. Ştiam că Henry se duce la birou în jurul orei nouă şi treizeci şi cel mai convenabil pentru ea era să-mi telefoneze între acel ceas şi douăsprezece treizeci. Henry începuse să vină acasă la prânz (aşa îmi spusese Parkis); nu mai era nicio şansă să sune până la trei. Eu îmi revizuiam munca zilnică şi mă ocupam de corespondenţă până la douăsprezece şi jumătate şi apoi, oricât de mâhnit, eram eliberat de aşteptare. Până la două şi jumătate aveam timp să merg la sala de lectură de la British Museum să-mi scot notiţe despre viaţa generalului Gordon. Nu mă puteam concentra la citit şi la conspectat aşa cum reuşeam când scriam la roman şi gândul la Sarah se interpunea între mine şi viaţa de misionar în China. De ce mi se propusese mie să scriu această biografie? mă întrebam adeseori. Ar fi făcut mai bine să aleagă un scriitor care credea în Dumnezeul lui Gordon. Puteam aprecia rezistenţa obstinată de la Khartoum – ura politicienilor ce se aflau în siguranţă acasă, dar Biblia pe masă aparţinea unei alte lumi decât a gândirii mele. Poate că editorul sperase pe jumătate că atitudinea mea cinică faţă de creştinismul lui Gordon va produce un *succès de scandale*. Nu aveam nicio intenţie să-i fac pe plac: acest Dumnezeu era şi Dumnezeul lui Sarah şi nu aveam de gând să arunc nicio piatră în niciun spirit pe care ea credea că îl iubeşte. În acea perioadă nu am simţit nicio ură faţă de Dumnezeul ei, pentru că, în cele din urmă, nu mă dovedisem eu mai puternic?

Într-o zi, în timp ce-mi mâncam sandviciurile asupra cărora întotdeauna creionul meu ajungea cumva să fie transferat, o voce cunoscută m-a întâmpinat de la masa de vizavi, pe un ton coborât, din respect pentru ceilalţi cititori.

— Sper că acum totul merge bine, domnule, dacă-mi iertaţi că îndrăznesc.

M-am uitat spre mustaţa inconfundabilă.

— Foarte bine, Parkis, mulţumesc. Mănânci un sandvici ilicit?

— O, domnule, n-aş putea…

— Haide, ia. Imaginează-ţi că intră în cheltuieli.

Şovăind, a luat unul şi, când l-a despachetat, a remarcat cu un fel de înfiorare, de parcă s-ar fi aşteptat la o firfirică şi a găsit aur:

— Este şuncă adevărată.

— Editorul meu mi-a trimis o cutie din America.

— Este foarte amabil din partea dumneavoastră, domnule.

— Încă mai păstrez scrumiera de la tine, Parkis, i-am spus în şoaptă, pentru că vecinul meu mi-a aruncat o privire furioasă.

— Nu are decât o valoare sentimentală, mi-a răspuns el tot în şoaptă.

— Ce face băiatul tău?

— Are mici probleme cu bila, domnule.

— Sunt surprins să te întâlnesc aici. Lucrezi? Sigur nu urmăreşti pe careva dintre noi? Nu-mi puteam imagina că vreunul dintre bieţii mei colegi din sala de lectură – bărbaţi care purtau pălării şi fulare în încăpere ca să le fie cald, indianul care se chinuia cu studiul operelor complete ale lui George Eliot, sau bărbatul care dormea zilnic cu capul pe masă, lângă acelaşi teanc de cărţi – ar putea fi implicat în vreo dramă de gelozie sexuală.

— O, nu, domnule. Aici nu sunt la treabă. Este ziua mea liberă şi azi băiatul s-a întors la şcoală.

— Ce citeşti?

— Rapoartele juridice din *The Times*, domnule. Astăzi sunt la cazul Russel. Îmi oferă un fel de privire de ansamblu pentru munca mea, domnule. Deschid perspective. Te scot din detaliul cotidian, nesemnificativ. L-am cunoscut pe unul dintre martorii din acest proces, domnule. Cândva am lucrat la acelaşi birou. Ei bine, el a intrat în istorie, ceea ce eu nu voi face în veci.

— O, nu poţi şti niciodată, Parkis.

— Ştiu foarte bine, domnule. Acesta este lucrul cel mai descurajant. Cel mai departe unde am ajuns vreodată va rămâne cazul Bolton. Legea care interzice ca probele din procesele de divorţ să fie publicate a fost o lovitură

pentru oamenii din branşa mea. Judecătorul, domnule, nu ne menţionează numele niciodată şi foarte adesea ne pune la îndoială profesia.

— Niciodată nu mi-a trecut asta prin minte, am spus cu compătimire.

Chiar şi Parkis îţi putea trezi nostalgia. Nu puteam să-l privesc fără să mă gândesc la Sarah. M-am întors acasă cu metroul, cu speranţa că voi avea companie, şi stând aşa, într-o aşteptare chinuitoare a soneriei telefonului, mi-am dat seama că Sarah se depărtează din nou: nu va veni nici astăzi. La ora cinci am format numărul, dar, imediat ce am auzit telefonul sunând, am pus receptorul în furcă: poate că Henry s-a întors acasă mai devreme şi nu puteam să vorbesc cu el, pentru că eu eram învingătorul, din moment ce Sarah mă iubea şi Sarah voia să-l părăsească. Dar o victorie prelungită îţi poate încorda nervii tot atât de mult ca o înfrângere prelungită.

Au trecut opt zile până a sunat telefonul. Nu m-aş fi aşteptat să sune la ora aceea, pentru că era înainte de nouă dimineaţa şi când am spus „alo”, Henry a fost cel care mi-a răspuns.

— Tu eşti, Bendrix? a spus el. Era ceva ciudat în vocea lui şi m-am întrebat dacă ea îi spusese.

— Da. Eu sunt.

— S-a întâmplat un lucru îngrozitor. Ar trebui să afli. Sarah a murit.

Cât de convenţional ne comportăm în asemenea momente. I-am spus:

— Îmi pare teribil de rău, Henry.

— Eşti ocupat în seara asta?

— Nu.

— Aş vrea să vii la un pahar. Nu pot suporta să fiu singur.

CARTEA A CINCEA

1

Am rămas peste noapte la Henry. Era pentru prima oară când dormeam în casa lui Henry. Ei nu aveau decât o singură cameră de oaspeţi şi acolo era Sarah (se mutase în

ea cu o săptămână în urmă ca să nu-l deranjeze pe Henry cu tusea ei), aşa că am dormit pe sofa în living, acolo unde făcuserăm dragoste. N-am vrut să stau peste noapte, dar el m-a rugat stăruitor să rămân.

Cred că am băut amândoi o sticlă şi jumătate de whisky. Îmi amintesc că Henry a spus:

— E ciudat, Bendrix, cum nu poţi fi gelos pe cei morţi. Ea n-a murit decât de câteva ore, şi totuşi eu am vrut să vii la mine.

— Nu prea ai pentru ce să fii gelos. Totul s-a terminat cu mult timp în urmă.

— Nu am nevoie de acest gen de consolare acum, Bendrix. Niciodată nu s-a terminat la niciunul dintre voi. Eu am fost bărbatul norocos. Eu am avut-o în toţi aceşti ani. Mă urăşti?

— Nu ştiu, Henry. Am crezut că da, dar nu ştiu.

Stăteam în biroul lui cu lumina stinsă. Focul nu era atât de puternic încât să ne vedem chipurile, aşa că-mi puteam da seama când Henry plângea doar după tonul vocii. Aruncătorul de Disc ţintea spre amândoi din întuneric.

— Spune-mi cum s-a întâmplat, Henry.

— Îţi aminteşti când ne-am întâlnit în Common? A fost în urmă cu trei săptămâni sau patru? Ea s-a ales cu o răceală puternică în noaptea aceea. N-a vrut să facă nimic în legătură cu asta. Nici măcar n-am ştiut că i-a prins pieptul. Ea n-a spus nimănui niciodată lucruri de acest fel – nici chiar jurnalului ei, am adăugat în gând. Acolo nu existase niciun cuvânt despre boală. Nu avusese vreme să fie bolnavă şi să zacă în casă.

— În cele din urmă, a doborât-o la pat, a continuat Henry, dar nimeni n-a putut s-o ţină acolo şi a refuzat cu încăpăţânare să o vadă un doctor – n-a crezut niciodată în ei. În urmă cu o săptămână s-a dat jos din pat şi a ieşit în oraş. Dumnezeu ştie unde sau de ce. A spus că avea nevoie să se mişte. Când am ajuns acasă era plecată. S-a întors abia la nouă, udă leoarcă, mai rău decât prima dată. Toată noaptea a avut febră, vorbea cu cineva, habar n-am cu

cine: nu erai nici tu, nici eu, Bendrix. După asta am determinat-o s-o consulte un doctor. Medicul a spus că, dacă ea ar fi luat penicilină în urmă cu o săptămână, ar fi salvat-o.

Nu mai puteam face nimic pentru niciunul dintre noi decât să ne turnăm mai mult whisky. M-am gândit la necunoscutul pentru care îl plătisem pe Parkls s-o urmărească: acela, în cele din urmă, câştigase. Nu, mi-am zis în gând, nu-l urăsc pe Henry. Pe Tine te urăsc, dacă Tu exişti. Mi-am amintit ce-i spusese ea lui Richard Smythe, că eu o învăţasem să creadă. În ruptul capului nu-mi puteam da seama cum, dar gândul la ceea ce pierdusem mă făcea să mă urăsc şi pe mine însumi. Henry a spus:

— A murit în dimineaţa asta, la patru. Eu n-am fost lângă ea. Sora nu m-a chemat la timp.

— Unde este sora?

— Şi-a terminat treaba până la cel mai mic amănunt. Mai are un caz urgent şi a plecat înainte de prânz.

— Aş vrea să-ţi pot fi de folos.

— Îmi eşti, chiar numai stând aici. A fost o zi îngrozitoare, Bendrix. Ştii, niciodată n-a trebuit să mă ocup de un deces. Întotdeauna am crezut că eu o să mor primul – şi Sarah ar fi ştiut ce să facă. Dacă a stat cu mine atâta amar de vreme… Într-un fel, este o treabă de femeie – ca naşterea.

— Sper că doctorul ţi-a fost de ajutor.

— A fost îngrozitor de solicitat în iarna asta. A telefonat la un antreprenor de pompe funebre. Eu n-aş fi ştiut unde. Noi n-am avut niciodată o carte de telefon pe profesii şi servicii. Dar un doctor nu-mi poate spune ce să fac cu hainele ei – dulapurile sunt pline. Pudre, parfumuri – nu poţi să le arunci, pur şi simplu… Măcar dacă ar avea o soră… Brusc s-a oprit, pentru că uşa de la intrare s-a deschis şi s-a închis, exact ca în cealaltă noapte, când el spusese: „Slujnica”, iar eu: „E Sarah”. Am ascultat paşii slujnicei urcând la etaj. Este extraordinar cât de goală poate fi o casă cu trei oameni în ea. Ne-am băut whisky-ul şi eu am umplut din nou paharele.

— Am destul în casă, a spus Henry. Sarah a găsit o nouă sursă... Şi s-a oprit din nou. Ea se afla la capătul oricărei poteci. N-avea rost să încerci s-o eviţi nici măcar pentru o clipă. Mi-am zis în gând: „De ce a trebuit ca Tu să ne faci asta nouă? Dacă n-ar fi crezut în Tine, acum ar fi în viaţă şi noi încă am fi iubiţi”. Era trist şi ciudat să-mi amintesc că eu fusesem cel nemulţumit de situaţie. Acum aş fi împărţit-o fericit cu Henry.

Am întrebat:

— Şi funeraliile?

— Bendrix, nu ştiu ce să fac. S-a întâmplat ceva foarte ciudat. Când delira (bineînţeles, nu era conştientă), sora mi-a spus că cerea întruna un preot. Adică spunea mereu „Tată, Tată” şi nu putea să fi fost tatăl ei. Ea nu l-a cunoscut niciodată. Bineînţeles, sora ştia că nu suntem catolici. A înţeles numaidecât. A liniştit-o. Dar eu sunt îngrijorat, Bendrix.

M-am gândit cu furie şi amărăciune: „Tu ai fi putut să-l laşi pe bietul Henry în pace. Noi ne-am descurcat ani în şir fără Tine. De ce a trebuit să te amesteci Tu, dintr-odată, în toate, ca o rudă venită de la celălalt capăt al pământului?

Henry a spus:

— Pentru un londonez incinerarea este cel mai uşor lucru. Până când sora mi-a spus asta, eu plănuisem să fie făcută la Golders Green. Antreprenorul de pompe funebre a sunat la crematoriu. Cei de acolo pot s-o incinereze pe Sarah poimâine.

— Delira, i-am zis eu, nu trebuie să ţii cont de ce-a spus ea.

— Mă întreb dacă aş putea consulta un preot în legătură cu asta. Sarah a ţinut atât de multe lucruri secret. S-ar putea să fi devenit catolică. S-a purtat atât de ciudat în ultimul timp.

— O, nu, Henry. N-a crezut în nimic, nu mai mult decât tine sau decât mine.

Voiam să fie arsă, voiam să pot spune: Învie acel trup dacă poţi”. Gelozia mea nu se sfârşise, ca a lui Henry,

odată cu moartea ei. Mă simţeam de parcă Sarah ar fi încă în viaţă, în compania unui iubit pe care îl preferase în locul meu. Cât îmi doream să-l pot trimite pe Parkis după ea, ca să le întrerupă eternitatea.

— Eşti sigur?

— Foarte sigur, Henry. Mi-am zis în gând: Trebuie să fiu atent. Nu trebuie să fiu ca Richard Smythe, nu trebuie să urăsc, pentru că, dacă aş ajunge să urăsc cu adevărat, aş crede, şi, dacă aş crede, ce triumf ar fi pentru Tine şi pentru ea. Ăsta e cabotinism, să vorbeşti despre răzbunare şi gelozie: nu-i decât ceva cu care să-ţi umpli creierii ca să poţi uita cât de absolută este moartea ei. În urmă cu o săptămână puteam să-i spun: „Îţi aminteşti când am fost prima oară împreună şi cum eu n-am avut un şiling ca să pun în contor?” şi scena ar fi fost acolo pentru amândoi. Acum nu era decât pentru mine. Ea pierduse toate amintirile noastre pentru totdeauna, ca şi cum, prin moarte, mă prădase de o parte din mine însumi. Îmi pierdeam individualitatea. Era primul stadiu al propriei mele morţi; amintirile căzând ca nişte mădulare cuprinse de cangrenă.

— Îmi displace toată tevatura cu rugăciuni şi gropari, dar, dacă Sarah a vrut-o, am să încerc să aranjez în acest fel.

— Când s-a căsătorit, a fost la oficiul de stare civilă, am spus eu, şi n-ar fi vrut ca funeraliile să fie la biserică.

— Nu, cred că este adevărat, nu-i aşa?

— Oficiul stării civile şi incinerarea merg împreună, am spus eu şi, în obscuritatea camerei, Henry şi-a înălţat capul şi s-a uitat fix spre mine, de parcă mi-ar fi suspectat ironia.

— Lasă-mă pe mine să mă ocup de toate în locul tău, i-am sugerat eu, exact în aceeaşi cameră, lângă acelaşi foc unde îi propusesem să-l vizitez pe domnul Savage pentru el.

— Drăguţ din partea ta, Bendrix. A turnat whisky-ul care mai rămăsese, cu mare grijă şi în mod egal.

— E miezul nopţii, am spus, trebuie să dormi puţin.

Dacă poţi.

— Doctorul mi-a lăsat nişte pastile. Dar încă nu voia să rămână singur. Ştiam exact ce simţea, pentru că şi eu, după o zi cu Sarah, amânam cât puteam de mult singurătatea camerei mele.

— Tot uit că este moartă, a spus Henry.

Şi eu trecusem prin asta, în tot cursul anului 1945 – anul cel rău –, uitând atunci când mă trezeam că relaţia s-a sfârşit şi că telefonul putea aduce orice voce, în afară de a ei. Ea fusese atunci tot atât de moartă cum este acum. În acest an, pentru o lună sau două, o fantomă mă chinuise cu o speranţă, dar fantoma zăcea la pământ şi curând durerea se va sfârşi. Eu o să mor câte puţin în fiecare zi, dar cât de mult doream să simt, încă un pic, această durere. Atâta vreme cât suferi, înseamnă că trăieşti.

— Du-te şi te culcă, Henry.

— Mi-e teamă c-am s-o visez.

— N-ai s-o visezi dacă iei pastilele pe care ţi le-a dat doctorul.

— Vrei şi tu una, Bendrix?

— Nu.

— N-ai vrea, n-ai vrea să rămâi peste noapte? Este mizerabil afară.

— Nu contează vremea pentru mine.

— Mi-ai face o mare favoare.

— Bineînţeles, am să rămân.

— O să aduc nişte cearşafuri şi pături.

— Nu te deranja, Henry. Dar el deja plecase. M-am uitat la parchet şi mi-am amintit exact timbrul vocii ei, ţipătul ei de dăruire totală. Pe birou unde îşi scria scrisorile erau o mulţime de obiecte şi pe fiecare în parte le puteam interpreta ca pe un cod. Nu aruncase nici măcar piatra aceea. Noi râseserăm de forma ei şi, iat-o, încă mai este acolo, ca un *presse-papiers*. Ce-o să facă Henry cu ea şi cu clondirul de lichior în miniatură, căruia noi nu-i dădeam nicio atenţie, şi cu ciobul de sticlă lustruit de valurile mării, şi cu iepuraşul de lemn pe care eu îl găsisem în Nottingham? Să iau eu toate aceste obiecte?

Altfel, vor ajunge la coşul de gunoi. Henry se va hotărî, în cele din urmă, să facă ordine, dar puteam eu să le suport prezenţa?

Mă uitam la ele când Henry a venit încărcat cu o grămadă de pleduri.

— Am uitat să-ţi spun, Bendrix, dacă este ceva ce-ai vrea să iei... Nu cred că Sarah şi-a făcut vreun testament.

— Eşti foarte amabil.

— Acum sunt recunoscător oricui a iubit-o.

— Am să iau piatra asta, dacă se poate.

— Sarah a păstrat cele mai ciudate lucruri. Ţi-am adus o pijama de-a mea, Bendrix.

Henry uitase să-mi aducă o pernă şi, cum stăteam lungit, cu un puişor sub cap, mi-am imaginat că simţeam parfumul ei. Voiam lucruri pe care n-o să le mai am niciodată – nu exista niciun înlocuitor. N-am putut dormi. Mi-am înfipt unghiile în palme, aşa cum făcuse ea cândva, pentru ca durerea să-mi oprească mintea să lucreze, iar pendulul dorinţelor mele s-a balansat epuizant, înainte şi înapoi, între dorinţa de a uita şi cea de a ţine minte, între dorinţa de a muri şi cea de a mai rămâne un timp în viaţă. Şi apoi, în cele din urmă, am adormit. Am visat că mergeam pe Oxford Street şi că eram îngrijorat, pentru că trebuia să cumpăr un cadou şi toate magazinele erau pline de bijuterii ieftine, care străluceau în lumina palidă. Din când în când aveam impresia că am zărit ceva frumos şi mă apropiam de vitrină, dar, când vedeam bijuteria de aproape, era o imitaţie la fel ca toate celelalte – pesemne că o oribilă pasăre verde, cu ochi stacojii, voia să dea impresia că ar fi din rubine. Timpul mă presa şi eu mă grăbeam dintr-un magazin în altul. Apoi, în faţa unuia dintre ele, a apărut Sarah şi am ştiut că ea mă va ajuta.

— Ai cumpărat ceva, Sarah?

— Nu de aici, a spus ea, dar ceva mai încolo au nişte sticluţe drăguţe.

— Nu am timp, am rugat-o eu, ajută-mă. Trebuie să găsesc ceva pentru aniversarea de mâine.

— Nu-ţi face griji, a spus ea. Întotdeauna apare ceva.

Nu-ţi face griji. Şi dintr-odată nu mi-am mai făcut. Oxford Street s-a lărgit într-un câmp mare, gri, ceţos, eu eram desculţ şi mergeam prin rouă, singur, m-am împiedicat într-un făgaş de roţi şi m-am trezit auzind încă vorbele „Nu-ţi face griji” ca o şoaptă în urechi, un sunet dintr-o vară din vremea copilăriei.

La micul dejun Henry încă dormea, şi slujnica pe care o mituise Parkis mi-a adus pe o tavă cafea şi pâine prăjită. A tras draperiile şi am văzut că lapoviţa se transformase în ninsoare orbitoare. Aveam încă ochii împăienjeniţi de somn şi eram mulţumit de visul meu şi am fost surprins să-i văd ochii roşii de lacrimi.

— S-a întâmplat ceva, Maud? am întrebat-o, şi numai după ce a pus tava jos şi a ieşit furioasă din cameră, m-am trezit de-a binelea într-o casă pustie şi o lume pustie. Am urcat la etaj şi am intrat la Henry. Era cufundat în somnul dat de pilule, zâmbea ca un câine şi l-am invidiat. Apoi am coborât la parter şi am încercat să-mi mănânc pâinea prăjită.

A sunat soneria şi am auzit-o pe slujnică conducând pe cineva sus – presupun că pe antreprenorul de pompe funebre, pentru că am auzit uşa de la camera de oaspeţi deschizându-se. El o vedea moartă: eu n-am văzut-o, dar nu voiam s-o văd, nu mai mult decât aş fi vrut s-o văd în braţele altui bărbat. Unii bărbaţi ar putea fi stimulaţi în acest mod, eu nu. Nimeni n-o să mă facă să fiu codoşul morţii. Mi-am adunat gândurile şi am reflectat: acum, că totul s-a sfârşit, va trebui să o iau de la început. Mă îndrăgostisem o dată: puteam s-o fac iarăşi. Dar nu eram convins: mi se părea că toată energia sexuală pe care o aveam o irosisem.

S-a auzit iar soneria. Câte treburi se petreceau în casă în timp ce Henry dormea. De data asta Maud a venit la mine. Mi-a spus:

— Este un domn jos care întreabă de domnul Miles, dar eu nu vreau să-l trezesc.

— Cine este?

— Un prieten al doamnei Miles, a spus ea şi a fost

singura dată când şi-a recunoscut partea ei în colaborarea noastră murdară.

— Mai bine l-ai conduce sus, am spus eu. Acum mă simţeam mult superior lui Smythe, stând în livingul lui Sarah, purtând pijamaua lui Henry, ştiind atât de multe despre el, în vreme ce el nu ştia nimic despre mine. Bărbatul s-a uitat deconcertat la mine şi la zăpada scursă pe parchet. I-am spus:

— Noi ne-am cunoscut cândva. Sunt un prieten al doamnei Miles.

— Aveai un băieţel cu dumneata.

— Exact.

— Am venit să-l văd pe domnul Miles, a spus el.

— Ai auzit vestea?

— De aceea am venit.

— Doarme. Doctorul i-a dat nişte pilule. A fost un şoc cumplit pentru noi toţi, am adăugat eu prosteşte. El îşi plimba privirile prin încăpere: în Cedar Road, venind de nicăieri, presupun că ea îi apăruse tot atât de lipsită de consistenţă, ca un vis. Dar această cameră îi conferea materialitate: era însăşi Sarah. Zăpada se aduna încet pe pervaz de parcă ar fi fost ţărână, aruncată cu hârleţul. Camera era înmormântată, la fel ca Sarah.

El a spus: „Am să revin” şi s-a răsucit trist pe călcâie, aşa că acum obrazul urât era întors spre mine. Mi-am zis în gând: acela era locul unde poposiseră buzele ei. Întotdeauna mila o putea face să cadă în capcană.

Smythe a repetat stupid:

— Am venit să-l văd pe domnul Miles şi să-i spun cât de rău îmi pare…

— În asemenea ocazii, de obicei, se scrie.

— M-am gândit că aş putea fi de un oarecare ajutor, a spus el.

— Nu trebuie să-l converteşti pe domnul Miles.

— Să-l convertesc? a întrebat el încurcat şi nedumerit.

— Să-l faci să creadă că n-a rămas nimic din ea. Că ăsta-i sfârşitul. Dispariţie totală.

El a izbucnit brusc:
— Voiam s-o văd, asta-i tot.
— Domnul Miles nici măcar nu ştie că exişti. Nu este foarte politicos din partea ta, Smythe, să vii aici.
— Când sunt funeraliile?
— Mâine, la Golders Green.
— Ea n-ar fi vrut asta, a spus el şi m-a luat prin surprindere.
— Ea nu credea în nimic, nu mai mult decât zici tu că nu crezi.
El a spus:
— Niciunul dintre voi nu ştie? Se pregătea să devină catolică.
— Prostii.
— Mi-a scris. Se hotărâse. Nimic din ceea ce i-aş fi spus eu n-ar fi oprit-o. Începea… pregătirea. Nu acesta este cuvântul pe care-l folosesc ei?
Deci ea încă mai avea secrete, mi-am zis eu în gând. Nu pomenise nimic despre asta în jurnal, aşa cum nu scrisese nici despre boală. Cât de multe mai erau de descoperit? Mă apuca disperarea.
— A fost un şoc pentru tine, nu-i aşa? Îmi băteam joc de el, încercând să transfer durerea mea.
— O, am fost furios, bineînţeles. Dar nu putem toţi să credem în aceleaşi lucruri.
— Nu obişnuiai să afirmi aşa ceva.
S-a uitat la mine parcă nedumerit de ostilitatea mea. A spus:
— Numele dumitale nu este cumva Maurice?
— Da.
— Mi-a vorbit despre dumneata.
— Şi eu am citit despre tine. Ne-a îmbrobodit pe amândoi.
— Eu am fost nebun. Apoi a spus: Nu crezi c-aş putea s-o văd?
În acea clipă am auzit paşii grei ai antreprenorului de pompe funebre care cobora şi am auzit aceeaşi treaptă scârţâind.

— Este depusă sus. Prima uşă la stânga.

— Dacă domnul Miles…

— N-o să-l trezeşti.

Până când a coborât, eu m-am îmbrăcat în hainele mele. Smythe mi-a spus:

— Mulţumesc.

— Nu-mi mulţumi mie. Eu nu-i datorez ei cu nimic mai mult decât îi datorezi tu.

— Nu am niciun drept să te rog, a spus el, dar aş vrea ca dumneata… dumneata ai iubit-o, ştiu. Apoi a adăugat ca şi cum ar fi înghiţit o doctorie amară: Ea te-a iubit.

— Ce încerci să-mi spui?

— Aş vrea să faci ceva pentru ea.

— Pentru ea?

— Aranjează să aibă funeralii catolice. I-ar fi plăcut.

— Care-i diferenţa?

— Nu cred că vreuna pentru ea. Dar întotdeauna este bine să fim generoşi.

— Şi ce trebuie să fac pentru asta?

— Mi-a spus că soţul ei are un mare respect pentru dumneata.

Mergea cu absurditatea mult prea departe. Voiam să zgudui amorţeala acestei camere cu un hohot de râs. M-am aşezat pe sofaua care a început să se zgâlţâie de hohotele mele. M-am gândit la Sarah, care zăcea moartă sus, şi la Henry, care dormea cu un zâmbet nătâng pe chip, şi la iubitul cu pete vineţii pe obraz, care discuta despre funeralii cu amantul care l-a angajat pe domnul Parkis să-i presare pudră pe sonerie. Lacrimile îmi şiroiau pe obraz în timp ce râdeam. Odată, într-un atac aerian masiv, am văzut un bărbat râzând în faţa casei sale unde soţia şi copilul îi fuseseră îngropaţi sub dărâmături.

— Nu înţeleg, a spus Smythe. Îşi ţinea pumnul drept strâns de parcă se pregătea să se apere. Erau atât de multe lucruri pe care niciunul dintre noi nu le înţelegea. Suferinţa era ca o explozie inexplicabilă care ne aducea pe amândoi laolaltă.

— Am să plec, a spus el şi a întins mâna stângă spre

clanţă. O idee ciudată mi-a trecut prin cap – pentru că nu aveam niciun motiv să cred că era stângaci.

— Trebuie să mă ierţi, i-am spus. Sunt buimac. Cu toţii suntem năuciţi. I-am întins mâna. El a şovăit şi mi-a strâns-o uşor cu stânga. Smythe, i-am spus, ce-ai acolo? Ai luat ceva din camera ei?

El şi-a desfăcut pumnul şi mi-a arătat o şuviţă de păr.

— Asta-i tot, a spus el.

— Nu aveai niciun drept.

— O, acum ea nu mai aparţine nimănui, a spus el şi, brusc, am văzut exact ce era ea în momentul de faţă – nişte resturi care aşteptau să fie adunate: dacă aveai nevoie de o şuviţă de păr, puteai s-o iei sau să-i tai unghiile, dacă asta avea valoare pentru tine. La fel cum oasele unui sfânt puteau fi împărţite – dacă le cerea cineva. Ea urma să fie incinerată în curând, aşa că de ce n-ar avea fiecare ceea ce îşi dorea cel mai mult? Ce prost am fost în timpul celor trei ani să-mi imaginez că fusese a mea. Noi nu suntem ai nimănui, nici măcar ai noştri.

— Îmi pare rău, am spus.

— Ştii ce mi-a scris, m-a întrebat Smythe, în urmă doar cu patru zile? Şi eu m-am gândit cu tristeţe că ea avusese timp pentru a-i scrie lui, dar nu şi să-mi telefoneze mie. Mi-a scris „roagă-te pentru mine”. Nu ţi se pare ciudat, să-mi ceară *mie* să mă rog pentru ea?

— Tu ce-ai făcut?

— O, a spus el, când am aflat că a murit, m-am rugat.

— Ştiai vreo rugăciune?

— Nu.

— Nu pare cinstit să te rogi unui Dumnezeu în care nu crezi.

După ce a plecat, am plecat şi eu; n-avea rost să mai rămân până se trezea Henry. Mai curând sau mai târziu, trebuie să înfrunte situaţia de a fi rămas de unul singur, exact cum am făcut eu. L-am privit pe Smythe cum traversa agitat Common-ul şi mi-am zis: „Un tip isteric”. Necredinţa putea fi un produs al isteriei, la fel de bine ca şi credinţa. Zăpada care se topise pe acolo pe unde fusese

călcată de mulţi trecători mi-a intrat în pantofi şi mi-a amintit de roua din visul meu, dar când am încercat să-mi aduc aminte vocea ei care-mi spunea „Nu-ţi face griji”, am constatat că nu am memoria sunetelor. Nu puteam să-mi reproduc vocea ei. Nu puteam nici măcar s-o caricaturizez. Când am încercat să mi-o amintesc, era anonimă – ca vocea oricărei femei. Procesul uitării se declanşase. Ar trebui să păstrăm înregistrări la gramofon, aşa cum păstrăm fotografii.

Am urcat scările deteriorate şi am intrat în hol. Nimic, în afară de vitraliu, nu mai era la fel ca în acea noapte din 1944. Nimeni nu ştie cum a început ceva. Sarah, într-adevăr, credea că sfârşitul a început când a văzut trupul meu sub uşă. N-ar fi recunoscut niciodată că sfârşitul începuse cu mult înainte: mai puţine telefoane, dintr-un motiv sau altul, total neverosimile, certurile pe care eu le-am pornit cu ea pentru că mi-am dat seama de pericolul iminent ca iubirea să se sfârşească. Noi începuserăm să privim dincolo de iubire, dar numai eu eram conştient de drumul pe care eram împinşi. Dacă bomba ar fi căzut cu un an mai devreme, ea n-ar mai fi făcut acea promisiune. Şi-ar fi rupt unghiile încercând să mă elibereze. Când ajungem la sfârşitul fiinţei noastre umane, trebuie să ne amăgim cu credinţa în Dumnezeu, asemenea unui iubitor de mâncăruri rafinate care cere la ele sosuri tot mai complicate. Am privit holul, gol ca o celulă, vopsit în verdele acela oribil, şi mi-am zis că ea a vrut să mi se ofere o a doua şansă şi iat-o: o viaţă goală, inodoră, antiseptică, viaţa unei închisori, şi am acuzat-o de parcă rugăciunile ei ar fi produs schimbarea: ce ţi-am făcut eu ţie de a trebuit să mă condamni la viaţă? Treptele şi balustrada nou-instalate au scârţâit tot drumul până sus. Ea nu le urcase niciodată. Chiar şi reparaţiile casei făceau parte din procesul de uitare. Este nevoie de un Dumnezeu din afara timpului ca să ne amintească atunci când totul se schimbă. Încă o mai iubeam sau doar regretam iubirea?

Am intrat în camera mea şi pe masă zăcea o scrisoare de la Sarah.

Ea murise de douăzeci şi patru de ore şi nu mai fusese conştientă mult timp înainte. Cum putuse o scrisoare să traverseze o fâşie de parc într-un timp atât de lung? apoi am observat că scrisese numărul meu greşit şi puţin din vechea amărăciune mi s-a strecurat în suflet. N-ar fi uitat numărul meu în urmă cu doi ani.

Simţeam o durere atât de mare numai la gândul de a-i vedea scrisul, că am fost gata să pun scrisoarea pe foc, dar curiozitatea poate fi mai puternică decât durerea. Era scrisă cu creionul, probabil pentru că o scrisese în pat.

„Dragul meu Maurice”, zicea ea, „Am vrut să-ţi scriu în cealaltă seară, după ce ai plecat, dar mi-a fost destul de rău când am ajuns acasă şi Henry a făcut atâta caz în privinţa asta. Îţi scriu, în loc să te sun. Nu pot să-ţi telefonez şi să-ţi aud vocea supărată când o să-ţi spun că nu plec cu tine. Pentru că nu am de gând să plec cu tine, Maurice, dragul meu Maurice. Te iubesc, dar nu pot să te mai văd. Nu ştiu cum am să trăiesc cu această durere şi cu acest dor şi mă rog tot timpul lui Dumnezeu să nu fie crud cu mine, să nu mă mai lase în viaţă. Dragă Maurice, vreau să-mi iau soarta în mâini şi fie ce-o fi, ca oricare om. Am fost la un preot cu două zile înainte de a mă suna tu şi i-am spus că vreau să devin catolică. I-am povestit despre promisiunea mea şi despre tine. I-am spus că, de fapt, căsătoria cu Henry nu mai există. Noi nu ne mai culcăm unul cu altul – din primul an când ne-am cunoscut. Şi i-am spus că, de fapt, n-a fost o căsătorie, nu poţi numi cununie oficierea de la registrul stării civile. L-am întrebat dacă aş putea să devin catolică şi să mă mărit cu tine. Ştiam că pentru tine nu conta dacă participai la un serviciu religios. De fiecare dată când îi puneam o întrebare, aveam speranţe atât de mari; a fost ca şi cum ai deschide obloanale unei case noi, dorind să vezi priveliştea, dar fiecare fereastră dădea spre un zid compact. Nu, nu, nu, a spus el, nu mă puteam căsători cu tine, nu mai puteam să te văd, dacă voiam să devin catolică. Mi-am zis în gând să le ia naiba pe toate şi am ieşit din camera unde-i vorbisem trântind uşa ca să-i arăt ce credeam despre preoţi. Ei sunt

între noi şi Dumnezeu, mi-am zis eu; Dumnezeu are mai multă milă şi apoi am ieşit din biserică şi am văzut crucifixul pe care îl au ei acolo şi m-am gândit, bineînţeles, El are milă, numai că este un fel atât de ciudat de milă, că uneori pare o pedeapsă. Maurice, dragul meu, am o durere de cap infernală şi aş vrea să mor. Aş vrea să nu fiu atât de puternică precum un cal. Nu vreau să mai trăiesc fără tine şi ştiu că într-o zi o să te întâlnesc în Common şi atunci n-o să-mi mai pese nici de Henry, nici de Dumnezeu, nici de nimic. Dar la ce bun, Maurice? Eu cred că există Dumnezeu – cred în toată grămada de şiretlicuri, nu există nimic în care să nu cred, n-au decât să subîmpartă Sfânta Treime în zeci de părţi că tot aş crede. Ei ar putea să scoată din pământ mărturii care să dovedească faptul că Hristos a fost inventat de Pilat spre a fi înaintat în rang şi eu aş crede la fel ca până acum. Credinţa s-a prins de mine ca o boală molipsitoare. Credinţa s-a abătut asupra mea la fel ca dragostea. N-am iubit niciodată înainte, aşa cum te iubesc pe tine şi niciodată n-am crezut în ceva, aşa cum cred acum. Sunt sigură. Înainte n-am fost sigură de nimic niciodată. Atunci când ai intrat pe uşă, cu sânge pe faţă, am fost sigură. O dată pentru totdeauna. Chiar dacă la acea vreme n-am ştiut-o. Am luptat împotriva credinţei mai mult decât am luptat împotriva iubirii, dar nu mi-a mai rămas nicio luptă de dus.

Maurice, dragul meu, nu fi furios. Să-ţi pară rău pentru mine, dar să nu fii supărat. Sunt o mincinoasă şi o prefăcută, dar asta nu este o minciună sau prefăcătorie. Obişnuiam să cred că sunt sigură de mine şi de ceea ce este bine şi rău, şi tu m-ai învăţat să nu fiu sigură. M-ai scăpat de toate minciunile şi de toată dezamăgirea, aşa cum se curăţă un drum de moloz pentru cineva care urmează să vină pe el, cineva important şi acum el a venit, dar tu însuţi ai curăţat drumul. Atunci când scrii, tu încerci să fii exact şi m-ai învăţat să doresc adevărul şi mi-ai atras atenţia când nu spuneam adevărul. Crezi, într-adevăr, asta, obişnuiai tu să spui, sau numai ai impresia că o crezi? Aşa că vezi, este numai vina ta, Maurice, totul este din vina ta.

Mă rog lui Dumnezeu să nu mă mai ţină în viaţă astfel”.

Asta era tot. Se pare că ea a avut darul de a i se răspunde la rugăciuni chiar înainte de a fi rostite, pentru că nu începuse să moară în noaptea aceea când a ieşit în oraş pe ploaie şi m-a găsit pe mine cu Henry? Dacă aş scrie un roman, l-aş încheia aici: un roman, obişnuiam să cred, trebuie să se sfârşească undeva, dar încep să cred că realismul meu a fost o greşeală în toţi aceşti ani, pentru că acum nimic în viaţă nu pare să se mai termine. Chimiştii îţi spun că natura nu este niciodată complet distrusă şi matematicienii îţi spun că, dacă împarţi în jumătate fiecare pas pe care-l faci când traversezi o cameră, nu vei ajunge niciodată la peretele opus, aşa că, ce optimist aş fi dacă aş crede că această poveste s-a sfârşit aici! Numai că, la fel ca Sarah, şi eu aş dori să nu fiu atât de puternic ca un cal.

2

Am întârziat la funeralii. Ieşisem în oraş să întâlnesc un bărbat numit Waterbury, care urma să scrie un articol despre munca mea într-o mică revistă periodică. Am dat cu banul dacă să mă întâlnesc cu el sau nu: cunoşteam prea bine frazele pompoase ale articolului său, semnificaţia ascunsă pe care el o va descoperi, de care eu habar nu aveam şi greşelile cărora obosisem să le mai fac faţă. În cele din urmă, cu condescendenţă, mă va plasa – probabil puţin deasupra lui Maugham, deoarece Maugham este popular şi eu n-am comis încă acea crimă – nu încă, dar, deşi eu păstrez ceva din exclusivitatea insuccesului, micile reviste, asemenea unor detectivi pricepuţi, pot s-o adulmece din zbor.

De ce m-am deranjat chiar şi numai să dau cu banul? Eu nu voiam să-l întâlnesc pe Waterbury şi, cu siguranţă, nu voiam să se scrie despre mine. Pentru că acum ajunsesem în punctul în care nu mă mai interesa deloc munca mea: nimeni nu putea să-mi facă vreo bucurie cu o laudă sau să mă ofenseze cu critici. Când am început romanul acela despre funcţionarul de stat, eram încă interesat, dar, când Sarah m-a părăsit, am recunoscut munca mea drept ceea ce era – un drog tot atât de

neimportant ca ţigările, pe care-l iei săptămâni şi ani. Dacă noi ne stingem prin moarte, aşa cum încă încerc să cred, ce contează dacă lăsăm în urma noastră mai degrabă câteva cărţi, decât sticle, haine sau bijuterii ieftine? Şi dacă Sarah are dreptate, cât de neimportantă este toată importanţa artei! Cred că am dat cu banul, pur şi simplu, din singurătate. Nu aveam nimic de făcut înainte de funeralii: voiam să mă întăresc cu un pahar sau două (poţi să încetezi să te mai sinchiseşti de munca ta, dar niciodată n-o să ajungi să nu-ţi mai pese de convenţii, şi un bărbat nu trebuie să clacheze în public).

Waterbury mă aştepta într-un bar de pe Tottenham Court Road. Purta pantaloni reiaţi negri, fuma ţigări ieftine şi era însoţit de o fată mult mai înaltă, care arăta mai bine decât el şi care purta acelaşi gen de pantaloni şi fuma aceleaşi ţigări. Ea era foarte tânără şi o chema Sylvia şi se vedea că are de parcurs un drum lung, care abia ce începuse cu Waterbury – ea era în stadiul în care îşi imita profesorul. M-am întrebat unde avea să sfârşească, ţinând cont de frumuseţea ei, de ochii aceia blânzi şi ageri, de părul cu străluciri de aur. Peste zece ani îşi va mai aminti măcar de Waterbury şi de barul din Tottenham Court Road? Îmi părea rău pentru el. Acum era atât de mândru, ne trata pe amândoi cu atâta condescendenţă, dar el era perdantul. Uitându-mă la ea peste paharul meu şi prinzându-i privirile la un comentariu foarte stupid al lui despre fluxul conştiinţei, mi-am zis în gând că aş putea chiar acum să i-o suflu de sub nas. Articolele lui erau legate în hârtie, dar cărţile mele erau legate în pânză. Ea ştia că poate să înveţe mai multe de la mine. Şi, totuşi, bietul ticălos avea tupeul s-o dojenească atunci când, ocazional, ea făcea un simplu comentariu uman, neintelectual. Voiam să-l avertizez în privinţa viitorului pustiu ce-l aşteaptă, dar, în loc de asta, am mai luat încă un pahar şi am spus:

— Nu pot să stau mult. Trebuie să merg la o ceremonie funerară în Golders Green.

— O ceremonie funerară în Golders Green! a

exclamat Waterbury. E în genul unuia dintre personajele dumitale! Trebuia să fie Golders Green, nu-i aşa?

— Nu eu am ales locul.

— Viaţa imită arta.

— Un prieten? a întrebat Sylvia cu compasiune şi Waterbury a privit-o fix şi mustrător pentru irelevanţa întrebării.

— Da.

Mi-am dat seama că ea făcea diverse presupuneri – bărbat? femeie? ce fel de prieten? – şi asta mi-a plăcut. Pentru că eu eram pentru ea o fiinţă umană, şi nu un scriitor, un om ai cărui prieteni mureau şi care participa la funeraliile lor, care simţea bucurie şi durere, care putea avea nevoie de consolare, care nu era doar un artizan priceput, a cărui operă trezea o mai mare simpatie, poate, decât opera lui Maugham, deşi, bineînţeles, nu-l putem situa tot atât de sus…

— Ce părere ai despre Forster? m-a întrebat Waterbury.

— Forster? O, iartă-mă. Mă întrebam doar în cât timp pot să ajung până la Golders Green.

— V-ar trebui patruzeci de minute, a spus Sylvia. Trebuie să luaţi metroul spre Edgware.

— Forster, a repetat Waterbury iritat.

— Din staţie trebuie să luaţi un autobuz, a spus Sylvia.

— Te rog, Sylvia, Bendrix n-a venit aici să discute despre cum ajunge la Golders Green.

— Iartă-mă, Peter, am crezut doar…

— Numără până la şase înainte de a gândi, Sylvia, a spus Waterbury. Şi acum ne putem întoarce la E.M. Forster?

— Trebuie? l-am întrebat eu.

— Ar fi interesant, din moment ce aparţineţi unor şcoli atât de diferite…

— El aparţine vreunei şcoli? Eu n-am ştiut nici măcar despre mine că aş aparţine. Scrii un manual de şcoală?

Sylvia a zâmbit şi el i-a văzut zâmbetul. Am ştiut din

acel moment că el îşi va ascuţi armele meseriei, dar pentru mine asta n-avea importanţă. Indiferenţa şi mândria par foarte asemănătoare şi el, probabil, crede că eu sunt mândru. I-am spus:

— Realmente, trebuie să plec.

— Dar n-ai venit aici decât de cinci minute. Este foarte important ca acest articol să iasă corect.

— Pentru mine este, într-adevăr, important să nu ajung târziu la Golders Green.

— Nu văd de ce.

Sylvia a spus:

— Eu merg până la Hampstead. Vă pot conduce.

— Nu mi-ai zis nimic de asta, a spus Waterbury cu suspiciune.

— Ştii că întotdeauna merg miercurea s-o văd pe mama.

— Astăzi e marţi.

— Atunci nu mai trebuie să mă duc mâine.

— E foarte amabil din partea ta. Mi-ar face plăcere compania.

— Într-una dintre cărţile dumitale ai folosit fluxul de conştiinţă, a spus Waterbury cu o grabă disperată. De ce ai abandonat metoda?

— O, nu ştiu. De ce îşi schimbă cineva apartamentul?

— Ţi-ai dat seama că este un eşec?

— Acesta este sentimentul pe care-l am în legătură cu toate cărţile mele. Ei bine, la revedere, Waterbury.

— O să-ţi trimit articolul, a spus el rostind-o ca pe o ameninţare.

— Mulţumesc.

— Să nu întârzii, Sylvia. La şase treizeci este programul Bartók pe Trei.

Am ieşit împreună în ce mai rămăsese din Tottenham Court Road. I-am spus:

— Îţi mulţumesc pentru că ai spart petrecerea.

— O, ştiam că voiai să pleci, a spus ea.

— Care-i numele tău de familie?

— Black.

— Sylvia Black, am spus eu, e o combinaţie bună. Aproape prea bună.

— Era un prieten foarte apropiat?

— Da.

— Îmi pare rău, a spus ea şi am avut impresia că aşa era. Avea multe de învăţat, în privinţa cărţilor, şi a muzicii, şi cum să se îmbrace şi să vorbească, dar nu va trebui niciodată să înveţe omenia. A venit cu mine în metroul aglomerat şi am stat înghesuiţi unul în altul. Simţind-o lipită de mine, mi-am adus aminte de dorinţa pe care o încercam cândva. Aşa va rămâne acum situaţia pentru totdeauna? Nicio dorinţă, ci doar amintirea ei. La Goodge Street ea s-a răsucit ca să facă loc unui nou-venit şi eu eram conştient de coapsa ei lipită de piciorul meu, aşa cum cineva este conştient de ceva ce s-a întâmplat cu mult timp în urmă.

— Aceasta este prima ceremonie funerară la care particip în viaţa mea, am spus eu ca să fac conversaţie.

— Tatăl şi mama trăiesc, deci?

— Tatăl, da. Mama a murit când eu eram la şcoală. Am crezut că o să capăt câteva zile de vacanţă, dar tata s-a gândit că o să mă impresioneze, aşa că nu m-am ales cu nimic din asta. Afară doar că în seara când am primit vestea n-am mai stat în sala de meditaţii.

— Nu mi-ar plăcea să fiu incinerată, a spus ea.

— Al prefera viermii?

— Da, l-aş prefera.

Capetele noastre erau atât de apropiate că puteam vorbi fără să ridicăm vocea, dar nu ne puteam privi din cauza aglomeraţiei. I-am spus:

— Pentru mine nu contează, ori una, ori alta. Şi m-am întrebat imediat de ce m-am deranjat să mint, deoarece *contase*, trebuie să fi contat, din moment ce, în cele din urmă, eu fusesem cel care-l convinsese pe Henry să nu fie de acord cu înhumarea.

3

Cu o după-amiază înainte, Henry avusese unele îndoieli. Îmi telefonase să mă roage să vin până la el. Era

ciudat cât de apropiaţi deveniserăm după moartea lui Sarah. Acum el depindea mult de mine, aşa cum înainte depinsese de Sarah – eu eram o figură familiară în casă. Chiar mă întrebam dacă avea să-mi ceară să mă mut la el după ce funeraliile se vor fi terminat şi ce răspuns îi voi vă. Dacă era s-o uit pe Sarah, nu aveam nimic de ales între cele două case: ea aparţinuse amândurora.

Când am sosit, Henry era încă năuc din cauza sedativelor, altfel aş fi avut probleme cu el. Un preot stătea ţeapăn pe marginea unui fotoliu din birou: era un bărbat cu un chip scofâlcit şi ursuz, probabil unul dintre membrii Congregaţiei Mântuitorului, care ameninţa cu iadul duminicile în biserica întunecoasă, unde o văzusem ultima oară pe Sarah. Era evident că avusese un conflict cu Henry chiar din start şi asta îl întărâtase.

— Dânsul este domnul Bendrix, scriitorul, a spus Henry. Părintele Crompton. Domnul Bendrix a fost un foarte bun prieten al soţiei mele.

Eu am avut impresia că părintele Crompton deja ştia asta. Nasul îi cobora de-a lungul feţei ca un contrafort şi eu mi-am zis în gând că probabil acesta este chiar omul care a închis cu brutalitate uşa speranţei pentru Sarah.

— Bună ziua, a spus părintele Crompton cu atâta rea-voinţă, încât am simţit că lumânarea şi clopotul nu erau departe.

— Domnul Bendrix m-a ajutat mult cu toate aranjamentele, i-a explicat Henry.

— Aş fi fost gata să le iau asupra mea, dacă aş fi ştiut.

Fusese o vreme când l-am urât pe Henry. Ura mea părea acum meschină. Henry era o victimă, la fel cum eram şi eu, iar victorios era acest bărbat încruntat, cu guler stupid. I-am spus:

— Cu greu ai fi făcut-o, asta-i cert. Dumneata nu eşti de acord cu incinerarea.

— Aş fi putut aranja să fie o înmormântare catolică.

— Ea nu era catolică.

— Îşi exprimase intenţia de a deveni.

— A fost suficient pentru a fi considerată catolică?

Părintele Crompton a venit cu o reţetă. A pus-o jos ca pe o bancnotă.

— Noi recunoaştem botezul dorinţei. Zăcea acolo între noi aşteptând să fie ridicată. Nimeni n-a făcut nicio mişcare. Părintele Crompton a spus: Mai este timp pentru a contramanda aranjamentele pe care le-aţi făcut. A repetat: Voi lua totul asupra mea. A spus-o pe un ton de admonestare, de parcă i se adresa lui Lady Macbeth promiţându-i un procedeu mai bun de a-şi parfuma mâinile decât cu parfumurile din Arabia.

Henry a spus brusc:

— Are, într-adevăr, importanţă? Bineînţeles, eu nu sunt catolic, părinte, dar nu văd…

— Ea ar fi fost mai fericită…

— Dar de ce?

— Biserica oferă privilegii, domnule Miles, precum şi responsabilităţi. Facem Mise speciale pentru morţii noştri. Se spun regulat rugăciuni. Ne amintim de morţii noştri, a adăugat el, şi eu mi-am zis în gând furios: Cum vă amintiţi de ei? Teoriile tale sunt bune. Predici despre importanţa individului. Firele noastre de păr sunt toate numărate, zici tu, dar eu îi simt părul în căuşul palmei, îmi amintesc părul ei de pe ceafă, fin ca un puf, aşa cum zăcea lungită, cu faţa în jos, pe patul meu. Şi noi ne amintim morţii noştri, în felul nostru.

Văzând că Henry începe să se dezmeticească, am minţit cu aplomb:

— Noi nu avem absolut niciun motiv să credem că devenise catolică.

Henry a început:

— Bineînţeles, sora a zis…

Dar eu l-am întrerupt:

— Delira înainte de a muri.

Părintele Crompton a spus:

— Niciodată nu mi-ar fi trecut prin minte să vă deranjez, domnule Miles, dacă n-aş fi avut un motiv temeinic.

— Eu am o scrisoare de la doamna Miles scrisă cu mai puţin de o săptămână înainte de a muri, i-am zis eu. Cât este de când aţi văzut-o ultima oară?

— Cam acelaşi timp. Acum cinci sau şase zile.

— Mi se pare foarte ciudat că ea nici măcar n-a menţionat subiectul în scrisoare.

— Poate, domnule… domnule Bendrix, dumneata nu te-ai bucurat de încrederea ei.

— Poate că dumneata, părinte, tragi nişte concluzii pripite. Oamenii pot fi interesaţi de credinţa dumitale, pun întrebări despre ea, fără a fi necesar să-şi dorească să devină catolici. Apoi, i-am spus rapid lui Henry: Ar fi absurd să schimbi acum totul. S-au dat instrucţiuni. Prietenii au fost invitaţi. Sarah n-a fost niciodată o fanatică. Ea ar fi ultima care să vrea o inconvenienţă de dragul unui capriciu. La urma urmelor, am continuat eu fixându-mi ochii asupra lui Henry, va fi o ceremonie perfect creştină. Nu că Sarah ar fi fost măcar creştină. În orice caz, noi n-am văzut niciun semn în legătură cu asta. Dar tu ai putea să-i dai părintelui Crompton bani pentru o Misă.

— Nu este nevoie. Am spus una în dimineaţa asta. El a făcut o mişcare cu mâinile pe care le ţinea în poală, prima fisură în rigiditatea lui: mi se părea că privesc un perete solid cum se deplasează şi se înclină după ce a căzut o bombă. Am s-o pomenesc în fiecare zi în Mişa mea, a zis el.

Henry a spus cu uşurare, ca şi cum asta aranja toate problemele:

— Foarte bine, părinte. Şi a ridicat cutia cu ţigări.

— Pare ciudat şi impertinent din partea mea să vă spun, domnule Miles, dar nu cred că vă daţi seama ce femeie bună a fost soţia dumneavoastră.

— Ea a fost totul pentru mine, i-a răspuns Henry.

— O mulţime de oameni au iubit-o, am spus eu.

Părintele Crompton şi-a întors ochii spre mine ca un director de şcoală care aude o întrerupere venită din fundul clasei de la un mucos.

— Poate că nu destul, a spus el.

— Ei bine, am zis eu, să ne întoarcem la ceea ce discutam. Eu nu cred că mai putem schimba lucrurile acum, părinte. În plus, ar stârni şi o mulţime de discuţii. Nu ţi-ar plăcea aceste discuţii, nu-i aşa, Henry?

— Nu. O, nu.

— Există anunţul din *The Times*. Va trebui să facem o corecţie. Oamenii observă asemenea lucruri. Ar da naştere la comentarii. La urma urmelor, tu nu eşti un necunoscut, Henry. Apoi ar trebui trimise telegrame. O mulţime de oameni vor fi trimis deja coroane la crematoriu. Înţelegi ce vreau să spun, părinte?

— N-aş putea spune că da.

— Ceea ce ceri dumneata nu este rezonabil.

— Dumneata pari să ai un set foarte ciudat de valori, domnule Bendrix.

— Dar, cu siguranţă, dumneata nu crezi că incinerarea afectează Învierea trupului, părinte?

— Bineînţeles că nu. Eu deja v-am spus motivele mele. Dacă ele nu sunt suficient de puternice pentru domnul Miles, nu mai pot adăuga nimic.

S-a sculat de pe scaun şi ce urât era! Stând jos, avea măcar aparenţa puterii, dar picioarele îi erau prea scurte faţă de trup şi, când s-a ridicat, era neaşteptat de mic. De parcă, brusc, s-ar fi îndepărtat mult.

Henry a spus:

— Dacă veneaţi puţin mai devreme, părinte. Vă rog să nu credeţi…

— Nu cred nimic rău despre dumneata, domnule Miles.

— Despre mine, poate, părinte? l-am întrebat cu o impertinenţă deliberată.

— O, nu vă faceţi griji, domnule Bendrix. Nimic din ce faci dumneata n-o s-o afecteze pe ea acum.

Cred că în confesional înveţi să recunoşti ura. El şi-a întins mâna spre Henry şi mie mi-a întors spatele. Voiam să-i spun: „Te înşeli în privinţa mea. Nu pe Sarah o urăsc. Şi te înşeli şi în privinţa lui Henry. El este corupătorul, nu eu. Eu am vrut să mă apăr”.

— Eu am iubit-o, am spus cu voce tare, pentru că, cu siguranţă, în confesional ei învaţă să recunoască şi acel sentiment.

4

— Hampstead este următoarea staţie.

— Trebuie neapărat să te duci să-ţi vizitezi mama?

— Aş putea să vin până la Golders Green şi să-ţi arăt drumul. De obicei, nu merg astăzi la ea.

— Ar fi un act de caritate, am spus eu.

— Cred că va trebui să iei un taxi ca să ajungi la timp.

— Nu cred că, într-adevăr, contează dacă pierd începutul.

M-a condus până la staţia de taxi şi apoi a vrut să se întoarcă. Mi se părea ciudat că se deranjase atâta. Eu nu văzusem niciodată la mine vreo calitate pentru care să mă placă o femeie, şi acum mai puţin ca oricând. Mâhnirea şi dezamăgirea sunt ca ura: ele îi fac pe oameni respingători din cauza autocompătimirii şi amărăciunii. Şi cât de egoişti ne fac totodată! Eu nu aveam nimic ce să-i dau Sylviei: eu niciodată nu voi fi unul dintre profesorii ei, dar, pentru că îmi era teamă de următoarea jumătate de oră, de feţele care îmi vor spiona singurătatea încercând să detecteze din comportarea mea care au fost relaţiile pe care le avusesem cu Sarah, cine pe cine părăsise, aveam nevoie de frumuseţea ei ca să mă susţină.

— Dar nu pot să apar în hainele astea, a protestat ea când am rugat-o să-mi ţină companie.

Se vedea limpede cât de încântată a fost că am vrut să vină cu mine. Ştiam că aş fi putut să i-o suflu lui Waterbury. Nisipul se scursese deja din clepsidra lui. Dacă mă hotăram, va asculta Bartók singur.

— Vom sta în spate, am spus eu. Poţi fi luată drept un străin care trecea prin preajmă.

— Cel puţin sunt negri, a spus ea referindu-se la pantaloni. În taxi mi-am lăsat mâna să stea pe piciorul ei ca o promisiune, dar nu aveam nicio intenţie de a-mi ţine promisiunea. Pe coşul crematoriului ieşea fum şi băltoacele

de pe aleile cu pietriş erau pe jumătate îngheţate. O mulţime de străini treceau pe lângă noi – de la incinerarea anterioară, presupun: aveau aerul vesel al oamenilor care plecaseră de la o petrecere anostă şi acum puteau să-şi vadă de drum.

— Pe aici, a spus Sylvia.

— Ştii foarte bine drumul.

— Tata a fost incinerat aici în urmă cu doi ani.

Când am ajuns la capelă, toţi plecau. Întrebările lui Waterbury despre fluxul conştiinţei mă făcuseră să întârzii chiar prea mult. Aveam un ciudat sentiment convenţional de mâhnire – până la urmă nu văzusem rămăşiţele lui Sarah şi m-am gândit posomorât că fumul lor plutea acum peste grădinile din suburbii. Henry mergea singur, fără a vedea pe cineva: plânsese şi nu m-a observat. Nu ştiam pe nimeni altcineva, cu excepţia lui Sir William Mallock, care purta joben. Mi-a aruncat o privire dezaprobatoare şi şi-a continuat drumul grăbit. Erau vreo cinci-şase bărbaţi care păreau funcţionari de stat. Era şi Dunstan printre ei? N-avea mare importanţă. Câteva neveste îşi însoţeau bărbaţii. Ele, cel puţin, erau mulţumite de ceremonie – puteai aproape s-o ghiceşti după pălăriile lor. Dispariţia lui Sarah o lăsase pe fiecare nevastă mai în siguranţă.

— Îmi pare rău, a spus Sylvia.

— N-a fost vina ta.

Mi-am zis în gând că, dacă am fi putut s-o îmbălsămăm, n-ar fi fost niciodată în siguranţă. Chiar şi trupul ei mort ar fi reprezentat un standard în funcţie de care puteau fi evaluate.

A apărut Smythe, înaintând grăbit printre băltoace şi vorbind de unul singur.

Am auzit o femeie spunând: „Familia Carter ne-a invitat pentru weekendul de pe data de zece”.

— Vrei să plec? m-a întrebat Sylvia.

— Nu, nu, i-am spus. Aş vrea să te am în preajmă.

M-am dus până la uşa capelei şi m-am uitat înăuntru. Pentru moment, calea către cuptor era liberă, dar, în timp ce vechile jerbe erau scoase afară, altele noi erau aduse

înăuntru. O femeie în vârstă era îngenuncheată absurd într-o rugăciune, ca un actor dintr-o altă scenă, din pricina ridicării neaşteptate a cortinei. O voce familiară din spatele meu a spus:

— Este o plăcere amară să vă văd aici, domnule, unde cei plecaţi sunt plecaţi pentru totdeauna.

— Ai venit, Parkis, am exclamat eu.

— Am văzut anunţul în *The Times*, domnule, aşa că l-am rugat pe domnul Savage să-mi dea liber în această după-amiază.

— Întotdeauna îţi urmăreşti oamenii atât de departe ca acum?

— A fost o doamnă foarte de treabă, domnule, mi-a spus el cu reproş. Odată, pe stradă m-a întrebat de o adresă, neştiind, bineînţeles, de ce mă aflam eu prin preajmă. Şi la cocteilul acela mi-a dat un pahar de sherry.

— Sherry sud-african? l-am întrebat eu amărât.

— N-aş putea să spun, domnule, dar modul în care a făcut-o – o, nu sunt multe ca ea. Şi băiatul meu... El întotdeauna vorbeşte despre ea.

— Ce-ţi face băiatul, Parkis?

— Nu e bine, domnule. Nu e bine deloc. Are dureri foarte mari de stomac.

— L-a văzut doctorul?

— Nu încă, domnule. Eu cred că trebuie să lăsăm lucrurile în seama naturii. Până la un punct.

Am privit în jur la grupurile de străini care o cunoscuseră pe Sarah. Am spus:

— Cine sunt toţi aceşti oameni, Parkis?

— Pe tânăra doamnă n-o ştiu, domnule.

— E cu mine.

— Vă rog să mă iertaţi. Sir William Mallock este cel din depărtare, domnule.

— Pe el îl ştiu.

— Domnul care chiar acum a evitat o băltoacă, domnule, este şeful de departament al domnului Miles.

— Dunstan?

— Acesta este numele lui, domnule.

— Ce multe ştii, Parkis. Crezusem că gelozia era aproape moartă: crezusem că aş fi în stare s-o împart pe Sarah cu o mulţime de bărbaţi dacă măcar ar mai fi în viaţă, dar vederea lui Dunstan a trezit în mine pentru câteva secunde vechea ură. Sylvia, am strigat-o eu, de parcă Sarah m-ar fi putut auzi, eşti invitată undeva la cină în seara asta?

— I-am promis lui Peter…

— Peter?

— Waterbury.

— Dă-l încolo.

Eşti acolo? i-am spus lui Sarah. Mă urmăreşti? Uită-te să mă vezi cum mă pot descurca fără tine. Nu e dificil, mi-am continuat eu dialogul. Ura mea putea crede că ea mai este în viaţă: numai iubirea era cea care ştia că ea nu mai există, nu mai mult decât o pasăre moartă.

O nouă ceremonie funerară se pregătea şi femeia de lângă balustradă s-a ridicat în picioare confuză la vederea străinilor care intrau. Fusese prinsă de o incinerare cu care nu avea absolut nicio tangenţă.

— Aş putea să-i dau un telefon.

Ura se aşternea ca un val de plictiseală peste seara pe care o aveam în faţă. Luasem hotărârea: fără iubire, va trebui să mimez gesturile iubirii. Dar m-am simţit vinovat înainte de a fi comis crima, crima de a atrage inocenţa în propria mea dezorientare. Actul sexual poate să nu reprezinte nimic, dar, când ajungi la vârsta mea, înveţi că oricând se poate întâmpla să însemne totul. Eu eram în siguranţă, dar cine ştie ce nevroză aş putea declanşa în această copilă? La sfârşitul serii aş face dragoste cu stângăcie şi însăşi neîndemânarea mea, chiar impotenţa mea, dacă m-aş dovedi impotent, ar putea săvârşi înşelăciunea, sau aş putea să fac dragoste ca un expert şi experienţa mea ar face-o să se implice. Am implorat-o pe Sarah: scoate-mă din povestea asta, scoate-mă, pentru binele ei, nu al meu. Sylvia a continuat:

— Aş putea spune că mama este bolnavă.

Era gata să mintă: era sfârşitul lui Waterbury. Bietul

Waterbury! Cu această primă minciună, eu şi Sylvia deveneam complici. Ea stătea acolo, în pantalonii ei negri, printre băltoacele îngheţate şi eu mi-am zis în gând: acesta este punctul în care un lung viitor poate începe. Am implorat-o pe Sarah: scoate-mă din asta. Nu vreau să o iau de la început şi s-o rănesc. Eu sunt incapabil de iubire. În afară de tine, în afară de tine, nu pot iubi pe nimeni. Şi bătrâna doamnă cu părul cărunt s-a răsucit spre mine făcând să trosnească gheaţa subţire:

— Sunteţi domnul Bendrix? m-a întrebat ea.

— Da.

— Sarah mi-a spus… a început ea şi, în timp ce ezita, m-a cuprins o speranţă nebună că avea să-mi transmită un mesaj; că morţii puteau să vorbească.

— Aţi fost cel mai bun prieten al ei – mi-a spus adeseori lucrul acesta.

— Am fost unul dintre ei.

— Eu sunt mama ei.

Eu nici măcar nu-mi aminteam că mama ei trăia: în toţi acei ani fuseseră atât de multe de discutat între noi că tot ceea ce înconjura vieţile noastre, ale amândurora, era gol, ca o hartă în stadiu de proiect, ce urmează a fi completată mai târziu.

A continuat:

— N-aţi ştiut nimic despre mine, nu-i aşa?

— De fapt…

— Henry nu m-a plăcut. A fost o situaţie destul de incomodă, aşa că am stat deoparte. Vorbea calm, raţional, şi totuşi lacrimile i se prelingeau pe obraji, creând un efect de independenţă. Bărbaţii şi nevestele lor plecaseră cu toţii: străinii îşi croiau drum printre noi trei, îndreptându-se spre capelă. Numai Parkis mai zăbovea gândindu-se, presupun, că ar putea să-mi mai fie de folos furnizându-mi informaţii suplimentare, dar stătea la distanţă, cunoscându-şi locul, aşa cum ar fi spus el.

— Vreau să vă cer o mare favoare, a spus mama lui Sarah. Am încercat să-mi amintesc numele ei – Cameron, Chandler, începea cu C. Am sosit astăzi din Great

Missenden într-o asemenea grabă... Şi-a şters lacrimile cu indiferenţă, de parcă ar fi dat cu o cârpă de vase. Bertram, mi-am zis în gând, acela era numele, Bertram.

— Da, doamnă Bertram, am spus eu.

— Şi am uitat să-mi mut banii în geanta neagră.

— Cu ce vă pot ajuta?

— Dacă aţi vrea să-mi împrumutaţi o liră, domnule Bendrix. Vedeţi, trebuie să mănânc ceva în oraş înainte de a pleca. În Great Missenden se închide devreme şi ea şi-a şters din nou ochii în timp ce vorbea. Ceva din ea îmi amintea de Sarah: un anume prozaism în durerea ei, poate o ambiguitate. Îl „tapase” pe Henry prea des? I-am spus:

— Vă invit să luaţi cina cu mine.

— N-aş vrea să vă deranjaţi.

— Am iubit-o pe Sarah, i-am spus.

— Şi eu.

M-am întors spre Sylvia şi i-am explicat:

— Este mama ei. Va trebui să-i ofer o cină. Îmi pare rău. Pot să te sun şi să fixăm o altă dată?

— Bineînţeles.

— Eşti în cartea de telefon?

— Waterbury este, a spus ea posomorât.

— Săptămâna viitoare.

— Mi-ar face plăcere. Mi-a întins mâna şi a spus: La revedere.

Eram sigur că ea ştia că momentul fusese ratat. Mulţumesc lui Dumnezeu că nu conta – un uşor regret şi o curiozitate ce ţineau până la staţia de metrou: un schimb de cuvinte iritat cu Waterbury în timpul concertului Bartók. Revenind la doamna Bertram, m-am trezit vorbindu-i iarăşi lui Sarah: Vezi, te iubesc. Dar iubirea nu avea aceeaşi forţă de a se face auzită, precum ura.

În timp ce ne apropiam de porţile crematoriului, am observat că Parkis dispăruse. Nu-l văzusem când a plecat. Pesemne că-şi dăduse seama că acum nu mai aveam nevoie de ajutorul lui.

Eu şi doamna Bertram am luat cina la Isola Bella. N-am vrut să merg undeva unde mai fusesem vreodată cu

Sarah şi, bineînţeles, imediat am început să compar acest restaurant cu toate celelalte pe care le cutreieraserăm împreună. Eu şi Sarah n-am băut niciodată Chianti şi acum, în timp ce beam, mi-am amintit de *acel* fapt. Aş fi putut la fel de bine să iau bordoul nostru favorit, nu m-aş fi gândit la ea mai mult. Chiar şi golul era umplut cu prezenţa ei.

— Nu mi-au plăcut funeraliile, a spus doamna Bertram

— Îmi pare rău.

— A fost atât de inuman. Ca o bandă rulantă.

— Părea potrivit. S-au spus rugăciuni, la urma urmelor.

— Preotul acela… era chiar preot?

— Nu l-am văzut.

— A vorbit despre Marele Infinit. N-am înţeles multă vreme. Am crezut că spune Marele Pinguin. A început să-şi plimbe iar lingura prin supă. Apoi a continuat: Aproape că m-a pufnit râsul şi Henry m-a văzut. Mi-am dat seama că mi-a trecut-o la catastif.

— Nu v-aţi înţeles bine?

— El este un om foarte meschin, a spus ea. Şi-a şters ochii cu şervetul de masă şi apoi şi-a vânturat energic lingura prin supă, amestecând fideaua. Odată a trebuit să împrumut zece lire de la el. Venisem pentru o scurtă şedere la Londra şi mi-am uitat poşeta. Se putea întâmpla oricui.

— Bineînţeles.

— Întotdeauna mi-am făcut o datorie de onoare din a nu avea nicio datorie faţă de nimeni pe lume.

Conversaţia ei era ca sistemul de metrou. Se mişca în cercuri şi ramificaţii. Până la cafea am început să observ staţiile care se repetau: meschinăria lui Henry, propria ei integritate financiară, iubirea pentru Sarah, nemulţumirea în privinţa serviciului funerar, Marele Infinit – acesta era punctul în care unele trenuri duceau spre Henry.

— Era atât de nostim, a spus ea. N-am vrut să râd. Nimeni n-a iubit-o pe Sarah mai mult decât mine. Cum

facem noi toţi aceeaşi afirmaţie, întotdeauna, şi suntem furioşi când o auzim din gura altcuiva. Dar Henry n-a vrut să înţeleagă asta. El este un om rece.

Am făcut un mare efort de a schimba punctul de oprire.

— Nu văd ce alt fel de serviciu funerar s-ar fi putut face.

— Sarah era catolică, a spus ea. Şi-a ridicat paharul de vin şi a dat pe gât jumătate din el dintr-o înghiţitură.

— Aiurea, am spus eu.

— O, a spus doamna Bertram, nici măcar ea n-a ştiut.

Brusc şi inexplicabil, mi s-a făcut teamă, asemenea aceluia care a comis o crimă aproape perfectă şi vede prima fisură neaşteptată în zidul decepţiei sale. Cât de adânc merge crăpătura? Poate fi reparată la timp?

— Nu înţeleg nimic din ce-mi spuneţi.

— Sarah nu v-a spus niciodată că eu am fost catolică… odată?

— Nu.

— N-am fost o bună catolică. Vedeţi, soţului meu îi displăcea toată povestea. Eu am fost cea de a treia lui nevastă şi când mă certam cu el în primul an obişnuiam să-i spun că noi nu suntem căsătoriţi cu adevărat. Era un bărbat meschin, a adăugat ea în chip mecanic.

— Dacă dumneavoastră aţi fost catolică, asta nu înseamnă că a fost şi Sarah.

A mai luat o înghiţitură zdravănă din porto. Apoi a continuat:

— N-am spus asta nici unui alt suflet de pe lume. Probabil că sunt puţin ameţită. Credeţi că m-am îmbătat, domnule Bendrix?

— Bineînţeles că nu. Mai luaţi nişte porto.

În timp ce aşteptam să fie adusă comanda, ea a încercat să schimbe conversaţia, dar eu am readus-o fără preget înapoi.

— Ce-aţi vrut să spuneţi – Sarah a fost catolică?

— Promiteţi-mi că n-o să-i spuneţi lui Henry.

— Promit.

— Odată, am fost în străinătate, în Normandia. Sarah abia împlinise doi ani. Soţul meu obişnuia să meargă la Deauville. Aşa zicea el, dar eu ştiam că se ducea la prima lui soţie. M-am înfuriat foarte tare. Eu şi Sarah ne-am dus să ne plimbăm pe plajă. Sarah tot voia să stăm jos, dar abia ce ne aşezaserăm şi nu merseserăm decât foarte puţin după aceea. I-am spus: „Acesta este un secret între mine şi tine, Sarah”. Chiar de pe atunci ea ştia să păstreze secretele – dacă voia. Pot să-ţi spun că mi-a fost teamă, dar a fost o răzbunare bună, nu-i aşa?

— Răzbunare? Nu înţeleg foarte bine, doamnă Bertram.

— Asupra soţului meu, bineînţeles. Nu numai din cauza primei lui soţii. V-am spus, nu-i aşa, că el nu voia să mă lase să fiu catolică? O, ce scene îmi făcea dacă încercam să merg la liturghie, aşa că m-am gândit că Sarah va fi catolică şi el n-o să ştie şi n-o să-i spun decât dacă mă supăr cu adevărat.

— Şi nu i-aţi spus?

— A plecat, m-a părăsit la un an după aceea.

— Deci aţi putut să fiţi iar catolică.

— Ei bine, vedeţi, eu nu *credeam* prea mult. Şi apoi m-am măritat cu un evreu şi a fost dificil. Se spune că evreii sunt teribil de generoşi. Să n-o credeţi. O, era un bărbat meschin.

— Dar ce s-a întâmplat pe plajă?

— Bineînţeles, nu s-a întâmplat pe plajă. Eu am vrut să spun doar că ne plimbam. Am lăsat-o pe Sarah la uşă şi m-am dus să găsesc preotul.

A trebuit să-i spun câteva minciuni – cusute cu aţă albă, bineînţeles –, să explic lucrurile. Puteam să pun totul pe seama soţului meu, bineînţeles. I-am spus că el îmi promisese înainte de a ne căsători şi că după aceea nu-şi mai ţinuse promisiunea. M-a ajutat mult că nu puteam vorbi prea bine franceza. Pare teribil de credibil dacă nu ştii exact cuvintele. În orice caz, el a făcut-o acolo şi atunci, iar noi am prins autobuzul ca să fim înapoi la prânz.

— Ce-a făcut?

— A botezat-o în rit catolic.

— Asta-i tot? am întrebat-o eu uşurat.

— Ei bine, este o cuminecătură – sau aşa se spune.

— La început am crezut că Sarah a fost cu adevărat catolică.

— Ei bine, după cum vedeţi, a fost, numai că n-a ştiut-o. Aş fi vrut ca Henry s-o fi înmormântat aşa cum se cuvine, a spus doamna Bertram şi lacrimile au ţâşnit din nou grotesc.

— Nu-l puteţi învinui, din moment ce nici măcar Sarah n-a ştiut.

— Întotdeauna am avut dorinţa să se fi „prins". Ca o vaccinare.

— Nu pare a se fi „prins" prea mult nici de dumneavoastră, n-am putut eu rezista să nu-i spun, dar ea n-a fost ofensată.

— O, a spus ea, am avut o mulţime de tentaţii în viaţa mea, aştept ca, până la urmă, lucrurile să se îndrepte. Sarah a fost foarte înţelegătoare cu mine. A fost o fată bună. Nimeni n-a apreciat-o aşa cum am apreciat-o eu. A mai băut din porto şi a spus: Măcar dacă dumneata ai fi cunoscut-o cu adevărat. Pentru că, dacă ea ar fi fost crescută aşa cum trebuie, dacă eu nu m-aş fi căsătorit mereu cu bărbaţi atât de meschini, ea ar fi fost o sfântă, sunt convinsă de asta.

— Numai că nu s-a prins, am spus eu cu înverşunare şi am chemat ospătarul să aducă nota de plată. O aripă a acelor gâşte cenuşii ce zboară peste viitoarele noastre morminte îşi trimisese fâlfâirea de-a lungul şalelor mele, sau poate că mă alesesem cu o răceală în câmpul îngheţat: măcar de-ar fi fost o răceală mortală, ca a lui Sarah.

N-a prins, am repetat pentru mine însumi, tot drumul în metrou spre casă, după ce o dusesem pe doamna Bertram la Marylebone şi îi mai împrumutasem trei lire „deoarece mâine este miercuri şi trebuie să stau acasă pentru că vine femeia la curăţenie". Biata Sarah, ceea ce „se prinsese" de ea fusese şirul de soţi şi taţi vitregi. Mama ei o învăţase cu destulă eficienţă că un singur

bărbat nu este suficient pentru o viaţă, dar ea însăşi văzuse ce se ascunde sub amăgirea căsătoriilor mamei sale. Când s-a măritat cu Henry, s-a măritat pentru toată viaţa, aşa cum bine ştiam cu disperare.

Dar acea înţelepciune nu avea nicio legătură cu ceremonia ambiguă de lângă plajă. Nu ai fost Tu cel care i-ai fost „inoculat”, i-am spus eu Dumnezeului în care nu credeam, acel Dumnezeu imaginar, despre care Sarah era convinsă că mi-a salvat viaţa (pentru ce scop plauzibil?) şi care ruinase, chiar în nonexistenţa lui, singura fericire profundă pe care o trăisem vreodată: o, nu ai fost Tu cel care i-ai fost inoculat, pentru că asta ar fi fost magie şi eu cred în magie chiar mai puţin decât cred în Tine: magie este crucea Ta, învierea Ta din morţi, sfânta Ta biserică catolică, soborul Tău de sfinţi.

Zăceam lungit pe spate şi priveam umbrele pomilor din Common cum se mişcau pe tavanul camerei mele. Este doar o coincidenţă, mi-am zis în gând, o coincidenţă oribilă, care aproape că a adus-o în final către Tine. Nu poţi să marchezi pentru o viaţă un copil de doi ani cu un pic de apă şi o rugăciune. Dacă aş începe să cred asta, aş putea crede şi în trupul şi în sângele Tău. N-a fost a Ta în toţi acei ani: a fost a mea. Tu ai câştigat în final, nu trebuie să-mi mai aminteşti, dar ea nu mă înşela cu Tine când stătea lungită aici cu mine, pe acest pat, cu această pernă sub cap. Ea s-a culcat cu mine, nu cu Tine. Eu am fost acel care a penetrat-o, nu Tu.

Lumina zilei se scursese şi întunericul s-a aşternut peste patul meu, iar eu am visat că eram la un bâlci cu o puşcă în mână. Trăgeam în clondirele care păreau făcute din sticlă, dar gloanţele mele ricoşau de parcă clondirele ar fi fost îmbrăcate în oţel. Am tras glonţ după glonţ, dar n-am putut să sparg nicio sticlă şi la cinci dimineaţa m-am trezit exact cu acelaşi gând în cap: în toţi aceşti ani tu ai fost a mea, nu a Lui.

5

Fusese o glumă macabră de-a mea când mi-am zis că s-ar putea ca Henry să mă roage să stau în casa lui. Nu mă

aşteptasem deloc la asemenea ofertă şi, când a venit, m-a luat prin surprindere. Chiar şi vizita lui, la o săptămână după funeralii, a fost o surpriză: el nu fusese niciodată în casa mea până atunci. Mă îndoiesc că ar fi venit vreodată mai aproape de latura de sud decât în acea noapte când ne întâlniserăm în Common pe ploaie. Am auzit soneria şi m-am uitat pe fereastră, pentru că nu voiam să primesc musafiri – mă gândeam că s-ar putea să fie Waterbury cu Sylvia. Felinarul de lângă platanul de pe trotuar a luminat pălăria neagră a lui Henry. Am coborât la parter şi am deschis uşa.

— Treceam pe aici, a minţit Henry.

— Intră.

A rămas în picioare, agitându-se fără rost în timp ce eu am scos băutura şi paharele din bufet. Mi-a spus:

— Pari interesat de generalul Gordon.

— Mi-au cerut să-i scriu viaţa.

— Ai de gând s-o faci?

— Cred că da. Nu prea am chef de lucru în aceste zile.

— Nici eu, a spus Henry.

— Încă se mai întruneşte Comisia Regală?

— Da.

— Îţi dă ceva la care să te gândeşti.

— Oare? Da, cred că da. Până ne oprim ca să luăm prânzul.

— În orice caz, este o muncă importantă. Poftim, i-am spus eu împingând spre el paharul de sherry.

— N-o să se schimbe nimic, nici măcar pentru un singur suflet.

Ce drum lung parcursese Henry de la fotografia din *The Tatler*, în care era plin de sine şi care mă înfuriase atât de mult. Aveam o fotografie mărită a lui Sarah, făcută după una la minut, care zăcea cu faţa în jos pe biroul meu. El a întors-o.

— Îmi amintesc când i-am făcut-o, a spus el.

Sarah îmi spusese că i-o făcuse o prietenă. Presupun că minţise pentru a nu-mi răni sentimentele. În poză părea

mai tânără şi mai fericită, dar nu mai drăguţă decât în anii în care o cunoscusem eu. Aş fi vrut s-o pot face să arate astfel, dar destinul unui iubit este să privească nefericirea cum învăluie şi se întăreşte ca un mulaj de ghips în jurul amantei sale. Henry a continuat:

— Mă comportam ridicol ca s-o fac să zâmbească. Generalul Gordon e un personaj interesant?

— În unele privinţe.

Henry a spus:

— Casa mi se pare foarte ciudată în aceste zile. Încerc să nu stau prea mult în ea. Cred că nu eşti liber ca să iei cina la club?

— Am o grămadă de lucru.

Şi-a plimbat privirile prin cameră. Apoi a spus:

— Nu ai prea mult spaţiu pentru cărţi aici.

— Nu. O parte din ele le ţin sub pat.

El a ridicat de pe birou revista pe care mi-o trimisese Waterbury înainte de interviu ca să-mi arate o mostră din munca lui şi a spus:

— În casa mea este mult loc. Ai putea, practic, să ai apartamentul tău. Eu eram prea uluit să răspund. A continuat grăbit, răsfoind paginile revistei, ca şi cum n-ar fi fost interesat, cu adevărat, de propria lui sugestie. Mai gândeşte-te. Nu trebuie să te decizi acum.

— Eşti foarte amabil, Henry.

— Tu mi-ai face mie o favoare, Bendrix.

M-am gândit: De ce nu? Scriitorii sunt priviţi ca neconvenţionali. Sunt eu mai convenţional decât un funcţionar de stat de rang superior?

— Am avut azi-noapte un vis cu noi toţi, a spus Henry.

— Da?

— Nu-mi amintesc mult. Beam împreună. Eram fericiţi. Când m-am trezit, am crezut că ea trăieşte.

— Eu n-o visez acum deloc.

— Aş vrea să-l fi lăsat pe preotul acela să facă ce-avea de gând.

— Ar fi fost absurd, Henry. Ea n-a fost catolică mai mult decât tine sau decât mine.

— Crezi în supravieţuire, Bendrix?

— Dacă te referi la supravieţuirea personală, nu.

— Nu poţi s-o dezaprobi, Bendrix.

— Este aproape imposibil să dezaprobi ceva. Eu scriu o poveste. Cum poţi tu să dovedeşti că evenimentele din ea nu s-au întâmplat, că personajele nu sunt reale? Ascultă, eu am întâlnit astăzi în Common un bărbat cu trei picioare.

— Ce oribil, a spus Henry cu seriozitate. Un monstru?

— Şi ele erau acoperite cu solzi de peşte.

— Glumeşti.

— Dar dovedeşte-o, Henry. Nu poţi să dezaprobi povestea mea mai mult decât îl pot dezaproba eu pe Dumnezeu. Dar eu ştiu că este o minciună, aşa cum tu ştii că povestea mea este o minciună.

— Bineînţeles, există argumente.

— O, aş putea inventa un argument filosofic pentru povestea mea, aş îndrăzni să spun, bazat pe Aristotel.

Henry, brusc, a revenit la subiectul anterior:

— Ai economisi un pic dacă ai veni să stai cu mine. Sarah întotdeauna a spus că romanele tale nu au succesul pe care l-ar merita.

— O, umbra succesului cade asupra lor. M-am gândit la articolul lui Waterbury. Am spus: Vine un moment când auzi cum recenzori cunoscuţi îşi cufundă tocurile în cerneală pentru aplauze – chiar înainte ca următoarea carte să fie scrisă. Totul este o chestiune de timp. Vorbeam pentru că nu luasem o hotărâre.

Henry a spus:

— N-a rămas nicio ranchiună, nu-i aşa, Bendrix? Eu m-am înfuriat atunci la clubul tău în legătură cu acel bărbat. Dar ce contează acum?

— Eu m-am înşelat. El nu era decât un raţionalist nebun şi bombastic, care o interesa numai pentru teoriile lui. Nu te mai gândi la asta, Henry.

— A fost bună, Bendrix. Lumea vorbeşte, dar ea a fost bună. N-a fost vina ei că eu n-am putut, ei bine, n-am putut s-o iubesc cum trebuie. Tu mă cunoşti, sunt îngrozitor de pedant, de precaut. Eu nu sunt făcut din

plămada din care este alcătuit un iubit. Ea voia pe cineva ca tine.

— Ea m-a părăsit. Şi-a văzut de drum, Henry.

— Ştii, odată am citit una dintre cărţile tale – Sarah m-a determinat. Descriai o casă după ce femeia care o locuise a murit.

— *Amfitrionul ambiţios*.

— Acela era titlul. Atunci mi s-a părut în ordine, am crezut-o foarte plauzibilă, dar te-ai înşelat, Bendrix. Tu descriai cum soţul găsea casa teribil de goală: el se ducea încoace şi încolo prin camere, muta scaunele, încercând să creeze impresia de mişcare a unei alte persoane ce se afla acolo. Uneori turna puţină băutură în două pahare.

— Am uitat-o. Sună un pic livresc.

— Erai alături de ţintă, Bendrix. Problema este că totuşi casa nu pare goală. Vezi tu, adeseori, pe vremuri, mă întorceam acasă de la birou şi ea era undeva în oraş – poate cu tine. Eu o strigam şi ea nu-mi răspundea. Atunci casa era goală. Eu aproape că mă aşteptam să nu mai găsesc nici mobila. Tu ştii că eu am iubit-o în felul meu, Bendrix. De fiecare dată în ultimele luni când veneam acasă şi ea nu era, îmi era teamă că o să găsesc o scrisoare care mă aştepta. „Dragă Henry”… cunoşti genul de lucruri care se scriu în romane.

— Da.

— Dar acum casa nu mi se mai pare goală, ca atunci. Nu ştiu cum să mă exprim. Pentru că ea este întotdeauna şi niciodată plecată. Vezi, ea nu este niciodată în altă parte. Nu ia prânzul cu nimeni, nu este la cinema cu tine. Nu are nicăieri unde să fie, decât acasă.

— Dar unde este casa ei? l-am întrebat eu.

— O, trebuie să mă ierţi, Bendrix. Sunt nervos şi obosit – nu dorm bine. Tu ştii că pentru a vorbi *cu* ea trebuie să vorbeşti despre ea şi nu te am decât pe tine.

— Ea a avut o mulţime de prieteni. Sir William Malock, Dunstan…

— Nu pot să vorbesc cu ei despre ea. Nu mai mult decât cu acel Parkis.

— Parkis! am exclamat eu. Se instalase el în vieţile noastre pentru totdeauna? m-am întrebat în gând.

— El mi-a povestit că a fost la o petrecere pe care am dat-o. Sarah aduna oameni ciudaţi. A spus că te ştie şi pe tine.

— Ce naiba a vrut el de la tine?

— A spus că ea fusese drăguţă cu băieţelul lui – Dumnezeu ştie când. Băiatul este bolnav. El părea că vrea ceva de la ea ca amintire. I-am dat una sau două dintre vechile ei cărţi din copilărie. Erau o mulţime în camera ei, mâzgălite peste tot cu creionul. A fost un mod bun de a scăpa de ele. Nu poţi să le trimiţi, pur şi simplu, la Foyle’s, nu-i aşa? Nu văd niciun rău în asta, tu vezi?

— Nu. Acela era bărbatul pe care l-am pus s-o urmărească, de la agenţia de detectivi a lui Savage.

— Doamne Dumnezeule, dacă ştiam… Dar el mi s-a părut că ţinea, într-adevăr, la ea.

— Parkis este uman, am spus eu. Este uşor de impresionat. Mi-am plimbat privirile prin cameră – nu voi regăsi nimic mai mult din Sarah în locul de unde venea Henry: poate mai puţin, pentru că ea, acolo, va fi diluată.

— Am să vin să stau cu tine, Henry, dar trebuie să mă laşi să plătesc ceva chirie.

— Sunt atât de bucuros, Bendrix. Dar casa este proprietate. Poţi să-ţi plăteşti partea ta de impozit.

— Cu un preaviz de trei luni, ca să-mi găsesc o nouă locuinţă când te vei recăsători.

El m-a luat destul de în serios.

— N-o să fac niciodată asta. Eu nu sunt croit pentru însurătoare. I-am făcut un mare rău lui Sarah când m-am căsătorit cu ea. Acum ştiu asta.

6

Aşa că m-am mutat pe latura de nord a Common-ului. Am pierdut chiria pe o săptămână pentru că Henry a vrut să vin imediat şi am plătit cinci lire pentru o camionetă care să-mi ducă hainele şi cărţile dincolo. Stăteam în camera de oaspeţi şi Henry amenajase o încăpere mai mică drept birou şi la etajul de deasupra era o baie. El se

mutase în camera de zi, iar odaia cu cele două paturi identice, alăturate şi demodate, a rămas pentru oaspeţii care n-au apărut niciodată. După câteva zile am început să înţeleg ce-a vrut Henry să spună cu casa care nu este niciodată goală. Eu studiam la British Museum până se închidea, apoi mă întorceam acasă şi-l aşteptam pe Henry şi, de obicei, ieşeam să bem ceva la Pontefract Arms. Odată, când Henry a fost plecat câteva zile la o conferinţă la Bournemouth, am agăţat o fată şi am adus-o acasă. N-a avut niciun rost. Am ştiut-o imediat, am fost impotent şi ca să n-o jignesc i-am spus că îi promisesem unei femei pe care o iubeam că n-am să fac asta niciodată cu nimeni altcineva. Ea a fost foarte dulce şi înţelegătoare: prostituatele au un mare respect pentru sentimente. De data asta n-a fost nicio răzbunare în mintea mea şi am simţit doar tristeţe că am abandonat pentru totdeauna ceva ce-mi plăcuse foarte mult. După aceea am visat-o pe Sarah şi eram din nou amanţi în vechea mea cameră de pe latura de sud, dar iarăşi nu s-a întâmplat nimic, numai că de data asta faptul nu mi-a produs nicio tristeţe. Noi eram fericiţi şi fără niciun regret.

La câteva zile după aceea, am deschis un dulap din dormitorul meu şi am găsit un teanc de cărţi vechi pentru copii. Pesemne că Henry le îngrămădise în acest bufet pentru băiatul lui Parkis. Erau multe dintre cărţile de poveşti ale lui Andrew Lang, cu copertele lor colorate, altele de Beatrix Potter, *Copiii din New Forest*, *Paiaţa la Polul Nord*, precum şi una sau două cărţi mai vechi – *Ultima expediţie* a căpitanului Scott şi *Poezii* de Thomas Hood, ultima legată în piele, cu o dedicaţie care spunea că fusese acordată lui Sarah Bertram pentru merite la algebră. Algebră! Cum se schimbă omul!

În seara aceea n-am putut lucra. Am stat pe parchet înconjurat de cărţi şi am încercat să conturez măcar câteva trăsături în spaţiile goale din viaţa lui Sarah. Sunt momente când un iubit îşi doreşte să fie şi tată, şi frate: el este gelos pe anii în care n-au fost împreună. *Paiaţa la Polul Nord* era probabil cea mai veche dintre cărţile lui

Sarah, pentru că era mâzgălită peste tot cu crete colorate, în sus şi în jos, fără sens, distructiv. Într-una dintre cărţile lui Beatrix Potter numele ei fusese notat cu creionul, cu litere mari de tipar şi una dintre ele fusese scrisă pe invers, aşa că apărea SAMAH. În *Copiii din New Forest* ea scrisese foarte ordonat şi meticulos „Sarah Bertram Cartea Ei. Vă rog cereţi permisiunea s-o împrumutaţi. Şi dacă o veţi fura o să vă pară rău". Erau însemnări pe care le face orice copil din această lume: urme la fel de anonime ca semnele lăsate iarna pe zăpadă de ghearele păsărilor. Când am închis cartea, au fost acoperite imediat de scurgerea timpului.

Mă îndoiesc că ar fi citit vreodată poeziile lui Hood: paginile erau la fel de curate ca atunci când cartea îi fusese dată de directoarea şcolii sau de distinsul oaspete. Într-adevăr, când am fost pe punctul s-o pun la loc în dulap, a căzut din ea pe duşumea o foaie tipărită – probabil chiar programul acelei festivităţi de înmânare a premiilor. Într-o scriere de mână pe care o puteam recunoaşte (scrisul începe să ni se formeze de când suntem mici şi-şi adaugă arabescurile obosite ale timpului) era o frază: „Ce mai trăncăneală". Mi-o puteam imagina pe Sarah scriind-o pe o hârtiuţă şi arătându-i-o colegei de bancă în timp ce directoarea îşi relua locul, aplaudată respectuos de părinţi. Nu ştiu de ce, o altă propoziţie de-a ei mi-a venit în minte când am văzut acea frază de şcolăriţă, cu toată nerăbdarea ei, lipsa ei de înţelegere şi cutezanţa ei: „Sunt o stricată şi o prefăcută". Aici, sub mâna mea, era inocenţa. Părea un mare păcat că mai trăise douăzeci de ani doar ca să simtă astfel despre ea însăşi. O stricată şi o prefăcută. O numisem eu aşa în vreun moment de furie? Ea asimila întotdeauna criticile mele: numai lauda nu se lipea de ea, topindu-se asemenea zăpezii.

Am dat foaia şi pe cealaltă parte am citit programul din 23 iulie 1926: *Muzica apelor* de Haendel, interpretă, domnişoara Duncan, RCM[10]; fragment din *Rătăceam singur ca un nor*, recită Beatrice Collins; cântece din

10 Royal College of Music.

perioada elizabetană, interpretate de School Glee Society; recital de vioară – Vals de Chopin în la bemol, interpretă Mary Pippitt. Lunga după-amiază de vară de acum douăzeci de ani îşi întindea umbrele spre mine şi am urât viaţa care ne schimbă în rău. Mi-a trecut prin minte că în vara aceea eu abia ce-mi începusem primul roman; era atât de multă emoţie, ambiţie, speranţă când m-am pornit la drum: nu eram înverşunat, eram fericit. Am pus foaia la loc, în cartea necitită, şi am vârât volumul în partea din spate a dulapului, sub *Paiaţa* şi cărţile lui Beatrix Potter. Eram amândoi fericiţi, nu ne despărţeau decât zece ani şi câteva districte, care mai târziu aveau să ne unească, fără niciun scop aparent, doar ca să ne dea la fiecare atât de multă durere. Am luat *Ultima expediţie* a lui Scott.

Aceea fusese una dintre cărţile mele favorite. Acum mi se părea desuet acest eroism care avea ca inamic doar gheaţa, sacrificiul de sine care nu implica alte morţi decât propria ta moarte. Două războaie stăteau între noi şi ei. M-am uitat la fotografii: păsări şi ochelari fumurii, mici movile de zăpadă, drapelul britanic, ponei cu coamele lor lungi ca nişte coafuri demodate printre stâncile vârstate. Chiar şi cei morţi erau o „fază” şi „fază” era şi şcolăriţa care a marcat paginile cu linii şi semne de exclamare, care a scris îngrijit pe marginea ultimei scrisori a lui Scott către cei de acasă: „Şi ce este mai departe? Este Dumnezeu? Robert Browning”. Chiar de pe atunci, mi-am zis în gând, *El* i-a apărut în minte. El era la fel de tainic ca un iubit, profitând de o stare sufletească trecătoare, ca un erou care ne seduce cu improbabilităţile şi cu legendele lui. Am pus ultima carte la loc şi am răsucit cheia în broască.

7

— Unde ai fost, Henry? l-am întrebat. De obicei, el era primul la micul dejun şi uneori plecase de acasă înainte de a coborî eu, dar în dimineaţa asta farfuria îi era neatinsă şi am auzit uşa din faţă închizându-se încet înainte ca el să-şi facă apariţia.

— O, pe stradă, a spus el vag.

— Ai fost afară toată noaptea? l-am întrebat eu.

— Nu. Bineînţeles că nu. Ca să scape de acea acuză, mi-a spus adevărul. Părintele Crompton a rostit astăzi Mişa pentru Sarah.

— Încă o mai zice?

— O dată pe lună. M-am gândit că ar fi politicos să trec pe acolo.

— Nu cred că a ştiut că erai prezent.

— M-am dus după aceea la el să-i mulţumesc. De fapt, l-am invitat la cină.

— Atunci eu va trebui să ies în oraş.

— Aş vrea să n-o faci, Bendrix. La urma urmelor, în felul lui, el a fost prieten cu Sarah.

— Nu devii şi tu credincios, Henry?

— Bineînţeles că nu. Dar ei sunt tot atât de îndreptăţiţi să-şi aibă părerile lor ca şi noi.

Aşa că a venit la cină. Urât, sfrijit, dizgraţios, cu nasul lui de Torquemada, el era omul care a ţinut-o pe Sarah departe de mine. El o susţinuse în jurământul absurd care ar fi trebuit să fie uitat într-o săptămână. În biserica lui se dusese ea prin ploaie căutând un refugiu şi alegându-se, în schimb, cu moartea. Mi-a fost greu să arborez măcar o politeţe de complezenţă şi Henry a trebuit să-şi asume povara cinei. Părintele Compton nu era obişnuit să mănânce în oraş. Dădea impresia că asta este o datorie pe care o găsea dificil de dus la capăt. Avea o conversaţie foarte limitată şi răspunsurile lui cădeau asemenea copacilor de-a curmezişul drumului.

— Cred că e multă sărăcie în parohie, a spus Henry, destul de obosit, în timp ce se servea brânza. El încercase o grămadă de lucruri – influenţa cărţilor, cinematograful, o recentă vizită în Franţa, posibilitatea unui al treilea război.

— Asta nu este o problemă, a răspuns părintele Crompton.

Henry se străduia din răsputeri.

— Imoralitatea? a întrebat el cu o uşoară notă falsă, pe care n-o putem evita la un asemenea cuvânt.

— Asta n-a fost niciodată o problemă, a spus părintele Crompton.

— M-am gândit că eventual – în Common – se poate observa noaptea.

— Se întâmplă în orice spaţiu deschis şi, în orice caz, acum este iarnă. Şi cu asta am închis subiectul.

— Mai serviţi puţină brânză, părinte?

— Nu, mulţumesc.

— Presupun că, într-un district ca acesta, aveţi mari probleme cu strângerea banilor – în scopuri caritabile, vreau să spun.

— Oamenii dau ce pot.

— Doriţi puţin brandy la cafea?

— Nu, mulţumesc.

— Nu vă deranjează dacă noi…

— Bineînţeles că nu. Nu pot să dorm din cauza lui, asta-i tot şi trebuie să mă scol la şase.

— De ce?

— Pentru rugăciune. Devine o obişnuinţă.

— Mi-e teamă că niciodată nu m-am putut ruga prea mult, de când eram copil, a spus Henry. Obişnuiam să mă rog ca să intru în rezerva echipei de rugby.

— Şi ai intrat?

— Am rămas pe dinafară. Mi-e teamă că acel gen de rugăciune nu esta de mare folos, părinte, nu-i aşa?

— Oricare este mai bună decât niciuna. În orice caz, este o recunoaştere a puterii lui Dumnezeu şi cred că acela era un fel de preamărire adusă lui.

Nu-l auzisem vorbind atât de mult de când începuse cina. Am spus:

— Cred că era mai degrabă ceva ca bătutul în lemn sau evitatul liniilor pe pavaj. La vârsta aceea, în orice caz.

— O, bine, a spus el, nu sunt împotriva unor mici superstiţii. Le dau oamenilor sentimentul că această lume nu este totul. M-a privit încruntat pe deasupra nasului. Ar putea fi începutul înţelepciunii.

— Biserica dumitale, cu siguranţă, este pasionată de superstiţie pe scară mare – Sf. Januarius, statui care sângerează, viziuni despre fecioară – genul ăsta de lucruri.

— Încercăm să le separăm. Şi nu este mai înţelept să

crezi că *orice* se poate întâmpla decât…

S-a auzit soneria. Henry a spus:

— I-am zis slujnicei că se poate duce la culcare. Mă scuzaţi, părinte?

— Deschid eu, i-am spus. Eram bucuros să scap de acea prezenţă opresivă. Avea răspunsurile pregătite la ţanc: amatorul nu putea spera niciodată să-l prindă cu mâţa-n sac, el era ca magicianul care reuşeşte chiar prin îndemânarea sa. Am deschis uşa şi am văzut o femeie corpolentă, îmbrăcată în negru, care ţinea în mână un pachet. Pentru o clipă am crezut că este femeia care lucrează la noi cu ziua, dar asta numai până când a spus:

— Sunteţi domnul Bendrix, domnule?

— Da.

— Trebuie să vă dau ăsta şi mi-a băgat rapid pachetul în mână de parcă ar fi conţinut ceva exploziv.

— De la cine este?

— Domnul Parkis, domnule.

L-am răsucit perplex. Mi-a trecut prin minte că ar fi putut rătăci vreo probă pe care acum mi-o trimitea mult prea târziu. Voiam să scap de Parkis.

— Vreţi să-mi daţi o semnătură, domnule? Trebuie să depun pachetul în mâinile dumneavoastră, personal.

— Nu am nici creion, nici hârtie. Acum chiar că nu-mi pot bate capul cu asta.

— Ştiţi cum este domnul Parkis în privinţa documentelor, domnule. Am un creion în geantă.

I-am scris o chitanţă pe spatele unui plic folosit. Ea l-a pus cu grijă într-un loc sigur şi apoi a plecat ca din puşcă spre poartă, de parcă ar fi vrut să se îndepărteze cât mai repede posibil. Am rămas în hol cântărind în mână obiectul. Henry m-a strigat din sufragerie:

— Ce este, Bendrix?

— Un pachet de la Parkis, i-am răspuns. Fraza a sunat ca şi cum mi s-ar fi împleticit cuvintele în gură.

— Cred că-mi restituie cartea.

— La ora asta? Şi mi-a fost adresată mie.

— Ei bine, atunci ce este?

Nu voiam să deschid pachetul: nu eram amândoi angrenaţi în durerosul proces al uitării? Simţeam că am fost destul de pedepsit pentru vizita mea la agenţia domnului Savage. I-am auzit vocea părintelui Crompton spunând:

— Acum ar trebui să plec, domnule Miles.

— Este încă devreme.

Mi-am zis în gând că, dacă nu mă întorc în sufragerie, nu va trebui să repet şi eu invitaţia politicoasă a lui Henry şi s-ar putea ca el să plece mai repede. Am deschis pachetul.

Henry avea dreptate. Era una dintre cărţile de poveşti ale lui Andrew Lang, dar dintre pagini ieşea o foaie de hârtie împăturită. Era o scrisoare de la Parkis.

„Dragă Domnule Bendrix”, am citit şi gândindu-mă că este o scrisoare de mulţumire, ochii mi s-au oprit nerăbdători pe ultimele fraze. „Aşa că, date fiind împrejurările, aş prefera să nu mai am cartea în casă şi, sperând că îi veţi explica domnului Miles că nu este o ingratitudine din partea mea, rămân al dumneavoastră, cu sinceritate, Alfred Parkis”.

M-am aşezat în hol. L-am auzit pe Henry spunând: „Să nu credeţi că sunt un refractar, părinte Crompton...” şi m-am apucat să citesc scrisoarea lui Parkis de la început:

„Dragă Domnule Bendrix, vă scriu dumneavoastră, şi nu domnului Miles, fiind asigurat de simpatia dumneavoastră dată fiind relaţia noastră, deşi tristă, totuşi apropiată, şi pentru că sunteţi un om de litere, cu imaginaţie şi obişnuit cu întâmplări ciudate. Ştiţi că în ultimul timp băiatul meu a avut dureri îngrozitoare de stomac şi, nefiind cauzate de îngheţată, mi-a fost teamă de apendicită. Doctorul a spus că trebuie operat, că este ceva simplu, dar eu am mare teamă de cuţit pentru băiatul meu, mama lui murind la operaţie, din cauza neglijenţei, sunt sigur, şi ce-am să mă fac, dacă-mi pierd băiatul în acelaşi fel? Aş rămâne complet singur. Iertaţi-mi toate detaliile, domnule Bendrix, dar în profesiunea mea suntem educaţi să punem lucrurile în ordine şi să explicăm întâi lucrurile

dintâi, astfel ca judecătorul să nu se poate plânge că nu i-au fost prezentate faptele clar. Aşa că luni i-am spus doctorului să aşteptăm până când suntem destul de siguri. Mă gândesc uneori că poate frigul este de vină, el stătea afară şi supraveghea casa doamnei Miles şi dumneavoastră mă veţi ierta dacă spun că a fost o doamnă de o mare bunătate, care merita să fie lăsată în pace. În slujba mea nu poţi să alegi, dar, mereu, din acea primă zi din Maiden Lane, mi-am dorit să fi fost alta doamna pe care trebuia s-o supraveghez. În orice caz, băiatul meu a fost teribil de impresionat când a auzit cum a murit biata doamnă. Ea n-a vorbit cu el decât o dată, dar cred că i-a venit ideea că maică-sa semăna cu ea, dar nu semăna, deşi şi ea, în felul ei, a fost cu adevărat o femeie bună şi o să-mi lipsească tot restul vieţii. Ei bine, când temperatura i-a urcat la 39, 4, ceea ce este mult pentru un copil, a început să vorbească cu doamna Miles, exact cum făcuse pe stradă, dar i-a spus că o urmărea, ceea ce, bineînţeles, el n-ar fi făcut, având mândrie profesională, chiar la anii lui. Apoi a început să plângă, când ea a plecat, după care a adormit, dar când s-a trezit, temperatura fiindu-i tot mare, a cerut cadoul pe care ea i-l promisese în vis. De aceea l-am deranjat pe domnul Miles şi l-am minţit, lucru de care mi-e ruşine, pentru că nu aveam niciun motiv profesional, ci doar bietul meu băiat.

Când am luat cartea şi i-am dat-o, el s-a mai liniştit. Dar eu eram îngrijorat, pentru că doctorul spusese că el nu-şi mai asumă niciun risc şi că băiatul trebuie să meargă la spital miercuri şi că, dacă ar fi avut un pat liber, l-ar fi internat chiar în noaptea aceea. Aşa că vedeţi, n-am mai putut dormi de teamă, din cauza bietei mele soţii şi a bietului meu băiat, fiindu-mi frică de cuţit. Nu-mi fac probleme că vă spun *dumneavoastră*, domnule Bendrix, dar m-am rugat intens. M-am rugat lui Dumnezeu şi apoi m-am rugat soţiei mele să facă ceva, pentru că, dacă este cineva în rai, atunci aceea este ea, şi am rugat-o pe doamna Miles, dacă este acolo, să facă şi ea ce va putea. Acum, dacă un om în toată firea este capabil de toate

astea, domnule Bendrix, puteţi înţelege cum bietul meu băiat îşi imagina tot felul de lucruri. Când m-am trezit în dimineaţa asta, temperatura îi coborâse la 37, 2 şi nu mai avea nicio durere şi când a venit doctorul nu mai era niciun motiv de îngrijorare, aşa că mi-a spus că mai putem aştepta şi băiatul a fost bine toată ziua. Numai că i-a povestit doctorului că doamna Miles a fost cea care a venit şi i-a luat toată durerea – atingându-l pe partea dreaptă a stomacului, dacă-mi iertaţi indelicateţea – şi că ea a scris în carte pentru el. Dar doctorul zice că el trebuie să stea foarte liniştit, iar cartea îl impresionează, aşa că, date fiind împrejurările, aş prefera să nu mai am cartea în casă…” Când am întors pe verso scrisoarea, am găsit un post-scriptum.

„Este ceva notat în carte, dar oricine poate vedea că a fost scris cu mulţi ani în urmă, când doamna Miles era o copilă, dar nu-i pot explica asta bietului meu băiat de teamă că durerea s-ar putea întoarce. Cu respect, A.P”. Am deschis cartea la prima pagină şi acolo era acelaşi scris neciteţ, de copil, cu inconfundabilul creion, exact cum văzusem mai înainte în celelalte cărţi în care şcolăriţa Sarah Bertram îşi aşternuse motto-urile.

„Când am fost bolnavă mama mi-a dat această carte de Lang.

Dacă cineva o fură va fi bătut măr.

Dar dacă eşti bolnav la pat Poţi s-o iei şi s-o citeşti”.

Am luat-o cu mine în sufragerie.

— Ce-a fost? m-a întrebat Henry.

— Cartea, am spus. Înainte de a i-o da lui Parkis, ai citit ce scrisese Sarah în ea?

— Nu. De ce?

— O coincidenţă, asta-i tot. Dar se pare că nu este nevoie să aparţii religiei părintelui Crompton ca să fii superstiţios.

I-am dat scrisoarea lui Henry: a citit-o şi i-a înmânat-o părintelui Crompton.

— Nu-mi place, a spus Henry. Sarah este moartă. Nu suport să văd că se spun despre ea tot felul de…

— Ştiu la ce te referi. Şi eu simt la fel.

— Este ca şi cum ai auzi că o vorbesc străinii.

— Ei nu spun nimic rău despre ea, a zis părintele Crompton. A pus scrisoarea pe masă. Acum trebuie să plec. Dar nu a făcut nicio mişcare, rămânând cu ochii aţintiţi pe scrisoare. Şi vorbele?

I-am întins cartea.

— O, a fost scrisă cu ani în urmă. A făcut asemenea însemnări în multe dintre cărţile ei, ca toţi copiii.

— Timpul este un lucru ciudat, a spus părintele Crompton.

— Bineînţeles că băiatul nu avea cum să înţeleagă faptul că vorbele astea au fost scrise acolo demult.

— Sf. Augustin a întrebat de unde vine timpul. El a spus că vine din viitor, care încă nu există, în prezentul care nu are nicio durată şi se duce în trecut, care a încetat să existe. Nu cred că noi putem înţelege timpul mai bine decât un copil.

— N-am vrut să spun…

— Ei bine, a spus el ridicându-se, nu trebuie să pui asta la inimă, domnule Miles. De fapt, nu arată decât ce femeie bună a fost soţia dumitale.

— Asta nu-mi este de niciun folos, nu-i aşa? Ea este o parte din trecut, care a încetat să mai existe.

— Bărbatul care a scris acea scrisoare are mult bun simţ în el. Nu este niciun rău în a te ruga celor morţi sau pentru ei. Apoi şi-a repetat fraza: Ea a fost o femeie bună.

Dintr-odată mi-am ieşit din fire. Cred că m-a iritat în primul rând mulţumirea lui de sine, ideea că nimic intelectual nu l-ar putea deranja vreodată, cutezanţa sa de a pretinde o cunoaştere îndeaproape a unei persoane pe care n-o văzuse decât câteva ceasuri sau zile şi pe care noi o ştiam de ani. Am spus:

— Ea n-a fost deloc aşa.

— Bendrix, a spus Henry tăios.

— Ea putea îmbrobodi orice bărbat, am continuat eu, chiar şi un preot. Doar te-a indus în eroare, părinte, aşa cum l-a înşelat pe soţul ei şi pe mine. Era o mincinoasă

desăvârşită.

— Ea n-a pretins niciodată ceea ce nu era.

— Eu n-am fost singurul ei amant…

— Încetează, a spus Henry. Nu ai niciun drept…

— Lasă-l în pace, a spus părintele Crompton. Lasă-l pe bietul om să aiureze.

— Nu-mi acorda mie mila ta profesională, părinte. Păstreaz-o pentru penitenţii tăi.

— Dumneata nu-mi poţi dicta mie, domnule Bendrix, faţă de cine să am milă.

— Orice bărbat putea s-o aibă. Îmi doream din tot sufletul să cred ce-am spus, pentru că atunci n-aş mai avea ce regreta şi nici de ce să-i duc dorul. N-aş mai fi legat de ea, indiferent unde s-ar găsi.

— Şi dumneata nu-mi poţi da mie lecţii despre penitenţă, domnule Bendrix. Am douăzeci şi cinci de ani de confesional. Nu există nimic din ce putem face şi să nu fi fost făcut înaintea noastră de către sfinţi.

— Nu am de ce să mă căiesc, în afară de eşec. Întoarce-te la enoriaşii tăi, părinte, întoarce-te la ghereta ta blestemată şi la mătăniile tale.

— Ai să mă găseşti acolo oricând doreşti.

— Eu să vreau să vin la tine, părinte? Părinte, nu vreau să fiu grosolan, dar eu nu sunt Sarah. Nu sunt Sarah.

Henry a spus stânjenit:

— Îmi pare rău, părinte.

— Nu ai de ce. Eu îmi dau seama când un om se chinuie.

N-am putut să trec prin tovalul mulţumirii lui de sine. Mi-am împins scaunul spre spate şi am spus:

— Te înşeli, părinte. Asta nu este ceva subtil ca durerea. Pe mine nu mă macină durerea, pe mine mă macină ura. O urăsc pe Sarah, pentru că a fost o mică târfă, îl urăsc pe Henry, pentru că ea s-a lipit de el şi te urăsc pe tine şi Dumnezeul tău imaginar, pentru că voi ne-aţi luat-o.

— Te pricepi bine să urăşti, a spus părintele

Crompton.

Ochii îmi erau în lacrimi, pentru că nu aveam nicio putere să-l rănesc pe vreunul din ei.

— Să vă ia dracu’ pe toţi, am spus.

Am trântit uşa şi am plecat lăsându-i împreună. N-are decât să-şi reverse înţelepciunea-i sfântă asupra lui Henry, mi-am zis în gând, eu sunt singur. Eu vreau să fiu singur. Dacă pe tine nu te pot avea, voi rămâne singur pentru totdeauna. O, eu sunt capabil să cred la fel ca orice alt om. Ar trebui doar să-mi închid ochii minţii un timp ceva mai lung şi aş putea crede că ai venit la băiatul lui Parkis în timpul nopţii, cu atingerea ta care aduce pace. Luna trecută la crematoriu te-am rugat să o salvezi pe fata aceea de mine şi tu ai împins-o pe mama ta între noi – sau aşa s-ar putea spune. Dar, dacă încep să cred asta, atunci va trebui să cred în Dumnezeul tău. Va trebui să-l iubesc pe Dumnezeul tău. Prefer să iubesc bărbaţii cu care te-ai culcat.

Trebuie să-mi adun minţile, mi-am zis în gând în timp ce urcam la etaj. Sarah este moartă de multă vreme: nu poţi continua să iubeşti morţii cu aceeaşi intensitate ca pe cei vii, şi ea nu este vie, nu are cum să fie vie. Nu trebuie să cred că este în viaţă. M-am lungit pe pat, am închis ochii şi am încercat să fiu raţional. Dacă o urăsc atât de mult, aşa cum fac uneori, cum pot să o iubesc? Poate cineva, într-adevăr, să urască şi să iubească? Sau, de fapt, eu nu mă urăsc decât pe mine însumi? Urăsc cărţile pe care le scriu, cu toată măiestria lor neimportantă şi trivială, urăsc mintea artizanului din mine, atât de lacomă după un model, că m-am apucat să seduc o femeie, pe care n-o iubeam, pentru informaţiile pe care mi le putea da, urăsc acest trup care s-a bucurat atât de mult, dar n-a putut să exprime ceea ce simţea inima şi urăsc mintea aceasta neîncrezătoare care l-a pus pe Parkis să o supravegheze, drept pentru care acesta a presărat pudră pe sonerii, a scotocit coşurile de hârtii şi ţi-a furat secretele.

Am scos jurnalul ei din sertarul de la masa de lângă

pat şi, deschizându-l la întâmplare, am citit: „O, Doamne, dacă aş putea să te urăsc cu adevărat, ce-ar însemna asta?” Şi mi-am zis în gând, o urăsc pe Sarah doar pentru că o iubesc pe Sarah şi mă urăsc pe mine însumi doar pentru că mă iubesc pe mine însumi. Nu merit să mă urăsc – eu, Maurice Bendrix, autor al *Amfitrionului ambiţios*, al *Idolului încoronat*, al *Mormântului de pe faleză*, eu, Bendrix, scriitorul de literatură ieftină. Nimic – nici măcar Sarah – nu merită ura noastră, dacă Tu exişti, nimeni, în afară de Tine. Şi, mi-am zis în gând, uneori l-am urât pe Maurice, dar l-aş fi urât dacă nu l-aş fi iubit? O, Doamne, dacă aş putea să te urăsc cu adevărat…

Mi-am amintit cum Sarah se rugase la Dumnezeul în care nu credea şi acum eu vorbeam cu Sarah în care n-am crezut. I-am zis: Cândva ne-ai sacrificat pe noi amândoi ca să mă readuci pe mine la viaţă, dar ce fel de viaţă este asta fără tine? Pentru tine totul este foarte bine să-l iubeşti pe Dumnezeu. Tu eşti moartă. Tu îl ai. Dar mie mi-e silă de viaţă, eu plesnesc de sănătate. Dacă încep să-l iubesc pe Dumnezeu, nu pot să mor aşa, pur şi simplu. Trebuie să fac ceva pentru asta. Eu trebuia să te ating pe tine cu mâinile mele, trebuia să-ţi simt gustul cu limba mea: nu poţi să iubeşti şi să nu faci nimic. N-are rost să-mi spui că nu trebuie să-mi fac griji, aşa cum mi-ai zis odată într-un vis. Dacă aş iubi vreodată în acest fel, ar fi sfârşitul a toate. Iubindu-te pe tine nu aveam nicio poftă de mâncare, nu simţeam nicio atracţie pentru nicio altă femeie, dar iubindu-l pe El n-o să fie nicio plăcere pentru absolut nimic, El fiind departe. Mi-aş pierde chiar şi munca, aş înceta să mai fiu Bendrix. Sarah, îmi este teamă.

În noaptea aceea m-am trezit de-a binelea la ora două. Am coborât în cămară şi mi-am luat nişte biscuiţi şi am băut apă. Îmi părea rău că vorbisem astfel despre Sarah în faţa lui Henry. Preotul spusese că nu există nimic din ceea ce putem face care să nu fi fost făcut înaintea noastră de către sfinţi. Asta ar putea fi adevărat când este vorba de crimă şi adulter, de păcate spectaculoase, dar a putut vreodată vreun sfânt să se facă vinovat de invidie şi

josnicie? Ura mea era la fel de meschină ca iubirea mea. Am deschis uşa încet şi m-am uitat la Henry. Dormea cu lumina aprinsă şi-şi acoperise ochii cu braţul. Cu ochii ascunşi, tot trupul era anonim. El era doar un om – unul dintre noi. Era ca primul soldat inamic pe care-l întâlneşti pe câmpul de luptă, mort şi greu de distins, nu un Alb sau un Roşu, ci doar un om ca tine însuţi. I-am pus doi biscuiţi lângă pat, în caz că s-ar trezi, şi i-am stins lumina.

8

Cartea mea nu mergea bine deloc (ce pierdere de vreme părea actul de a scrie, dar cum altfel puteam să-mi trec timpul?) şi am plecat în Common ca să ascult vorbitorii. Era un bărbat pe care mi l-am amintit, care mă amuza în zilele de dinainte de război şi m-am bucurat să-l văd teafăr, înapoi pe postamentul lui. Nu avea niciun mesaj de transmis, ca vorbitorii pe teme politice şi religioase. Era un fost actor şi spunea doar poveşti şi recita versuri. Îşi provoca auditoriul şi-l punea la încercare, să-i ceară orice poezie dorea. *Bătrânul marinar*, striga cineva şi imediat, cu mare emfază, el ne rostea un catren. Un mucalit spunea *Sonetul 32* de Shakespeare şi el recita patru versuri la întâmplare şi când mucalitul obiecta, el spunea: „Aveţi o ediţie greşită”. Mi-am plimbat privirile peste colegii mei din asistenţă şi l-am văzut pe Smythe. Pesemne că el mă zărise mai dinainte, pentru că stătea cu obrazul chipeş întors spre mine, cel pe care Sarah nu-l sărutase, dar, oricum, mi-a evitat privirea.

De ce doream întotdeauna să vorbesc cu cineva pe care Sarah îl cunoscuse? Mi-am croit drum până la el şi i-am spus:

— Bună, Smythe.

El şi-a dus batista la obrazul urât şi s-a întors spre mine.

— O, domnule Bendrix, a spus el.

— Nu te-am văzut de la funeralii.

— Am fost plecat.

— Nu mai vorbeşti aici?

— Nu. A şovăit şi apoi a adăugat fără tragere de

inimă: Am renunţat la vorbitul în public.

— Dar încă mai dai consultaţii acasă? l-am ironizat eu.

— Am renunţat şi la ele.

— Sper că nu ţi-ai schimbat opiniile.

El a spus posomorât:

— Nu ştiu ce să cred.

— Nimic. Cu certitudine, asta era esenţa.

— A fost. El a început să-şi croiască drum prin mulţime şi m-am trezit lângă obrazul lui urât. N-am putut rezista să nu-l tachinez puţin:

— Te-a apucat durerea de măsele? l-am întrebat.

— Nu. De ce?

— Aşa s-ar părea. Cu batista aceea.

El n-a răspuns, dar şi-a luat batista de pe obraz. Nu mai era nicio urâţenie de ascuns. Pielea îi era chiar fragedă şi tânără, cu excepţia unei pete nesemnificative. El a spus:

— Am obosit să tot explic atunci când întâlnesc oameni pe care-i cunosc.

— Ai găsit un remediu?

— Da. Ţi-am spus că am fost plecat.

— La un sanatoriu particular?

— Da.

— Ai fost operat?

— Nu chiar. A adăugat fără tragere de inimă: S-a făcut prin atingere.

— Vindecare prin credinţă?

— Eu n-am nicio credinţă. N-am fost niciodată la un vraci.

— Ce-a fost? Urticarie?

A spus vag, ca să închidă subiectul:

— Metode moderne. Electricitate.

M-am întors acasă şi am încercat din nou să mă ocup de cartea mea. Întotdeauna când încep să scriu descopăr că există un personaj care, cu obstinaţie, nu vrea să prindă viaţă. Nu este nimic fals psihologic în privinţa lui, dar se poticneşte, trebuie să fie împins de la spate, trebuie găsite

cuvintele pentru el, trebuie să-mi folosesc toată măiestria artistică pe care mi-am câştigat-o de-a lungul unor ani de muncă laborioasă spre a-l face să apară viu pentru cititorii mei. Uneori încerc o satisfacţie amară când un recenzor îl laudă ca fiind personajul cel mai bine realizat din carte: dacă n-a fost bine conturat, cu certitudine, a fost împins cu forţa la suprafaţă. El m-apasă pe creier ori de câte ori încep să lucrez, ca o mâncare nedigerată în stomac, frustrându-mă de plăcerea creaţiei în orice scenă în care este prezent. El nu face niciodată un lucru neaşteptat, niciodată nu mă surprinde cu ceva, niciodată nu-şi asumă responsabilităţi. Orice alt personaj este de folos, el nu face altceva decât să pună piedici.

Şi cu toate astea, nu poţi să te descurci fără el. Îmi imaginez un Dumnezeu care simte exact la fel în legătură cu unii dintre noi. Sfinţii, se presupune că, într-un anume sens, se creează ei înşişi. Ei prind viaţă. Ei sunt capabili de un act surprinzător sau de un cuvânt surprinzător. Ei stau în afara acţiunii, nu sunt condiţionaţi de ea. Dar noi trebuie să fim împinşi de la spate. Noi avem obstinaţia inexistenţei. Noi suntem legaţi inextricabil de schema acţiunii, şi un Dumnezeu plictisit ne forţează, ici şi colo, în funcţie de intenţiile lui, suntem personaje fără lirism, fără voinţă liberă, a căror importanţă este doar aceea că undeva, cândva, ajutăm la decorarea scenei în care un personaj viu se mişcă şi vorbeşte, asigurând, probabil, sfinţilor ocaziile pentru libertatea *lor* de voinţă.

Am fost bucuros când am auzit uşa închizându-se şi paşii lui Henry pe hol. Era o scuză să mă opresc din scris. Acel personaj acum putea să rămână inert până dimineaţă: cel puţin era ora pentru a merge la Pontefract Arms. Aşteptam să mă strige (deja, după o lună, ne fixaserăm obiceiuri, asemenea unor celibatari care locuiau de multă vreme împreună), dar nu m-a chemat şi l-am auzit îndreptându-se spre biroul lui. După puţin timp m-am dus la el: îmi lipsea băutura.

Mi-am amintit de seara când am venit cu el aici prima dată; stătea acolo deprimat şi îngrijorat, lângă

Aruncătorul de Disc plin de vigoare, dar, privindu-l acum, n-am simţit nici invidie, nici plăcere.

— Mergem să bem ceva, Henry?

— Da, da. Bineînţeles. Nu voiam decât să-mi schimb pantofii.

El avea pantofi pentru oraş şi pantofi pentru ţară şi Common-ul, în ochii lui, însemna la ţară. S-a aplecat asupra şireturilor: era un nod pe care nu-l putea desface – degetele lui erau întotdeauna neîndemânatice. S-a plictisit de atâta încercat şi şi-a scos cu forţa pantoful din picior. L-am ridicat şi i-am dezlegat şiretul.

— Mulţumesc, Bendrix. Pesemne că şi un mic gest de camaraderie îi dădea încredere. Astăzi s-a întâmplat un lucru foarte neplăcut la birou, a spus el.

— Povesteşte-mi.

— A sunat doamna Bertram. Nu cred că o cunoşti pe doamna Bertram.

— O, ba da. Am întâlnit-o mai deunăzi. O expresie ciudată – deunăzi – ca şi cum toate celelalte zile erau la fel, cu excepţia aceleia.

— Noi nu ne-am împăcat foarte bine niciodată.

— Aşa mi-a zis şi ea.

— Sarah întotdeauna a fost foarte bună în privinţa asta. A ţinut-o departe.

— A venit să împrumute bani?

— Da. A vrut zece lire – obişnuita ei poveste, în oraş pentru o zi, cumpărături, terminat banii, bănci închise… Bendrix, eu nu sunt un om zgârcit, dar mă irită modul ei de a proceda. Are două mii pe an, banii ei. Este aproape tot atât de mult cât câştig eu.

— I-ai dat?

— O, da. Întotdeauna aşa se întâmplă, dar problema a fost că n-am mai putut rezista la o predică. Asta a înfuriat-o. I-am amintit de câte ori îi mai împrumutasem şi de câte ori mi-i dăduse înapoi – asta a fost simplu: doar prima dată. Ea şi-a scos carnetul de cecuri şi a spus că-mi va completa unul cu toată suma. Era atât de furioasă că sunt sigur că voia s-o facă. Uitase, într-adevăr, că folosise

ultima filă de cec. Ea voise să mă umilească, dar nu reuşise decât să se umilească pe sine însăşi, biata femeie. Bineînţeles, asta a înrăutăţit şi mai mult lucrurile.

— Ce-a zis?

— M-a acuzat că nu i-am făcut lui Sarah funeraliile aşa cum se cuvine. Mi-a spus o poveste ciudată…

— O ştiu. Mi-a spus-o şi mie după câteva pahare de porto.

— Crezi că minte?

— Nu.

— Este o coincidenţă extraordinară, nu-i aşa? Botezată la doi ani şi apoi reîntoarcerea la ceea ce nici măcar nu-şi putea aminti… Este ca o contaminare.

— Este exact ce spui, o coincidenţă. Încă o dată îi furnizam lui Henry puterea necesară; nu voiam să-l las acum să cedeze. Cunosc o mulţime de coincidenţe bizare, am continuat eu. În cursul ultimului an, Henry, am fost atât de plictisit, încât m-am apucat să colecţionez chiar numere de maşini. Zece mii de numere posibile şi Dumnezeu ştie cât de multe combinaţii, şi totuşi, de nenumărate ori, am văzut două maşini cu aceleaşi numere, una lângă alta, blocate în trafic.

— Da. Presupun că aşa se întâmplă.

— Eu niciodată n-o să-mi pierd încrederea în coincidenţă, Henry.

Telefonul suna slab la etaj: nu-l auziserăm până acum, pentru că aparatul din birou era închis.

— Of, vai, vai, a spus Henry, nu m-ar mira deloc dacă ar fi din nou femeia aceea.

— Las-o să sune, am spus eu şi telefonul s-a oprit chiar când pronunţam aceste vorbe.

— Nu sunt meschin, a spus Henry. Nu cred că ea a împrumutat de la mine mai mult de o sută de lire.

— Hai să mergem să bem ceva.

— Bineînţeles. O, nu mi-am pus pantofii. S-a aplecat deasupra lor şi i-am văzut chelia din creştet: era ca şi cum grijile i-ar fi făcut-o – eu fusesem una dintre pacostele de pe capul lui. A continuat: Nu ştiu ce m-aş face fără tine,

Bendrix.

I-am îndepărtat câteva coji de mătreaţă de pe umăr.

— Ei bine, Henry…

Şi telefonul a început să sune din nou înainte ca noi să ne pornim.

— Lasă-l, i-am spus eu.

— Mai bine răspund. Nu poţi să ştii…

S-a ridicat în picioare, cu şireturile atârnând şi s-a dus până la birou.

— Alo, a spus el. Miles la telefon. Mi-a întins receptorul zicând cu uşurare: E pentru tine.

— Da, am spus. Bendrix la telefon.

— Domnule Bendrix, a spus o voce de bărbat. Am simţit că trebuie să vă sun. Nu v-am spus adevărul în după-amiaza asta.

— Cine *sunteţi*?

— Smythe, a spus vocea.

— Nu înţeleg.

— V-am spus că am fost la un sanatoriu particular. În viaţa mea n-am fost la vreunul.

— Categoric nu are importanţă şi cu atât mai puţin pentru mine.

Vocea a ajuns până la mine de-a lungul firului:

— Bineînţeles că are. Nu vrei să mă asculţi. Nimeni nu mi-a tratat obrazul. S-a vindecat de la sine, într-o noapte.

— Cum? Totuşi nu…

El a spus cu un îngrozitor aer conspirativ:

— Dumneata şi cu mine ştim cum. Adevărul nu se poate ocoli. Nu era drept din partea mea să-l ţin ascuns. A fost…

Dar am pus telefonul în furcă înainte de a auzi acel cuvânt prostesc pe care-l folosesc ziarele ca alternativă la „coincidenţă”. Mi-am amintit pumnul lui drept, încleştat, mi-am reamintit furia mea că morţii pot fi fragmentaţi, împărţiţi, la fel ca hainele lor. Mi-am zis în gând: Este atât de mândru, încât întotdeauna e musai să aibă vreun fel de revelaţie. Peste o săptămână sau două o să vorbească

despre ea în Common şi o să-şi arate faţa vindecată. O să scrie în ziare: „Vorbitorul raţionalist convertit printr-o vindecare miraculoasă”. Am încercat să-mi adun toată credinţa în coincidenţe, dar tot la ce-am putut să mă gândesc, şi asta cu invidie, pentru că nu aveam nicio altă amintire, a fost obrazul cu pete vineţii, zăcând noaptea pe bucla ei de păr.

— Cine este? a întrebat Henry.

Am ezitat un moment dacă să-i spun, dar apoi am decis că nu. N-am încredere în el. El şi părintele Crompton o să-şi dea mâna.

— Smythe, am spus.

— Smythe?

— Acel individ pe care obişnuia să-l viziteze Sarah.

— Ce-a vrut?

— Faţa lui s-a vindecat, asta-i tot. L-am rugat să-mi lase numele specialistului. Am un prieten…

— Tratament electric?

— Nu sunt sigur. Am citit undeva că urticaria se face pe fond isteric. O combinaţie de psihiatrie şi radium.

Mi se părea plauzibil. Poate că, la urma urmelor, era adevărat. O altă coincidenţă, două maşini cu acelaşi număr de înmatriculare şi m-am întrebat în gând, cu îngrijorare, cât de multe coincidenţe au să mai fie? Mama ei la funeralii, visul copilului. O să continue aşa, zi după zi, mereu? Mă simţeam ca un înotător care a ajuns la capătul puterilor şi nu ştie că valul este mai puternic decât el, dar, dacă mă scufundam, aveam de gând să-l ţin pe Henry la suprafaţă până în ultima clipă. Nu este, la urma urmelor, datoria unui prieten, pentru că, dacă acest lucru nu era combătut, dacă ajungea în ziare, nimeni nu putea spune unde se va sfârşi? Mi-am amintit de trandafirii din Manchester – acea înşelătorie durase o grămadă de timp până a fi recunoscută drept ceea ce era. Oamenii sunt atât de isterici în ziua de azi. Ar putea să fie vânători de relicve, rugăciuni, procesiuni. Henry nu era un necunoscut; scandalul va fi enorm. Şi toţi jurnaliştii punând întrebări despre viaţa lor împreună şi scormonind acea poveste

ciudată cu botezul de lângă Deauville. Vulgaritatea presei religioase. Îmi puteam imagina titlurile cu litere mari din capul paginii, titluri care aveau să prezinte mai multe „miracole”. Noi trebuie să omorâm acest lucru chiar din start.

Mi-am amintit de jurnalul din sertarul din cameră şi mi-am zis în gând „şi acesta trebuie să dispară”, pentru că puteau să-l interpreteze în felul lor. De parcă pentru a o salva pe ea pentru noi înşine, trebuia să-i distrugem trăsăturile, una câte una. Chiar şi cărţile ei din copilărie se dovediseră un pericol. Mai erau fotografiile – aceea pe care i-o făcuse Henry: Presa nu trebuia să pună mâna pe ea. Putea fi Maud o persoană de încredere? Noi doi încercaserăm să încropim un provizorat împreună şi chiar şi acesta se ducea de râpă.

— Ce-i cu băutura noastră? a întrebat Henry.

— Vin imediat.

Am urcat în camera mea şi am scos jurnalul. I-am smuls copertele. Erau tari: suportul de bumbac s-a desprins ca nişte fibre; era ca şi cum aş fi rupt mădularele unei păsări şi jurnalul zăcea acolo grămadă pe pat, ca o zburătoare fără aripi şi rănită. Ultima pagină era deasupra şi am citit-o din nou, „Tu erai acolo şi mă învăţai să risipesc, aşa că într-o zi s-ar putea să nu mai avem nimic decât această iubire a Ta. Dar Tu eşti prea bun cu mine. Când eu îţi cer suferinţă, Tu îmi dai pace. Dă-i-o lui. Dă-i lui pacea mea – el are mai multă nevoie de ea”.

Mi-am zis în gând: Aici te-ai înşelat, Sarah. Cel puţin una dintre rugăciunile tale nu a fost împlinită. Eu nu am nicio pace, eu nu iubesc pe nimeni în afară de tine, de tine. I-am spus: Sunt un om al urii. Dar eu n-am simţit multă ură; îi numisem pe alţii isterici, dar propriile mele cuvinte erau supraîncărcate. Le puteam detecta nesinceritatea. Ceea ce am simţit cu deosebire a fost mai puţin ura, decât teama. Pentru că, dacă acest Dumnezeu există, mi-am zis în gând, şi dacă chiar tu – cu poftele tale trupeşti şi cu adulterele tale şi cu minciunile timide pe care obişnuiai să le spui – poţi să te schimbi astfel, am putea să fim cu toţii

sfinţi printr-un salt, aşa cum ai făcut tu, închizând ochii şi sărind, o dată pentru totdeauna: dacă *tu* eşti o sfântă, nu este atât de dificil să fii sfânt.

Este ceva ce El ne poate cere oricăruia dintre noi: Sari. Dar eu n-o să sar. M-am aşezat pe pat şi i-am spus lui Dumnezeu: Tu ai luat-o pe ea, dar pe mine încă nu mă ai. Îţi cunosc perfidia. Tu eşti cel care ne înalţi în slăvi şi ne oferi întreg universul. Tu eşti un diavol, Dumnezeule, ispitindu-ne să sărim. Dar eu nu vreau pacea Ta şi nu vreau iubirea Ta. Eu am vrut-o pe Sarah pentru toată viaţa şi Tu ai luat-o. Cu schemele Tale grozave. Tu ai distrus fericirea noastră, aşa cum secerătorul spulberă ascunzătoarea unui şoarece: Te urăsc, Dumnezeule. Te urăsc ca şi cum ai exista.

M-am uitat la teancul de hârtii. Era mai impersonal decât bucla de păr. Poţi să-i atingi părul cu buzele şi cu degetele şi eu eram obosit de moarte. Trăisem pentru trupul ei şi voiam trupul ei. Dar jurnalul era tot ceea ce aveam, aşa că l-am închis la loc în bufet, pentru că n-ar fi fost asta încă o victorie pentru El, să-l distrug şi să rămân total fără ea? I-am spus lui Sarah: E în ordine, urmează-ţi calea *ta*. Eu cred că tu trăieşti şi că El există, dar va fi nevoie de mai mult decât de rugăciunile tale ca să transformi această ură faţă de El în iubire. El m-a prădat şi, asemenea acelui rege despre care scriai tu, am să-L lipsesc şi eu de ceea ce El vrea de la mine. Ura este în creierul meu, nu în stomacul meu sau în pielea mea. Nu poate fi îndepărtată ca o erupţie cutanată sau o durere. Nu te-am urât eu pe tine tot atât cât te-am iubit? Şi nu mă urăsc pe mine însumi?

I-am strigat de sus lui Henry: „Sunt gata” şi am pornit-o unul lângă celălalt prin Common către Pontefract Arms; luminile erau stinse şi îndrăgostiţii se întâlneau la intersecţii de drumuri, iar de cealaltă parte a scuarului se afla casa cu treptele distruse, acolo unde El mi-a dat înapoi această viaţă schiloadă, lipsită de speranţă.

— De-abia aştept aceste plimbări de seară ale noastre, a spus Henry.

— Da.

Mi-am zis în gând, dimineaţă o să sun doctorul şi o să-l întreb dacă există vreun leac pentru credinţă. Şi apoi m-am gândit că mai bine nu; atâta vreme cât nu *ştii, îţi poţi imagina nenumărate leacuri… L-am prins pe Henry de braţ şi mi-am lăsat mâna să zacă acolo*; *acum trebuia să fiu puternic pentru amândoi şi el încă nu era serios îngrijorat*.

— *Sunt singurele lucruri pe care le aştept, într-adevăr, cu nerăbdare, a spus Henry*.

Am scris la început că această poveste este mai degrabă o mărturie a urii şi, în timp ce mergeam alături de Henry către paharul nostru de bere dinţiecare seară, am găsit singura rugăciune care părea potrivită stării de spirit hibernale: *O, Doamne, ai făcut destule, m-ai prădat desul, sunt prea obosit şi bătrân ca să învăţ să iubesc, lasă-mă în pace pentru totdeauna*.

În colecţia TOP 10 + au apărut:

1. Vladimir Nabokov, *Lolita*
2. Jorge Luis Borges, *Aleph*
3. Bernhard Schlink, *Cititorul*
4. Norman Manea*, întoarcerea huliganului*
5. Amos Oz, *Să cunoşti o femeie*
6. Philip Roth, *Complexul lui Portnoy*
7. Dan Lungu, *Cum să uiţi o femeie*
8. F.M. Dostoievski, *Jucătorul*
9. Dino Buzzati, *Deşertul tătarilor*
10. Aldous Huxley, *Minunata lume nouă*
11. Haruki Murakami, *Pădurea norvegiană*
12. Florina Ilis, *Cruciada copiilor*
13. Ian McEwan, *Inocentul*
14. José Saramago, *Toate numele*
15. Ioan Petru Culianu, *Jocul de smarald*
16. Saul Bellow, *Iarna decanului*
17. Tracy Chevalier, *Albastru pur*
18. Filip Florian, *Degete mici*
19. F. Scott Fitzgerald, *Marele Gatsby*
20. Kazuo Ishiguro, *Să nu mă părăseşti*
21. Mihail Bulgakov, *Ouăle* fatale *Diavoliada*

22. Gabriela Adameşteanu, *Dimineaţă pierdută*
23. Umberto Eco, *Numele trandafirului*
24. D.H. Lawrence, *Fii şi îndrăgostiţi*
25. F.M. Dostoievski, *Idiotul*
26. Mircea Nedelciu, Adriana Babeţi, Mircea Mihăieş, *Femeia în roşu*
27. Michael Cunningham, *Orele*
28. Michel Houellebecq, *Platforma*
29. W. Somerset Maugham, *Vălul pictat*
30. Jorge Luis Borges, *Cartea de nisip*
31. Simona Popescu, *Exuvii*
32. Julio Cortázar, *Şotron*
33. Haruki Murakami*, în căutarea oii fantastice*
34. Mika Waltari, *Amanţii din Bizanţ*
35. Dan Lungu, *Sunt o babă comunistă*!
36. Mihail Bulgakov, *Inimă de câine*. *Însemnări pe manşete*
37. John Fowles, *Colecţionarul*
38. Dai Sijie, *Balzac şi Micuţa Croitoreasă chineză*
39. Cecilia Ştefănescu, *Legături bolnăvicioase*
40. Giovanni Papini, *Un om sfârşit*
41. Edgar Allan Poe, *Cărăbuşul de aur şi alte povestiri*
42. Ismail Kadaré, *Generalul armatei moarte*
43. Daniela Zeca, *Istoria romanţată a unui safari*
44. John Fowles, *Iubita locotenentului francez*
45. F.M. Dostoievski, *Fraţii Karamazov*
46. Ian McEwan, *Amsterdam*
47. Petru Cimpoeşu, *Simion lănicul*
48. George Orwell, *Ferma Animalelor*
49. Ilf şi Petrov, *America fără etaje*
50. Haruki Murakami, *La capătul lumii şi* în *ţara aspră a minunilor*
51. Cătălin Dorian Florescu, *Zaira*
52. Charles Bukowski, *Femei*
53. Jack Kerouac, *Pe drum*
54. N.V. Gogol, Mantaua Nasul *însemnările unui nebun*

55. Nora Iuga, *Sexagenara şi tânărul*
56. José Saramago, *Evanghelia după Iisus Cristos*
57. Marguerite Yourcenar, *la o apă care curge*
58. John Kennedy Toole, *Conjuraţia imbecililor*
59. Filip Florian, Matei Florian, *Băiuţeii*
60. Michel Houellebecq, *Particulele elementare*
61. P.G. Wodehouse, *Greşeala lordului Emsworth*
62. Cezar Paul-Bădescu, *Tinereţile lui Daniel Abagiu*
63. F.M. Dostoievski, *însemnări din subterană*
64. Iris Murdoch, *Marea, marea*
65. Günter Grass, *Toba de tinichea*
66. Oscar Wilde, *Portretul lui Dorian Gray*
67. Horia Ursu, *Asediul Vienei*
68. Elfriede Jelínek, *Pianista*
69. Jonathan Coe, *Clubul putregaiurilor*
70. Paul Auster, *Sunset Park*
71. F.M. Dostoievski, *Demonii*
72. Haruki Murakami, *Dans dans dans*
73. Radu Aldulescu, *Prorocii Ierusalimului*
74. Jorge Luis Borges, *Istoria universală a infamiei*
75. Daniel Pennac, *La căpcăunii veseli*
76. Chuck Palahniuk, *Fight Club*
77. Elif Shafak, *Bastarda Istanbulului*
78. F. Scott Fitzgerald, *Cei frumoşi şi blestemaţi*
79. Ştefan Agopian, *Tache de catifea*
80. Lev Tolstoi, *Anna Karenina*
81. Sylvia Plath, *Clopotul de sticlă*
82. Matei Vişniec, *Sindromul de panică* în *Oraşul Luminilor*
83. Franz Kafka, *Metamorfoza şi alte povestiri*
84. Tracy Chevalier, *Fata cu cercel de perlă*
85. Arturo Pérez-Reverte, *Tabloul flamand*
86. Kazuo Ishiguro, *Rămăşiţele zilei*
87. Varujan Vosganian, *Cartea şoaptelor*
88. Jorge Luis Borges, *Relatarea lui Brodie*
89. Ioan Groşan, *O* sută *de ani de zile la Porţile Orientului*
90. Truman Capote, *Mic dejun la Tiffany*

91. Naghib Mahfuz, *Băieţii de pe strada noastră*
92. N.V. Gogol, *Suflete moarte*
93. Zeruya Shalev, *Soţ şi soţie*
94. Dan Lungu, *Raiul găinilor*
95. Irving Stone, *Bucuria vieţii*
96. Ryü Murakami, *Albastru nemărginit, aproape transparent*
97. Giovanni Papini, *Gog*
98. Cristian Teodorescu, *Medgidia, oraşul de apoi*
99. Honoré de Balzac, *Femeia la treizeci de ani*
100. George Orwell, *O mie nouă sute optzeci şi patru*
101. Umberto Eco, *Pendulul lui Foucault*
102. Octavian Soviany, *Viaţa lui Kostas Venetis*
103. José Saramago, Eseu *despre orbire*
104. Arthur Miller, *Moartea unui comis-voiajor*
105. Anchee Min, *Împărăteasa Orhidee*
106. Andreï Makine, *Testamentul francez*
107. Ioan T. Morar, *Lindenfeld*
108. Aldous Huxley, *Geniul şi zeiţa*
109. Lev Tolstoi, *Sonata* Kreutzer *Moartea lui Ivan Ilici*
110. Margaret Mazzantini, *Nu te mişca*
111. Daniela Zeca, *Demonii vântului*
112. W. Somerset Maugham, *Luna şi doi bani jumate*
113. Kazuo Ishiguro, *Un artist al lumii trecătoare*
114. Lucian Dan Teodorovici, *Celelalte poveşti de dragoste*
115. Michael Ondaatje, *Pacientul englez*
116. Edgar Allan Poe, *Povestea lui Arthur Gordon Pym*
117. Dan Lungu, *Băieţi d. e gaşcă*
118. Haruki Murakami*, în noapte*
119. Elfriede Jelínek, *Amantele*
120. John Fowles, *Magicianul*
121. Ioan Petru Culianu, *Pergamentul* diafan *Ultimele povestiri*
122. Ken Kesey, *Zbor deasupra unui cuib de cuci*
123. Gabriela Adameşteanu, *Provizorat*

124. Dino Buzzati, *O dragoste*

125. Boris Pasternak, *Doctor Jivago*

126. Tatiana Niculescu Bran, *Spovedanie la Tanacu*

127. Charles Frazier, *Cold Mountain*

128. Graham Greene, *Sfârşitul unei iubiri* în pregătire:

I.S. Turgheniev, *Povestirile unui vânător* José Saramago, *Intermitenţele morţii* www.*polirom.ro*

Coperta: Radu Răileanu Tehnoredactor: Radu Căpraru

Bun de tipar: iunie 2013. Apărut: 2013 Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 P.O. BOX 266 700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11; (0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: officepolirom.ro Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, al. B3A, sc. 1, el. 1, sector 4, 040031, O.P. 53 C.P. 15 – 728 Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office. bucureştipolirom.ro

Tiparul executat la S.C. LUMINA TIPO s.r.l. str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, Bucureşti Tel. /Fax: 211.32.60, 212.29.27, E-mail: officeluminatipo.com

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul Uniunii Scriitorilor din România Nr. R044RNCB5101000001710001 BCR UNIREA